

แผนแม่บท เพื่อพัฒนาเกษตรกรรม

ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๘-๒๕๗๓

Master Plan for Agricultural Development

๑ หลัก

๒ ฐาน

๓ ทิศ

๑๑ ทาง

๓๒ วิถี

National Farmers Council of Thailand

แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม

ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๘-๒๕๗๓

การยกระดับศักยภาพเชิงการแข่งขัน

การสร้างรายได้เปรียบเชิงกลยุทธ์

Source: Five Forces Model, Michael E. Porter

แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2

(พ.ศ. 2568-2573)

สภาเกษตรกรแห่งชาติ

คำนำ

พระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. 2553 หมวด 5 แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรวม มาตรา 41 ให้สภาเกษตรกรแห่งชาติจัดทำแผนแม่บทโดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย รวมทั้งเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเกษตรกรรวมระดับจังหวัด

ในการจัดทำ “แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรวม” ให้เป็นไปตามกฎหมายดังกล่าว โดยจะเป็นแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรวม ฉบับที่ 2 ของไทย ที่เกษตรกรรวมกันดำเนินการจัดให้มีขึ้น ซึ่งตามมาตรา 42 เมื่อสภาเกษตรกรแห่งชาติจัดทำแผนแม่บทแล้ว ให้เสนอนายกรัฐมนตรี พิจารณา วิเคราะห์ และกลั่นกรอง เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป จึงหมายความว่า แผนแม่บทจะได้รับการพิจารณาและได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี นอกจากนี้ มาตรา 43 ให้สภาเกษตรกรแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนแม่บทและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ให้นายกรัฐมนตรีพิจารณา สภาเกษตรกรแห่งชาติ ได้จัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรวม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2568-2573 ซึ่งแผนแม่บทฉบับนี้มีความสำคัญต่อภาคการเกษตรของไทยอย่างยิ่ง

การจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรวม ได้ผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งในระดับพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ ส่วนราชการ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาควิชาการ ได้ร่วมกันจัดทำแผนแม่บทฯ ในครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงได้ครบถ้วนสมบูรณ์

วิสัยทัศน์ เป้าหมาย ทิศและทางของการพัฒนาตามแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรวมฉบับนี้ มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 สามารถที่จะนำไปเป็นทิศทางเชิงนโยบายในการพัฒนาเกษตรกรรวมของประเทศ และแปลงไปสู่การปฏิบัติผ่านแผนปฏิบัติการประจำปีของหน่วยงานที่เป็นกลไกของรัฐและภาคส่วนอื่นๆ ได้

สภาเกษตรกรแห่งชาติ หวังว่าแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรวม จะเป็นเครื่องมือของรัฐในการกำหนดทิศทางการพัฒนาภาคเกษตรกรรมของประเทศไทย ในอันที่จะทำให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการยกระดับผลิตภัณท์มวลรวมภาคเกษตรของประเทศไทยต่อไป

สภาเกษตรกรแห่งชาติ

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	(ก)
ส่วนที่ 1 บทนำ	1
1.1 การประเมินและวิเคราะห์สถานการณ์ภาคเกษตรกรรม	1
1.2 กระบวนการขั้นตอนการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม	20
1.3 กรอบธรรมาภิบาลในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม	27
1.4 ความจำเป็นที่ต้องมีแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม	31
1.5 ขอบเขตและข้อกำหนดของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม	32
1.6 นิยามคำศัพท์	35
ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพภาคเกษตรกรรม	39
2.1 กระบวนการวิเคราะห์	39
2.2 แนวทางการวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์ (Strategic approach)	41
2.3 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT analysis)	43
2.4 ทิศทางการพัฒนาภาคเกษตรกรรม	53
ส่วนที่ 3 องค์ประกอบสำคัญของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม	63
3.1 วิสัยทัศน์ (Vision statement)	63
3.2 พันธกิจ (Mission statement)	64
3.3 ค่านิยมหลัก (Core value)	64
3.4 สมรรถนะหลักของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม	64
ส่วนที่ 4 เป้าหมายของ 1 หลัก 2 ฐาน 3 ทิศ 11 ทาง 32 วิถี	66
4.1 ห่วงโซ่คุณค่า (Value chain)	66
4.2 สาระสำคัญตาม 1 หลัก 2 ฐาน 3 ทิศ 11 ทาง และ 32 วิถี	84
4.3 วัตถุประสงค์	92
4.4 เป้าหมายและตัวชี้วัดรวม	92
4.5 ทิศที่ 1 การสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร	93
4.6 ทิศที่ 2 การพัฒนาเกษตรสีเขียว	97
4.7 ทิศที่ 3 การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรสู่ตลาดโลก	101

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ส่วนที่ 5 การเชื่อมโยงกับแผนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง	105
5.1 ความเชื่อมโยงของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมกับยุทธศาสตร์ชาติ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ	105
5.2 ความเชื่อมโยงของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13	110
ส่วนที่ 6 การขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติ	140
6.1 การนำแผนไปสู่การปฏิบัติของหน่วยราชการส่วนกลาง	140
6.2 การนำแผนไปสู่การปฏิบัติของหน่วยราชการส่วนภูมิภาค	144
6.3 การนำแผนไปสู่การปฏิบัติของหน่วยราชการส่วนท้องถิ่น	147
6.4 การประสานภาคีพัฒนานอกภาครัฐเพื่อนำแผนไปสู่การปฏิบัติ	151
6.5 ข้อเสนอต่อรัฐบาลและหน่วยงานกลไกของรัฐในการพัฒนา ภาคเกษตรกรรมในภาพรวม	154
ส่วนที่ 7 การตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติงานตามแผนแม่บท	169
7.1 หลักการประเมินและติดตามการดำเนินงานแผนแม่บทฯ	169
7.2 แนวทางการประเมินและติดตามผลการดำเนินการนำแผนแม่บทฯ ไปปฏิบัติ	170
ส่วนที่ 8 การปรับปรุงแผนแม่บท	177
8.1 ความสำคัญและความจำเป็นสำหรับการปรับปรุง แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม	178
8.2 แนวทางและขั้นตอนการปรับปรุงแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม	178
ส่วนที่ 9 อนาคตภาคเกษตรกรรมไทยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก	180
9.1 แนวโน้มสถานการณ์ภาคเกษตรกรรมไทย	180
9.2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก	181
9.3 ประเด็นสำคัญของการพัฒนาเกษตรกรรมไทยในอนาคต	182

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	185
ภาคผนวก	186
- พระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. 2553	187
- ทำเนียบสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติ	204

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
รูปภาพที่ 1 การลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ Big Data ผู้มีรายได้น้อย	13
รูปภาพที่ 2 รายได้เฉลี่ยของเกษตรกรไทยเทียบกับรายได้เฉลี่ยค่าแรงขั้นต่ำ	14
รูปภาพที่ 3 กลุ่มหนี้เกษตรกรไทย	17
รูปภาพที่ 4 ชีตความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรไทยเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ	18
รูปภาพที่ 5 ขั้นตอนการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรกรม	23
รูปภาพที่ 6 ความเชื่อมโยงพระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ.2553 ที่สอดคล้องกับอนุมาตรา 41	35
รูปภาพที่ 7 ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ในปัจจุบันของการพัฒนาเกษตรกร และเกษตรกรกรมของประเทศ	40
รูปภาพที่ 8 ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์หลังจากการทำทนายของการพัฒนาเกษตรกร และเกษตรกรกรมของประเทศ	40
รูปภาพที่ 9 ปัจจัยการกำหนดทิศทางเชิงยุทธศาสตร์	41
รูปภาพที่ 10 ความสัมพันธ์องค์ประกอบของยุทธศาสตร์	42
รูปภาพที่ 11 ขั้นตอนของกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์	43
รูปภาพที่ 12 แนวคิดในการพัฒนาภาคการเกษตร...สู่โมเดลเกษตรเพิ่มมูลค่า	55
รูปภาพที่ 13 โมเดลการสร้างความเข้มแข็งเกษตรกรและเครือข่ายเกษตรกร	56
รูปภาพที่ 14 อัตราการเติบโตของจีดีพีเกษตรกรไทย ณ ราคาคงที่	61
รูปภาพที่ 15 simulation ผลของการเพิ่มการสะสมทุน ต่ออัตราการเพิ่มของจีดีพี เกษตรกรและผลิตภาพแรงงานภาคเกษตร	61
รูปภาพที่ 16 ห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่าด้านเกษตร อาหาร และเศรษฐกิจ สู่การค้าในระดับสากล	67
รูปภาพที่ 17 ทิศที่ 1 การสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร	68
รูปภาพที่ 18 การพัฒนาศักยภาพเกษตรกร	69
รูปภาพที่ 19 การถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมเพื่อประสิทธิภาพการผลิต	70
รูปภาพที่ 20 การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น	71
รูปภาพที่ 21 การคุ้มครองสิทธิ การใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรกรม	72

สารบัญรูปภาพ (ต่อ)

	หน้า
รูปภาพที่ 22 การพัฒนากองทุนด้านการเกษตร	73
รูปภาพที่ 23 การพัฒนาการบริหารกองทุนด้านการเกษตรและเกษตรกรให้มี ประสิทธิภาพ	74
รูปภาพที่ 24 ทิศที่ 2 การพัฒนาเกษตรสีเขียว	75
รูปภาพที่ 25 การอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศน์ทางการเกษตร	76
รูปภาพที่ 26 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน แหล่งน้ำ และระบบชลประทาน	77
รูปภาพที่ 27 การพัฒนาการผลิตสู่พื้นฐานเศรษฐกิจที่ยั่งยืนระดับชุมชน	78
รูปภาพที่ 28 พื้นฟูทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อสร้างศักยภาพใหม่ทางการเกษตร	79
รูปภาพที่ 29 ทิศที่ 3 การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรสู่ตลาดโลก	80
รูปภาพที่ 30 สร้างความเป็นธรรมและยกระดับราคาผลผลิต	81
รูปภาพที่ 31 ทิศที่ 3 ยกระดับการผลิต การตลาด และการขยายโอกาสการเข้าถึง แหล่งทุน	82
รูปภาพที่ 32 ยกระดับการผลิต การตลาด และการขยายโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุน	83
รูปภาพที่ 33 บทบาทหน้าที่ของสภาเกษตรกรแห่งชาติในการขับเคลื่อนแผนแม่บท เพื่อพัฒนาเกษตรกรรม	141
รูปภาพที่ 34 แนวทางการประเมินผลและติดตามผลการดำเนินงานตามแผนแม่บท เพื่อพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักการ PDCA (Plan-Do-Check-Act)	171
รูปภาพที่ 35 แสดงกลไกการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องสำหรับแผนแม่บทเพื่อพัฒนา เกษตรกรรม	177

(ก)

แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2568 – 2573)

บทสรุปผู้บริหาร

การจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2568 - 2573 ของสภาเกษตรกรแห่งชาติ เป็นการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของสภาเกษตรกรแห่งชาติ ที่กำหนดหน้าที่เอาไว้ในพระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ.2553 มาตรา 11 อนุ 4 เพื่อเสนอต่อนายกรัฐมนตรี และให้คณะรัฐมนตรีในความเห็นชอบตามบทบัญญัติในมาตรา 42

การจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ได้ดำเนินการมาตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ.2566 แล้วเสร็จ โดยสภาเกษตรกรแห่งชาติ ให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2567 และได้ดำเนินการตามขั้นตอน วิธีการ หลักการของการจัดทำแผนครบถ้วนเป็นไปตามหลักวิชาการ โดยเน้นหลักการทำงานแบบมีส่วนร่วม เริ่มตั้งแต่การสำรวจความคิดเห็นจากเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1,656 ตัวอย่าง การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพภาคเกษตรกรรม (SWOT analysis) และการนำข้อมูลจากแผนพัฒนาเกษตรกรรมระดับจังหวัด ทั้ง 77 จังหวัด มาร่วมสังเคราะห์ เพื่อกำหนดการพัฒนาเป้าหมายของการรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และกลุ่มเกษตรกรทั้ง 77 จังหวัด ทั้งในขั้นตอนการยกร่าง ขั้นตอนขออนุมัติ ความเป็นไปได้ในการนำแผนไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

ซึ่งการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2568-2573 ของสภาเกษตรกรแห่งชาติ แผนฉบับนี้ได้ใช้คำที่มีความหมายเทียบเคียงกับแผนการพัฒนาต่าง ๆ โดยแผนแม่บทฉบับนี้ใช้คำว่า “ทิศ” ซึ่งมีความหมายเดียวกันกับคำว่า ยุทธศาสตร์ หรือเทียบเคียงได้กับคำว่า “หมุดหมาย” ที่ปักหมุด เอาไว้เป็นปลายทาง แต่คำว่าทิศในแผนฉบับนี้หมายถึง ทิศที่มุ่งขับเคลื่อนเดินทางให้ถึงจุดหมายในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม สภาเกษตรกรแห่งชาติ จึงได้กำหนดการอธิบายคำว่า หลัก ฐาน ทิศ ทาง และวิถี ในการพัฒนาภาคการเกษตรไว้ดังนี้ คือ

1 หลัก (Philosophy : Sufficiency Economy) มีความหมายเทียบเคียงคำว่า หลักในการกำหนดทิศทางการพัฒนาของประเทศคือหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ได้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นกรอบแนวคิดที่มุ่งเน้นให้ทุกคนสามารถพึ่งตนเอง มีความพอเพียงในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

2 ฐาน (Foundation) มีความหมายเทียบเคียงคำว่า รากฐาน เป็นบริบทสนับสนุนการขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ซึ่งมีอยู่ 2 ฐาน ประกอบด้วย

- **ฐานที่ 1 ฐานข้อมูลเชิงกลยุทธ์** ฐานข้อมูลเชิงกลยุทธ์จะเป็นชุดของข้อมูลที่จัดระเบียบเพื่อให้เข้าถึงและปรับปรุงข้อมูลด้านต่าง ๆ เพื่อสะท้อนประเด็นในหลากหลายมิติที่จะเอื้ออำนวยให้เห็นปัญหาและโอกาสชัดเจนสำหรับพัฒนาภาคเกษตรกรรม

- **ฐานที่ 2 ฐานกลไกการกระจายอำนาจภาคเกษตรกรรม** กระจายความเข้มแข็งแก่เกษตรกร ให้สามารถเข้าถึงกลไกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรในองค์กรต่างๆ ทั้งในระดับส่วนกลางและท้องถิ่น เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนงานพัฒนาภาคเกษตรกรรมได้อย่างสอดคล้องประสาน

3 ทิศ (Means) มีความหมายเทียบเคียงคำว่า ยุทธศาสตร์ในการพัฒนา ซึ่งแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม มีจำนวน 3 ทิศ อันได้แก่ ทิศที่ 1 คือการสร้างความเข้มแข็ง ของเกษตรกร ทิศที่ 2 คือ การพัฒนาเกษตรกรสีเขียว ทิศที่ 3 คือ การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรสู่ตลาดโลก

11 ทาง (Ways) มีความหมายเทียบเคียงคำว่า กลยุทธ์ในการพัฒนา ซึ่งแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม มีจำนวน 11 ทาง

32 วิถี (Initiative) มีความหมายเทียบเคียงคำว่า กลยุทธ์ย่อยในการพัฒนา ซึ่งแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม มีจำนวน 32 วิถี

ซึ่งผลจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพภาคเกษตรกรรม ได้ข้อสรุปเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนา ซึ่งในเอกสารแผนแม่บทฉบับนี้ให้ใช้คำว่า “ทิศ” ในการพัฒนา จำนวน 3 ทิศ อันได้แก่

ทิศที่ 1 คือการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร โดยแบ่งระดับความเข้มแข็งของเกษตรกรออกเป็น 3 ระดับ **ระดับแรก คือ เกษตรปฐมภูมิ** หมายถึงเกษตรกรผู้ทำการผลิตผลผลิตทางการเกษตรเบื้องต้นในระดับ ไร่ นา สวน ฟาร์ม ฯลฯ เกษตรกรที่มีศักยภาพในระดับนี้ จะได้รับการส่งเสริมให้ยกระดับความเข้มแข็งขึ้นเป็น **ระดับที่สอง คือ เกษตรทุติยภูมิ** คือเกษตรกรที่มีศักยภาพสามารถรวมกลุ่มนำผลผลิตผลทางการเกษตรจากเกษตรกรระดับปฐมภูมิมาทำการแปรรูป

เป็นผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเพื่อให้ผลิตผลทางการเกษตรมีมูลค่าสูงขึ้น การยกระดับความเข้มแข็ง
ในขั้นต่อไปคือ ยกระดับเกษตรกรทุติยภูมิที่มีศักยภาพไปสู่ **ระดับที่สามคือเกษตรกรทุติยภูมิ** หมายถึง
เกษตรกรที่สามารถรวมกลุ่มเกษตรกรระดับปฐมภูมิเพื่อนำผลิตผลมาสู่การแปรรูปในระดับทุติยภูมิ
และสามารถสร้างเครือข่ายเกษตรกรทุติยภูมิเพื่อบริหารจัดการการตลาดผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร

การขับเคลื่อนแผนมุ่งไปสู่เป้าหมายของทิศที่ 1 ได้แบ่งเส้นทางของการขับเคลื่อน
ออกเป็น 5 ทาง ซึ่งมีความหมายเทียบเคียงได้กับคำว่ากลยุทธ์ ได้แก่

- 1) ทางที่ 1 พัฒนาศักยภาพเกษตรกร
- 2) ทางที่ 2 ถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรม
- 3) ทางที่ 3 พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 4) ทางที่ 4 คุ้มครองสิทธิเกษตรกร
- 5) ทางที่ 5 พัฒนาการบริหารกองทุนด้านการเกษตรและเกษตรกรในพื้นที่ให้มี

ประสิทธิภาพ

ในแต่ละทางที่มุ่งไปสู่ทิศที่ 1 ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาโดยระบุดอกมาเป็น “วิถี”
ของการพัฒนารวมทั้งหมด 14 วิถีของการพัฒนา

ทิศที่ 2 คือ การพัฒนาเกษตรสีเขียว มีเป้าหมายที่จะขับเคลื่อนสภาพแวดล้อมสีเขียว
เพื่อยกระดับสินค้าเกษตรทั้งระดับเกษตรกรปฐมภูมิและเกษตรกรทุติยภูมิให้มีคุณภาพมาตรฐานและมี
ความปลอดภัยเป็นที่ยอมรับตามเงื่อนไข ข้อตกลง หรือกฎหมายต่างๆ ของทั้งภายในประเทศและ
ต่างประเทศ

การขับเคลื่อนมุ่งไปสู่ทิศที่ 2 ได้กำหนดเส้นทางการพัฒนาเอาไว้ 4 ทาง ได้แก่

- 1) ทางที่ 6 อนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศน์
- 2) ทางที่ 7 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน แหล่งน้ำ และระบบชลประทาน
- 3) ทางที่ 8 พัฒนาการผลิตสู่พื้นฐานเศรษฐกิจที่ยั่งยืน
- 4) ทางที่ 9 ฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อสร้างศักยภาพใหม่ทางการเกษตร

ใน 4 เส้นทางที่มุ่งไปสู่ทิศที่ 2 ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาออกเป็นรวมทั้งหมด 10 วิถี

ทิศที่ 3 คือ การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรสู่ตลาดโลก มีเป้าหมายคือการเพิ่มมูลค่าสินค้า
เกษตรและยกระดับรายได้ต่อหัวของเกษตรกรให้มีความอยู่ดีกินดี โดยกำหนดเส้นทางที่จะมุ่งสู่ทิศที่
3 เอาไว้ 2 ทาง ได้แก่

- 1) ทางที่ 10 การสร้างความเป็นธรรมและยกระดับราคาผลผลิต
- 2) ทางที่ 11 ยกระดับการผลิต การตลาด และขยายโอกาสเข้าถึงแหล่งทุน

ใน 2 เส้นทางที่มุ่งไปสู่ทิศที่ 3 ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาเอาไว้ 8 วิธี

เมื่อรวมแนวทางการพัฒนา หรือ “วิธี” จากทั้งหมด 3 ทิศ จะได้ทั้งหมดเป็น 32 วิธี

ในการดำเนินงานจัดทำแผนและการขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับนี้ ได้ยึดหลักใหญ่ในการทำงาน 1 หลัก คือ หลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมุ่งวางรากฐานเพื่อเป็นบริบทสนับสนุนการขับเคลื่อนแผนอยู่ 2 ฐาน ประกอบด้วย 1) ฐานข้อมูลเชิงกลยุทธ์ที่รวบรวมข้อมูลจากโครงข่ายเกษตรกรจาก 75,032 หมู่บ้าน นำมาวิเคราะห์และจัดระบบเป็นข้อมูลเชิงกลยุทธ์ และ 2) ฐานกลไกการกระจายอำนาจภาคเกษตรกรรมที่เกษตรกรในพื้นที่ระดับจังหวัดมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการพัฒนาระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุป กรอบแนวคิดในการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรกรรมของแผนแม่บท ฉบับนี้ คือ

1 หลัก

2 ฐาน

3 ทิศ

11 ทาง

32 วิธี

การนำเสนอเนื้อหาในแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2568 - 2573 โดยแบ่งเป็น 9 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นบทนำที่กล่าวถึงการประเมินและวิเคราะห์สถานการณ์ภาคเกษตรกรรม กระบวนการขั้นตอนการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2568 - 2573 รวมถึงการนิยามคำศัพท์ที่สำคัญเอาไว้ เพื่อสร้างความเข้าใจเอาไว้ในเบื้องต้น

ส่วนที่ 2 นำเสนอกระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพภาคเกษตรกรรม และผลของการวิเคราะห์ที่นำมากำหนดเป็นทิศ และแนวทางการพัฒนา

ส่วนที่ 3 เสนอองค์ประกอบสำคัญแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2568 - 2573 อันประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยม รวมถึงสมรรถนะหลักของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม

ส่วนที่ 4 เป็นส่วนที่เสนอสาระสำคัญของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2568 - 2573 คือเป้าหมายของ 1 หลัก 2 ฐาน 3 ทิศ 11 ทาง 32 วิธี เนื้อหาในส่วนนี้ชี้ให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด และรายละเอียดของ 3 ทิศ ที่สามารถแปลงไปสู่การปฏิบัติ

ส่วนที่ 5 เป็นการเชื่อมโยงให้เห็นว่าการพัฒนาตามกรอบการพัฒนา 1 หลัก 2 ฐาน 3 ทิศ 11 ทาง 32 วิถี มีความเชื่อมโยงอย่างไรกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ.2566 – 2570

ส่วนที่ 6 เป็นการชี้แนะแนวทางว่าองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและองค์กรนอกภาครัฐจะสามารถร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรกรรมของประเทศได้อย่างไร เป็นการแนะนำทางที่หน่วยราชการทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และภาคนอกภาครัฐจะสามารถแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างไร

ส่วนที่ 7 นำเสนอแนวทางและวิธีการที่จะติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน

ส่วนที่ 8 นำเสนอช่วงเวลาที่จะทบทวนเพื่อปรับปรุงแผน

และส่วนที่ 9 ได้นำเสนออนาคตภาคเกษตรกรรมไทยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก การพัฒนาภาคเกษตรกรรมไทยจึงต้องทบทวนสถานการณ์ภาคเกษตรกรรมของไทยและฉายภาพอนาคตของการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลก เพื่อหาแนวทางในการปรับตัวสู่โอกาสใหม่ๆ ในการพัฒนาทางภาคเกษตรกรรมไทยให้สามารถรักษาความเข้มแข็งของภาคเกษตรกรรมไทย

สาระสำคัญของแผนตาม 1 หลัก 2 ฐาน 3 ทิศ 11 ทาง 32 วิถี มีสาระสำคัญครบถ้วนทุกประการตามกรอบการพัฒนาที่กำหนดเอาไว้ตามมาตรา 41 ของพระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ.2553 อันได้แก่

1) การพัฒนาศักยภาพ การส่งเสริม และการสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกร องค์กร เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และยุวเกษตรกร ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2) การส่งเสริม การพัฒนา การคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม และการแก้ไขปัญหาดินและที่ดินโดยส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเกษตรกรให้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดิน เพื่อประกอบเกษตรกรรมของตนเองอย่างทั่วถึง

3) การสร้างความเป็นธรรมด้านราคาผลผลิตทางเกษตรกรรมโดยคำนึงถึงการส่งเสริมให้สินค้าเกษตรได้รับผลตอบแทนสูงสุด

4) การพัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบชลประทานเพื่อเกษตรกรรม

5) การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อการเกษตร

6) การค้นคว้า วิจัย และพัฒนาภูมิปัญญา พันธุ์กรรมพืชและสัตว์ท้องถิ่น นวัตกรรมเทคโนโลยีที่เหมาะสม และการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากการค้นคว้า วิจัย และพัฒนาเพื่อประโยชน์ทางเกษตรกรรม และเกษตรอุตสาหกรรม

7) การเสนอแนะแนวทางในการเข้าถึงแหล่งทุน และการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

8) การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเกษตรกร และการเพิ่มสิทธิและบทบาทของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการทำกินและการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นต่อการประกอบการเกษตร

9) การสร้างเครือข่ายองค์กรเกษตรกร เชื่อมโยง และพัฒนาความร่วมมือในด้านการผลิต ทางเกษตรกรรม การแปรรูป การตลาด และการบริโภคเพื่อการยังชีพระหว่างเครือข่ายองค์กร เกษตรกรกับภาครัฐ และภาคเอกชน

10) การสนับสนุน ส่งเสริมการให้การศึกษา อบรม ถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยี ด้านเกษตรกรรม และการจัดการ แก่เกษตรกรและยุวเกษตรกร

11) การปรับปรุงการบริหารจัดการกองทุนที่เกี่ยวกับการเกษตรที่มีอยู่ให้สามารถรองรับการช่วยเหลือเกษตรกรอย่างครบวงจรและลดการซ้ำซ้อน รวมถึงการจัดตั้งกองทุนเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว

สภาเกษตรกรแห่งชาติ ได้ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด ตามมาตรา 42 คือได้เสนอนายกรัฐมนตรีพิจารณาวิเคราะห์ กลั่นกรอง เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีเมื่อคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้ว สภาเกษตรกรแห่งชาติ ยังมีหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา 43 คือมีหน้าที่ในการติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนแม่บท พร้อมทั้งรายงานปัญหาและอุปสรรคที่ไม่อาจดำเนินการตามแผนแม่บท และเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาให้นายกรัฐมนตรีพิจารณา ซึ่งสภาเกษตรกรแห่งชาติ ได้กำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ และแนวทางในการติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนเอาไว้อย่างครบถ้วนในแผนฉบับนี้

ส่วนที่ 1

บทนำ

ในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม สภาเกษตรกรแห่งชาติ ได้ประเมินและวิเคราะห์สถานการณ์ภาคเกษตรกรรมของโลก และสถานการณ์ปัจจุบันภาคเกษตรกรรมของไทย นำมาฉายภาพฉากทัศน์ (Scenario) ที่มีผลกระทบเกี่ยวข้องกับอนาคตของภาคเกษตรกรรมของประเทศไทย นำเสนอต่อเกษตรกรเพื่อสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาภาคเกษตรกรรมของประเทศไทย นำมาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT analysis) ภาคเกษตรกรรมตามระเบียบวิธีและขั้นตอนการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม การดำเนินการตลอดทุกขั้นตอนอยู่ในกรอบธรรมาภิบาลผ่านการรับฟังความคิดเห็นในหลายระดับจนกระทั่งแล้วเสร็จสมบูรณ์ และได้รับความเห็นชอบจากสภาเกษตรกรแห่งชาติในการนำเสนอต่อนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี ตามอำนาจหน้าที่ของสภาเกษตรกรแห่งชาติ

1.1 การประเมินและวิเคราะห์สถานการณ์ภาคเกษตรกรรม

1.1.1 สถานการณ์ภาคการเกษตรของโลก

1) เศรษฐกิจการเกษตรของโลก

สถานการณ์ด้านราคาสินค้าเกษตรและอาหารในตลาดโลก สะท้อนจากดัชนีราคาอาหารซึ่งจัดทำโดยองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nation: FAO) พบว่า ดัชนีราคาอาหารเฉลี่ยในปี 2565 (เดือนมกราคม-พฤศจิกายน 2565) อยู่ที่ระดับ 144.9 เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปี 2564 ซึ่งเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 125.0 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.9 โดยทุกกลุ่มสินค้า ได้แก่ เนื้อสัตว์ ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืช น้ำมันพืช และน้ำตาล มีราคาเฉลี่ยเพิ่มขึ้น

ราคาสินค้ากลุ่มเนื้อสัตว์เฉลี่ยเพิ่มขึ้น โดยราคาเนื้อสัตว์ปีกเพิ่มขึ้นจากความต้องการที่เพิ่มขึ้นในขณะที่ปริมาณผลผลิตทั่วโลกมีจำกัด เนื่องจากการส่งออกของยูเครนหยุดชะงัก ประกอบกับการระบาดของโรคไข้หวัดนกของประเทศในแถบซีกโลกเหนือ ด้านราคาเนื้อสุกรเพิ่มขึ้นจากปริมาณการผลิตเนื้อสุกรในยุโรปตะวันตกยังคงอยู่ในระดับต่ำ ขณะที่การนำเข้าของประเทศผู้นำเข้ารายใหญ่หลายรายเพิ่มขึ้น สำหรับราคาเนื้อวัวเพิ่มขึ้นเนื่องจากปริมาณการผลิตที่ลดลงของบราซิล ส่วนราคาเนื้อแกะเพิ่มขึ้นจากปริมาณการส่งออกของนิวซีแลนด์ที่ลดลง แม้ว่าปริมาณความต้องการจากกลุ่มประเทศเอเชียเหนือจะลดลง

ราคาสินค้ากลุ่มผลิตภัณฑ์นมเฉลี่ยเพิ่มขึ้น โดยราคาเนยแข็งเพิ่มขึ้นตามความต้องการนำเข้าที่เพิ่มขึ้นและความกังวลเกี่ยวกับปริมาณผลผลิตในช่วงปลายปีที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นความร้อนในช่วงต้นฤดูร้อนส่งผลให้ผลผลิตน้ำมันยุโรปอยู่ในระดับต่ำ ด้านราคามผงเพิ่มขึ้นจากความต้องการนำเข้าที่เพิ่มขึ้น ประกอบกับการผลิตทั่วโลกที่มีอย่างจำกัดและปริมาณสินค้าคงคลังอยู่ในระดับต่ำ สำหรับราคาเนยเพิ่มขึ้นเนื่องจากความไม่แน่นอนของตลาดเกี่ยวกับการส่งมอบนมในอนาคต ทำให้มีความต้องการซื้อเพิ่มขึ้นทั้งจากต่างประเทศและภายในภูมิภาคยุโรป

ราคาสินค้ากลุ่มธัญพืชเฉลี่ยเพิ่มขึ้น โดยราคาข้าวสาลีเพิ่มขึ้นเนื่องจากจากการประกาศห้ามส่งออกของอินเดียและความกังวลเกี่ยวกับสภาพการเพาะปลูกในประเทศผู้ส่งออกหลายประเทศ รวมถึงแนวโน้มการผลิตของยูเครนที่ลดลงจากสถานการณ์ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อ ด้านราคาข้าวบาเลย์เพิ่มขึ้นจากความกังวลเกี่ยวกับสภาพการเพาะปลูกในสหภาพยุโรป สำหรับราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพิ่มขึ้น เนื่องจากยูเครนซึ่งเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่มีปริมาณการส่งออกลดลงและราคาข้าวเพิ่มขึ้น เนื่องจากราคาข้าวอินติกาที่เพิ่มขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายการส่งออกของอินเดีย รวมถึงการหยุดชะงักของตลาดและความไม่แน่นอนในการผลิตจากสถานการณ์อุทกภัยที่รุนแรงในปากีสถาน

ราคาสินค้ากลุ่มน้ำมันพืชเฉลี่ยเพิ่มขึ้น โดยราคาเมล็ดดอกทานตะวันเพิ่มขึ้น เนื่องจากปริมาณการส่งออกที่ลดลงจากความขัดแย้งในภูมิภาคทะเลดำ ส่วนราคาน้ำมันปาล์ม น้ำมันถั่วเหลือง และน้ำมันเรพซิด (Rapeseed oil) เพิ่มขึ้นจากความต้องการนำเข้าที่เพิ่มขึ้นทั่วโลก ซึ่งเป็นผลจากอุปทานน้ำมันดอกทานตะวันหยุดชะงัก

นอกจากนี้ ราคาน้ำมันปาล์มที่เพิ่มขึ้นยังได้รับแรงสนับสนุนจากปริมาณการผลิตที่ยังดิ่งตัวในประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ ส่วนราคาน้ำมันถั่วเหลืองได้รับแรงสนับสนุนจากความกังวลเกี่ยวกับการส่งออกที่ลดลงในอเมริกาใต้ รวมทั้ง ราคาน้ำมันดิบที่สูงขึ้นยังสนับสนุนให้ราคาน้ำมันพืชเพิ่มขึ้นด้วย

ราคาน้ำตาลเฉลี่ยเพิ่มขึ้น โดยราคาน้ำตาลเพิ่มขึ้นตามราคาเอทานอลในบราซิลที่ปรับตัวสูงขึ้น ประกอบกับการแข็งค่าของเงินเรียลบราซิล เมื่อเทียบกับเงินดอลลาร์สหรัฐ นอกจากนี้ยังมีความกังวลเกี่ยวกับการเริ่มต้นฤดูเก็บเกี่ยวอ้อยในบราซิลที่ล่าช้ากว่าปี 2565 ส่งผลทำให้ราคาน้ำตาลในตลาดโลกเพิ่มขึ้นอย่างไรก็ตาม ปริมาณน้ำตาลของอินเดียที่มีมากกว่าที่คาดการณ์ไว้ยังคงเป็นปัจจัยกดดันต่อการเพิ่มขึ้นของราคาน้ำตาลในตลาดโลก

2) วิกฤติการณ์อาหารโลก (Global food crisis)

ปัจจุบันวิกฤติการณ์อาหารโลกมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ท่ามกลางความเสี่ยงด้านต่าง ๆ ในระบบนิเวศน์ที่เพิ่มสูงขึ้น มีสาเหตุหลักมาจาก 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) การแพร่ระบาดของโควิด-19 2) สงครามรัสเซีย-ยูเครน และ 3) การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศโลกส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านอุปทานและอุปสงค์ในตลาดอาหารโลกในวงกว้างอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่การผลิตอาหารโลก ตั้งแต่ระดับต้นน้ำถึงปลายน้ำ วิกฤติการณ์อาหารโลกดังกล่าวมีแนวโน้มขยายวงกว้างและทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ท่ามกลางความเสี่ยงด้านต่าง ๆ ในระบบนิเวศน์ที่ส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่การผลิตอาหารในระดับต้นน้ำ ทั้งในส่วนของการทำงานเกษตรกรรมและปศุสัตว์ ระดับกลางน้ำ อย่างการแปรรูปและผลิตอาหาร เรื่อยมาจนถึงปลายน้ำ อย่างการค้าขายและขนส่งสินค้าต่อไปยังผู้บริโภคขั้นสุดท้ายในห่วงโซ่การผลิตอาหาร ซึ่งวิกฤติการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นนี้เปรียบเสมือนระเบิดเวลา และสัญญาณเตือนภัยครั้งใหญ่ที่ผู้คนทั่วโลกต้องตระหนักและเตรียมพร้อมรับมือ สอดคล้องกับรายงานของ Global Report on Food Crises ประจำปี 2022 ซึ่งระบุว่าประชากรมากถึงเกือบ 193 ล้านคน ใน 53 ประเทศทั่วโลกกำลังเผชิญกับปัญหาความไม่มั่นคงด้านอาหารอย่างเฉียบพลัน

ทั้งนี้ จากการศึกษาข้อมูล พบว่า วิกฤติการณ์อาหารโลกรอบนี้ที่เกิดจากสาเหตุหลัก 3 ประการดังกล่าว กระทบต่ออุปสงค์ แม้ว่าโควิด-19 จะมีผลให้ความต้องการสินค้าอาหารและเครื่องดื่มบางประเภทปรับตัวลดลงโดยเฉพาะสินค้าฟุ่มเฟือยที่ไม่ได้จำเป็นต่อการดำรงชีพ และสินค้าที่มีราคาค่อนข้างแพงท่ามกลางภาวะเศรษฐกิจโดยรวมที่ซบเซาและกำลังซื้อของผู้บริโภคที่ลดลง แต่ในขณะเดียวกันสถานการณ์ดังกล่าวก็ส่งผลให้มีความต้องการสินค้าบางประเภทเพิ่มสูงขึ้นอย่างผิดปกติ ตัวอย่างเช่น น้ำดื่มบรรจุขวด น้ำผลไม้ บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ไข่ไก่ ข้าวสาร อาหารแช่แข็ง อาหารกระป๋อง อาหารแห้ง ผลไม้กระป๋อง ถั่ว และผลไม้อบแห้ง ซีเรียล กาแฟสำเร็จรูป นมข้นหวาน รวมทั้ง เครื่องปรุงรสและผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในการประกอบอาหารต่าง ๆ เช่น น้ำมันพืช ซอสปรุงรสต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่มที่จำเป็นในการดำรงชีพและสามารถเก็บไว้บริโภคได้นานโดยไม่เน่าเสียง่าย ส่งผลให้ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีการกักตุนสินค้าประเภทเหล่านี้ไว้สำหรับบริโภคภายในครัวเรือนในช่วงที่มีมาตรการล็อกดาวน์ ส่งผลให้สินค้าอาหารและเครื่องดื่มบางประเภทขาดแคลนในระยะสั้น ๆ

ขณะที่ด้านอุปทาน เป็นผลกระทบต่อเนื่องที่มาจากการที่ห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมอาหารโลกต้องสะดุดลง (Supply chain disruption) ซึ่งเป็นผลมาจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นการปิดประเทศชั่วคราว มาตรการล็อกดาวน์ การจำกัดการเดินทางหรือการเคลื่อนย้ายและขนส่งสินค้า

วัตถุดิบ รวมทั้งแรงงานระหว่างประเทศหรือระหว่างเมืองเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโควิด-19 จนนำไปสู่ปัญหาการหยุดชะงักของห่วงโซ่อุปทานในอุตสาหกรรมการผลิตอาหาร

สาเหตุประการถัดมา คือ สงครามระหว่างรัสเซีย-ยูเครน ที่ยังคงลากยาวมาตั้งแต่ช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2022 จนถึงปัจจุบันและยังไม่มีทีท่าว่าจะจบลงในเร็ววันนี้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่การผลิตอาหารโลกและทำให้ราคาอาหารพุ่งสูงขึ้นมากจากอุปทานที่หายไปจากตลาด ทั้งนี้ เนื่องจากทั้งสองประเทศเป็นผู้ผลิตและส่งออกธัญพืชที่สำคัญของโลกหลายชนิด โดยรัสเซียเป็นผู้ส่งออกข้าวสาลีรายใหญ่ที่สุดในตลาดโลก ขณะที่ยูเครนก็เป็นผู้ส่งออกธัญพืชรายใหญ่ อันดับ 4 ของโลก โดยมีสินค้าส่งออกสำคัญ อาทิ น้ำมันดอกทานตะวัน ข้าวโพด ข้าวบาเลย์ และข้าวสาลี เป็นต้น นอกจากนี้ การสู้รบที่เกิดขึ้นยังทำให้ไม่สามารถเพาะปลูกหรือเก็บเกี่ยวผลผลิตในบางพื้นที่ได้ ยิ่งไปกว่านั้นราคาปุ๋ยและเคมีภัณฑ์ทางการเกษตรต่าง ๆ ยังปรับตัวสูงขึ้นมากอีกด้วย เนื่องจากรัสเซียเป็นผู้ส่งออกวัตถุดิบสำหรับทำปุ๋ยเคมีรายใหญ่ของโลก ทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูป รวมทั้งผลิตภัณฑ์อาหารต่าง ๆ ซึ่งเป็นปลายน้ำของห่วงโซ่การผลิตอุตสาหกรรมอาหารแพงขึ้นตามไปด้วย อนึ่ง ภาวะสงครามที่ยืดเยื้อ รวมทั้งความเสี่ยงด้านภูมิรัฐศาสตร์ที่มีแนวโน้มขยายวงกว้างขึ้น ยังส่งผลให้ประเทศผู้ส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารบางประเทศตัดสินใจดำเนินนโยบายระงับหรือจำกัดการส่งออกอาหารเป็นการชั่วคราว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าเกษตรที่เป็นอาหารพื้นฐาน (Staple Food) ในการดำรงชีพและน้ำมันพืช เพื่อไม่ให้กระทบต่อความต้องการบริโภคภายในประเทศตนเอง อีกทั้งยังเป็นการสร้างความมั่นคงด้านอาหารและสะสมสต็อกไว้เพื่อรับมือกับความเสียด้านต่าง ๆ ที่อาจเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ จากข้อมูลล่าสุดของ International Food Policy Research Institute (IFPRI) ณ วันที่ 4 ตุลาคม 2022 พบว่า ปัจจุบันมีประเทศที่ระงับหรือจำกัดการส่งออกสินค้าเกษตรและอาหาร รวมทั้งสิ้น 22 ประเทศ โดยครอบคลุมสินค้าอาหารพื้นฐานจำนวน 29 รายการ ตัวอย่างเช่น น้ำมันดอกทานตะวัน น้ำมันถั่วเหลืองและน้ำมันพืชชนิดอื่น ๆ ข้าวสาลี ข้าวบาเลย์ ข้าวโอ๊ต ข้าวฟ่าง เส้นพาสต้า น้ำตาล ถั่วเหลือง ข้าวโพด ธัญพืชต่าง ๆ ผักผลไม้สด และแปรรูป เนื้อไก่ เนื้อวัว เป็นต้น

สถานการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลให้เกิดปัญหาขาดแคลนอาหารขึ้นในหลายประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่ไม่สามารถผลิตอาหารให้เพียงพอต่อความต้องการบริโภคภายในประเทศตนเองและจำเป็นต้องพึ่งพาการนำเข้าอาหารจากต่างประเทศในสัดส่วนที่สูง อาทิ ประเทศในภูมิภาคตะวันออกกลางและทวีปแอฟริกา อีกทั้งยังกดดันให้ราคาอาหารในตลาดโลกปรับตัวสูงขึ้นอีกด้วย โดยจากข้อมูลพบว่า ดัชนีราคาอาหารโลก (Global Food Price Index) ขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations :

FAO) ได้ทยอยปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ช่วงกลางปี 2020 และได้พุ่งขึ้นไปแตะระดับ 159.7 ในเดือนมีนาคม 2022 หรือเพิ่มขึ้นราว 40 % ซึ่งนับเป็นระดับที่สูงที่สุดในรอบ 30 ปีอีกด้วย ซึ่งเป็นผลกระทบจากสงครามรัสเซีย-ยูเครน ที่ทำให้มีการปิดท่าเรือขนส่งสินค้าต่าง ๆ ของยูเครน สถานการณ์ดังกล่าวยิ่งเพิ่มแรงกดดันต่ออัตราเงินเฟ้อ ค่าใช้จ่ายด้านอาหารของครัวเรือนทั่วโลก และส่งผลให้วิกฤติความมั่นคงด้านอาหารยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นตามลำดับ

ภายใต้สถานการณ์วิกฤติอาหารโลกที่เกิดขึ้นดังกล่าว ในระยะสั้นประเทศไทยจะได้รับประโยชน์ จากการส่งออกสินค้าไปยังตลาดโลกเพิ่มสูงขึ้นในฐานะประเทศผู้ส่งออกผลิตผลทางการเกษตร สินค้าแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารลำดับต้น ๆ ของโลก อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในฐานะครัวโลก (Kitchen of the World) มาอย่างยาวนาน เนื่องจากมีผลผลิตทางการเกษตรที่หลากหลาย และมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับในตลาดโลก รวมทั้งยังมีศักยภาพการผลิตสามารถผลิตได้ในปริมาณที่มากเพียงพอสำหรับป้อนความต้องการบริโภคภายในประเทศและเหลือสำหรับส่งออกอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นสินค้าเกษตรที่เป็นพืชอาหารสำคัญ เช่น ข้าว มันสำปะหลัง น้ำตาล ซึ่งไทยเป็นผู้นำหรือผู้ส่งออกลำดับต้น ๆ ในตลาดโลก นอกจากนี้ ปริมาณการส่งออกสินค้าเกษตรสำคัญบางสินค้า เช่น น้ำมันปาล์ม ซึ่งได้รับประโยชน์โดยตรงในฐานะสินค้าทดแทนและปรับตัวสูงขึ้นมากหลังจากสงครามระหว่างรัสเซีย-ยูเครน ปะทุขึ้นในช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2022 ซึ่งมีผลให้อุปทานน้ำมันดอกทานตะวันจากทั้งสองประเทศหายไปจากตลาดโลก เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม วิกฤติอาหารโลกดังกล่าวกำลังกลายเป็นความเสี่ยงสำคัญที่ต้องจับตาในระยะยาว แม้ว่าในระยะสั้นประเทศไทยจะได้รับอานิสงส์จากการส่งออกสินค้าที่เพิ่มสูงขึ้น แต่ความกังวลในเรื่องความมั่นคงทางอาหาร (Food security) ก็กำลังกลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้ประเทศต่าง ๆ หันมาตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องนี้ และมีความพยายามที่จะพึ่งพาตนเอง (Self-reliance) ด้านอาหารมากขึ้นเพื่อลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาการนำเข้าอาหารจากต่างประเทศท่ามกลางความเสี่ยงด้านภูมิรัฐศาสตร์ที่สูงขึ้น โดยได้เริ่มมีการวางแผนงาน (Roadmap) ในเรื่องนโยบายความมั่นคงด้านอาหารกันอย่างจริงจังมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการพื้นที่ทำเกษตรกรรมและการทำฟาร์มปศุสัตว์อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมไปถึงการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับใช้ในภาคเกษตรเพื่อเอาชนะข้อจำกัดทางธรรมชาติ และอุปสรรคต่าง ๆ ตัวอย่างของประเทศที่ให้ความสำคัญกับเรื่องนโยบายความมั่นคงด้านอาหารที่น่าจับตามอง คือ ประเทศจีน โดยรัฐบาลจีนกำลังเดินหน้าปฏิรูปด้านอุปทานภาคการเกษตรแบบครบวงจรในเชิงรุก เพื่อเร่งพัฒนาศักยภาพการผลิตทรัพยากรอาหารให้มากเพียงพอสำหรับความต้องการของประชากรในประเทศกว่า 1,400 ล้านคน โดยได้กำหนดให้ “นโยบายเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหาร”

เป็นนโยบายที่มีความสำคัญลำดับต้น ๆ ของประเทศ เพื่อยกระดับความสามารถในการพึ่งตนเองทางด้านอาหารในระยะยาวทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพโดยใช้นวัตกรรมและความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ (Modern agriculture) เป็นเครื่องมือและกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว พร้อมกำหนดเป้าหมายที่จะพึ่งพาผลผลิตการเกษตรของตนเอง และยกระดับความมั่นคงด้านอาหารอย่างเป็นรูปธรรมในระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับความมั่นคงด้านทรัพยากรเมล็ดพันธุ์ด้วย ทั้งในส่วนของเทคโนโลยีในการค้นคว้าพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ เพื่อให้จีนสามารถพึ่งพาแหล่งเมล็ดพันธุ์ของตนเอง พร้อม ๆ กับการยกระดับการผลิตข้าวและธัญพืชที่สำคัญให้มีความปลอดภัยและเพียงพอสำหรับป้อนความต้องการบริโภคในประเทศได้ ภายใต้แนวคิดที่ว่า “ขามข้าวของคนจีนจะต้องถือไว้ด้วยมือของตัวเอง” นอกจากการปฏิรูปภาคการเกษตรกรรมภายในประเทศแล้ว ปัจจุบันจีนยังเร่งขยายปีกการลงทุนเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารในต่างประเทศอีกด้วย ผ่านการควมรวมธุรกิจด้านการเกษตรระดับโลก ตัวอย่างเช่น Shuanghui International Holdings ที่เข้าซื้อกิจการของบริษัท Smithfield Foods ซึ่งเป็นบริษัทแปรรูปเนื้อหมูรายใหญ่ที่สุดของโลกสัญชาติสหรัฐฯ เมื่อ 9 ปีก่อน ซึ่งนับเป็นข้อตกลงการซื้อกิจการของสหรัฐฯ โดยบริษัทจีนที่มีมูลค่าสูงสุดในประวัติศาสตร์ โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารด้านโปรตีนจากเนื้อสัตว์ท่ามกลางความต้องการบริโภคของประชาชนในประเทศโดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นกลางที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ยิ่งไปกว่านั้นรัฐวิสาหกิจของจีนเองอย่าง COFCO Group ก็มีการขยายการลงทุนด้านการเกษตรไปทั่วโลกนับตั้งแต่ ปี 2014 เป็นต้นมา ไม่ว่าจะเป็นการไล่ซื้อบริษัทธัญพืชข้ามชาติหลายแห่ง อาทิ Nobel Agri บริษัทด้านการเกษตรในฮ่องกง และ Nidera ผู้ค้าเมล็ดพันธุ์พืชสัญชาติดัตช์ รวมทั้งยังได้เข้าซื้อบริษัทไวน์ของชิลีอย่าง Bisquertt Vineyard และบริษัทไวน์ฝรั่งเศส Chateau de Viaud รวมถึงถือหุ้น 80 % ในบริษัท Tully Sugar ผู้ผลิตน้ำตาลของออสเตรเลีย และเข้าซื้อกิจการของธุรกิจค้าธัญพืชของ Criddle & Co. ในอังกฤษ รวมทั้ง ยังเป็นเจ้าของท่าเรือและโกดังเก็บธัญพืชหลักทั่วโลกมากกว่า 100 ล้านตันต่อปี ทำให้ COFCO Group กลายเป็นผู้ส่งออกธัญพืชจากอาเจนตินารายใหญ่ที่สุด รวมถึง เป็นผู้ส่งออกถั่วเหลืองรายใหญ่ที่สุดในบราซิลอีกด้วย โดยเชื่อว่ากลยุทธ์การสร้าง ความมั่นคงด้านอาหารแบบ Inorganic Growth นี้จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต

อีกหนึ่งกลยุทธ์ในการสร้างความมั่นคงด้านอาหารของทางการจีนที่มีความน่าสนใจอย่างยิ่งคือ ความร่วมมือภายใต้โครงการด้านการเกษตรระหว่างรัฐบาลจีนและรัฐบาลอียิปต์ โดยการใช้รูปแบบเทคโนโลยีสีเขียว (Greenhouse technology) เพื่อพลิกพื้นที่ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศแห้งแล้งอย่างทะเลทรายของอียิปต์ให้กลายเป็น “พื้นที่สีเขียว” ที่สามารถทำประโยชน์

ในเชิงเกษตรกรรมได้ เพื่อมุ่งพัฒนาให้ภาคเกษตรกรรมของอียิปต์ก้าวไปสู่การเกษตรยุคใหม่ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยได้มีการก่อสร้างอาคารเรือนกระจก (Greenhouses) ขนาดใหญ่กลางทะเลทรายเพื่อปลูกพืชผักและผลไม้ โดยที่วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการก่อสร้างทั้งหมด รวมทั้งช่างเทคนิคที่เกี่ยวข้องล้วนส่งตรงมาจากจีนทั้งสิ้น ซึ่งถือเป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm shift) ในการเอาชนะธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ โดยอาศัยความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นกุญแจสำคัญ

การดำเนินนโยบายเรื่องความมั่นคงด้านอาหารเชิงรุกของคู่อ้างอิงจีน ถือเป็นความเสี่ยงที่สำคัญต่อแนวโน้มการส่งออกสินค้าในกลุ่มธัญพืช พืชอาหาร ผลไม้ เนื้อสัตว์ รวมถึงผลิตภัณฑ์อาหารของไทยในระยะยาว เนื่องจากจีนมีแนวโน้มที่จะนำเข้าสินค้าดังกล่าวลดลงอย่างต่อเนื่อง และหันไปพึ่งพาผลผลิตภายในประเทศมากขึ้นและ/หรือนำเข้าจากพันธมิตรทางธุรกิจของตนเองในต่างประเทศแทน ซึ่งจะทำให้มูลค่าการส่งออกสินค้าในกลุ่มพืชอาหาร เกษตรแปรรูป และอาหารของไทยไปยังตลาดจีนทยอยปรับลดลงตามไปด้วย เนื่องจากจีนเป็นคู่ค้าหลักของไทยในสินค้าอาหารหลายชนิด อาทิ ไข่สดแช่แข็ง กุ้งสดแช่เย็นแช่แข็ง รวมทั้ง ผลไม้สดต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุเรียนและลำไย เป็นต้น

ประเด็นดังกล่าวนี้ได้กลายเป็นความเสี่ยงที่อาจมีผลกระทบต่อแนวโน้มการส่งออกสินค้าในกลุ่มธัญพืช พืชอาหาร ผลไม้ เนื้อสัตว์ รวมถึงผลิตภัณฑ์อาหารของไทยในระยะยาว ทั้งในแง่ความต้องการนำเข้าอาหารจากประเทศคู่ค้าของไทยที่อาจทยอยปรับลดลง หรือแม้แต่การที่คู่ค้าบางรายอาจพัฒนาศักยภาพการผลิตอาหาร จนสามารถผันตัวเองมาเป็นคู่แข่งของไทยในอนาคต ดังนั้นประเทศไทยจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์การเติบโตอย่างครบวงจรตลอดห่วงโซ่การผลิตอาหาร โดยต้องหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการเกษตรที่ทันสมัยและนำมาปรับใช้อย่างเหมาะสม อาทิ การทำฟาร์มในอาคาร (Indoor farming) หรือ การทำฟาร์มแบบแนวตั้ง (Vertical farming) หรือแม้แต่การมุ่งเน้นไปที่การทำเกษตรแบบแม่นยำสูง (Precision agriculture) เพื่อลดต้นทุนการเพาะปลูกและเพิ่มผลผลิตต่อไร่ (Yield) รวมถึงการปรับปรุงสายพันธุ์เพื่อพัฒนาคุณภาพและรสชาติของผลผลิตให้ตรงกับความต้องการของตลาดมากขึ้น รวมถึงการมองหาโอกาสในการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทาน การผลิตอาหารโลกแห่งอนาคต เพื่อขับเคลื่อนไปสู่การพัฒนาสินค้าเกษตรและอาหารเชิงนวัตกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้นให้กับระบบเศรษฐกิจซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การเติบโตแบบเศรษฐกิจคุณค่า (Value-based economy) ในอนาคตต่อไป

ประการสุดท้าย คือ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศโลก (Climate change) เป็นอีกหนึ่งในสาเหตุสำคัญที่มีส่วนทำให้วิกฤติความมั่นคงด้านอาหารทั่วโลกมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น ซึ่งเป็นผลจาก สภาพภูมิอากาศโลกที่มีความผิดปกติจากปกติ รวมทั้ง ยังมีแนวโน้มเกิดถี่ขึ้นและ

รุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ อีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นสภาพอากาศแบบสุดขั้วทั้งร้อนจัดและหนาวจัด คลื่นความร้อน พายุไต้ฝุ่น รวมทั้งปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วม รวมไปถึงเหตุการณ์ภัยพิบัติในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก เช่น ดินถล่ม ภูเขาไฟระเบิด และแนวโน้มอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความเหมาะสมทางกายภาพในการทำเกษตรกรรม การทำฟาร์มปศุสัตว์ รวมทั้ง ยังมีผลต่อสภาพแวดล้อมโดยรวมในระบบนิเวศน์อีกด้วย และส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตทางการเกษตรของโลกโดยรวมมีแนวโน้มปรับลดลง

หนึ่งในตัวอย่างที่ค่อนข้างชัดเจน คือ กรณีของวิกฤติภัยแล้งที่เกิดขึ้นในฝั่งตะวันตกของสหรัฐอเมริกา เมื่อช่วงกลางปี 2022 ที่ผ่านมา ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเพาะปลูกพริกในแหล่งผลิตหลักของรัฐแคลิฟอร์เนียโดยเฉพาะแถบบริเวณเซ็นทรัลแวลลี (Central Valley) ซึ่งวิกฤติที่เกิดขึ้นดังกล่าวส่งผลให้ผู้ผลิตซอสพริกชื่อดังอย่างแบรนด์ “Huy Fong Foods” จำเป็นต้องหยุดผลิตชั่วคราวอย่างไม่มีกำหนดจากการขาดแคลนวัตถุดิบอย่างพริกขี้หนูสีแดงสำหรับผลิตซอสพริกดังกล่าว อีกทั้งผลผลิตพริกที่เก็บเกี่ยว ได้ก็ยังไม่มีความปลอดภัยด้วย ซึ่งนอกจากจะกระทบโดยตรงกับผู้บริโภคในระดับปลายน้ำของห่วงโซ่การผลิตแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังอุตสาหกรรมการผลิตอาหาร ร้านอาหารและสถานบริการต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ซอสพริกชนิดนี้เป็นส่วนผสมหรือเครื่องปรุงอีกด้วย นอกจากนี้ วิกฤติภัยแล้งที่เกิดขึ้นยังส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตรอื่น ๆ เช่น กระเทียม มะเขือเทศ และอโวคาโด ฯลฯ ทำให้ราคาอาหารปรับตัวสูงขึ้นเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ ภาวะโลกร้อนยังส่งผลให้อุณหภูมิของน้ำทะเลและแม่น้ำทั่วโลกอุ่นขึ้น และกลายเป็น ความเสี่ยงที่อาจทำให้ปลาและสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ สูญพันธุ์ โดยข้อมูลจากงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์ พบว่า บรรดาปลาสายพันธุ์ต่าง ๆ จำนวนไม่น้อยที่มีความเสี่ยงสูงมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะไข่ปลาและตัวอ่อนของปลาที่มีความอ่อนไหวต่อภาวะโลกร้อนในมหาสมุทรมากเป็นพิเศษ นอกจากนี้ งานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า ในสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุดเมื่ออุณหภูมิของโลกสูงขึ้นถึง 5 องศาเซลเซียส จากภาวะโลกร้อนจะส่งผลให้สายพันธุ์ปลาต่าง ๆ ทั่วโลกมากถึง 60 % ไม่สามารถรับมือกับอุณหภูมิที่สูงขึ้นได้และจะสูญพันธุ์ลงภายในปี 2100 หรืออีกเพียงแค่วัย 1 ชั่วโมง (78 ปี) ต่อจากนี้

อย่างไรก็ตาม ภาวะวิกฤติการณ์ขาดแคลนอาหารที่เกิดขึ้นดังกล่าว ส่งผลให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์จากวิกฤติขาดแคลนอาหารที่เกิดขึ้น เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศผู้ส่งออกสินค้าอาหารระดับต้น ๆ ของโลก และมีบทบาทสำคัญในฐานะครัวโลก (Kitchen of the world) อยู่แล้ว เนื่องจากมีผลผลิตทางการเกษตรที่หลากหลายและมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับในตลาดโลก อีกทั้งยังสามารถผลิตได้ในปริมาณที่มากเพียงพอสำหรับการบริโภคภายในประเทศและส่งออก ไม่ว่าจะเป็น

สินค้าเกษตรที่เป็นพืชอาหารสำคัญ เช่น ข้าว มันสำปะหลัง น้ำตาล ซึ่งไทยเป็นผู้นำหรือผู้ส่งออก ลำดับต้น ๆ ในตลาดโลกอยู่แล้ว รวมทั้ง ผลไม้สด อย่างทุเรียน หรือสินค้าเกษตรและประมงแปรรูป อย่างสับปะรดกระป๋องและทูน่ากระป๋อง ซึ่งเป็นสินค้าที่ไทย มีศักยภาพการแข่งขันและครองตำแหน่ง ผู้ส่งออกลำดับ 1 ของโลกมาอย่างยาวนาน ตัวอย่างที่เห็นได้ค่อนข้างชัดเจน คือ ผลกระทบจาก สงครามรัสเซีย-ยูเครน ที่เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ของปีที่ผ่านมาได้มีส่วนช่วย ผลักดันให้การส่งออกสินค้าเกษตรของไทยบางตัวดีขึ้นจากปกติค่อนข้างมาก อาทิ ปริมาณการส่งออก น้ำมันปาล์มดิบของไทย ในช่วงเดือน เม.ย. -ก.ย. 22 ที่ปรับเพิ่มขึ้นถึง 37.7 % ซึ่งส่วนหนึ่งได้รับ อานิสงส์จากการส่งออกไปทดแทนการส่งออกน้ำมันดอกทานตะวันจากยูเครนและรัสเซียที่หายไป จากตลาด ซึ่งทั้งสองประเทศถือเป็นผู้ส่งมอบวัตถุดิบ (Suppliers) หลักของน้ำมันดอกทานตะวันใน ตลาดโลก โดยมีปริมาณส่งออกรวมกันมากถึงกว่า 60 % ของปริมาณการส่งออกทั้งหมด นอกจากนี้ การส่งออกที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวยังได้รับปัจจัยหนุนเพิ่มเติมจากนโยบายระงับการส่งออกน้ำมันปาล์ม ชั่วคราวของอินโดนีเซียเพื่อกักตุนน้ำมันปาล์มไว้ใช้เองในประเทศ รวมไปถึงปัญหาการขาดแคลน แรงงานในสวนปาล์มของมาเลเซีย ซึ่งอุปสงค์ที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวยังช่วยหนุนให้ราคาส่งออกน้ำมันปาล์ม ดิบในช่วงเวลาดังกล่าวปรับตัวสูงขึ้นตามไปด้วย

นอกจากนี้ ในปัจจุบันเศรษฐกิจของโลกยังคงต้องเผชิญกับผลกระทบ 3 ด้าน คือ (1) ความ ชัดแย้งระหว่างรัสเซียและยูเครน ส่งผลให้เกิดการระงับการนำเข้าก๊าซธรรมชาติจากรัสเซียของ ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป เกิดการเพิ่มขึ้นของราคาพลังงาน (2) การเกิดวิกฤติค่าครองชีพที่เกิด จากแรงกดดันด้านเงินเฟ้อที่ขยายวงกว้างอย่างต่อเนื่อง อัตราเงินเฟ้อที่คาดว่าจะยังคงอยู่ในระดับสูง เนื่องจากภาวะตลาดแรงงานที่ตึงตัว และการเพิ่มขึ้นของเงินเฟ้อที่คาดการณ์ ในอนาคต ทำให้ ธนาคารกลางจำเป็นต้องเพิ่มอัตราดอกเบี้ยนโยบาย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเปราะบางทางการ ชำระหนี้เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา (2) กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund : IMF) คาดการณ์ว่า เศรษฐกิจโลกจะขยายตัวที่ ร้อยละ 2.7 ในปี 2566 โดยเป็น ผลมาจากการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลกในปี 2565 จากปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและยูเครนที่ ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของราคาพลังงาน อัตราเงินเฟ้อทั่วโลกที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้จะเริ่ม ปรับตัวลดลงในปี 2566 รวมถึงอาจมีการปิดเมืองที่ยืดเยื้อเพื่อสกัดการระบาดของโควิด-19 และ ปัญหาด้านอสังหาริมทรัพย์ของจีน โดยได้คาดการณ์ว่าเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา ยุโรป จีน และอาเซียน จะขยายตัวร้อยละ 1.0 , 0.5 , 1.6 , 4.4 และ 4.9 ตามลำดับ

นอกจากนี้ มีข้อมูลสถานการณ์ด้านราคาสินค้าเกษตรและอาหารในตลาดโลก สะท้อนจาก ดัชนีราคาอาหารซึ่งจัดทำโดยองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and

Agriculture Organization of United Nation: FAO) พบว่า ดัชนีราคาอาหารเฉลี่ยในปี 2565 อยู่ที่ระดับ 144.9 เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปี 2564 ซึ่งเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 125.0 โดยทุกกลุ่มสินค้า ได้แก่ เนื้อสัตว์ ผลิตภัณฑ์นม ธัญพืช น้ำมันพืช และน้ำตาล มีราคาเฉลี่ยเพิ่มขึ้น

1.2 สถานการณ์ภาคการเกษตรของประเทศไทย

ภาคการเกษตรของไทยกำลังเผชิญกับวิกฤติอย่างมาก จากบทวิเคราะห์และผลการสำรวจจากหลากหลายแหล่งข้อมูล เช่น ของสำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย และ ศูนย์วิจัยกสิกรไทย เป็นต้น มีข้อมูลที่สอดคล้องกัน พบว่าปัญหาสำคัญเร่งด่วนลำดับแรกของเกษตรกรไทย คือ **“อาชีพเกษตรกรไทยไม่มีความมั่นคงในรายได้ และไม่มีสวัสดิการใด ๆ รองรับ ขาดความยั่งยืนในอาชีพ”** ลำดับรองลงมาพบว่าเกษตรกรเป็นกลุ่มอาชีพที่มีหนี้สินสูงที่สุดอีกด้วย อีกทั้งยังพบว่าเกษตรกรไทยจำนวนมาก ขาดองค์ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีการเกษตรและนวัตกรรมการเกษตร เพื่อสร้างผลิตภาพด้านการเกษตรให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีดั้งเดิมในการสร้างผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งขาดองค์ความรู้ด้านการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจการเกษตร และอุตสาหกรรมเกษตร และอีกหนึ่งปัญหาหลักของเกษตรกรไทย คือ ปัญหาด้านที่ดินและการใช้ที่ดินเกษตรกรไทยส่วนใหญ่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิ์เพื่อทำการเกษตร ทำให้สูญเสียโอกาสในการเข้าถึงการช่วยเหลือเยียวยา และส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ

นอกจากนี้ยังพบ “ความท้าทาย” ที่เป็นวิกฤติสำคัญที่กระทบต่อเกษตรกรไทย คือ สภาพภูมิอากาศของไทยและของโลกที่เปลี่ยนแปลงและแปรปรวน (Climate change) ส่งผลต่อเรื่องน้ำใช้ในการเกษตร ปัญหาน้ำท่วม ภัยแล้ง และภาวะโลกร้อนขัดขวางการทำการเกษตรของเกษตรกร อีกทั้ง ประเด็นความผันผวนด้านราคาสินค้าเกษตรที่มีค่อนข้างมาก เป็นอุปสรรคในการเลือกผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร ประกอบกับสังคมไทย ด้านการเกษตรมีแรงงานภาคเกษตรลดลง เกษตรกรรุ่นเก่าเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ คนรุ่นใหม่ทำการเกษตรน้อยลง คนหนุ่มสาวออกจากภาคเกษตร เข้าไปทำงานในเมือง ไสมรัมย์ จันทรัตน์ และคณะ (2562) พบว่า จากปี 2546 ถึง 2556 เกษตรกรอายุต่ำกว่า 40 ปีมีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ 48 เหลือร้อยละ 32 ในทางกลับกัน เกษตรกรสูงวัยอายุ 60 ปี มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 13 เป็นร้อยละ 19 ทำให้อายุเฉลี่ยของเกษตรกรในปี 2561 สูงถึง 58 ปี ซึ่งเกษตรกรที่มีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไปจะมีผลิตภาพลดลงเรื่อย ๆ และใช้เครื่องจักรกลสมัยใหม่ลดลง สะท้อนถึงการปรับตัวได้ยากขึ้น ซึ่งจากวิกฤตต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้ ล้วนส่งผลให้เกษตรกร

ไทยไม่สามารถก้าวข้ามและนำไปสู่การแข่งขันในตลาดโลกได้ เกษตรกรรมไทยทั้งระบบต้องปรับตัวอย่างรุนแรง เพื่อก้าวข้ามวิกฤตเหล่านี้

จากข้อมูลที่วิเคราะห์ดังที่กล่าวมา สะท้อนถึงปัญหา ช่องว่างที่พบของสถานการณ์ปัจจุบันของเกษตรกรรมไทย โดยสรุปได้ 11 ประเด็น ดังนี้

1. เกษตรกรไทยขาดการรวมกลุ่มที่เป็นเอกภาพ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของเกษตรกร องค์กร เกษตรกร กลุ่มเกษตรกรและยูวเกษตรกร
2. เกษตรกรไทยไม่ได้รับการคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม และการแก้ไขปัญหาดินและที่ดิน เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดิน เพื่อประกอบเกษตรกรรมของตนเองอย่างทั่วถึง ส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองขนาดเล็ก

3. ความไม่เป็นธรรมด้านราคาผลผลิตทางเกษตรกรรม เกษตรกรส่วนใหญ่ถูกเอารัดเอาเปรียบ ส่งผลให้สินค้าเกษตรไม่ได้รับผลตอบแทนสูงสุด อีกทั้งปัญหาราคาพืชผลไม่แน่นอน
4. การพัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบชลประทานเพื่อเกษตรกรรมยังไม่ทั่วถึง ส่งผลให้เกิดปัญหาความไม่เพียงพอของน้ำที่ใช้ในการเกษตร

5. การทำการเกษตรยังไม่ยึดโยงไปถึงแนวทางการอนุรักษ์ การฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อการเกษตร และปัญหาสภาพภูมิอากาศแปรปรวนส่งผลทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเสียหาย
6. การทำการเกษตรส่วนใหญ่ขาดความรู้และไม่ได้รับคำแนะนำที่เพียงพอ ยังคงการทำเกษตรในรูปแบบเดิม ๆ ไม่มีการค้นคว้า วิจัย และพัฒนาภูมิปัญญา (พันธุ์กรรมพืชและสัตว์ท้องถิ่น) ส่วนใหญ่ไม่ได้นำนวัตกรรมเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ และยังขาดกระบวนการในการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อประโยชน์ทางเกษตรกรรม และเกษตรอุตสาหกรรม
7. เกษตรกรขาดช่องทางในการเข้าถึงแหล่งทุน และการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร
8. เกษตรกรยังไม่ได้รับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเกษตรกร และการเพิ่มสิทธิและบทบาทของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการทำกินและการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นต่อการประกอบการเกษตร
9. การสร้างเครือข่ายองค์กรเกษตรกรที่เชื่อมโยง และพัฒนาความร่วมมือในด้านการผลิตทางเกษตรกรรม การแปรรูป การตลาด และการบริโภคเพื่อการยังชีพระหว่างเครือข่ายองค์กรเกษตรกรกับภาครัฐ และภาคเอกชน ยังมีน้อยในปัจจุบัน
10. การทำการเกษตรยังขาดการสนับสนุน ส่งเสริมการให้การศึกษา อบรม ถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีด้านเกษตรกรรม และการจัดการแก่เกษตรกรและยุวเกษตรกร
11. การบริหารจัดการกองทุนที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรที่มีอยู่ไม่สามารถรองรับการช่วยเหลือเกษตรกรอย่างครบวงจรและลดการซ้ำซ้อน

จากบทวิเคราะห์ ที่กล่าวมาจะเห็นว่าอาชีพเกษตรกรประสบกับความเสี่ยงสูงจนขาดทุนบ่อยครั้ง ทำให้มีปัญหาทางการเงิน ไม่สามารถลงทุนพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนวิธีการทำเกษตร ส่งผลให้ทำการเกษตรเหมือนเดิม เกิดเป็นวงจรวนเวียน ไม่พัฒนาก้าวหน้า การเกษตรไทยยังคงวนเวียนอยู่ในวงจรอุปาทม หรือ เรียกว่าเป็น “วงจรอุปาทมภาคเกษตรกรรมไทย” 3 ด้าน มาตลอดหลายสิบปี ส่งผลให้เกษตรกรไทย “ยิ่งทำเกษตรยิ่งจน มีหนี้สินเพิ่ม ยิ่งทำเกษตร ยิ่งจน ยิ่งเพิ่มหนี้สิน และคิดไม่เท่าทันเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลงไป”

ด้านแรก “ยิ่งทำเกษตรยิ่งจน”

เกษตรกรไทยมีต้นทุนการผลิตที่สูงกว่าประเทศคู่แข่ง เกษตรกรส่วนใหญ่ซื้อปัจจัยการผลิตด้วยเงินเชื่อ ทำให้เป็นหนี้ร้านค้าขายปัจจัยผลิต หรือบางรายกู้เงินจากสถาบันการเงินมาใช้เป็นทุนในการทำการเกษตร จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง (รูปภาพที่ 1) ที่มีการนำเสนอเรื่อง “การลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ Big Data ผู้มีรายได้น้อย” ซึ่งพบว่ากลุ่มอาชีพที่มีรายได้น้อยที่สุด คิดเป็น 27.74% (ไม่รวมกลุ่มที่ไม่ระบุข้อมูล) คือ “อาชีพเกษตรกร” และพบว่าเกษตรกรยิ่งทำ ยิ่งมีรายได้น้อยนำไปสู่การเป็นหนี้ เพราะ 45 % เกษตรกรไทยมีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย และอีก 85 % เกษตรกรไทยหมุนเงินไม่ทัน อย่างน้อย 1 เดือน

12

Fact sheet ผู้มีรายได้น้อย 14.6 ล้านคน

สกค.
สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

Low Income Registration Project Factsheet

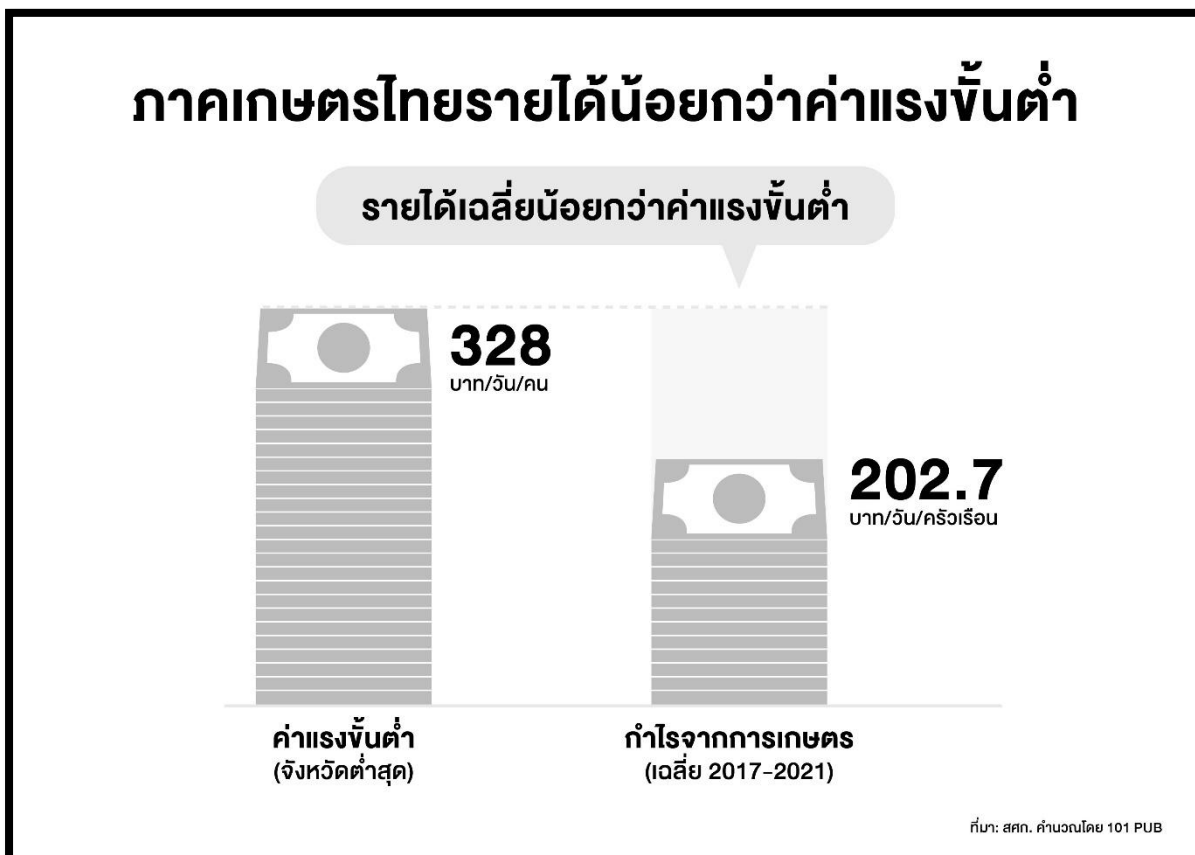
เขต	ภูมิภาคศึกษา	สภาพร่างกาย	สภาพความเป็นอยู่	ภาวะโรคเรื้อรัง	รายได้เฉลี่ย	เงินฝาก	หนี้	สถานประกอบการ	อาชีพ	อายุ	ด้าน
All	All	All	All	All	All	All	All	All	All	20 to 133	To Null

ช่วงอายุ	สภาพร่างกาย		สถานประกอบการ		รายได้เฉลี่ย						
	จำนวน	% ต่อทั้งประเทศ	จำนวน	% ต่อทั้งประเทศ	จำนวน	% ต่อทั้งประเทศ					
18-25	1,428,272	9.78%	ไม่ระบุ	1	0.00%	ไม่ระบุ	1,256	0.01%	ไม่มีรายได้	3,064,837	20.98%
26-35	1,682,024	11.51%	ปกติ	13,964,909	95.60%	โรงงาน	4,940,250	33.82%	ไม่ระบุ	1,993	0.01%
36-45	2,286,380	15.65%	พิการ	28,452	0.19%	นักเรียน/นักศึกษา (ศึกษาเพื่อ...)	500,261	3.42%	1- 5,000	1,158,917	7.93%
46-59	4,352,069	29.79%	ไม่มีโรค	544,421	3.73%	นักเรียน/นักศึกษา (ศึกษาเพื่อ...)	38,570	0.26%	5,001- 10,000	2,617,253	17.92%
60-69	2,598,440	18.47%	ไม่มีโรค	69,223	0.47%	รวมทั้งสิ้น	14,607,309	100.00%	10,001- 20,000	1,978,274	13.54%
70-79	1,463,052	10.02%	ไม่มีโรค	14,607,309	100.00%	อาชีพ			20,001- 30,000	2,025,748	13.87%
80-89	607,971	4.16%	ไม่มีโรค			ไม่ระบุ	5,523,491	37.81%	30,001- 40,000	1,259,459	8.62%
90 ขึ้นไป	89,101	0.61%	ไม่มีโรค			ไม่ระบุ	3,246,358	22.22%	40,001- 50,000	840,554	5.75%
รวมทั้งสิ้น	14,607,309	100.00%	ไม่มีโรค			ไม่ระบุ	77,738	0.53%	50,001- 60,000	562,030	3.85%
			มีหัวใจล้มเหลว	644,375	4.41%	ช่างฝีมือ/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	236,511	1.62%	60,001- 70,000	292,376	2.00%
			มีโรคเรื้อรังอย่างเฉียบพลัน	758,510	5.19%	ผู้จ้างภาคเกษตรกรรม	852,297	5.83%	70,001- 80,000	302,763	2.07%
			มีโรคเรื้อรังอย่างเรื้อรัง	4,239,511	29.02%	ผู้จ้างภาคเกษตรกรรม	242,531	1.66%	80,001- 90,000	272,002	1.86%
			ไม่มีโรค	8,964,813	61.37%	ผู้จ้างภาคเกษตรกรรม	4,052,377	27.74%	90,001- 100,000	231,093	1.58%
รวมทั้งสิ้น	14,607,309	100.00%	ไม่มีโรค	14,607,309	100.00%	เกษตรกรปลูกพืช	34,332	0.24%	รวมทั้งสิ้น	14,607,309	100.00%
			ไม่มีโรค	444,745	3.04%	เลี้ยงสัตว์	5,519	0.04%			
			ไม่มีการศึกษา	1,379,530	9.44%	เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	507	0.00%			
			ต่ำกว่าป.6	3,226,479	22.09%	ช่างขายปลีก/ขาย	4,099	0.03%			
			ป.6	1,715,168	11.74%	ช่างขายปลีก/ขาย	30,131	0.21%			
			ม.3	1,447,173	9.91%	รวมทั้งสิ้น	14,607,309	100.00%			
			ม.6	584,116	4.00%						
			ปวช./ปวส.	75,566	0.52%						
			อนุปริญญา	353,570	2.42%						
			ปริญญาตรี	4,510	0.03%						
			ปริญญาโท	647	0.00%						
			ปริญญาเอก		0.00%						
รวมทั้งสิ้น	14,607,309	100.00%	รวมทั้งสิ้น	14,607,309	100.00%						

รูปภาพที่ 1 การลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ Big Data ผู้มีรายได้น้อย
ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง. “การลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ Big Data ผู้มีรายได้น้อย”

จากข้อมูลของ 101 PUB พบว่า ภาคการเกษตรไทยมีรายได้น้อยกว่าค่าแรงขั้นต่ำ จากภาพที่ 2 พบว่า ถ้าเทียบกับจังหวัดต่ำสุด ค่าแรงขั้นต่ำ อยู่ที่ 328 บาท/วัน/คน ซึ่งถ้าดูกำไรจากการเกษตร (เฉลี่ยเมื่อปี 2017 - 2021) จะพบว่า เกษตรกรไทยมีค่าแรง 202.7 บาท/คน/ครัวเรือน หากเทียบกันแล้ว รายได้เฉลี่ยของเกษตรกรไทย มีรายได้เฉลี่ยน้อยกว่าค่าแรงขั้นต่ำ สอดคล้องกับข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย โดย จิรัฐ เจนพิงพรและปัญญาพัฒน์ ประสิทธิ์เดช

สกุล (2565) ที่ว่า เกษตรกรไทยส่วนใหญ่มีกำไรจากการเกษตรไม่มาก รายได้สุทธิของเกษตรกรตกประมาณ 260 บาทต่อวันต่อครัวเรือน ซึ่งยังต่ำกว่าค่าจ้างขั้นต่ำใหม่ที่ 337 บาทต่อวันต่อคนสำหรับชาวนาไทยในรอบ 50 ปีที่ผ่านมาขายข้าวได้ราคาเพิ่มขึ้น 3.9 เท่า แต่ต้นทุนการผลิตโดยเฉพาะราคาปุ๋ยเคมีกลับเพิ่มสูงถึง 11.4 เท่า ทำให้มีรายได้หักต้นทุน (รวมต้นทุนแรงงาน) โดยเฉลี่ยขาดทุนต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2556 เช่นเดียวกับพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ยางพารา และอ้อย ซึ่งชาวสวนชาวไร่โดยเฉลี่ยขาดทุนบ่อยขึ้นในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา

รูปภาพที่ 2 รายได้เฉลี่ยของเกษตรกรไทยเทียบกับรายได้เฉลี่ยค่าแรงขั้นต่ำ
ที่มา : 101 PUB

จากข้อมูลปี 2565 พบว่า ไทยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) 17,370,240 ล้านบาท เป็นจีดีพี (GDP) จากภาคเกษตร 1,531,120 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนเพียง 8.81% ของจีดีพี (GDP) แต่ไทยใช้พื้นที่ทำการเกษตร 149.75 ล้านไร่ คิดเป็นสัดส่วนสูงถึง 46.69% ของพื้นที่ทั้งประเทศ และมีแรงงานภาคเกษตร 11.63 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วน 29.31% ของแรงงานทั้งหมด ขณะที่เกษตรกรไทยกำลังเข้าสู่สังคมสูงวัย โดยมีอายุเฉลี่ยที่ 58.46 ปี

ปัจจุบันพื้นที่ทำการเกษตรของไทย ใช้ทำนาข้าวมากที่สุด 65.41 ล้านไร่ คิดเป็นสัดส่วน 43.68% ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งประเทศ รองลงมา คือ สวนผลไม้และไม้ยืนต้น (39.38 ล้านไร่)

พีชไร้ (30.89 ล้านไร่) สวนผัก ไม้ดอก และไม้ประดับ (1.1 ล้านไร่) และใช้ประโยชน์อื่น ๆ (12.96 ล้านไร่)

สำหรับด้านต้นทุนปัจจัยการผลิตในภาคเกษตร มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2565 มีมูลค่าการนำเข้า 128,625 ล้านบาท โดยเป็นการนำเข้าปุ๋ยเคมีถึง 103,205 ล้านบาท (80.24% ของมูลค่าการนำเข้าปัจจัยการผลิตในภาคเกษตรทั้งหมด) และมูลค่านำเข้าปุ๋ยเคมีในช่วง 3 ปี (ปี 2563 – 2565) เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 49.23% ต่อปี

ทั้งนี้ เมื่อเจาะลึกสถานการณ์เศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกร พบว่าในช่วง 3 ปี รายได้ที่ครัวเรือนได้รับจากกิจกรรมทางการเกษตร ขยายตัวเล็กน้อย 3.81% ต่อปี เมื่อเทียบกับรายจ่ายที่ขยายตัวสูงกว่า 6.30% ต่อปี เช่นเดียวกับภาวะหนี้สินที่ยังคงขยายตัวต่อเนื่อง 1.45% ต่อปี

ภาพรวมการค้าระหว่างประเทศของไทย ปี 2565 ไทยส่งออกสินค้าเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเกษตร มีมูลค่ารวม 49,532.32 ล้านเหรียญสหรัฐ (1,715,153.55 ล้านบาท) คิดเป็นสัดส่วน 17.23% ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของไทย โดยเป็นการส่งออกสินค้าเกษตรกรรม 26,739.15 ล้านเหรียญสหรัฐ (925,993.61 ล้านบาท) และสินค้าอุตสาหกรรมเกษตร 22,793.17 ล้านเหรียญสหรัฐ (789,159.94 ล้านบาท) คิดเป็นสัดส่วน 53.98% และ 46.02% ของมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเกษตร ตามลำดับ

สินค้าอุตสาหกรรมเกษตรที่ส่งออกสูงสุด ได้แก่ น้ำตาลทราย (113,798.00 ล้านบาท) อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป (110,089.79 ล้านบาท) และอาหารสัตว์เลี้ยง (77,181.00 ล้านบาท) สำหรับการนำเข้าสินค้าเกษตรของไทย สินค้าที่มีมูลค่าการนำเข้าสูงสุด ได้แก่ ถั่วเหลือง (66,623.86 ล้านบาท) กากน้ำมัน (ออยส์เค้ก) (59,672.18 ล้านบาท) และข้าวสาลีและข้าวเมสลิน (42,754.25 ล้านบาท)

จากข้อมูลข้างต้นเห็นว่ารายได้ภาคการเกษตรที่เติบโตแบบอ่อนแรง ส่งผลให้เกษตรกรไทยยิ่งทำการเกษตรรายได้ยิ่งลดลง ครัวเรือนเกษตรกรมีภาระหนี้สินสูงขึ้น ดังนั้น ภาคเกษตรของไทยต้องปรับตัวครั้งใหญ่ เพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับความท้าทายจากปัจจัยภายในและภายนอกหลายด้าน โดยเฉพาะการปรับตัวของเกษตรกรต้นน้ำ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้ภาคเกษตรไทยสามารถเติบโตและเปลี่ยนแปลงไปสู่เศรษฐกิจการก้าวแบบใหม่ได้อย่างยั่งยืน

ด้านที่ 2 ยิ่งเพิ่มหนี้สิน

“ลูกหนี้กลุ่มใหญ่ของไทย คือ เกษตรกร และพบว่ามากกว่าร้อยละ 90 เกษตรกรไทยเป็นหนี้ และมีหนี้เฉลี่ย 450,000 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งไม่อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งเป็นโจทย์ใหญ่ของเกษตรกรไทยที่อาจยังต้องใช้ชีวิตหมุนเวียนอยู่ในวงจรหนี้แบบนี้โดยไม่รู้จักจบ”

เกษตรกรไทยมีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สินอยู่ที่ 1.2 เท่า และสัดส่วน ดังกล่าวยังมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยโตขึ้นถึงร้อยละ 75 ในช่วง 8 ปีที่ผ่านมา และกว่าร้อยละ 57 ของครัวเรือนมีหนี้สินสูงเกินศักยภาพในการชำระไปแล้ว ปัจจุบันเกษตรกรไทยมีหนี้ร้อยละ 90 ของเกษตรกรส่วนใหญ่มีหนี้สิน ทั้งนี้เหตุผลหลักมาจากทำการเกษตรแล้วขาดทุน รวมถึงต้องกู้ยืมเงินมาลงทุนทำเกษตรในฤดูกาลถัดไป เกษตรกรที่ประสบปัญหาขาดทุนบ่อยต้องกู้เพิ่มเรื่อย ๆ ทำให้มีภาระที่ต้องชำระดอกเบี้ยเพิ่มสูงขึ้น ไม่มีกำลังที่จะจ่ายเงินต้น ติดกับดักหนี้จนออกได้ยาก ในกรณีที่เลวร้ายกว่านั้น เกษตรกรที่มีปัญหาหนี้สินมากจนไม่สามารถกู้ยืมเงินในระบบได้อีก ไม่มีหนทางอื่นนอกจากหันไปกู้ยืมเงินนอกระบบซึ่งมาพร้อมกับค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยที่สูงลิบ จนกระทั่งพบทางตัน ต้องขายที่ทำมาหากิน

อาจารย์โสมรัตน์ จันทรัตน์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้แบ่งกลุ่มหนี้เกษตรกร ออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

1. กลุ่มเกษตรกรที่มีหนี้และหนี้จ่ายไม่ได้เลย **กลุ่มหนี้หรือหนี้เสีย** มีประมาณ ร้อยละ 20
2. กลุ่มที่เป็นหนี้แต่จ่ายเพียงดอกเบี้ยเท่านั้น หรือเรียกว่า **กลุ่มหนี้เรื้อรัง** ซึ่งถ้าจ่ายแต่ดอกเบี้ยหนี้ก็จะไม่ลดลงเลยเป็นกลุ่มที่ปิดดอกเบี้ยได้ยาก เรียกว่าติดกับดักหนี้ กลุ่มนี้มีประมาณ ร้อยละ 50 ซึ่งถือว่ามากที่สุด
3. กลุ่มเกษตรกรที่มีหนี้สินชำระได้ มีประมาณร้อยละ 30

สำหรับปัญหาหนี้สินจะพบว่ากลุ่ม 2 ที่มีจำนวนเกษตรกรมากถึงร้อยละ 50 ถือเป็นกลุ่มหนี้เรื้อรังที่มีแต่หนี้สินเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และเกษตรกรส่วนใหญ่กลายเป็นหนี้เรื้อรัง เพราะกู้ใหม่ทุกปีหนี้ก็จะเร็วและเพิ่มพูนขึ้น และจะไม่ได้เข้าเกณฑ์ที่ ธ.ก.ส. ช่วยเหลือ

รูปภาพที่ 3 กลุ่มหนี้เกษตรกรไทย

ที่มา : <https://theactive.net/data/debt-break-policy/>

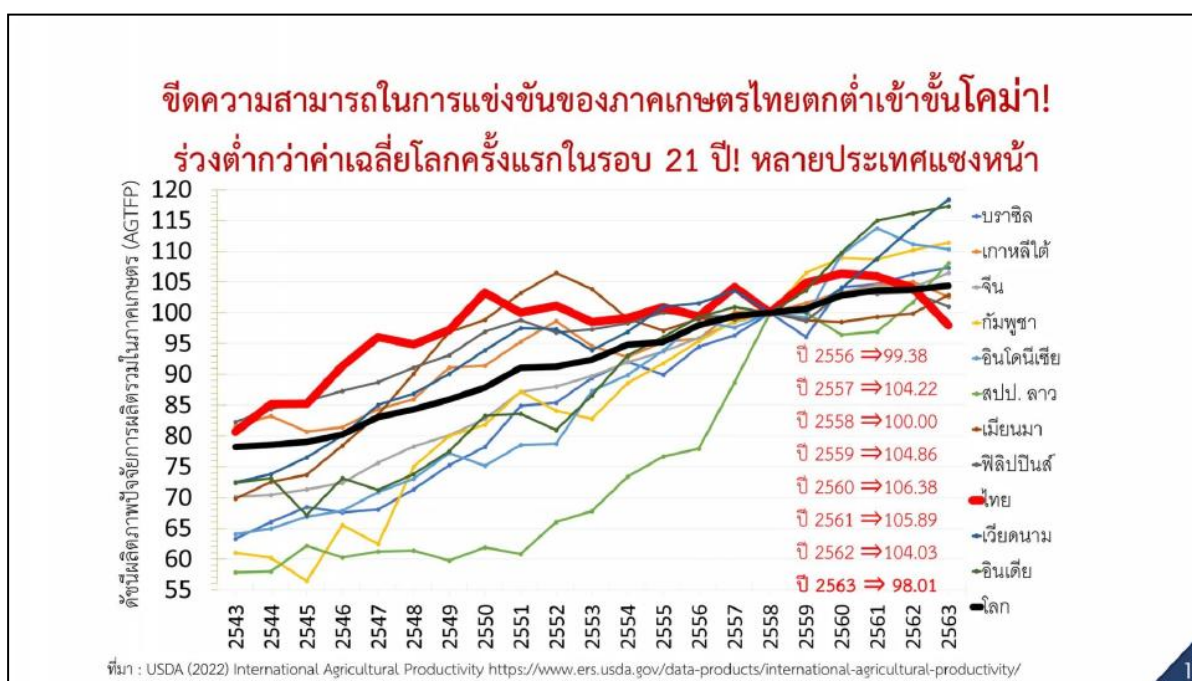
แม้ภาครัฐพยายามให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรในหลายรูปแบบ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและลดปัญหาความไม่เท่าเทียมกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม แต่การให้ความช่วยเหลือส่วนใหญ่เป็นในรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือด้านเงินกู้ยืมแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์ ผ่านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) และกองทุนต่าง ๆ ภายใต้การกำกับของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ การดำเนินนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ที่ผ่านมาของกองทุนต่าง ๆ ยังไม่สามารถช่วยแก้ไข ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรได้อย่างยั่งยืน ถึงแม้กองทุนจะมีงบประมาณอยู่ล้นเหลือ แต่เกษตรกรเข้าถึงแหล่งทุนได้น้อย เพราะกองทุนมีข้อกำหนดและเงื่อนไขที่จำกัดเคร่งครัด ซึ่งเป็นผลทำให้เกษตรกรไม่สามารถหลุดพ้นจากวัฏจักรความยากจนได้

จากข้อมูลในรูปที่ 2 เกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มหนี้เรื้อรังเกินร้อยละ 50 ของลูกหนี้เกษตรกร เพราะปัญหาที่เกษตรกรกลุ่มนี้ประสบคือ จ่ายดอกเบี้ยไม่ได้ เช่น หนี้สินเกินศักยภาพที่จะจ่ายได้ ดังนั้น เงินที่จะจ่ายได้ก็เป็นเพียงการตัดแค่ดอกเบี้ย ซึ่งปัญหาเรื่องหนี้สินของเกษตรกรนั้น เป็นความท้าทายที่สำคัญที่จะต้องมีการกำหนดนโยบายเพื่อเร่งช่วยเหลือ เพื่อปลดปัญหานี้ ออกจากวงจรอุบาทว์นี้ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ทั้งหมด หรือต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนานก็จำเป็นต้องเร่ง

ดำเนินการ เพราะหากไม่ดำเนินการก็จะยิ่งเข้าสู่วงจรถดถอยกับปัจจัยคุณครั้งนี้จะทำให้ชีวิตของเกษตรกรไทยซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศถดถอยลงเรื่อย ๆ

ด้านที่ 3 เกษตรกรไทยคิดไม่เท่าทันเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลงไป

“ผลิตภาพเกษตรกรไทยตกต่ำกว่าค่าเฉลี่ยโลกครั้งแรกเมื่อปี 2563 เป็นครั้งแรกในรอบ 21 ปี” กระทรวงเกษตรของสหรัฐอเมริกา (USDA, 2022) ได้ทำการคำนวณดัชนีผลิตภาพปัจจัยการผลิตรวมในภาคเกษตรของหลายประเทศในโลกรวมถึงประเทศไทย โดยดัชนีนี้จะบ่งชี้ถึงการเปลี่ยนแปลงของขีดความสามารถในการแข่งขันในประเทศนั้นโดยเชื่อมโยงปัจจัยการผลิต (เช่น ที่ดิน แรงงาน ทุน) ที่ใช้กับผลผลิตทางการเกษตรที่ได้รับ ซึ่งแสดงในภาพที่ 4 ดัชนีของไทยคือ เส้นประสีแดงซึ่งพบว่าแทบไม่ปรับตัวเพิ่มขึ้นเลยตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมา ส่วนเส้นสีดำ คือ ดัชนีที่เป็นค่าเฉลี่ยของโลก หากเปรียบเทียบไทยและค่าเฉลี่ยของโลกแล้วจะพบว่า ค่าดัชนีผลิตภาพปัจจัยการผลิตรวมในภาคเกษตรไทยไม่เคยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของโลกเลยตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา แต่ในปี 2563 เป็นครั้งแรกในรอบ 21 ปี ที่ดัชนีผลิตภาพปัจจัยการผลิตรวมในภาคเกษตรไทยถดถอยและต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของโลก ขณะที่ประเทศอื่นๆ เช่น เวียดนาม กัมพูชา สปป. ลาว เมียนมาร์ อินโดนีเซีย จีน อินเดีย มีค่าดัชนีที่ปรับเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและแซงหน้าประเทศไทย

รูปภาพที่ 4 ขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรไทยเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ

ที่มา : USDA (2022)

ผลิตภาพจากการทำเกษตรยังอยู่ในระดับต่ำ ย้อนไปในปี 2534 ผลิตภาพของเกษตรกรไทยเฉลี่ยทั้งรายเล็กรายใหญ่อยู่ที่ 1,086 ดอลลาร์ สรอ. (มูลค่า ปี 2558) และอยู่ในอันดับที่ค่อนข้างต่ำอยู่ที่ 126 จาก 160 ประเทศทั่วโลก ผ่านไป 28 ปี แม้ว่า ผลิตภาพของเกษตรกรไทยจะต้อง

ขึ้นเป็น 3,069 ดอลลาร์ สรอ. (มูลค่าปี 2558) อันดับโลกยังใกล้เคียง เดิมอยู่ที่ 146 จาก 218 ประเทศ นอกจากนี้ จากปี 2534 – 2562 จากที่เกษตรกรไทยเคยมีผลิตภาพสูง กว่าจีน 1.6 เท่า ในปี 2534 กลับกลายเป็นว่าเกษตรกรจีนมีผลิตภาพสูงกว่าไทย 1.6 เท่า ในปี 2562 ยิ่งกว่านั้น หากเทียบกับประเทศในกลุ่มผู้นำด้านการเกษตร พบว่า เกษตรกรอิสราเอลมีผลิตภาพสูงกว่าไทยสูง ถึง 34 เท่าเลยทีเดียว เหตุผลสำคัญคือ **เกษตรกรไทยส่วนใหญ่ยังทำการเกษตรด้วยโมเดลเก่า โดยเกษตรกรส่วนใหญ่เลือกเพาะปลูกพืชที่มีมูลค่าไม่มาก** เกษตรกรไทยร้อยละ 60 หรือ 4.6 ล้านครัวเรือนเป็นชาวนา นอกจากนี้ เกษตรกร 2 ใน 3 ทำเกษตรเชิงเดี่ยว เพาะปลูกพืชชนิดเดียว ไม่กระจายความเสี่ยง ทำให้เกษตรกรมีความเสี่ยงที่จะขาดทุนบ่อย จากทั้งด้านผลผลิตที่ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงรุนแรงและคาดการณ์ยาก และด้านราคาตามลักษณะของสินค้าโภคภัณฑ์ที่มีผันผวนสูง อ่อนไหวตามปริมาณผลผลิตโลก ประกอบกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจและภูมิรัฐศาสตร์ที่มีความไม่แน่นอนสูง

เกษตรกรไทยส่วนใหญ่ทำการเกษตรแบบเดิม ๆ ไม่ปรับตัว ส่วนหนึ่งมาจากอุปสรรคทางการเงิน ซึ่งทำให้เกษตรกรไม่สามารถลงทุนและพัฒนาการทำเกษตรได้ เช่น การจัดหาและกักเก็บน้ำ การปรับสภาพพื้นดินให้เหมาะกับการเกษตรรูปแบบอื่น การลงทุนซื้อแม่พันธุ์หรือเมล็ดพันธุ์สินค้าเกษตรประเภทอื่น การนำเทคโนโลยีมาใช้ในแต่ละขั้นตอนของการเพาะปลูก เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีอิทธิพลให้เกษตรกรไม่สามารถและไม่อยากปรับตัว ซึ่งจุดรั้งให้เกษตรกรไทยวนเวียนอยู่ในวงจรถดถอยนี้

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย พบว่า รายได้เกษตรกรสุทธิในปี 2566 ให้ภาพที่ย่อลงเมื่อเทียบกับปี 2565 และคงมีความท้าทายมากขึ้นจากปัจจัยความไม่แน่นอนสูงในระยะข้างหน้า ทั้งเรื่องราคาขายและต้นทุนการผลิต ซึ่งคงจะเผชิญความท้าทายในระดับที่แตกต่างกันไปในแต่ละชนิดของสินค้าเกษตร ทั้งนี้ รายได้เกษตรกรสุทธิที่ประเมินดังกล่าว จะยังไม่นับรวมวงเงินช่วยเหลือจากมาตรการประกันรายได้ของภาครัฐ โดยจะแบ่งสินค้าเกษตรออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ดังนี้

กลุ่มที่เผชิญความท้าทายมาก คือ ยางพารา และทุเรียน ซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบาง ทำให้รายได้สุทธิลดลงมาก จากราคาที่ปรับตัวลดลง เพราะพึ่งพาตลาดจีนสูง ทำให้ได้รับความเสี่ยงจากความไม่แน่นอนของเศรษฐกิจจีน และยังคงเผชิญต้นทุนการผลิตสูง โดยเฉพาะสัดส่วนแรงงานและปุ๋ยเคมีในระดับสูง

กลุ่มที่สามารถประคองตัวได้ คือ ปาล์มน้ำมัน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และอ้อย ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีรายได้สุทธิใกล้เคียงกับปีก่อน เนื่องจากเป็นกลุ่มที่พึ่งพาตลาดในประเทศเป็นหลัก จึงอาจลดความเสี่ยงจากปัจจัยที่ไม่แน่นอนในการส่งออกไปยังตลาดโลก และมีราคาที่อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี

สอดคล้องไปกับราคาพืชพลังงานและอาหารสัตว์ที่ยังยืนสูงจากอุปทานในตลาดโลกที่ตึงตัว ผลจากสงครามระหว่างรัสเซียและยูเครนที่ยังมีอยู่

กลุ่มที่เผชิญความท้าทายน้อย คือ ข้าว และมันสำปะหลัง ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีราคาอยู่ในเกณฑ์ดี ทำให้รายได้สุทธิค่อนข้างดี จากอุปสงค์ที่มีรองรับทั้งในและต่างประเทศ แต่คงต้องเผชิญต้นทุนปุ๋ยเคมีในระดับสูงและต้องจับตาอิทธิพลของลานีญาที่มีผลต่อการเพาะปลูก ซึ่งอาจกระทบต่อปริมาณผลผลิตโดยเฉพาะข้าว

ทั้งนี้ คงต้องจับตาประเด็นความไม่แน่นอนด้านเศรษฐกิจจีน ในกรณีที่ทิศทางเศรษฐกิจจีนปรับตัวดีขึ้นได้เร็ว ก็อาจหนุนอุปสงค์สินค้าเกษตรจากจีนให้ฟื้นตัวได้มากกว่าที่ประเมินไว้ นอกจากนี้ ต้องติดตามประเด็นภูมิรัฐศาสตร์โลก ทั้งเหตุการณ์ในยูเครน และพื้นที่อื่น ๆ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่รุนแรง ซึ่งอาจมีผลต่อสมดุลอุปสงค์และอุปทานของสินค้าเกษตรทั่วโลก และท้ายที่สุดจะกระทบมายังรายได้เกษตรกรสุทธิของไทย ภาครัฐควรจะต้องมีมาตรการ เพื่อเป็นตัวช่วยให้เกษตรกรไทยหลุดพ้นออกจากวงจรอุบาทว์นี้ได้ แต่หากเกษตรกรไทยไม่ปรับตัวไปสู่การทำเกษตรที่ให้ผลตอบแทนสูงขึ้น ใช้อองค์ความรู้ที่มากขึ้นในการทำเกษตร เช่น การทำเกษตรผสมผสาน การเปลี่ยนพืชและพันธุ์ การใช้จักร-เครื่องมือทุ่นแรง ฯลฯ มาตรการอุดหนุนของภาครัฐมีส่วนให้เกษตรกรทำการเกษตรแบบเดิม ๆ ซึ่งจะส่งผลให้วงเวียนของวงจรอุบาทว์ก็ยังปรากฏอยู่ซ้ำ ๆ ในระบบเกษตรกรรมของไทยอย่างไม่รู้จบและอาจรุนแรงขึ้น

จากการประเมินและวิเคราะห์สถานการณ์ภาคเกษตรกรรมดังกล่าว สภาเกษตรกรแห่งชาติได้นำข้อมูลมาสรุป เพื่อให้มองเห็นภาพอนาคตที่จะส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรมของประเทศไทย ซึ่งจำเป็นที่เราจะต้องจัดทำแผนรองรับสถานการณ์ดังกล่าวในอนาคต

1.2 กระบวนการขั้นตอนการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม

ตามเจตนารมณ์ของการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ.2553 กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการคุ้มครองและรักษาประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิต การแปรรูปและการตลาด ส่งเสริมให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนสูงสุด รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรในรูปแบบของสภาเกษตรกร เพื่อวางแผนเกษตรกรรมและรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของเกษตรกร เพื่อสนับสนุนสิทธิและการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเกษตรกรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อให้รัฐรักษาเสถียรภาพด้านราคาและความมั่นคงในอาชีพเกษตรกร เพิ่มศักยภาพและยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างต่อเนื่อง ให้เป็นไปเพื่อเกษตรกรอย่างแท้จริง และมีกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐด้านการปฏิบัติตามนโยบายเกษตรกรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาภาคเกษตรกรรมและระบบเศรษฐกิจ

โดยรวมของประเทศอย่างยั่งยืนในอนาคต ซึ่งหนึ่งในอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ.2553 มาตรา 11 (4) ประกอบกับ มาตรา 33 (4) และมาตรา 41 กำหนดให้สภาเกษตรกรแห่งชาติดำเนินการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม โดยบูรณาการมาจากแผนพัฒนาเกษตรกรรมระดับจังหวัดเป็นแผนแม่บทเพื่อเสนอนายกรัฐมนตรี พิจารณา วิเคราะห์ และกลั่นกรองและเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นชอบต่อไป

ดังนั้น การจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม จะต้องผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากทุกภาคส่วนของประเทศ รวมทั้งเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเกษตรกรรมระดับจังหวัด เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การสำรวจความคิดเห็นในระดับพื้นที่ 77 จังหวัด โดยมุ่งเน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการสะท้อนความคิดเห็นจากล่างสู่บน ด้วยการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ปัญหาจากรากเหง้าของสาเหตุ (Root cause) และวิเคราะห์สถานการณ์จัดทำประเด็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาเกษตรกรรม

2. สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ ได้นำผลการวิเคราะห์รายจังหวัดมาประมวลผลสถานการณ์ภาคเกษตรกรรมไทย เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT) กำหนดยุทธศาสตร์และทิศทางการพัฒนาภาคเกษตรกรรม และยกร่างแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2

3. สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นระดับพื้นที่ทั้ง 4 ภูมิภาค เพื่อรับฟังความคิดเห็นรายจังหวัดและรายภูมิภาคเกี่ยวกับผลประโยชน์และสังเคราะห์แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรมของประเทศ

4. สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ โดยคณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ดำเนินการยกร่างแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ครั้งที่ 1

5. สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ ได้จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นต่อร่างแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ครั้งที่ 1 รับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้ข้อเสนอแนะต่อแผนแม่บทดังกล่าว

6. สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ จัดประชุมคณะทำงานกลุ่มย่อยๆ เพื่อประมวลผลตามที่หน่วยงานภาครัฐให้ข้อเสนอแนะ จนได้เป็นร่างเค้าโครงแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2 เสนอต่อคณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมพิจารณา

7. สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นต่อร่างแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2 เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากสภาเกษตรกรจังหวัดทั้ง 77 จังหวัด

8. สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ ได้จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นต่อร่างแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2 (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม) เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยให้หน่วยงานที่นำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนของหน่วยงาน ตลอดจนรับฟังความเห็นจากส่วนราชการ หน่วยงานสนับสนุนการนำไปสู่การปฏิบัติ พร้อมทั้งประมวลข้อมูลการรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำไปปรับปรุงเป็นแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมฉบับสมบูรณ์

9. ประธานคณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม นำเสนอร่างแผนแม่บทฯ ต่อที่ประชุมสภาเกษตรกรแห่งชาติ ครั้งที่ 5/2567 ณ จังหวัดเชียงใหม่ และได้รับความเห็นชอบจากสภาเกษตรกรแห่งชาติต่อร่างแผนแม่บทฯดังกล่าว เพื่อจัดทำรายละเอียดนำเสนอต่อนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี

ขั้นตอนการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2

- 01** การสำรวจความคิดเห็นในระดับพื้นที่ 77 จังหวัด โดยมุ่งเน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการสะท้อนความคิดเห็นจากล่างสู่บน
- 02** นำผลการวิเคราะห์รายจังหวัดมาประมวลผลสถานการณ์ภาคเกษตรกรรมไทย เพื่อวิเคราะห์ SWOT กำหนดยุทธศาสตร์และทิศทางการพัฒนาภาคเกษตรกรรม และยกร่างแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2
- 03** รับฟังความคิดเห็นระดับพื้นที่ทั้ง 4 ภูมิภาค เพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับผลประโยชน์และสังเคราะห์ แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรมของประเทศ
- 04** คณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ดำเนินการยกร่างแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ครั้งที่ 1
- 05** เวทีรับฟังความคิดเห็นต่อร่างแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ครั้งที่ 1 เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน
- 06** ประชุมคณะทำงานกลุ่มย่อยฯ เพื่อประมวลผลตามที่หน่วยงานภาครัฐ ให้ข้อเสนอแนะ จนได้เป็นร่างเค้าโครงแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2
- 07** รับฟังความคิดเห็นต่อร่างแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2 จากสภาเกษตรกรจังหวัดทั้ง 77 จังหวัด
- 08** เวทีรับฟังความคิดเห็นต่อร่างแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2 (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม) เพื่อนำไปปรับปรุงเป็นแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมฉบับสมบูรณ์
- 09** เสนอร่างแผนแม่บทฯ ต่อที่ประชุมสภาเกษตรกรแห่งชาติ ครั้งที่ 5/2567 และได้รับความเห็นชอบจากสภาเกษตรกรแห่งชาติต่อร่างแผนแม่บทฯ ดังกล่าว เพื่อจัดทำรายละเอียดนำเสนอต่อนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี

รูปภาพที่ 5 ขั้นตอนการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม

ที่มา : สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ. 2567.

ในการดำเนินงานจัดทำแผนแม่บทฯดังกล่าว มีกิจกรรมที่ดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2566 จนถึงได้รับความเห็นชอบจากสภาเกษตรกรแห่งชาติ เมื่อวันที่ 10 - 11 กรกฎาคม 2567 ณ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม ดังต่อไปนี้

ปี พ.ศ. 2566

1) วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2566 ที่ประชุมสภาเกษตรกรแห่งชาติ ครั้งที่ 3/2566 ผ่านทางไกลผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีมติเห็นชอบให้ความเห็นชอบ (ร่าง) แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2 และมอบหมายให้สมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติชุดต่อไปให้การพิจารณาดำเนินการทบทวน

ปรับปรุง (ร่าง) แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2 และหาแนวทางการขับเคลื่อนเพื่อให้ภาครัฐนำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมไปใช้งานต่อไป

2) วันที่ 15-16 พฤษภาคม 2566 สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติร่วมประชุมหารือร่วมกับ ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่วัดมงคลชัยพัฒนา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี และจังหวัดลพบุรี

3) วันที่ 17-25 พฤษภาคม 2566 ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เตรียมความพร้อมในการวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของเกษตรกร โดยศึกษารรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และเตรียมเครื่องมือในการรวบรวมวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของเกษตรกร เพื่อจัดทำข้อมูลเป็นปัจจัยนำเข้าในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม

4) วันที่ 25-26 พฤษภาคม 2566 สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติร่วมกับศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1 ที่โรงแรมรามาคาร์เด็นส์ หลักสี่ กรุงเทพฯ เพื่อดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT) ภาคการเกษตรของประเทศ

5) วันที่ 27-30 พฤษภาคม 2566 ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดประชุมเพื่อวิเคราะห์ความต้องการและปัญหาที่แท้จริง (Root Cause) มอบหมายการรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ และทำการเพื่อให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่อผลการรวบรวมข้อมูลในพื้นที่

6) วันที่ 6-8 มิถุนายน 2566 ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดประชุมเพื่อประมวลผลการวิเคราะห์สถานการณ์ จัดทำประเด็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาเกษตรกรรม ประเมินและสังเคราะห์ปัญหาความต้องการของเกษตรกรของประเทศ

7) วันที่ 19-20 มิถุนายน 2566 สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติร่วมกับศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 2 ณ โรงแรมทีเค พาเลซ แอนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพฯ เพื่อวิเคราะห์รายละเอียด สรุปผลการประเมินและสังเคราะห์ข้อมูลภาคการเกษตรของประเทศ

8) ช่วงระหว่าง 21 กรกฎาคม - 10 สิงหาคม 2566 สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติร่วมกับศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รับฟังความคิดเห็นระดับพื้นที่ 4 ภาค ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี นครสวรรค์ นนทบุรี และนครศรีธรรมราช เพื่อรับฟังความคิดเห็นรายจังหวัด และรายภาคเกี่ยวกับผลประเมินและสังเคราะห์แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรมของประเทศ และแนวทางบูรณาการข้อเสนอเชิงนโยบาย 4 ภาค

9) เดือนสิงหาคม 2566 สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติร่วมกับศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวบรวมศึกษารวบรวมที่เกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาเกษตรกรรมของไทย การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม กฎหมาย การตลาด สิ่งแวดล้อมของไทยและต่างประเทศที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาภาคเกษตรกรรมของไทย รวมทั้งผลการพัฒนาด้านเกษตรกรรมที่ผ่านมาของไทย การวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาภาคเกษตรกรรมของไทย และ ห่วงโซ่คุณค่า (Value chain) ของประเทศไทยตามแผนแม่บทย่อยภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร อุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและบริการ โครงสร้างพื้นฐานและอื่นๆ รวมทั้งประมวลผลการวิเคราะห์สถานการณ์และจัดทำประเด็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ที่มีผลกระทบกับการพัฒนาเกษตรกรรมในมุมมองของเกษตรกรไทย วิเคราะห์ประเด็นปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับแผนแม่บทเดิม โครงสร้างและระบบปฏิบัติงานภาคเกษตรกรรมของไทย ค่านิยมร่วมของเกษตรกร และผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาภาคการเกษตรของไทย งบประมาณในภาคการเกษตร รวมทั้งองค์ความรู้และบริบทของการพัฒนาภาคการเกษตรของไทย ตลอดจนการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม กฎหมาย การตลาด สิ่งแวดล้อม ที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาภาคเกษตรกรรมของไทย แล้วสังเคราะห์จัดทำประเด็นที่เป็นจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และภัยคุกคาม (Threats) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิออกแบบสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือ ประเมินและสังเคราะห์สาระสำคัญของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมเชิงยุทธศาสตร์ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการ สังเคราะห์ออกมาเป็น วิสัยทัศน์ ค่านิยมหลัก พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ของแผนแม่บทกลยุทธ์ในแต่ละด้าน เช่น ด้านการรวมกลุ่มและเครือข่ายองค์กรเกษตร ด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเกษตรกรรม ด้านการบริหารจัดการกองทุน แหล่งทุน และปัญหาหนี้สินเกษตรกร ด้านการค้นคว้าวิจัยการศึกษาอบรม ด้านการสร้างความเป็นธรรมของราคาผลผลิต เป็นต้น

ปี พ.ศ.2567

1) วันที่ 30 พฤศจิกายน 2566 จัดประชุมคณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ครั้งที่ 1/2566 โดยดำเนินการแต่งตั้งคณะทำงานวิชาการ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานคณะกรรมการฯ ในการศึกษา วิเคราะห์แผนพัฒนาเกษตรกรรม สังเคราะห์ และบูรณาการเพื่อใช้ข้อมูลประกอบการพิจารณาการจัดทำแผนแม่บทฯ โดยมอบหมายให้คณะทำงานวิชาการฯ ดำเนินการจัดทำข้อมูลเพื่อร่างแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2568-2573

2) วันที่ 1-2 กุมภาพันธ์ 2567 สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ จัดประชุมเตรียมความพร้อมในการทบทวนแผนพัฒนาเกษตรกรรมระดับจังหวัด เพื่อดำเนินการร่างแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2568-2573

3) วันที่ 4 มีนาคม 2567 สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ จัดโครงการเวทีรับฟังความคิดเห็นต่อร่างแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ประจำปีงบประมาณ 2567 ครั้งที่ 1 เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนให้ความเห็นต่อแผนแม่บทดังกล่าว และจัดประชุมกลุ่มย่อยคณะทำงานวิชาการฯ เพื่อประมวลผลตามที่หน่วยงานภาครัฐให้ข้อเสนอแนะ จนเป็นร่างเค้าโครงแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2568-2573 เสนอต่อคณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมพิจารณา

4) วันที่ 18-19 มีนาคม 2567 สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ ประชุมหารือการปรับปรุงแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ตามที่หน่วยงานให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการจัดเวทีฯ เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2567 เพื่อนำมาปรับปรุงแผนแม่บทฯ ก่อนจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจาก 77 จังหวัด และวางแผนกรอบการขับเคลื่อนงานและร่างเค้าโครงภาพรวมเพื่อให้สอดคล้องกับการขับเคลื่อนงานของสภาเกษตรกรแห่งชาติ

5) วันที่ 9-10 เมษายน 2567 ประชุมหารือจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม เพื่อพิจารณากระบวนการขับเคลื่อนงานและกำหนดกรอบเค้าโครงของแผนงาน และสาระสำคัญพร้อมทั้งยกย่องห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ของร่างแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมของประเทศ (พ.ศ. 2568-2573)

6) เดือนพฤษภาคม 2567 สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ จัดประชุมกลุ่มย่อยคณะทำงานฯ เพื่อยกร่างเค้าโครงแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2568 – 2573

7) เดือนมิถุนายน 2567 นำร่างแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2568 – 2573 รับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับจังหวัด 77 จังหวัด

8) วันที่ 4 กรกฎาคม 2567 การประชุมคณะกรรมการฯ ครั้งที่ 3/2567 คณะกรรมการฯ พิจารณาให้ความเห็นชอบร่างแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2568-2573 เพื่อนำเสนอขอความเห็นชอบต่อสภาเกษตรกรแห่งชาติ

9) วันที่ 5 กรกฎาคม 2567 สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ ได้จัดโครงการรับฟังความคิดเห็นต่อร่างแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2568-2573 (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม) ภายใต้โครงการคุ้มครองและรักษาประโยชน์ของเกษตรกร กิจกรรมการขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยหน่วยงานที่นำแผนไปปฏิบัติ

และรับฟังความเห็นจากส่วนราชการ หน่วยงานสนับสนุนการนำไปสู่การปฏิบัติ พร้อมทั้งประมวลข้อมูลการรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำไปปรับปรุงเป็นแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมฉบับสมบูรณ์

10) วันที่ 10-11 กรกฎาคม 2567 ประธานคณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม นำเสนอร่างแผนแม่บทฯ ต่อที่ประชุมสภาเกษตรกรแห่งชาติ ครั้งที่ 5/2567 ณ จังหวัดเชียงใหม่ และได้รับความเห็นชอบจากสภาเกษตรกรแห่งชาติต่อร่างแผนแม่บทฯ ดังกล่าว เพื่อนำเสนอต่อนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีต่อไป

1.3 กรอบธรรมาภิบาลในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม

การจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ที่มีธรรมาภิบาลของการบริหารจัดการ บ้านเมืองที่ดี ก่อให้เกิดการพัฒนาเกษตรกรรมเป็นไปอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ สร้างคุณค่า และประโยชน์สูงสุดต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ดังนี้

1.3.1 หลักนิติธรรม (Rule of law)

การจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมของประเทศไทยต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้แผนมีความถูกต้องตามกฎหมายมีความชอบธรรมและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ตามกรอบกฎหมาย ลดความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาทางกฎหมายในอนาคต และทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเชื่อมั่นว่าแผนแม่บทถูกต้องและเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย

พระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. 2553 บัญญัติให้มีการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม โดยมีมาตราสำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) มาตรา 11 (4) สภาเกษตรกรแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอแผนแม่บทต่อ นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาและดำเนินการตามนโยบายการพัฒนาเกษตรกรรม

2) มาตรา 33 (4) สภาเกษตรกรจังหวัด มีหน้าที่ในการเสนอแผนพัฒนาเกษตรกรรม ระดับจังหวัดต่อสภาเกษตรกรแห่งชาติ เพื่อบูรณาการเป็นแผนแม่บทระดับชาติ

3) มาตรา 41 สภาเกษตรกรแห่งชาติต้องจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเชื่อมโยงกับแผนแม่บทระดับจังหวัด

4) มาตรา 42 แผนแม่บทที่จัดทำขึ้นต้องเสนอต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อพิจารณา วิเคราะห์และกลั่นกรองก่อนเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

5) มาตรา 43 สภาเกษตรกรแห่งชาติ มีหน้าที่ติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนแม่บท พร้อมทั้งรายงานปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นให้กับนายกรัฐมนตรีพิจารณา

ทั้งนี้ จะต้องมีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 ที่กำหนดให้รัฐต้องจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ และพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 กำหนดกรอบและหลักเกณฑ์ในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อให้การพัฒนาประเทศมีทิศทางและสอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีการระบุแนวทางและกระบวนการที่ต้องปฏิบัติในการจัดทำแผนแม่บทต่างๆ รวมถึงแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม รวมทั้งกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.3.2 หลักการมีส่วนร่วม (Participation)

การจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมของประเทศไทย อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมในระดับประเทศ และระดับพื้นที่ครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกจังหวัด ในการจัดทำแผน “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบและได้รับประโยชน์”

1) การระดมความคิดเห็นเพื่อให้แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม มีความครอบคลุม และตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากทุกภาคส่วน

2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดสาระสำคัญของแผน ซึ่งจะนำไปสู่การสนับสนุนและการร่วมมือในการนำแผนแม่บทไปใช้ประโยชน์ และสร้างความเชื่อมั่นและความรู้สึกเป็นเจ้าของในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมในภาพรวม

3) การร่วมทำ โดยการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการดำเนินงานตามแผนแม่บท ช่วยให้การปฏิบัติแผนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว การร่วมทำยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความร่วมมือระหว่างองค์กรเกษตรกร หน่วยงานรัฐ และภาคเอกชน

4) การร่วมรับประโยชน์ ประโยชน์จากการพัฒนาเกษตรกรรมตามแผนแม่บทควรแบ่งปันอย่างเท่าเทียม เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่มีส่วนร่วมในการจัดทำและการดำเนินงานตามแผนได้รับผลประโยชน์จากทุกภาคส่วน ดังนั้น การร่วมรับผลประโยชน์จะช่วยส่งผลให้เกิดความยั่งยืนและความต่อเนื่องในการพัฒนาเกษตรกรรม

1.3.3 หลักความโปร่งใส (Transparency)

การจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมของประเทศไทย มีกระบวนการที่เปิดเผยมุ่งเน้นในการให้และรับข้อมูลข่าวสารจากเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

1) การเปิดเผยข้อมูล : เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถเข้าถึงข้อมูลและกระบวนการทำงานให้ลดความคลุมเครือและความสับสน

2) ตรวจสอบได้ : ทำให้กระบวนการและผลลัพธ์ของการจัดทำแผนสามารถตรวจสอบได้ และมีการเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา

1.3.4 หลักความรับผิดชอบ (Accountability)

การจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมของประเทศไทย มีกระบวนการและกลไกที่สามารถตรวจสอบได้ ในการกำหนดทิศทาง แนวทาง วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัดผลงานหลัก ที่มีลักษณะเหมาะสมในการวัดผล และตรวจสอบได้

1) การรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน : เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบต่อหน้าที่และผลลัพธ์ของการดำเนินงาน ซึ่งจะช่วยลดปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น

2) การรายงานผล : ทำให้มีการรายงานผลและปัญหาให้กับผู้บริหารและผู้มีส่วนได้เสียทราบอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที

1.3.5 หลักความคุ้มค่า (Value for money)

การจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมของประเทศไทย คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประสิทธิผล เพื่อให้การลงทุนและการใช้ทรัพยากรในการพัฒนาเกษตรกรรมมีความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมการดำเนินการที่มุ่งเน้นผลงาน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุด

1.3.6 หลักคุณธรรม (Ethics)

การจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมของประเทศไทย มีความมุ่งหมายให้เกิดความเสมอภาค และเป็นธรรมกับทุกภาคส่วน

1) ความโปร่งใสและซื่อสัตย์สุจริต : ส่งเสริมให้กระบวนการและกิจกรรมต่าง ๆ ในการจัดทำแผนแม่บทมีความโปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริต และสามารถตรวจสอบได้

2) การทำงานที่มีจริยธรรม : ส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติงานด้วยความมีจริยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน

แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมอาศัยกรอบข้างต้น ในการพัฒนาและยกระดับภาคการเกษตรของประเทศไทย เพื่อสร้างความมั่นคงและยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ภายใต้กรอบ 1 หลักปรัชญา และ 11 แนวทาง โดย 1 ปรัชญา คือ แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Philosophy of Sufficient Economy) ตามมาตรา 11 (1) และ มาตรา 41 (1) ดังนี้

1. มาตรา 11 (1) การเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อกำหนดนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาความเข้มแข็งแก่เกษตรกร และองค์กรเกษตรกร ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การผลิต การแปรรูป การตลาด และการคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม

2. มาตรา 41 (1) การพัฒนาศักยภาพ การส่งเสริม และการสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกร องค์กรเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และยุวเกษตรกร ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 11 แนวทาง ได้แก่ ความในมาตรา 41 (1) - (11) ดังนี้

1) การพัฒนาศักยภาพ การส่งเสริม และการสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกร องค์กรเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และยุวเกษตรกร ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2) การส่งเสริม การพัฒนา การคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม และการแก้ไขปัญหาที่ดินและที่ดินโดยส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเกษตรกรให้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมของตนเองอย่างทั่วถึง

3) การสร้างความเป็นธรรมด้านราคาผลผลิตทางเกษตรกรรมโดยคำนึงถึงการส่งเสริมให้สินค้าเกษตรได้รับผลตอบแทนสูงสุด

4) การพัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบชลประทานเพื่อเกษตรกรรม

5) การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และ ความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อการเกษตร

6) การค้นคว้า วิจัย และพัฒนาภูมิปัญญา พันธุกรรมพืชและสัตว์ท้องถิ่น นวัตกรรมเทคโนโลยีที่เหมาะสม และการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากการค้นคว้า วิจัย และพัฒนาเพื่อประโยชน์ทางเกษตรกรรม และเกษตรอุตสาหกรรม

7) การเสนอแนะแนวทางในการเข้าถึงแหล่งทุน และการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

8) การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเกษตรกร และการเพิ่มสิทธิและบทบาทของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการทำกินและการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นต่อการประกอบการเกษตร

9) การสร้างเครือข่ายองค์กรเกษตรกร เชื่อมโยง และพัฒนาความร่วมมือในด้านการผลิตทางเกษตรกรรม การแปรรูป การตลาด และการบริโภคเพื่อการยังชีพระหว่างเครือข่ายองค์กรเกษตรกรกับภาครัฐ และภาคเอกชน

10) การสนับสนุน ส่งเสริมการให้การศึกษา อบรม ถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยี ด้านเกษตรกรรม และการจัดการแก่เกษตรกรและยุวเกษตรกร

11) การปรับปรุงการบริหารจัดการกองทุนที่เกี่ยวกับการเกษตรที่มีอยู่ให้สามารถรองรับการช่วยเหลือเกษตรกรอย่างครบวงจรและลดการซ้ำซ้อน รวมถึงการจัดตั้งกองทุนเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว

การจัดแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมในครั้งนี้อยู่บน 1 ปรัชญาและ 11 แนวทางที่มีบทบาทสำคัญในการยกระดับภาคการเกษตรของประเทศไทย โดยการใช้หลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงและการดำเนินงานตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. 2553 เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การดำเนินงานดังกล่าวต้องผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและเชื่อมโยงแผนในระดับชาติ กระทรวง และแผนเฉพาะอื่นๆ กับแผนพัฒนาระดับจังหวัด ซึ่งจะทำให้แผนแม่บทมีความครอบคลุมและตอบสนองความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

1.4 ความจำเป็นที่ต้องมีแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม

ในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมในครั้งนี้ จะทำให้ส่วนราชการ หน่วยงานภาคเอกชน ผู้ประกอบการ ได้นำแผนแม่บทเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทางเกษตรกรรม ในระยะปี 2568 - 2573 ซึ่งจะทำให้เกิดผลประโยชน์ในภาพรวม ดังนี้

1.4.1 การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

เกษตรกรไทยมีต้นทุนการผลิตที่สูงและผลผลิตที่ต่ำเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมจะกำหนดแนวทางในการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสม เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตให้กับเกษตรกร

1.4.2 การสร้างความยั่งยืนในภาคการเกษตร

การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้การเกษตรสามารถดำเนินไปได้ในระยะยาว แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมจะให้แนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติเชิงนิเวศวิทยาทางการเกษตร เช่น ดิน น้ำ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเกษตร

1.4.3 การแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

ปัญหาหนี้สินเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้เกษตรกรมีความยากจน แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมจะกำหนดแนวทางในการสร้างรายได้จากการยกระดับภาคการเกษตรสู่การผลิตเพื่อการค้าและการเพิ่มมูลค่าผลผลิต การจัดการหนี้สินและการเข้าถึงแหล่งทุนที่มีดอกเบี้ยต่ำ เพื่อให้เกษตรกรสามารถแบ่งเบาภาระหนี้สินหรือสามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินได้ในระยะเวลาไม่นาน ทำให้สามารถใช้ชีวิตอย่างปกติได้

1.4.4 การเสริมสร้างความร่วมมือและการรวมกลุ่มของเกษตรกร

การรวมกลุ่มและความร่วมมือระหว่างเกษตรกรจะช่วยสร้างความเข้มแข็งและเพิ่มอำนาจการต่อรองและการแบ่งปันทรัพยากร แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมจะส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและการตลาด

1.4.5 การพัฒนาตลาดและการเข้าถึงตลาด

เกษตรกรไทยมีปัญหาในการเข้าถึงตลาดที่เป็นธรรมและมีรายได้ที่มั่นคง แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมจะช่วยสร้างศักยภาพ กระบวนการ และกลไกใหม่ๆ ที่จะเชื่อมโยงระบบการตลาดที่เป็นธรรมและสนับสนุนการเข้าถึงตลาดทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้เกษตรกรสามารถขายผลผลิตได้ในราคาที่เหมาะสม และมีรายได้ที่ยั่งยืน

1.4.6 การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีผลกระทบต่อภาคการเกษตร แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมจะมีแนวทางในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ โดยเกษตรกรมีความเข้าใจ เตรียมความพร้อมและปรับตัวเข้าสู่รูปแบบการเกษตรแบบใหม่ที่จะลดผลกระทบดังกล่าว เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถรับมือกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4.7 การเสริมสร้างความรู้และทักษะของเกษตรกร

เกษตรกรที่มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการจัดการระบบการผลิตทางการเกษตรสามารถใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้ แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมจะสนับสนุนการศึกษา อบรม และการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่เกษตรกร เพื่อให้พวกเขาสามารถยกระดับศักยภาพทางการผลิตทางการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม มีความจำเป็นและสำคัญเป็นอย่างมาก อาจถือได้ว่าเป็นเครื่องมือเชิงกระบวนการและกลไกที่จะสร้างฐานศักยภาพในการขับเคลื่อนการพัฒนาและเสริมความแกร่งให้แก่ภาคเกษตรกรรมของประเทศ ที่จะส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การสร้างความยั่งยืนทางเกษตร การแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกร การสร้างเครือข่าย การรวมกลุ่มของเกษตรกร การพัฒนาตลาดการส่งออก การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ รวมทั้งสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในบริบทและวิถีใหม่ของโลก

1.5 ขอบเขตและข้อกำหนดของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม

กระบวนการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ตามพระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ.2553 ได้ใช้บทบาทและภารกิจตามข้อกำหนดของกฎหมายเป็นแนวทางพื้นฐานเพื่อพัฒนาต่อยอดให้สามารถตอบสนองต่อเกษตรกรและความต้องการของประเทศ โดยการจัดเรียงข้อกำหนดจากเหตุไปสู่อุผล จะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างเป็นระบบและสามารถตรวจสอบได้ง่าย เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นไปตามลำดับขั้นตอนดังนี้

การวางแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมโดยรวม (มาตรา 41)

1. การสนับสนุนการศึกษา อบรม ถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี (อนุ 10)

เหตุ : การศึกษาและการฝึกอบรมช่วยเพิ่มความรู้และทักษะของเกษตรกร

ผล : เกษตรกรสามารถใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การวิจัยและพัฒนาภูมิปัญญา พันธุ์กรรมพืชและสัตว์ท้องถิ่น นวัตกรรม เทคโนโลยีที่เหมาะสม (อนุ 6)

เหตุ : การวิจัยและพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและการแปรรูป

ผล : เกษตรกรมีนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการเกษตร

3. การพัฒนาศักยภาพ การส่งเสริม และการสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกร (อนุ 1)

เหตุ : การพัฒนาศักยภาพและการรวมกลุ่มเกษตรกรช่วยเพิ่มอำนาจต่อรอง

ผล : เกษตรกรมีการรวมกลุ่มและสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การสร้างเครือข่ายองค์กรเกษตรกร เชื่อมโยง และพัฒนาความร่วมมือ (อนุ 9)

เหตุ : การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงทรัพยากรและข้อมูล

ผล : เกษตรกรสามารถใช้ทรัพยากรและข้อมูลร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การพัฒนาแหล่งน้ำและระบบชลประทานเพื่อเกษตรกรรม (อนุ 4)

เหตุ : การพัฒนาแหล่งน้ำและระบบชลประทานเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ

ผล : การใช้น้ำในการเกษตรมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

6. การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (อนุ 5)

เหตุ : การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติช่วยให้การเกษตรมีความยั่งยืน

ผล : การเกษตรใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

7. การส่งเสริม การพัฒนา การคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม และการแก้ไขปัญหาดินและที่ดิน (อนุ 2)

เหตุ : การคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรมและแก้ไขปัญหาดินเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน

ผล : เกษตรกรมีสิทธิในที่ดินและสามารถใช้ดินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8. การเสนอแนะแนวทางในการเข้าถึงแหล่งทุน และการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร (อนุ 7)

เหตุ : การเข้าถึงแหล่งทุนช่วยให้เกษตรกรสามารถลงทุนและพัฒนาการผลิตได้

ผล : เกษตรกรมีแหล่งทุนและการจัดการหนี้สินที่มีประสิทธิภาพ

9. การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเกษตรกร (อนุ 8)

เหตุ : การคุ้มครองสิทธิของเกษตรกรช่วยเพิ่มความมั่นคงในอาชีพ

ผล : เกษตรกรมีสิทธิ์และบทบาทในการทำกินและการเข้าถึงทรัพยากร

10. การสร้างความเป็นธรรมด้านราคาผลผลิตทางเกษตรกรรม (อนุ 3)

เหตุ : การส่งเสริมให้สินค้าเกษตรได้รับผลตอบแทนสูงสุดช่วยให้เกษตรกรมีรายได้ที่

เสถียร

ผล : เกษตรกรได้รับราคาผลผลิตที่เป็นธรรมและมีรายได้ที่มั่นคง

11. การปรับปรุงการบริหารจัดการกองทุนที่เกี่ยวกับการเกษตร (อนุ 11)

เหตุ : การบริหารจัดการกองทุนที่ดีช่วยให้การสนับสนุนทางการเงินเป็นไปอย่างครบ

วงจร

ผล : เกษตรกรได้รับการสนับสนุนทางการเงินที่ครบวงจรและลดการซ้ำซ้อน

12. การปรับแม่บทโดยรวม

เหตุ : การวางแผนแม่บทที่มีการบูรณาการช่วยให้การพัฒนาเกษตรกรรมเป็นไปอย่าง

เป็นระบบ

ผล : แผนแม่บทมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับแผนระดับจังหวัดและระดับชาติ

การจัดเรียงวัตถุประสงค์เหล่านี้ในลักษณะของความเชื่อมโยงเหตุและผลจะช่วยให้การพัฒนาเกษตรกรรมไทยมีความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพสูงสุด แสดงได้ดังรูปภาพความเชื่อมโยง ดังนี้

รูปภาพที่ 6 ความเชื่อมโยงพระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ.2553 ที่สอดคล้องกับอนุมาตรา 41 ที่มา : สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ. 2567.

1.6 นิยามคำศัพท์

1. **เกษตรกรต้นแบบ** หมายถึง เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หรือองค์กรเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพเกษตรกรรม มีความรู้ และมีทักษะที่หลากหลาย สามารถที่จะถ่ายทอดประสบการณ์และองค์ความรู้ให้แก่บุคคลอื่นเพื่อขยายผลไปสู่เกษตรกรรายอื่น หรือชุมชนอื่น

2. **เกษตรกรปฐมภูมิ** หมายถึง เกษตรกรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามวิถีเดิม มีศักยภาพและประสบความสำเร็จในอาชีพ และมีรายได้ที่มั่นคงจากการทำการเกษตร (จำหน่ายผลผลิตและอาจมีรายได้จากช่องทางอื่นๆ) ได้รับการยอมรับในชุมชน มีความเป็นผู้นำ และเป็นต้นแบบที่ดีแก่เกษตรกรอื่นๆ

3. **เกษตรกรทุติยภูมิ** หมายถึง เกษตรกรปฐมภูมิที่ประสบความสำเร็จและสามารถพัฒนาการผลิตและขยายเครือข่ายสู่เกษตรกรรายอื่นๆ มีการรวบรวมและจัดซื้อผลผลิต รวมทั้งมีการเพิ่มมูลค่าผลผลิตเบื้องต้น (เช่น อบแห้ง บด-ผสม คัดเกรด ตัดแต่ง และบรรจุ) และส่งจำหน่าย

4. เกษตรกรตติยภูมิ หมายถึง เกษตรกรทุติยภูมิที่ประสบความสำเร็จมีการพัฒนาทักษะความสามารถด้านระบบการผลิตและทักษะการบริหารจัดการสู่ธุรกิจการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรขั้นสูงขึ้นไป เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสู่การพัฒนาและสินค้าใหม่ๆ ที่หลากหลาย

5. เกษตรกรกลุ่มเปราะบาง หมายถึง เกษตรกรที่ขาดความสามารถในการปกป้องอาชีพเกษตรกรรมของตัวเอง สืบเนื่องจากการขาดโอกาสทางการศึกษา ขาดความรู้ มีรายได้น้อย มีหนี้สินมาก คุณภาพชีวิตต่ำ ฯลฯ จึงมีความจำเป็นที่ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ ก่อนที่จะส่งผลกระทบต่อความสามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมต่อไป

6. เกษตรอุตสาหกรรมชุมชน หมายถึง รูปแบบการพัฒนาและยกระดับภาคเกษตรกรรมจากไปสู่การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเชิงอุตสาหกรรมในระดับชุมชน มุ่งเน้นการเป็นต้นแบบและกลไกการพัฒนา และสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจในชุมชน โดยเกษตรกรและเครือข่ายเกษตรกรที่มีศักยภาพ

7. การคุ้มครองพื้นที่ดินเพื่อการเกษตร หมายถึง พื้นที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับการทำเกษตรและจำเป็นต่อการคุ้มครอง เพื่อมิให้นำที่ดินดังกล่าวไปใช้ในวัตถุประสงค์อื่น

8. คณะกรรมการพัฒนาเกษตรกรรม หมายถึง คณะกรรมการนโยบายพัฒนาเกษตรกรรมระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาและแก้ปัญหาภาคการเกษตรในพื้นที่

9. ความยั่งยืน หมายถึง ข้อกำหนด กฎหมาย หรือเงื่อนไขที่เชื่อมโยงด้านสิ่งแวดล้อม (เช่น การใช้ที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ อากาศ และภูมิอากาศ ฯลฯ) ซึ่งกำหนดโดยภาครัฐหรือกลุ่มประเทศ สภาวะบังคับที่เกี่ยวกับภาคเกษตรกรรม ที่ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องตามมาตรการดังกล่าว

10. ฐาน หมายถึง องค์ประกอบหลักซึ่งเป็นฐานศักยภาพเชิงข้อมูลและฐานเชิงโครงสร้างที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนภาคเกษตรกรรมของประเทศให้ประสบผลสำเร็จและความยั่งยืน

11. ฐานข้อมูลเชิงกลยุทธ์ หมายถึง ชุดข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับตัวเกษตรกร กิจกรรมทางการเกษตร ความสามารถและศักยภาพพื้นฐานในปัจจุบัน ที่จะสามารถนำมาใช้ปัจจัยนำเข้า (inputs) พื้นฐานเพื่อการประเมิน วางแผน และตัดสินใจในทุกๆระดับในการพัฒนาภาคเกษตรกรรม

12. นักกลยุทธ์ชุมชน หมายถึง เกษตรกรหรือผู้นำชุมชนที่มีทักษะและความรอบรู้หลากหลายด้าน มีความเข้าใจบริบทและวิถีของชุมชนเป็นอย่างดี สามารถใช้ศักยภาพดังกล่าวของตนเองในการมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรและชุมชน

13. ทิศ หมายถึง ทิศทางการพัฒนาภาคเกษตรกรรม ซึ่งสัมพันธ์กับทิศทางการเปลี่ยนแปลงในระดับสากล ซึ่งจะนำมาซึ่งโอกาสต่างๆที่จะส่งผลดีต่อการพัฒนาภาคเกษตรกรรมของประเทศ

14. ทาง หมายถึง กรอบแนวทางการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาภาคเกษตรกรรม สร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกร และองค์กรเกษตรกร ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. 2553 (มาตรา 41)

15. พื้นที่สงวนสำหรับเกษตรกรรม (Agricultural zone) หมายถึง พื้นที่ที่ถูกกำหนดไว้โดยรัฐบาลหรือหน่วยงานท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร โดยมีการกำหนดเป็นพื้นที่สำหรับการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ หรือกิจกรรมทางการเกษตรอื่น ๆ โดยเฉพาะ และพื้นที่ดังกล่าว อาจมีกฎหมาย กฎระเบียบ หรือข้อบังคับเฉพาะเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ดังกล่าวในพื้นที่นั้น ๆ

16. ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ทักษะ วิธีการและแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น ซึ่งมีการเรียนรู้และสั่งสมมาเป็นระยะเวลายาวนาน มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อใช้ประโยชน์และแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อให้การดำรงชีวิตเป็นปกติสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามวิถีของท้องถิ่น

17. โมเดลเกษตรเพิ่มมูลค่า หมายถึง รูปแบบ แนวทาง หรือวิธีการในการพัฒนาเกษตรกรรมที่จะสามารถแปรสภาพจากวิธีเดิมสู่การเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางเกษตร รวมทั้งการสร้างสรรคโอกาสใหม่ๆ ในหลากหลายมิติ เช่น เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม

18. รัฐวิสาหกิจชุมชน หมายถึง รูปแบบธุรกิจที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่มีศักยภาพ เพื่อเครื่องมือและกลไกสำคัญทางการพัฒนาเชิงบูรณาการเพื่อสร้างความมั่นคงในอาชีพ เศรษฐกิจ และสังคม ดำเนินการโดยชุมชน (ที่มีศักยภาพ) เพื่อประโยชน์และความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมในชุมชน

19. วิถี หมายถึง แนวทาง ทิศทาง หรือประเด็นหลักๆ ที่จะต้องดำเนินการ เพื่อให้การขับเคลื่อนแผนพัฒนาภาคเกษตรกรรมของประเทศประสบความสำเร็จ และบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

20. เศรษฐกิจเชิงการเกษตร หมายถึง ผลิตและจำหน่ายจ่ายแจกและบริการที่เกี่ยวข้องระบบผลิตแปรรูป จำหน่าย และกระจายสินค้า และบริการที่เกี่ยวข้องกับวิถีเกษตร ภูมิปัญญา และชุมชนเกษตร เพื่อเป็นเสริมสร้างรายได้ และประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่าง ๆ

21. สิทธิเกษตรกร หมายถึง สิทธิในการที่เกษตรกรสามารถอ้างและปกป้องวิถีชีวิตของตนเอง รวมทั้งได้รับผลประโยชน์จากวิถีชีวิตของเกษตรกรเอง

22. หลัก หมายถึง หลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการพัฒนาที่มีพื้นฐานของความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว โดยใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน และตัดสินใจ

23. องค์ความรู้ทางการเกษตรชุมชน หมายถึง แนวทาง การปฏิบัติ หรือเทคนิคเฉพาะด้าน เกษตร ซึ่งได้รับการพัฒนา สืบทอดมา และสามารถใช้ประโยชน์ได้ในสภาพของชุมชนนั้นๆ ตั้งแต่ การปลูก การดูแลรักษา เก็บเกี่ยว ปรับปรุงสภาพ หรือแปรรูปต่างๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชน

ส่วนที่ 2

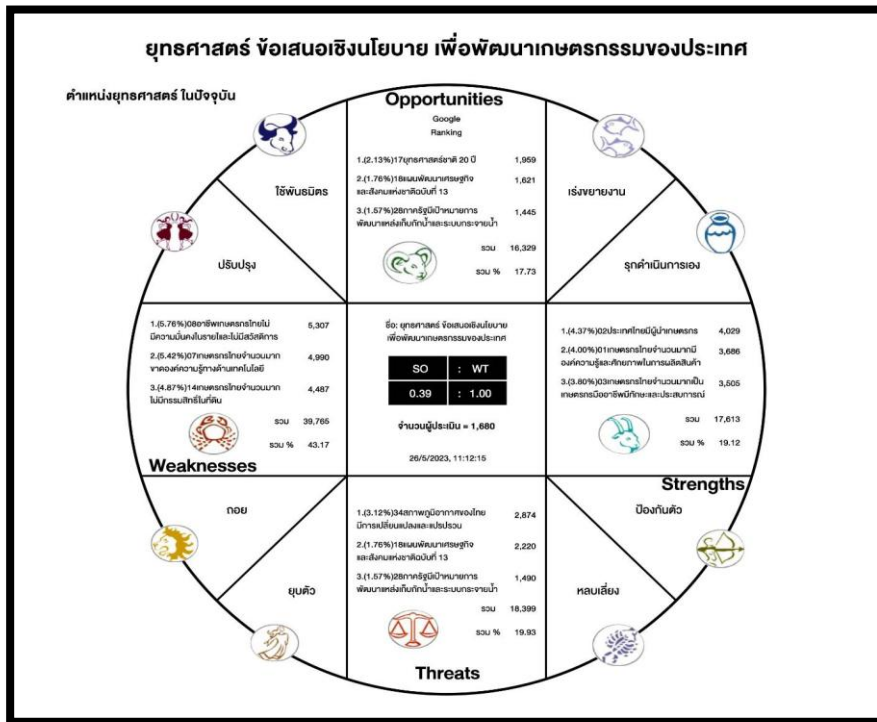
การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพภาคเกษตรกรรม

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพภาคเกษตรกรรม (SWOT)

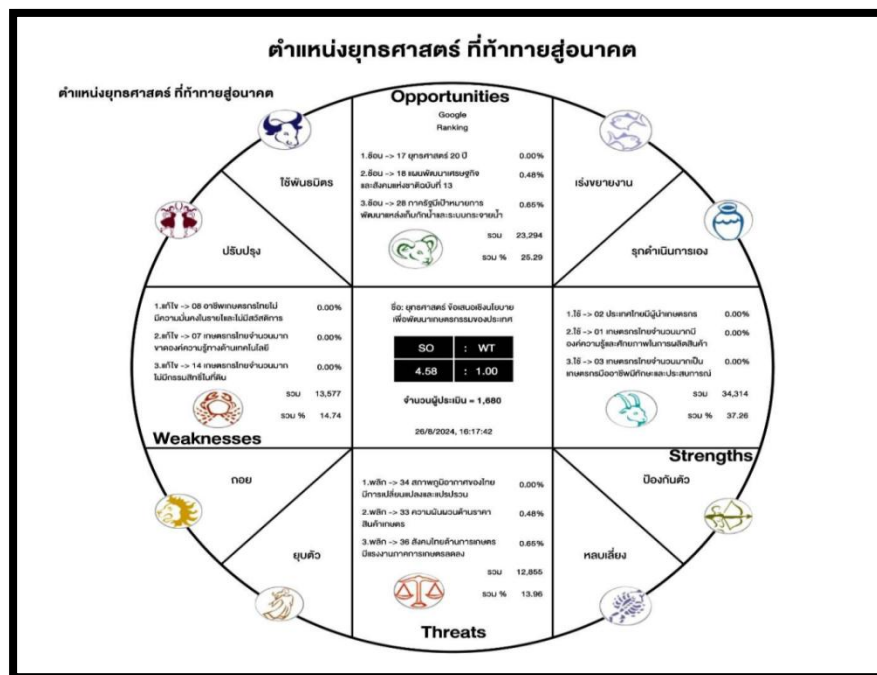
2.1 กระบวนการวิเคราะห์

กระบวนการวิเคราะห์แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมของประเทศ (พ.ศ. 2568-2573) ใช้กระบวนการวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์ (Strategic approach) เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาเกษตรกรรมไทย โดยประเมินจากสถานการณ์ด้านการเกษตรของโลกควบคู่กับสถานการณ์ด้านการเกษตรของไทย อาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคเดลไฟล์ตามตัวแบบการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ SWOT (S = Strengths จุดแข็ง , W = Weaknesses จุดอ่อน , O = Opportunities โอกาส , T = Threats ภัยคุกคาม) ซึ่งประกอบด้วย จุดแข็ง 11 ประเด็น จุดอ่อน 18 ประเด็น โอกาส 24 ประเด็น และภัยคุกคาม 24 ประเด็น และได้มีการประเมินสถานการณ์เชิงยุทธศาสตร์แล้วสังเคราะห์ข้อมูลจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั่วประเทศ ได้ข้อสรุปความท้าทายเชิงยุทธศาสตร์ที่แสดงให้เห็นตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Position : SP) ของการพัฒนาเกษตรกรรมของประเทศอยู่ที่ตำแหน่ง “เชิงรับ” (จุดอ่อนมากกว่าจุดแข็งและภัยคุกคามมากกว่าโอกาส) มีความได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Advantage - SA) คำนวณได้จาก $SO : WT$ (S คูณ O ต่อ W คูณ T) = $0.40 : 1.00$ ซึ่งมีความหมายว่าปัจจุบันการพัฒนาเกษตรกรรมของประเทศ มีความเสียเปรียบเชิงยุทธศาสตร์ ดังแสดงในรูปภาพที่ 7 ของการพัฒนาเกษตรกรรมของประเทศอยู่ที่ตำแหน่ง “เชิงรับ” (จุดอ่อนมากกว่าจุดแข็งและภัยคุกคามมากกว่า)

จากการระดมความคิดเห็นในที่ประชุมเชิงปฏิบัติการรวมทั้งความเห็นจากผู้เกี่ยวข้องทั่วประเทศจำนวน 1,656 ท่าน ได้ดำเนินการสร้างกลยุทธ์ (Tactics) และความริเริ่ม (Initiatives) เพื่อมุ่งจัดการความท้าทายต่าง ๆ รวมทั้งปัญหา หรือ Pain Points ต่าง ๆ รวมทั้งการเสนอนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง โดยใช้เครื่องมือ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือ POSE (Philosophy Of Sufficient Economy) และ “ยุทธศาสตร์น่านน้ำสีคราม” หรือ BOSS (Blue Ocean Strategy Scheme) ส่งผลให้พลิกโฉมสถานการณ์การพัฒนาเกษตรกรรมของประเทศ อยู่ที่ตำแหน่ง “เชิงรุก” มีความได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Advantage - SA) เป็น $4.70 : 1.00$ ดังแสดงในรูปภาพที่ 8

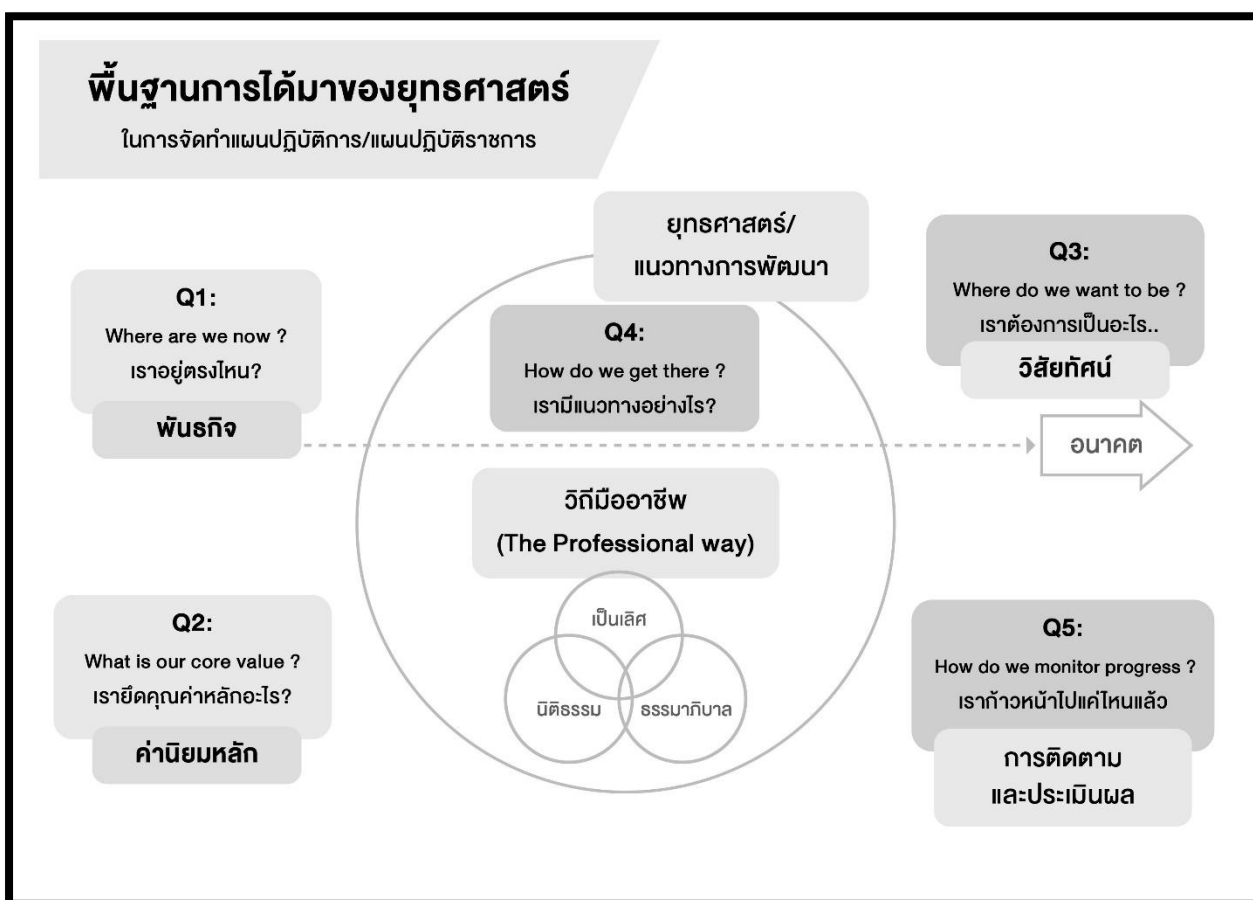
รูปภาพที่ 7 ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ในปัจจุบันของการพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรรมของประเทศ (ที่มา: ประเมินโดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรรมของประเทศ จำนวน 1,656 ท่าน)

รูปภาพที่ 8 ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์หลังจากการทำทายของการพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรรมของประเทศ (ที่มา: ประเมินโดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรรมของประเทศ จำนวน 1,656 ท่าน)

2.2 แนวทางการวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Approach)

การจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมของประเทศ (พ.ศ.2568-2573) อาศัยกระบวนการวางแผนยุทธศาสตร์อยู่บนพื้นฐานของกรอบการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ (Strategic framework) กรอบยุทธศาสตร์ชาติที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 หมุดหมายที่ 1 ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง และแผนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น มาใช้ในการกำหนดทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ ได้แก่ การกำหนดปัจจัยเชิงยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยมหลัก และยุทธศาสตร์ ดังแสดงในรูปภาพที่ 9

รูปภาพที่ 9 ปัจจัยการกำหนดทิศทางเชิงยุทธศาสตร์

ที่มา : ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , หนังสือการจัดทำยุทธศาสตร์ , 2561.

จากภาพข้างต้น แสดงถึงการตั้งโจทย์ (คำถาม) 5 ข้อเพื่อค้นหาปัจจัยเชิงยุทธศาสตร์ ได้แก่ คำถามข้อที่ 1 (Q1) “ทำไมต้องมีเรา เราอยู่ตรงไหน” คือ พันธกิจของ “การพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรรมของประเทศ” คำถามข้อที่ 2 (Q2) “ค่านิยม” ซึ่งเป็นหลักนำทาง เป็นคุณค่าที่แวดวง “การพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรรมของประเทศ” ยึดถือยึดมั่นเป็นวัฒนธรรมในการดำเนินการ

ต่าง ๆ คำถามข้อที่ 3 (Q3) “อนาคตที่เราต้องการคืออะไร” คือ วิสัยทัศน์ของ “การพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรรมของประเทศ” ในอนาคตเป็นอะไร คำถามข้อที่ 4 (Q4) “เราจะมีแนวทางอย่างไร” คือ ยุทธศาสตร์ที่เป็นเข็มมุ่ง หรือ “แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมไปสู่อนาคตที่ฝันไว้” และคำถามข้อที่ 5 (Q5) “เราถึงความฝันหรือยัง” คือ การประเมินความก้าวหน้าในความสำเร็จของการพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรรมของประเทศ โดยอาจสร้างความสัมพันธ์ของปัจจัยเหล่านี้ ได้ดังนี้

โดยที่

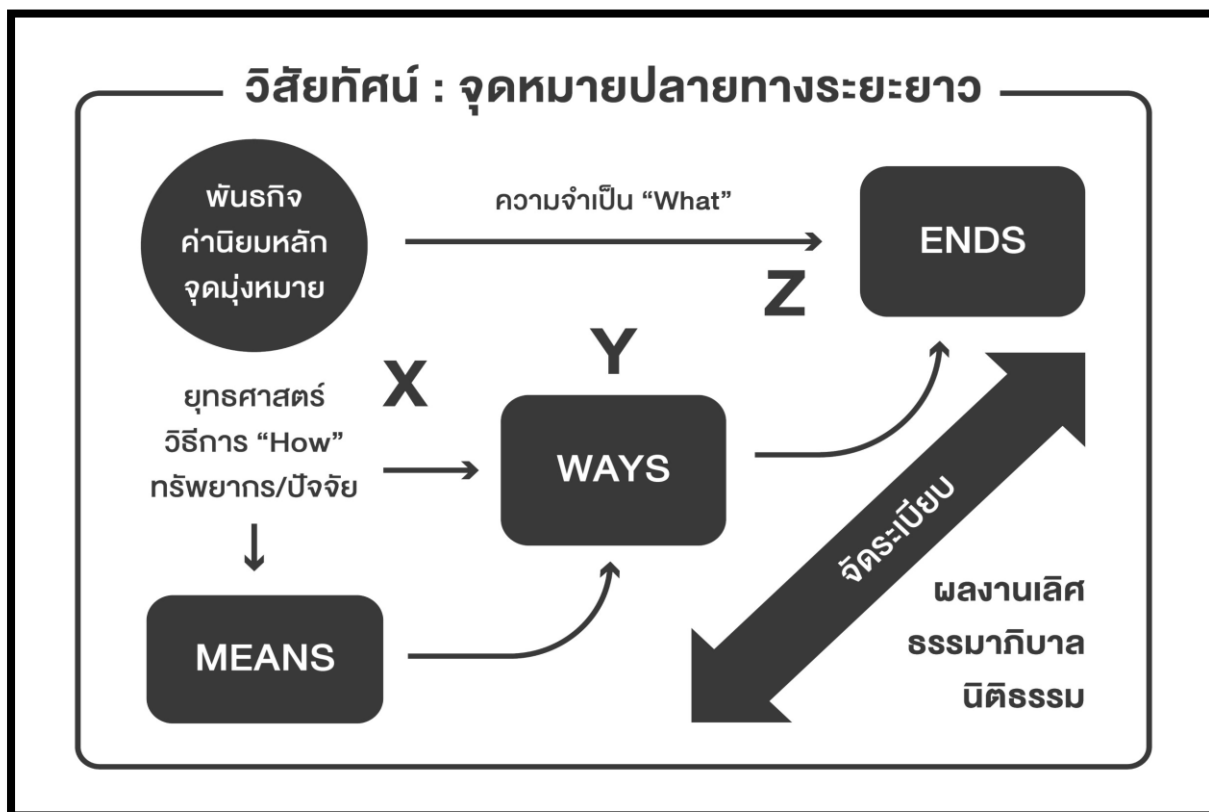
$$X+Y=Z$$

X = ของเดิมมีอะไร ได้แก่ งานประจำ ตามอาณัติ ภารกิจ และพันธกิจของการพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรรมของประเทศ

Y = จากการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว และรุนแรงของการพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรรมของประเทศจำเป็นต้องจัดให้มีงานยุทธศาสตร์ (Strategy) ที่มุ่งตอบสนองความท้าทาย นโยบายรัฐบาล ยุทธศาสตร์ชาติ ฯลฯ

Z = สิ่งหรือผลที่อยากจะได้ ได้แก่ เป้าประสงค์ตามวิสัยทัศน์ (Vision)

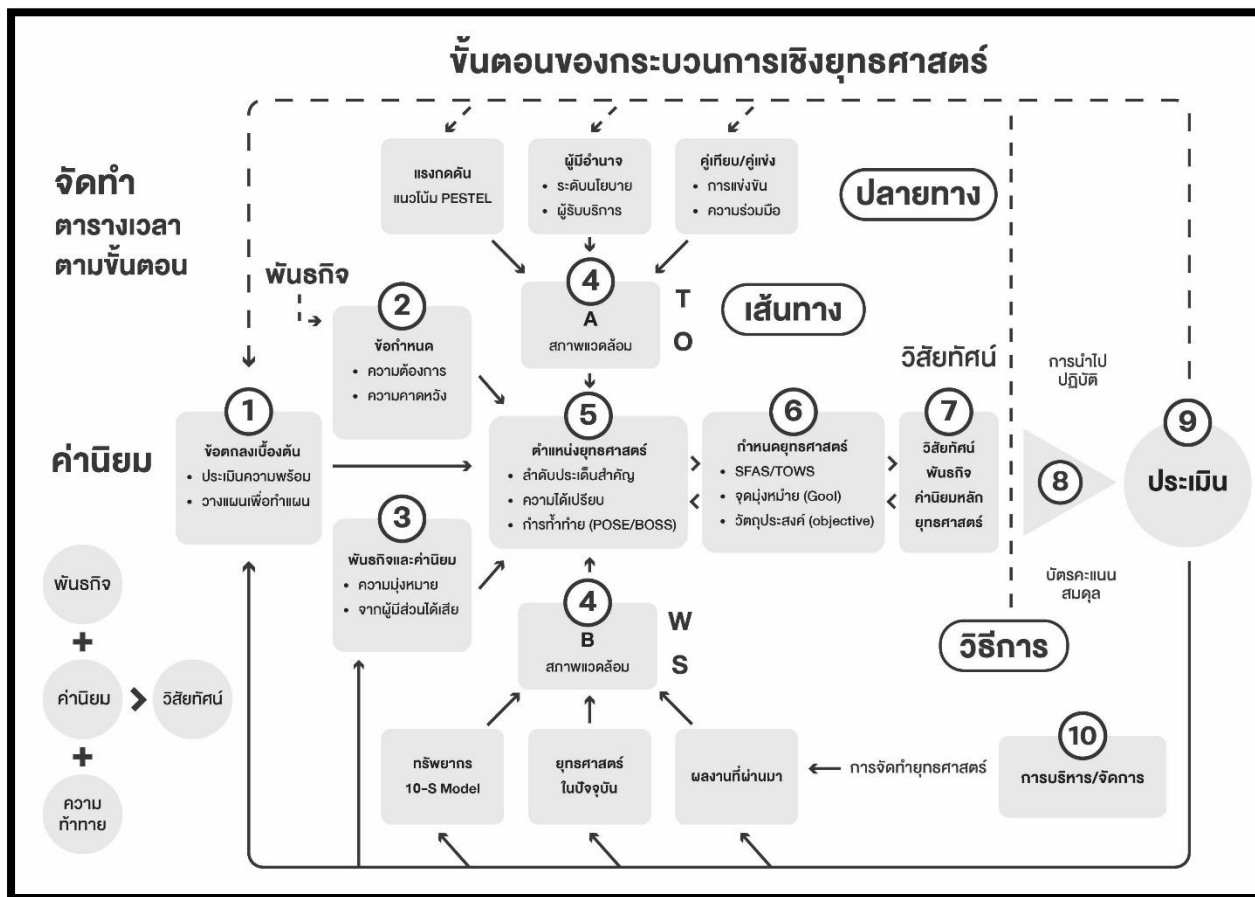
ซึ่งแสดงความสัมพันธ์องค์ประกอบของยุทธศาสตร์ และปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ตามรูปภาพ ดังต่อไปนี้

รูปภาพที่ 10 ความสัมพันธ์องค์ประกอบของยุทธศาสตร์

ที่มา : ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , หนังสือการจัดทำยุทธศาสตร์ , 2561.

เพื่อให้ได้องค์ประกอบของยุทธศาสตร์ ตามกรอบเชิงยุทธศาสตร์ข้างต้น อาศัยการทบทวนและจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ด้วยการวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์ที่เป็นระบบ ซึ่งมีขั้นตอนตามกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ ดังแสดงตามรูปภาพต่อไปนี้

รูปภาพที่ 11 ขั้นตอนของกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์

ที่มา : ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , หนังสือการจัดทำยุทธศาสตร์ , 2561.

2.3 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis)

การศึกษาวិเคราะห์สถานการณ์ของเกษตรกรรมไทย เพื่อทราบถึงสถานการณ์ของการดำเนินงานด้านการเกษตร ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และการคาดการณ์ในอนาคต ทั้งสถานการณ์ภายในที่เป็นจุดแข็ง และจุดอ่อน และสถานการณ์ภายนอก ที่เป็นโอกาส และภัยคุกคามของการพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรรมของประเทศ โดยใช้เทคนิควิธีวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis)

2.3.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment Analysis)

การวิเคราะห์เกษตรกรรมไทย เพื่อค้นหาสมรรถนะและศักยภาพของภาคการเกษตร เป็นการระบุจุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) ของการพัฒนาเกษตรกรรมและ

เกษตรกรรมของประเทศ โดยอาศัยกรอบการวิเคราะห์ปัจจัยภายในตามหลักการ 7-S Model ของ McKinsey , VRIO (Value, Rareness, Imitation, Organization) และอาศัยข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ แผนต่าง ๆ รายงานผลการประเมินสถานการณ์ เป็นต้น ซึ่งสามารถสรุปแนวทางการวิเคราะห์ ได้ดังนี้

1. โครงสร้าง (Structure) การพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรรมของประเทศมีโครงสร้างการทำงาน หรือโครงสร้างการจัดองค์การในระดับต่าง ๆ เหมาะสมดีหรือไม่
2. กลยุทธ์ (Strategy) การพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรรมของประเทศ มีการกำหนดกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ที่ได้กำหนดทิศทางการปฏิบัติงานไว้หรือไม่
3. ระบบ (System) ระบบการทำงานของการพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรรมของประเทศ เป็นอย่างไร มีจุดอ่อนหรือจุดแข็งอะไรบ้าง
4. ความชำนาญ (Skill) บุคลากรของการพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรรมของประเทศ มีความเชี่ยวชาญ หรือชำนาญมากน้อยเพียงใด มีทักษะในการปฏิบัติงานเป็นที่ยอมรับหรือไม่
5. บุคลากร (Staff) บุคลากรของการพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรรมของประเทศ มีความพร้อมมากน้อยเพียงใด และมีจำนวนเพียงพอหรือไม่
6. รูปแบบ (Style) รูปแบบการบริหารของการพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรรมของประเทศ เป็นที่ยอมรับและมีประสิทธิภาพหรือไม่
7. ค่านิยมร่วม (Shared value) บุคลากรและองค์การมีค่านิยมร่วมหรือไม่ อะไรบ้างที่ทำให้องค์การเข้มแข็งหรืออ่อนแอ

2.3.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment Analysis)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อเกษตรกรรมไทย เพื่อนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ในการระบุสถานการณ์ที่เป็นโอกาส (Opportunities) และภัยคุกคาม (Threats) ของการพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรรมของประเทศ โดยอาศัยกรอบการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก (ตามหลักการ PESTEL Model) ซึ่งสามารถสรุปแนวทางการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. การเมือง (Politics : P) เป็นการวิเคราะห์สภาพทางการเมือง รวมทั้งกฎหมายและนโยบายทางการเมืองที่มีผลกระทบกับการพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรรมของประเทศ
2. เศรษฐกิจ (Economics : E) เป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์และแนวโน้มทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรรมของประเทศ

3. สังคม (Social : S) เป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์และกระแสสังคมที่มีต่อการพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรรมของประเทศ

4. เทคโนโลยี (Technology : T) เป็นการวิเคราะห์แนวโน้มของการพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรรมของประเทศ

5. สิ่งแวดล้อม (Environment : E) เป็นการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรรมของประเทศ

6. กฎระเบียบ (Legal : L) เป็นการวิเคราะห์กฎระเบียบ กฎหมายต่าง ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรรมของประเทศ

2.3.3 ประเด็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการดำเนินการของการพัฒนาเกษตรกรรมและเกษตรกรรมของประเทศ

จากการวิเคราะห์สถานการณ์ทั้งสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก จะได้ผล 4 ด้าน แบ่งออกเป็นสภาพแวดล้อมภายในสองด้าน ได้แก่ จุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) สภาพแวดล้อมภายนอกสองด้าน ได้แก่ โอกาส (Opportunities) และภัยคุกคาม (Threats) หรือเรียกว่าการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT) ซึ่งสามารถนำมากำหนดประเด็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการดำเนินการของการพัฒนาเกษตรกรรมและระบบเกษตรกรรมของประเทศ โดยประมวลผลจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและจากการประชุมเชิงปฏิบัติการฯ และการประเมินออนไลน์ สรุปประเด็นปัจจัยเชิงยุทธศาสตร์ในแต่ละด้าน ดังนี้

ประเด็นจุดแข็ง (Strengths : S) ประกอบด้วย ประเด็นจุดแข็ง 11 ประเด็น ดังนี้

1) เกษตรกรไทยจำนวนมากมีองค์ความรู้และศักยภาพในการผลิตสินค้าด้านการเกษตรที่หลากหลาย มีภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์เกษตรจำนวนมาก ซึ่งมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นทางการเกษตรกรรมจากรุ่นสู่รุ่นมาอย่างยาวนาน

2) ประเทศไทยมีผู้นำเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรที่น้อมนำปรัชญาหลักของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะเกษตรทฤษฎีใหม่ของในหลวงรัชกาลที่ 9 เป็นต้นแบบในการพัฒนาการเกษตรในบริบทของพื้นที่ประเทศไทย ส่งผลให้เกิดชุมชนเข้มแข็งในหลายพื้นที่

3) เกษตรกรไทยจำนวนมากเป็นเกษตรกรมืออาชีพมีทักษะและประสบการณ์มาอย่างยาวนาน ในการผลิตสินค้าเกษตรที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ เช่น ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง ถั่วเหลือง อ้อย ปศุสัตว์ และประมง สามารถทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี

4) เกษตรกรไทยจำนวนหนึ่งสร้างความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่หลากหลายตามอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ เช่น การท่องเที่ยวในสวนผลไม้แบบโฮมสเตย์ (Home stay) ในพื้นที่การเกษตร เป็นต้น

5) เกษตรกรไทยจำนวนหนึ่ง มีการรวมตัวกันในรูปแบบกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชนหรือองค์กรในรูปแบบอื่นๆ มีการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน (Management) และมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายองค์กรเกษตรกร เช่น มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเกษตรกร ทั้งภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม รวมทั้งมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีส่วนร่วมในการบูรณาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

6) เกษตรกรไทยจำนวนมากมีศักยภาพในการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพหลากหลายรูปแบบ ส่งตลาดภายในประเทศและส่งออกไปยังต่างประเทศ เช่น ผลไม้สด และผลไม้แปรรูปของจังหวัดที่มีชื่อเสียงเป็นที่นิยมของผู้บริโภคของชาวไทยและชาวต่างชาติ บางจังหวัดมีศูนย์รวบรวมรับซื้อและกระจายสินค้าสู่ตลาด

7) เกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความสนใจด้านเกษตรกรรม มีความสามารถในการประกอบการ และเทคโนโลยี มาใช้ในการพัฒนาด้านเกษตรกรรม

8) ผลงานวิชาการ ผลงานวิจัย ในประเทศมีจำนวนมาก ที่จะสนับสนุนการยกระดับการพัฒนาด้านการเกษตรของประเทศไทย ในหลาย ๆ มิติ

9) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นคนซื่อสัตย์ สุจริต เป็นกันเอง (Ethical) (+ R ได้หรือไม่)

10) เกษตรกรส่วนใหญ่มีเครื่องจักรกลเป็นของตัวเอง (Machine) (+R ในขั้นของการเพาะปลูก)

11) เกษตรกรมีการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง ทั้งที่เป็นนา สวน ไร่ รวมถึงเกษตรกรรายใหญ่จะมีทุนในการประกอบอาชีพเป็นของตนเอง (Material)

ประเด็นจุดอ่อน (Weakness : W) ประกอบด้วย ประเด็นจุดอ่อน 18 ประเด็น ดังนี้

1) เกษตรกรไทยจำนวนมาก ขาดองค์ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีการเกษตรและนวัตกรรมการเกษตร เพื่อสร้างผลิตภาพด้านการเกษตรให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง ยังคงใช้วิธีดั้งเดิมในการสร้างผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งขาดองค์ความรู้ด้านการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจการเกษตร และอุตสาหกรรมการเกษตร

2) อาชีพเกษตรกรไทยไม่มีความมั่นคงในรายได้และไม่มีสวัสดิการใด ๆ รองรับขาดความยั่งยืนในอาชีพ

- 3) องค์กรเกษตรกรและการรวมกลุ่มภาคการเกษตรไม่เข้มแข็งต่อเนื่อง ขาดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่างกลุ่มองค์กรเกษตรกรผู้ผลิตกับผู้ประกอบการแปรรูป ขาดการบริหารจัดการที่ดีและเป็นระบบ
- 4) ทายาทเกษตรกรรุ่นใหม่ให้ความสนใจด้านเกษตรกรรมน้อยลง ส่งผลให้แรงงานภาคเกษตรลดลง
- 5) เกษตรกรไทยส่วนใหญ่ขาดเงินทุน ทั้งการลงทุนและเงินหมุนเวียน รวมทั้งไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ เพราะสถาบันการเงินมีหลักเกณฑ์ปล่อยสินเชื่อที่เข้มงวด
- 6) เกษตรกรไทยส่วนใหญ่ไม่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อใช้กำกับการลงทุนกับรายได้จากการเกษตร ไม่มีวินัยในการใช้จ่ายเงินในครัวเรือน ก่อให้เกิดปัญหาหนี้สินกับเกษตรกรสูงวัย และมีแนวโน้มจะเป็นหนี้ข้ามรุ่น ซึ่งเป็นวัฏจักรหนี้สินครัวเรือนเกษตรกร
- 7) เกษตรกรไทยจำนวนมากขาดทักษะการวางแผนการผลิต การจัดเก็บข้อมูล พฤติกรรมลูกค้า รวมถึงระบบการตลาดไม่ครบวงจร การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ตลอดจนขาดทักษะในการสื่อสารทั้งภาษาสากลและภาษาประเทศเพื่อนบ้าน
- 8) เกษตรกรไทยจำนวนมากไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ เพื่อทำการเกษตร ทำให้สูญเสียโอกาสในการเข้าถึงการช่วยเหลือเยียวยา และส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ
- 9) เกษตรกรไทยจำนวนมากยังใช้สารเคมีในการทำการเกษตรกรรมโดยขาดความรู้ในการใช้สารเคมีที่ถูกต้อง ไม่ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงบำรุงดิน การฟื้นฟูสภาพดิน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และปฏิบัติตามค่าวิเคราะห์ดิน
- 10) เกษตรกรไทยจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารของกองทุนหรือแหล่งทุนต่าง ๆ รวมทั้งไม่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนเพื่อการเกษตรกรรมเท่าที่ควร
- 11) มาตรฐานสินค้าการเกษตรยังไม่ดีพอ ทำให้มีปัญหาในการส่งออก รวมทั้งขาดงบประมาณสนับสนุนในการตรวจแปลงเกษตรที่ตลาดต่างประเทศต้องการ
- 12) เกษตรกรไทยจำนวนมากมีหนี้ (ในและนอกระบบ และหนี้ที่เกิดจากนโยบายของรัฐบาล) ช่องทางการเข้าถึงเงินกู้ปลอดดอกเบี้ยยังมีน้อย
- 13) เกษตรกรไทยจำนวนมากขาดจิตสำนึกและทัศนคติที่ดีในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ ทำให้การพัฒนาการเกษตรไม่มีความยั่งยืน
- 14) ระบบชลประทานในปัจจุบัน ยังไม่ครอบคลุมพื้นที่การเกษตรของประเทศ รวมทั้งแหล่งเก็บน้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอและครอบคลุมต่อความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่
- 15) รัฐบาลควรจัดให้มีหน่วยงานช่วยส่งเสริมการตลาดการเกษตร

16) พันธุ์พืชที่สำคัญของไทย ยังให้ผลผลิตต่ำ ควรจัดให้มีหน่วยงาน ดำเนินการพัฒนา พันธุ์พืชที่สำคัญของไทย

17) ประชาชนเกษตรกรและผู้นำชุมชนที่มีภูมิปัญญาด้านการเกษตรไม่มีโอกาสถ่ายทอด องค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรรุ่นหลังในรูปแบบที่เหมาะสม

18) งานวิจัยด้านการเกษตรใช้ระยะเวลานานไม่ทันต่อสถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งขาดงานวิจัยด้านอาชีพเกษตรที่เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนไปทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น สังคมผู้สูงอายุ เกษตรประณีตและเพิ่มมูลค่า ฯลฯ

ประเด็นโอกาส (Opportunities : O) ประกอบด้วย ประเด็นโอกาส 24 ประเด็น ดังนี้

1) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งมีประเด็นสำคัญด้านการเกษตรสร้างมูลค่า ซึ่งให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตทั้งเชิงปริมาณและมูลค่า และความหลากหลายของสินค้าเกษตร ประกอบด้วย (1) เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น (2) เกษตรปลอดภัย (3) เกษตรชีวภาพ (4) เกษตรแปรรูป และ (5) เกษตรอัจฉริยะ เป็นโอกาสสำคัญในระดับชาติที่เกษตรกร สามารถตอบสนองได้ในระยะยาว ตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) ได้กำหนด หมายเหตุเพื่อพลิกโฉมประเทศไทย จำนวน 13 หมายเหตุ ซึ่งหมายเหตุที่ 1 เป้าหมายที่ 2 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน KPI 2.6 มีพื้นที่ที่สามารถลดความเสี่ยงน้ำท่วม-น้ำแล้ง และเกิดระบบบริหารจัดการน้ำชุมชน ไม่น้อยกว่า 4,000 ตำบล ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง ทำให้เกษตรกรไทยมีบทบาทสำคัญให้ประเทศไทยประสบผลสำเร็จตามหมายเหตุที่ 1 ได้

3) ประเทศไทยมีแผนปฏิบัติการด้านการเกษตรและสหกรณ์ (พ.ศ.2566-2570) ซึ่งเป็นแผนพัฒนาประเทศรายสาขาเกษตร ที่เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) โดยแผนปฏิบัติการดังกล่าวมีประเด็นการพัฒนา 4 ประเด็น ได้แก่ (1) ยกระดับศักยภาพเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรสู่ผู้ประกอบการเกษตรสมัยใหม่ (2) ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรและบริการมูลค่าสูง (3) เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรทางการเกษตร และ (4) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการเกษตร แผนปฏิบัติการดังกล่าวเป็นแผนของทางราชการที่จะช่วยให้เกษตรกรไทยสามารถดำเนินการผลิตทางการเกษตรให้ประเทศไทยเจริญได้

4) บันทึกข้อตกลง (MOU) ในการจัดตั้งรัฐบาลของพรรคก้าวไกลและพรรคร่วมอีก 7 พรรค ได้กำหนดนโยบายไว้ 13 ข้อ โดยมีนโยบายด้านการเกษตร ได้แก่ ส่งเสริมเกษตรและปศุสัตว์ ปลอดภัย คู่คุ้มครองรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกร ลดต้นทุนการผลิต ส่งเสริมการตลาด ส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีและแหล่งน้ำ ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อวางแผนการผลิตและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกร ส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ รวมทั้งแก้ไขกฎหมายประมง ขจัดอุปสรรค เยียวยา ฟันฟู และพัฒนาอาชีพประมงให้ยั่งยืน เป็นโอกาสให้เกษตรกรสามารถดำเนินการตามนโยบายให้ประสบผลสำเร็จได้

5) ประเทศไทยมีเนื้อที่ที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 149 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 46 ของเนื้อที่ทั้งหมดของประเทศ มีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายทางชีวภาพ เป็นทำเลที่เหมาะสมในการทำเกษตร เป็นฐานการผลิตสินค้าเกษตร และอุตสาหกรรมเกษตรที่สำคัญ สามารถผลิตสินค้าเกษตรที่หลากหลายมีอัตลักษณ์แต่ละพื้นที่ เช่น เป็นแหล่งเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล ปูทะเล และสินค้าประมงที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน

6) ประเทศไทยมีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษาอยู่ทั่วประเทศ สามารถให้การสนับสนุนทั้งทรัพยากรและองค์ความรู้ด้านเกษตรกรรมให้กับเกษตรกรได้ รวมทั้งมีศูนย์เรียนรู้ด้านเกษตรกรรมกระจายอยู่ทั่วประเทศ

7) ประเทศไทยมีกองทุนช่วยเหลือเกษตรกรที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ครอบคลุมภาคเกษตรกรรมทั้งหมด เช่น กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน กองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร กองทุนช่วยเหลือสาธารณสุข กองทุนการออมแห่งชาติ เป็นต้น (ควรเพิ่มเติมความครอบคลุมหรือลดช่องว่างในระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรกรประสบภัยพิบัติธรรมชาติในบางรายหรือบางพื้นที่ แต่ไม่ได้รับการประกาศเป็นพื้นที่ภัยพิบัติ ทำให้ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ)

8) นโยบายของประเทศไทย "ครัวไทยสู่ครัวโลก" ซึ่งนำเสนอในการประชุม APEC 2022 ประเทศไทยจะมีความมั่นคงทางอาหาร "Thai Select" เป็นเครื่องหมายรองรับมาตรฐานร้านอาหารไทย เป็นโอกาสให้ภาคเกษตรกรรมของไทยด้านอาหารจากการเกษตรเจริญก้าวหน้าขึ้น

9) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในสังคมปัจจุบัน ทั้งในด้านข้อมูลข่าวสาร (ทางสื่อโซเชียลมีเดีย) และเครื่องมือสมัยใหม่ในการเกษตร ช่วยให้เกษตรกรไทยมีนวัตกรรมใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น

10) ตลาดโลกมีความต้องการผลิตผลจากเกษตรกรไทย เช่น สินค้าเกษตรปลอดภัยมีคุณภาพ เกษตรพืชสมุนไพร อาหารเกษตรสุขภาพ ความมั่นคงทางอาหาร รวมทั้งนิคมเวชสำอางที่มีส่วนประกอบจากวัตถุดิบทางธรรมชาติ

- 11) รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้เกษตรกรมีที่ดินทำกิน เช่น โครงการแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการเพื่อพิสูจน์สิทธิในที่ดินของประชาชนกับรัฐ ในการช่วยเหลือผู้ไร้ที่ดินทำกิน การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินในพื้นที่ป่าไม้ทุกประเภท เป็นต้น
- 12) ภาครัฐมีเป้าหมายการพัฒนาแหล่งเก็บกักน้ำและระบบการกระจายน้ำ รวมถึงการเพิ่มพื้นที่รับประโยชน์ 18 ล้านไร่ ภายในปี 2580 พร้อมทั้งการจัดหาน้ำในพื้นที่เกษตรที่อาศัยน้ำฝน
- 13) การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของไทยทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งโครงการพระราชดำริ ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในหลากหลายรูปแบบ
- 14) ประเทศไทยมีตลาดรองรับผลผลิตภาคเกษตรครอบคลุมทั้งด้านพืช ปศุสัตว์ ประมง ทั้งตลาดภายในประเทศและส่งออก
- 15) นโยบายรัฐบาลส่งเสริมการเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ และลดการใช้สารเคมี ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ซึ่งช่วยลดต้นทุนของเกษตรกร
- 16) เส้นทางคมนาคมของประเทศไทยทั้งระดับภาค ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น จนถึงหมู่บ้าน มีเครือข่ายเชื่อมโยงกันในการขนส่งผลผลิตเกษตรกรรม
- 17) ปัจจุบันมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในรูปแบบธุรกิจออนไลน์ เป็นช่องทางการตลาดให้เกษตรกรมีรายได้ที่มีมูลค่าสูงขึ้น
- 18) ภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนดูแลเกษตรกรทั้งระบบ สามารถปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่สินค้าเชิง “นวัตกรรม” ตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0
- 19) มีเครื่องจักรกลที่ทันสมัย ทำให้ลดต้นทุน และลดการใช้แรงงาน
- 20) พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ในบางจังหวัดที่ติดต่อกับชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เป็นพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ และมีจุดผ่านแดนถาวร เป็นโอกาสให้สินค้าเกษตรไทยสามารถส่งออกสู่ตลาดของประเทศเพื่อนบ้านได้มากขึ้น
- 21) บางจังหวัดมีผู้ประกอบการและบริษัทขนส่งสินค้าทางการเกษตรที่มีศักยภาพในการขนส่งสินค้าการเกษตรสู่ตลาด
- 22) มติคณะรัฐมนตรีกำหนดให้ภาคตะวันออกเป็นมหานครผลไม้โลก รวมทั้งผลักดันให้ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตอาหารโลก
- 23) การเปิดประชาคมอาเซียนทำให้การเคลื่อนย้ายวัตถุดิบ การลงทุน และแรงงานด้านการเกษตรง่ายขึ้น

24) ประเทศไทยเป็นดินแดนสุวรรณภูมิที่เหมาะสมเป็นศูนย์กลางการค้าสินค้าทางการเกษตร มีแนวโน้มการพัฒนาอาหารในอนาคต (Future food) และสุดยอดอาหาร (Super food)

ประเด็นภัยคุกคาม (Threats : T) ประกอบด้วย ประเด็นภัยคุกคาม 24 ประเด็น ดังนี้

1) ความผันผวนด้านราคาสินค้าเกษตรมีค่อนข้างมาก เป็นอุปสรรคในการเลือกผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร

2) สภาพภูมิอากาศของไทยมีการเปลี่ยนแปลงและแปรปรวน (Climate change) ทั้งในเรื่องน้ำใช้ในการเกษตร ปัญหาน้ำท่วม ภัยแล้ง ขัดขวางการทำการเกษตรของเกษตรกร

3) การเปลี่ยนแปลงภาวะเศรษฐกิจของประเทศและเศรษฐกิจโลก ขัดขวางต่อการตัดสินใจของเกษตรกร ตลาดต่างประเทศตั้งมาตรฐานสินค้าเกษตรที่สูง เป็นอุปสรรคต่อการส่งออก รวมทั้งเศรษฐกิจโลกมีความผันผวน มีการแข่งขันและกีดกันทางการค้ามากขึ้น

4) สังคมไทยด้านการเกษตรมีแรงงานภาคเกษตรลดลง เกษตรกรรุ่นเก่าเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ คนรุ่นใหม่ทำการเกษตรน้อยลง

5) เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ใช้ในการเกษตรมีราคาสูง ทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรสูงขึ้นเกษตรกรยังไม่สามารถเข้าถึงได้

6) การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง ทำให้นโยบายรัฐบาลไม่ต่อเนื่อง ส่งผลให้การพัฒนาภาคเกษตรกรรมไม่ได้รับการสานต่ออย่างยั่งยืน

7) ผลกระทบจากโรคระบาดโควิด-19 และโรคระบาดในพืชและสัตว์ ขัดขวางการพัฒนาภาคเกษตรกรรมของไทย

8) การนำเข้าและการลักลอบนำเข้าสินค้าเกษตรราคาถูกจากต่างประเทศ และการแข่งขันทางการเกษตรของประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ราคาสินค้าเกษตรภายในประเทศตกต่ำ ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ผลิตโดยตรง

9) นโยบายหรือแผนงานโครงการจากภาครัฐไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร ไม่เหมาะสมในบริบทของพื้นที่ ไม่นำแนวทางตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ดำเนินการอย่างกว้างขวาง

10) กฎหมายและระเบียบข้อบังคับของภาครัฐที่เกี่ยวข้องภาคเกษตรกรรมมีหลายหน่วยงานที่ไม่เชื่อมโยงกันและไม่ประสานงานกัน ขาดการบูรณาการในพื้นที่ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาภาคเกษตรกรรม ควรมีการถ่ายโอนอำนาจแบบเบ็ดเสร็จ

11) แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวก็จริง แต่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรขนาดเล็กยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเท่าที่ควร

12) สังคมไทยนิยมการท่องเที่ยวต่างประเทศมากกว่าการท่องเที่ยวในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังไม่ได้ได้รับความนิยมจากสังคมไทยเท่าที่ควร

13) ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย ซึ่งมีส่วนหนึ่งที่เป็นเกษตรกรสูงวัยที่ในวันจะต้องลดน้อยลงไป อาชีพเกษตรกรไม่สามารถดึงดูดเกษตรกรรุ่นใหม่เข้าสู่ระบบได้ เนื่องจากผลตอบแทนไม่คุ้มค่า ไม่น่าสนใจ และเป็นอาชีพที่ลำบากตรากตรำ

14) นโยบายภาครัฐไม่เอื้ออำนวยให้เกษตรกรสามารถกำหนดราคาผลผลิตของตนเองได้

15) รัฐบาลไทยขาดประสิทธิภาพในการเจรจากับต่างประเทศ เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการส่งออกสินค้าเกษตร

16) ผลกระทบจากสถานการณ์ความขัดแย้ง/ความรุนแรง/สงคราม ในหลายประเทศ ทำให้ราคาปุ๋ย ราคาพลังงานสูงขึ้น เป็นต้น

17) การแข่งขันของมหาอำนาจ ทำให้เกิดการกีดกันทางการค้ามากขึ้น

18) เกษตรกรรมหลายประการ รัฐบาลยังไม่ได้ส่งเสริม

19) การถ่ายโอนภารกิจจากหน่วยงานเจ้าของงบประมาณไปยังกลุ่มเกษตรกร เพื่อรับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ครุภัณฑ์ ซึ่งจะต้องผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบางพื้นที่ไม่รับการถ่ายโอนภารกิจส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถรับการสนับสนุนในกิจกรรมนั้น ๆ

20) นโยบายการปรับขึ้นค่าแรงที่ไม่ได้ยึดโยงดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจที่แท้จริง ส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่การเกษตรทั้งระบบ

21) แนวนโยบายส่งเสริมผลผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย หรืออินทรีย์ แต่ไม่ได้มีการสนับสนุนด้านต้นทุนการตรวจรับรองสินค้าเกษตร ไม่ว่าจะเป็นมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) เกษตรอินทรีย์ (Organic agriculture) มาตรฐานฮาลาล (Halal) ฯลฯ ซึ่งจะเป็นต้นทุนต่อเกษตรกรที่ตั้งใจผลิตสินค้าที่มีคุณภาพต่อผู้บริโภค

22) ผู้ประกอบการรายใหญ่เป็นผู้ควบคุมกลไกตลาด ควบคุมราคาปัจจัยการผลิต ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูง แต่ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ เกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรองใดๆ

23) การสนับสนุนจากภาครัฐยังไม่เพียงพอ เช่น เงินลงทุนการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การสนับสนุนห้องเย็น การสนับสนุนการโรดโชว์ (Road show) ในตลาดต่างประเทศ และการสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ประชุม ศูนย์จัดแสดงสินค้า เป็นต้น

24) ประเทศไทยมีข้อจำกัดทางด้านกฎหมายหลายด้าน เช่น กฎหมายการค้า กฎหมายศุลกากร กฎหมายตรวจคนเข้าเมือง กฎหมายผังเมืองไม่เอื้อต่อการพัฒนาทางการเกษตร

ซึ่งการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2568-2573) มีการวิเคราะห์ปัจจัยสองด้าน คือการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในบริบทของการพัฒนาเกษตรกรรม ซึ่งเป็นมุมมองจากในสู่นอก (Inside-out) และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกบริบท ซึ่งเป็นมุมมองจากนอกสู่นอก (Outside-in)

2.4 ทิศทางการพัฒนาภาคเกษตรกรรม

ภาคเกษตรกรรมเป็นฐานรากที่สำคัญของเศรษฐกิจไทย มีประชากรในภาคเกษตรถึงประมาณ 25 ล้านคน หรือเกือบร้อยละ 40 ของประชากรทั้งประเทศในมิติมหภาค ภาคเกษตรสร้างรายได้ต่อระบบเศรษฐกิจ ประมาณร้อยละ 9 ของจีดีพี (GDP) มีพืชสำคัญที่มีสัดส่วนในจีดีพี (GDP) ภาคการเกษตรถึง ร้อยละ 80 คือ ข้าวและยางพารา ภาคเกษตรยังทำหน้าที่เป็น**หลักประกันความมั่นคงทางอาหารให้กับคนทั้งในประเทศและทั่วโลก** เป็นแหล่งรองรับแรงงานที่ใหญ่ที่สุด โดยเฉพาะในยามที่ประเทศประสบวิกฤตเศรษฐกิจ เช่น ในอดีตปี 2540 และยังสนับสนุนอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่อง เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในมิติจุลภาค ภาคเกษตรเป็นแหล่งสร้างรายได้สำคัญแก่ครัวเรือนเกษตรกร

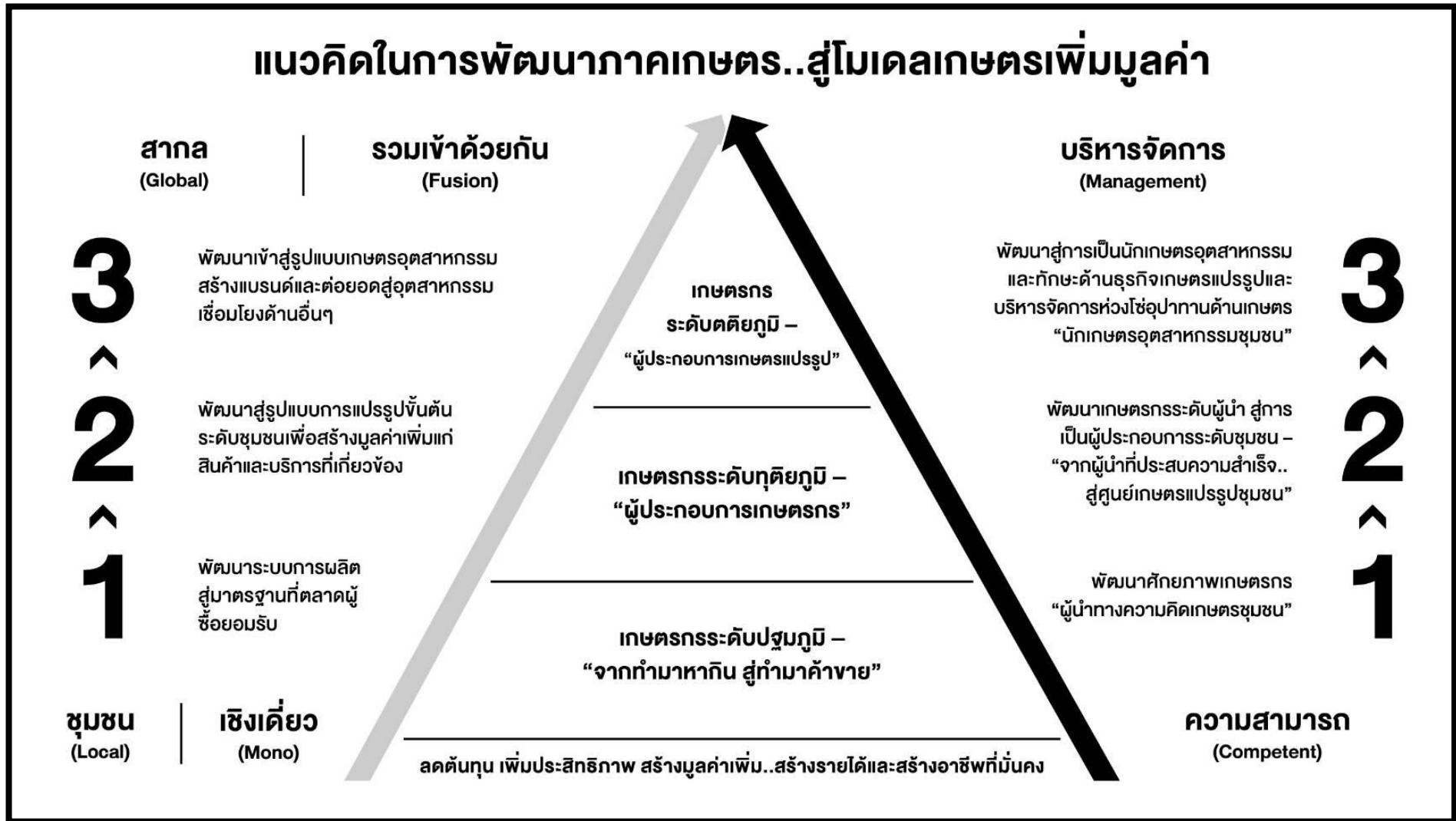
จากข้อมูลของสำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ พบว่าจุดเด่นที่สำคัญลำดับแรกของภาคเกษตรกรรมไทย คือ ประเทศไทยมีผู้นำเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะทฤษฎีใหม่ของในหลวงรัชกาลที่ 9 เป็นต้นแบบในการพัฒนาการเกษตรในบริบทของพื้นที่ประเทศไทย ส่งผลให้เกิดชุมชนเข้มแข็งในหลายพื้นที่ อีกทั้งเกษตรกรไทยจำนวนมากมีองค์ความรู้และศักยภาพในการผลิตสินค้าด้านการเกษตรที่หลากหลาย มีภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์เกษตรกรจำนวนมาก ซึ่งมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นทางการเกษตรกรรมจากรุ่นสู่รุ่นมาอย่างยาวนาน ส่งผลให้เกษตรกรไทยจำนวนมากเป็นเกษตรกรที่มีทักษะและประสบการณ์มาอย่างยาวนาน ในการผลิตสินค้าเกษตรหลักๆที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ เช่น ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง ถั่วเหลือง อ้อย ปศุสัตว์ และประมง ซึ่งมีหลายพื้นที่ที่สามารถทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี

การที่รัฐบาล ได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 - 2580) กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลิตภาพการผลิต ทั้งเชิงปริมาณและมูลค่า และความหลากหลายของสินค้าเกษตร ประกอบด้วย (1) เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น (2) เกษตรปลอดภัย (3) เกษตรชีวภาพ (4) เกษตรแปรรูป และ (5) เกษตรอัจฉริยะ ถือว่าเป็นโอกาสสำคัญของภาคเกษตรกรรมในระดับชาติที่เกษตรกร สามารถตอบสนองได้ในระยะยาวตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้ง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) ได้กำหนดจุดหมายเพื่อพลิกโฉมประเทศไทย จำนวน 13 หมุดหมาย ซึ่งหมุด

หมายเหตุที่ 1 ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่า ทำให้เกษตรกรไทยมีบทบาทสำคัญให้ประเทศไทยประสบผลสำเร็จตามหมุดหมายที่ 1 ได้ นอกจากนี้ ภาครัฐยังมีเป้าหมายการพัฒนาแหล่งเก็บกักน้ำและระบบกระจายน้ำ รวมถึงการเพิ่มพื้นที่รับประโยชน์ 18 ล้านไร่ ภายในปี 2580 พร้อมทั้งการจัดการน้ำในพื้นที่เกษตรที่ต้องอาศัยน้ำฝนอีกด้วย

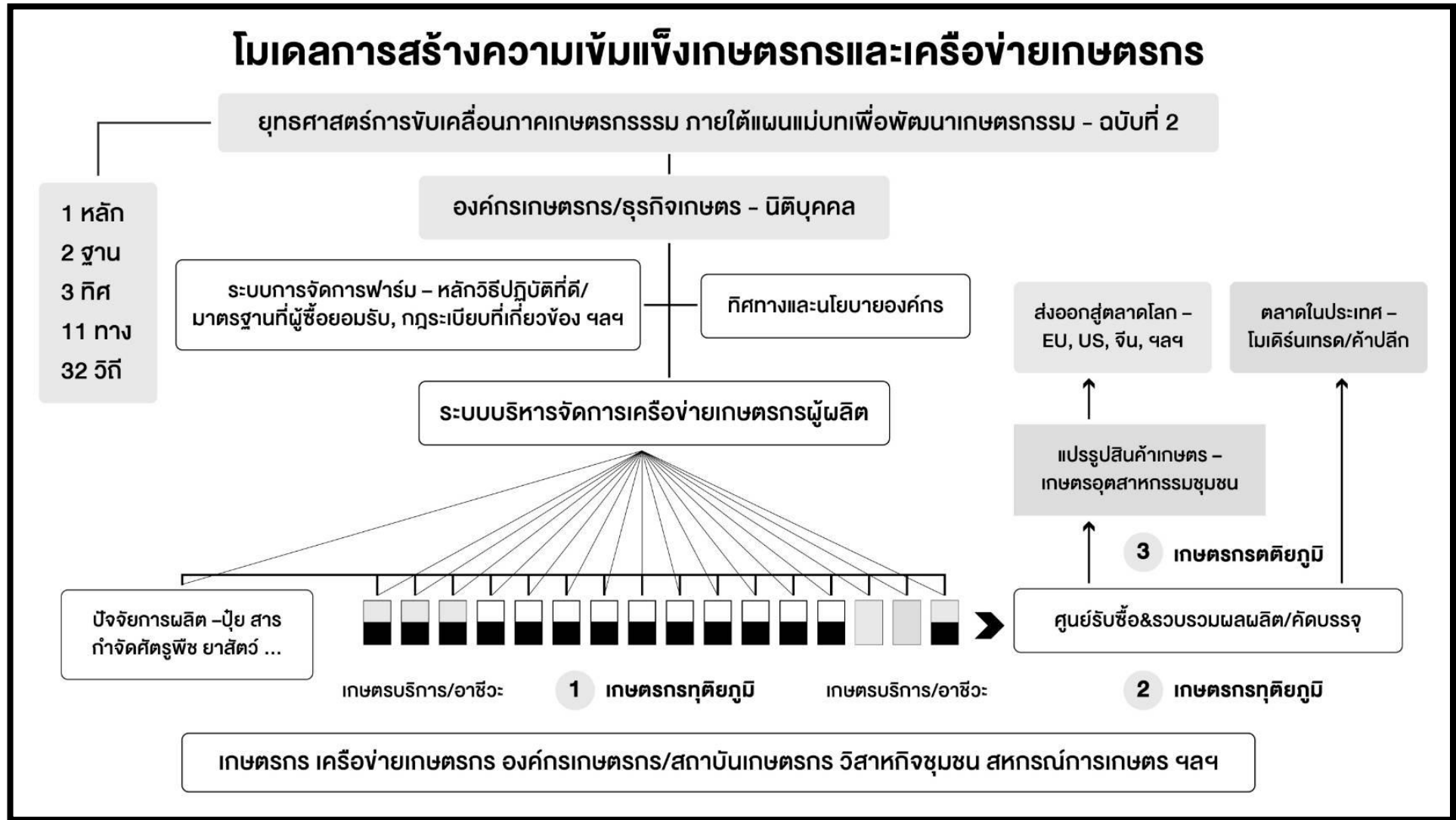

จากข้อมูลข้างต้น การพัฒนาภาคเกษตรกรรมของไทยสามารถนำจุดเด่น และโอกาสที่สำคัญ มาเป็นจุดมุ่งในการวางกรอบเพื่อกำหนดทิศทางในการพัฒนาภาคเกษตรกรรม รวมทั้งจัดหาวิธีการเพื่อขจัดหรือตัดวงจรอุบาทว์ของภาคเกษตรกรรมไทยให้สำเร็จ โดยมีเป้าหมาย **“มุ่งเน้นการเพิ่มผลิตภาพและเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร”** พร้อมๆ ไปด้วยกับการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรในแต่ละระดับ ได้แก่ **“เกษตรกรระดับปฐมภูมิ ทูตียภูมิ และตติยภูมิ”** เพื่อนำไปสู่การ **“หลุดพ้น จากวงจรแห่งความยากจน** ซึ่งจะส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ตามรูปภาพที่ 12 และ 13

รูปภาพที่ 12 แนวคิดในการพัฒนาภาคการเกษตร...สู่โมเดลเกษตรเพิ่มมูลค่า

ที่มา : คณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม. สภาเกษตรกรแห่งชาติ. 2567

รูปภาพที่ 13 โมเดลการสร้างความเข้มแข็งเกษตรกรและเครือข่ายเกษตรกร

ที่มา : คณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม. สภาเกษตรกรแห่งชาติ. 2567

โดยแนวทางเพื่อมุ่งสู่ “**วงจรรแห่งความสุข-สำเร็จของภาคเกษตรกรรมไทย** ประกอบด้วย 3 ทิศทางที่หน่วยงานภาครัฐ โดยจะเสนอจัดทำแผนงานโครงการของหน่วยงานรองรับเพื่อแก้ปัญหาสำคัญ โดยสภาเกษตรกรแห่งชาติ ได้ปรับศัพท์ทางวิชาการ ซึ่งได้แก่ ประเด็นยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ เป็นคำศัพท์ที่ง่าย ๆ ต่อการอ่านและทำความเข้าใจในการสื่อความหมายสู่เกษตรกร องค์กรเกษตรกรและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรกรรม จึงได้กำหนดเป็นแนวทางการพัฒนา ภายใต้แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2 ประกอบด้วย **ทิศที่ 1 การสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร ทิศที่ 2 การพัฒนาเกษตรสีเขียว และทิศที่ 3 การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรสู่ตลาดโลก**

2.4.1 ทิศที่ 1 การสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร

ความเข้มแข็ง หมายถึง ความแข็งแรงในการทำงาน ชัยชนะ แข็ง ไม่ย่อท้อหวั่นไหว

เกษตรกรเข้มแข็ง หมายถึง เกษตรกรที่มีความพร้อมและสามารถรับมือกับความท้าทายต่าง ๆ ในการทำการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยมีลักษณะเด่น คือ

1) มีการสร้างเครือข่ายและการทำงานร่วมกัน

เกษตรกรเข้มแข็ง มีการสร้างเครือข่ายที่แข็งแกร่งและเชื่อมโยงกับบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ที่สามารถสนับสนุนและเสริมสร้างกันได้ เช่น การรวมกลุ่มของเกษตรกร องค์กรเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรและยุวเกษตรกร หรือการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในโครงการแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีและข้อมูลการเกษตร

2) มีความรับผิดชอบและการจัดการ

เกษตรกรเข้มแข็ง มีความรับผิดชอบต่อการจัดการทรัพยากรทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในการทำเกษตร เกษตรกรจะต้องมีการวางแผนและจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดการดินและน้ำให้เหมาะสม การใช้ปุ๋ยและสารเคมีอย่างปลอดภัย มีระเบียบ ประหยัด และคุ้มค่า

3) มีการปรับตัวและนวัตกรรม

เกษตรกรเข้มแข็ง มีความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยีใหม่ เกษตรกรต้องมีความยืดหยุ่นและมีความมุ่งมั่นที่จะนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ หรือวิธีการทำเกษตรสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานจริงมาใช้ได้อย่างเหมาะสม

4) มีความรู้และการศึกษา

เกษตรกรเข้มแข็ง มีความพร้อมในการรับรู้และเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และศึกษาหาความรู้ใหม่ๆเกี่ยวกับการเกษตรอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งต้องพัฒนาเพิ่มพูนทักษะใหม่ ๆ เพื่อปรับใช้ในการทำเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร ภาครัฐควรจะสนับสนุนนโยบาย ดังนี้

1. พัฒนาศักยภาพ ส่งเสริม และสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกร องค์กรเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรและยุวเกษตรกร ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. สร้างเครือข่ายองค์กรเกษตรกร เชื่อมโยง และพัฒนาความร่วมมือในด้านการผลิตทางเกษตรกรรม การแปรรูป การตลาด และการบริโภค เพื่อค้าจุนการยังชีพระหว่างเครือข่ายองค์กรเกษตรกรกับภาครัฐ และภาคเอกชน
3. ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเกษตรกร และการเพิ่มสิทธิและบทบาทของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องของการทำกินและการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพทางการเกษตร
4. มุ่งสนับสนุน ส่งเสริมการให้การศึกษา อบรม ถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีด้านเกษตรกรรม และการจัดการแก่เกษตรกรและยุวเกษตรกร

2.4.2 ทิศที่ 2 การพัฒนาเกษตรสีเขียว

“สร้างสรรค์เศรษฐกิจการเกษตรโดยรวม เป็นการเกษตรสีเขียวที่นำไปสู่เศรษฐกิจสีเขียวหรือเป็นเกษตรยั่งยืนที่นำไปสู่ความยั่งยืนในภาพรวม” จากข้อความนี้นำไปสู่กรอบแนวทางในการทำให้เกิดมิติของ "เกษตรสีเขียว" ซึ่งหมายถึง การประยุกต์ใช้หลักการและเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในกิจกรรมการเกษตร โดยเน้นการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ลดการใช้พลังงานที่ไม่จำเป็น และสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพและปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค โดยแนวทางนี้จะให้ความสำคัญกับความยั่งยืนและการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

- 1) ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ

เลือกใช้แหล่งพลังงานทดแทนและพลังงานที่ส่งเสริมด้านความยั่งยืนและใช้งานได้จริงในสภาพไร่นา เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม และใช้น้ำอย่างระมัดระวัง เพื่อป้องกันการสูญเสียของน้ำและควบคุมการใช้น้ำให้มีประสิทธิภาพ ฯลฯ

- 2) เน้นการใช้ปุ๋ยและสารเคมีอย่างปลอดภัยและมีความระมัดระวัง

ลดการใช้สารเคมีที่มีผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเลือกใช้วิธีการป้องกันและควบคุมแมลงศัตรูพืช โดยใช้วิธีการผสมผสานทางชีวภาพหรือวิธีการทางเคมีที่มีความเสี่ยงและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

3) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่

ส่งเสริมการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีมาช่วยในการทำการเกษตรเพื่อความสะดวกเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุน เช่น การใช้เครื่องจักร-เครื่องมือทุ่นแรง ระบบการเกษตรที่อัตโนมัติและเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตเพื่อการจัดการที่มีประสิทธิภาพขึ้น ฯลฯ

4) การสร้างความยั่งยืน

พัฒนาวิธีการการเกษตรที่ทำให้สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการนำวัสดุกลับมาใช้ซ้ำ และหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ การปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ทำเกษตร โดยไม่ทำให้เกิดการสูญเสียและความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชน และภาคสังคม

5) สนับสนุนชุมชนท้องถิ่น

ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและวิธีการการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่น และสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในหลากหลายมิติ ผ่านกิจกรรมทางการเกษตรที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ เพื่อเน้นแนวทางพัฒนาเกษตรกรรมสีเขียว ภาครัฐควรจะสนับสนุนนโยบาย ดังนี้

1. ส่งเสริม การพัฒนา การคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม และการแก้ไขปัญหาดินและที่ดิน โดยส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิในที่ทำกิน เพื่อให้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมของตนเองอย่างทั่วถึง
2. พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบชลประทานเพื่อเกษตรกรรม
3. อนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อการเกษตร
4. ค้นคว้า วิจัย และพัฒนาภูมิปัญญา พันธุ์กรรมพืชและสัตว์ท้องถิ่น นวัตกรรมเทคโนโลยีที่เหมาะสม และการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากการค้นคว้า วิจัย และพัฒนาเพื่อประโยชน์ทางเกษตรกรรม และเกษตรอุตสาหกรรม

2.4.3 ทิศที่ 3 การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรสู่ตลาดโลก

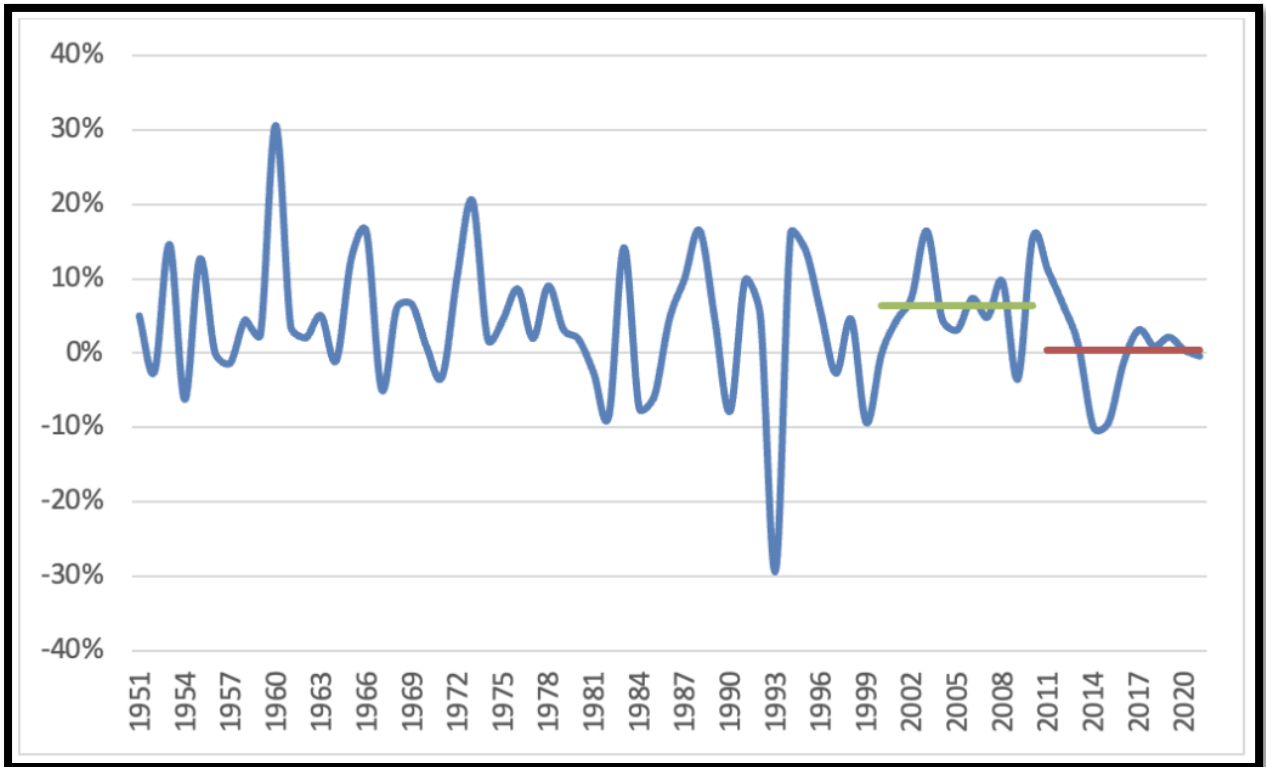
“เป้าหมายสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะสาขาเกษตร คือ การยกระดับรายได้ต่อหัวของเกษตรกรให้มีความอยู่ดีกินดีใกล้เคียงกับการทำงานในสาขาเศรษฐกิจอื่น” จำเป็นต้องมอง

ภาพการพัฒนาภาคเกษตรกรรมที่ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของผู้ซื้อทั้งในตลาดภายในประเทศและตลาดส่งออก ซึ่งจำเป็นต้องเข้าใจและปฏิบัติให้สอดคล้องกับข้อกำหนดสากล

ในอดีตความสำเร็จของการพัฒนาทำให้ช่องว่างระหว่างรายได้ต่อหัวของสาขานอกภาคเกษตรและสาขาเกษตรลดลงจาก 8 เท่าตัวในช่วงต้นทศวรรษ 2550 แต่หลังจากนั้นช่องว่างดังกล่าวยังคงอยู่ที่ 4.5-5 เท่าตัว ขณะที่ประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ประเทศมาเลเซียที่มีเส้นทางการพัฒนาเศรษฐกิจคล้ายคลึงกับประเทศไทย แต่สามารถลดช่องว่างรายได้ต่อหัวระหว่างสาขานอกภาคเกษตรกับสาขาเกษตรลงเหลือเพียง 1.5 เท่าในกลางทศวรรษ 2560

หลักฐานที่บ่งชี้ว่าเกิดความชะงักงันในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภาคเกษตร คือ จีดีพีเกษตรแทบจะไม่เพิ่มขึ้นในช่วง 9 ปีที่ผ่านมา (เติบโตเฉลี่ย 0.23% ต่อปี ในช่วงปี 2555-2564 , รูปภาพที่ 13) ผลิตภาพแรงงานต่อหัวผันผวน แต่มีแนวโน้มทรงตัวระหว่างปี 2557-2564 สาเหตุสำคัญในด้านมหภาคของความชะงักงันเกิดจากอัตราการลงทุนในภาคเกษตร รวมทั้งอัตราการลงทุนด้านการวิจัยมีแนวโน้มลดลง เดิมในอดีตช่วง 2533-2550 อัตราการลงทุนในภาคเกษตรเคยสูงถึง 30% ของจีดีพีเกษตร แต่ปัจจุบันลดลงเหลือเพียง 15% - 20% ในปี 2554-2563 ขณะเดียวกัน ค่าใช้จ่ายด้านการวิจัยและพัฒนาเกษตรภาครัฐก็ลดจากเดิมที่เคยสูงเกือบร้อยละ 1 ของจีดีพีเกษตรในทศวรรษ 2530 มาเหลือเพียงร้อยละ 0.3-0.4 ในช่วง 2543-2563 ทั้ง ๆ ที่การลงทุนวิจัยด้านเกษตรให้ผลตอบแทนสูงถึงร้อยละ 44 (วสิรัตน์ 2562)

รูปภาพที่ 14 อัตราการเติบโตของจีดีพีเกษตรไทย ณ ราคาคงที่
ที่มา : ธนาคารโลก

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2565) ได้มีการเสนอยุทธศาสตร์ในการตั้งหลักใหม่ ของภาคเกษตรไทย คือ การทุ่มการลงทุนครั้งใหญ่ในภาคเกษตร แต่ต้องเป็นการลงทุนที่ควบคู่กับการ ใช้แรงงานทักษะ ยุทธศาสตร์นี้นอกจากจะสามารถทำให้จีดีพีเกษตรเพิ่มขึ้นในอัตราสูงสุดแล้ว ยังจะ ทำให้ผลิตภาพต่อแรงงาน (Labor productivity) เพิ่มขึ้นในอัตราสูงสุด (รูปภาพที่ 14)

ถ้าการลงทุนในเทคโนโลยีทำให้ capital price ลดลง 5%*	5ปีข้างหน้า	10ปีข้างหน้า	20ปีข้างหน้า
ความต้องการแรงงานทักษะสูงเพิ่มขึ้นจากปี 2564	24%	67%	211%
GDPเกษตร เพิ่มขึ้นจากปี 2564	15%	34%	73%
ผลิตภาพแรงงานเพิ่มขึ้นจากปี 2564	15%	27%	26%

รูปภาพที่ 15 การจำลอง (Simulation) ผลของการเพิ่มการสะสมทุน ต่ออัตราการเพิ่มของจีดีพีเกษตร และผลิต ภาพแรงงานภาคเกษตร

ที่มา : ดิลกะ ลัทธพิพัฒน์. (2553). ความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษากับแนวโน้มของค่าจ้างในประเทศไทย. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. การสัมมนาวิชาการประจำปี 2553, 1 สิงหาคม 2565.
หมายเหตุ: ต้องมีการลงทุนในเทคโนโลยีครั้งใหญ่จึงจะทำให้ราคาของสินค้าทุนลดลง

ยุทธศาสตร์การลงทุน เพื่อการตั้งหลักใหม่ของภาคเกษตรไทย จึงมีดังนี้

1. เพิ่มการลงทุนในภาคเกษตร จากระดับปัจจุบัน เป็นร้อยละ 25-30 ของจีดีพีเกษตร ภายในเวลา 3 ปี โดยเน้นการลงทุน 2 ด้าน ได้แก่ การลงทุนด้านเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเกษตร การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาการเกษตร
2. การลงทุนพัฒนาความรู้และทักษะของเกษตรกร นักวิจัยและบุคลากรด้านเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างจริงจัง เพื่อเสริมแกร่งในภาคเกษตรกรรม

ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาสินค้าเกษตรกรรม เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรสู่ตลาดโลก ภาครัฐควรจะสนับสนุนนโยบาย ดังนี้

1. สร้างความเป็นธรรมด้านราคาผลผลิตทางเกษตรกรรมโดยคำนึงถึงการส่งเสริมให้สินค้าเกษตรได้รับผลตอบแทนสูงสุด
2. เสนอแนะแนวทางในการเข้าถึงแหล่งทุน และการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร
3. ปรับปรุงการบริหารจัดการกองทุนที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรที่มีอยู่ให้สามารถรองรับการช่วยเหลือเกษตรกรอย่างครบวงจรและลดการซ้ำซ้อน รวมถึงการจัดตั้งกองทุนใหม่ๆ เพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว

ส่วนที่ 3

องค์ประกอบสำคัญของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม

ผลการวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์ โดยการจัดการความท้าทายเชิงยุทธศาสตร์ และการกำหนดกลยุทธ์ด้วยการสังเคราะห์ข้อมูล และการระดมความคิดเห็นจากเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ได้มีการกำหนดสาระสำคัญของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ได้แก่ วิสัยทัศน์ ซึ่งเป็นทิศทางสู่ออนาคต พันธกิจ ซึ่งเป็นขอบเขตการดำเนินการที่สำคัญ และค่านิยมหลักที่สะท้อนอัตลักษณ์และบริบทของภาคเกษตรกรรมไทย โดยสรุปได้ ดังนี้

3.1 วิสัยทัศน์ (Vision statement)

“เกษตรกรเป็นพลังสำคัญในการผลักดันต่อการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม”

วิสัยทัศน์นี้ มีจุดมุ่งหมายหลักในการเพิ่มความสำคัญและคุณค่าของเกษตรกรในสังคมและเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการพัฒนาย่างยั่งยืนและครอบคลุมทุกด้านของการพัฒนาเกษตรกรรม เน้นบทบาทและความสำคัญของเกษตรกรในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ดังนี้

1) การเสริมสร้างความสำคัญของเกษตรกร วิสัยทัศน์นี้ต้องการให้เห็นว่าเกษตรกรไม่ได้เป็นเพียงผู้ผลิตอาหาร แต่ยังเป็นหัวใจสำคัญในซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรได้รับการยอมรับและให้ความสำคัญในสังคมและเศรษฐกิจ

2) การส่งเสริมการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยการสนับสนุนและพัฒนาเกษตรกรให้สามารถเพิ่มผลผลิต เพิ่มคุณภาพของสินค้า และเข้าสู่ตลาดได้ดีขึ้น จะช่วยสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน และประเทศ

3) การพัฒนาสังคม วิสัยทัศน์นี้ยังหมายถึงการสนับสนุนให้เกษตรกรมีชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งในด้านการศึกษา สุขภาพ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ซึ่งจะช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในสังคม

4) การสร้างความยั่งยืน การเน้นให้เกษตรกรเป็นหลักในการสร้างมูลค่าตั้งแต่ระดับชุมชน โดยการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และนำไปสู่การผลิตที่ยั่งยืน

5) การกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม การมุ่งเน้นที่เกษตรกรยังช่วยให้เกิดการกระจายรายได้ อย่างเป็นธรรมในชุมชนและพื้นที่ชนบท ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม

3.2 พันธกิจ (Mission statement)

“ขับเคลื่อนภาคเกษตรกรรมสู่ความมั่นคงและพอเพียงของเกษตรกรไทย”

โดยมีภารกิจหลัก ดังนี้

- 1) พัฒนาความสามารถการผลิตของเกษตรกรไทย สู่การสร้างความมั่นคงทางอาหาร
- 2) เกษตรชาวจังหวัดขับเคลื่อนสภาพแวดล้อมสีเขียว
- 3) ส่งเสริมการทำเกษตรเพื่อรองรับข้อกำหนดทางการค้าด้านสิ่งแวดล้อม
- 4) ยกระดับสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพมาตรฐาน มีความปลอดภัย
- 5) การยกระดับรายได้ต่อหัวของเกษตรกรให้มีความอยู่ดีกินดี

3.3 ค่านิยมหลัก (Core Value)

คุณค่าหลักหรือค่านิยมหลัก ที่การดำเนินการของการพัฒนาภาคเกษตรกรรมของประเทศยึดถือเป็นวิถีชีวิตในการดำเนินการร่วมกัน (Share values) ได้แก่ “3 ห่วง 2 เงื่อนไข + ค่านิยมเกษตรทฤษฎีใหม่” ซึ่งประกอบด้วย

3 ห่วง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีค้ำประกัน

2 เงื่อนไข ได้แก่ ความรู้และคุณธรรม

ค่านิยมเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ แนวทางหรือหลักการในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3.4 สมรรถนะหลักของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาเกษตรกรรมของไทย ได้นำผลการสำรวจสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกไปใช้ในการระดมสมอง และพิจารณาทำสมรรถนะหลัก หรือ CC (Core Competency) ของภาคเกษตรกรรมของประเทศไทย โดยอาศัยตัวแบบจัดทำยุทธศาสตร์ VRIO (Value – Rareness – Imitation – Organization) เทคนิคในการวิเคราะห์ขีดความสามารถขององค์กร ในการวิเคราะห์ทรัพยากรสำคัญของภาคเกษตรกรรมของไทย ซึ่งแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมมีสมรรถนะหลัก 3 ประการที่เน้นการพัฒนาและส่งเสริมการเกษตรอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ดังนี้

ประเด็น/ทรัพยากร	Value	Rarity	Imitability	Organization	Core Competency
ประเทศไทยมีผู้นำเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรที่น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะทฤษฎีใหม่ของในหลวงรัชกาลที่ 9 เป็นต้นแบบในการพัฒนาการเกษตรในบริบทของพื้นที่ประเทศไทย ส่งผลให้เกิดชุมชนเข้มแข็งในหลายพื้นที่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	สมรรถนะหลัก
เกษตรกรไทยจำนวนมากมีองค์ความรู้และศักยภาพในการผลิตสินค้าด้านการเกษตรที่หลากหลาย มีภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์เกษตรจำนวนมาก ซึ่งมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นทางการเกษตรจากรุ่นสู่รุ่นมาอย่างยาวนาน	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	สมรรถนะหลัก
เกษตรกรไทยจำนวนมากเป็นเกษตรกรมืออาชีพมีทักษะและประสบการณ์มาอย่างยาวนาน ในการผลิตสินค้าเกษตรที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ เช่น ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง ถั่วเหลือง อ้อย ปศุสัตว์และประมง สามารถทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	สมรรถนะหลัก

ส่วนที่ 4

เป้าหมายของ 1 หลัก 2 ฐาน 3 ทิศ 11 ทาง 32 วิธี

4.1 ห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่า (Supply chain and value chain)

ความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับมิติต่างๆของความเชื่อมโยงในองค์กรรวมของภาคเกษตรกรรมต่อประเด็นอื่นๆ เช่น วิถีชีวิตของผู้คน สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ฯลฯ มีความเกี่ยวเนื่องกันจนแทบจะแยกไม่ออก ดังนั้น แนวคิดในการพัฒนาระดับมาตรฐานการผลิตและสร้างศักยภาพใหม่ในภาคเกษตรกรรม จำเป็นต้องเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงความสัมพันธ์กันของห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) ซึ่งเป็นมุมมองของการจัดการเชิงกระบวนการทางการเกษตร ตั้งแต่การจัดการวัตถุดิบ การผลิต การเก็บรักษา แปรรูปขั้นต้น จนถึงการกระจายสินค้าอย่างมีประสิทธิภาพ กับห่วงโซ่คุณค่า (Value chain) ซึ่งมองถึงการสร้างมูลค่าในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิต การพัฒนาสินค้ารูปแบบใหม่ๆ การตลาด ส่งมอบสินค้าและบริการแก่ลูกค้า เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์

การผสานแนวคิดทั้งสองนี้ในการขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาภาคเกษตรกรรม ช่วยให้ภาคเกษตรมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ลดการสูญเสีย และส่งเสริมความยั่งยืนของการพัฒนา นอกจากนี้ ยังช่วยเกษตรกรและผู้ประกอบการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ของตนเอง การบริหารจัดการเกี่ยวกับความสอดคล้องตามข้อกำหนดทางกฎหมาย มาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล คุณภาพและความปลอดภัยของสินค้า กฎระเบียบทางการค้า และความต้องการของลูกค้า และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งในตลาดในประเทศและระดับสากล ซึ่งถือเป็นความท้าทายเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดการที่เหมาะสมเชิงบูรณาการ ทั้งสองห่วงโซ่ดังกล่าวเข้าด้วยกันอย่างสอดประสานและเป็นกระบวนการเดียวกัน ดังรูปภาพที่ 16 และมีรายละเอียดห่วงโซ่คุณค่าของแต่ละทิศ ดังรูปภาพที่ 17-32

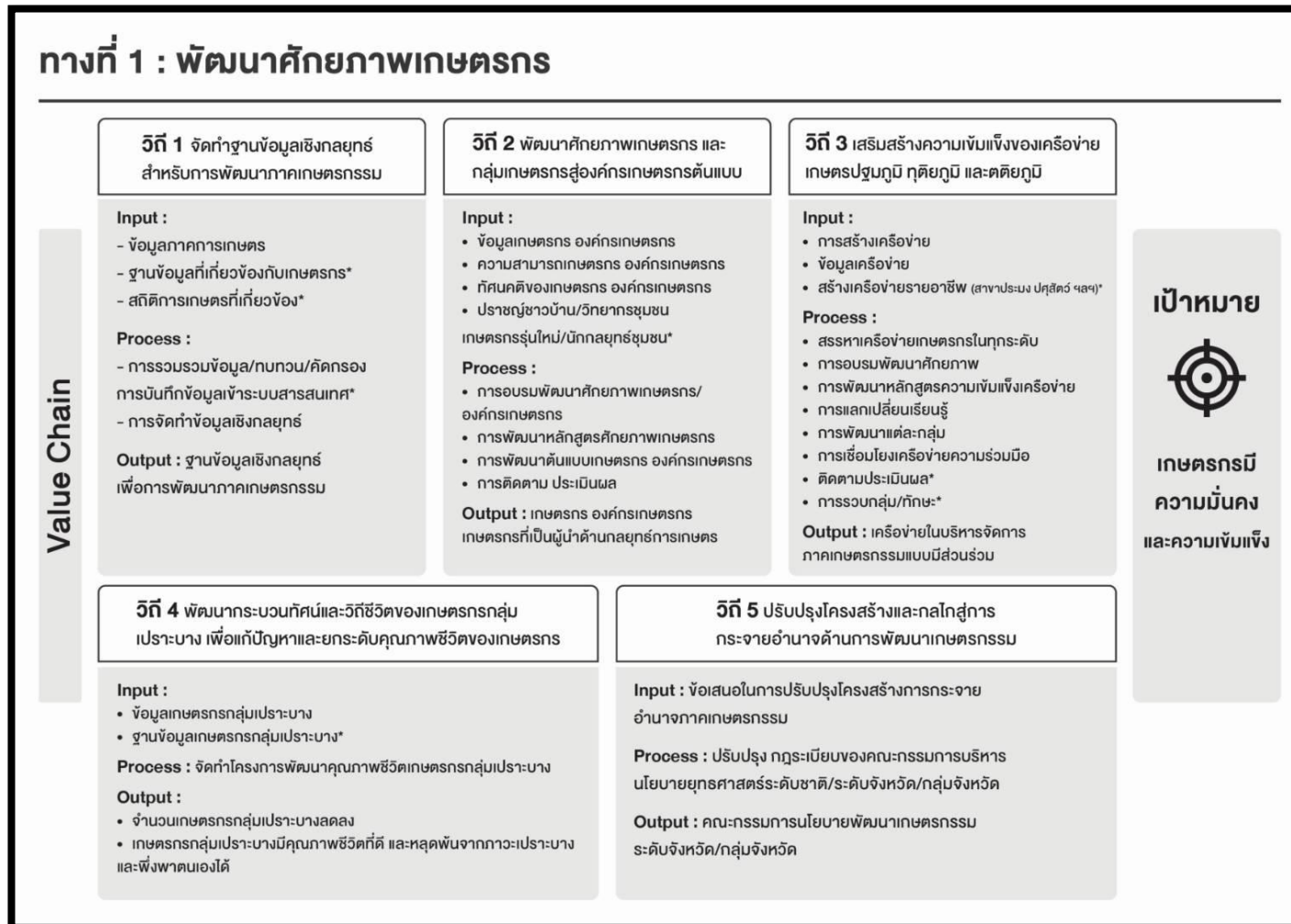

รูปภาพที่ 16 ห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่าด้านเกษตร อาหาร และเศรษฐกิจสู่การค้าในระดับสากล
ที่มา : คณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม. สภาเกษตรกรแห่งชาติ. 2567.

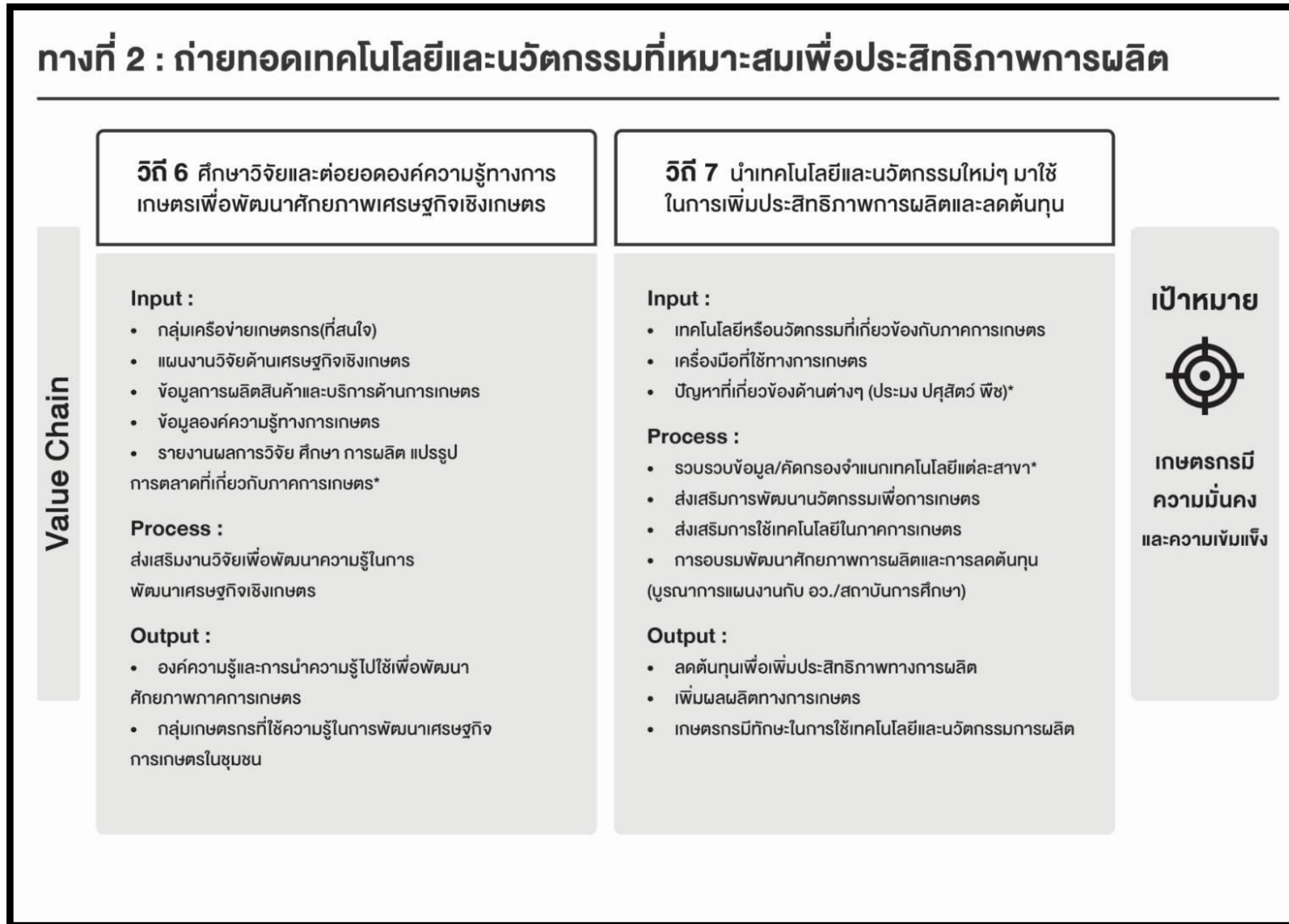
รูปภาพที่ 17 ห่วงโซ่คุณค่าการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร

ที่มา : คณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม. สภาเกษตรกรแห่งชาติ. 2567.

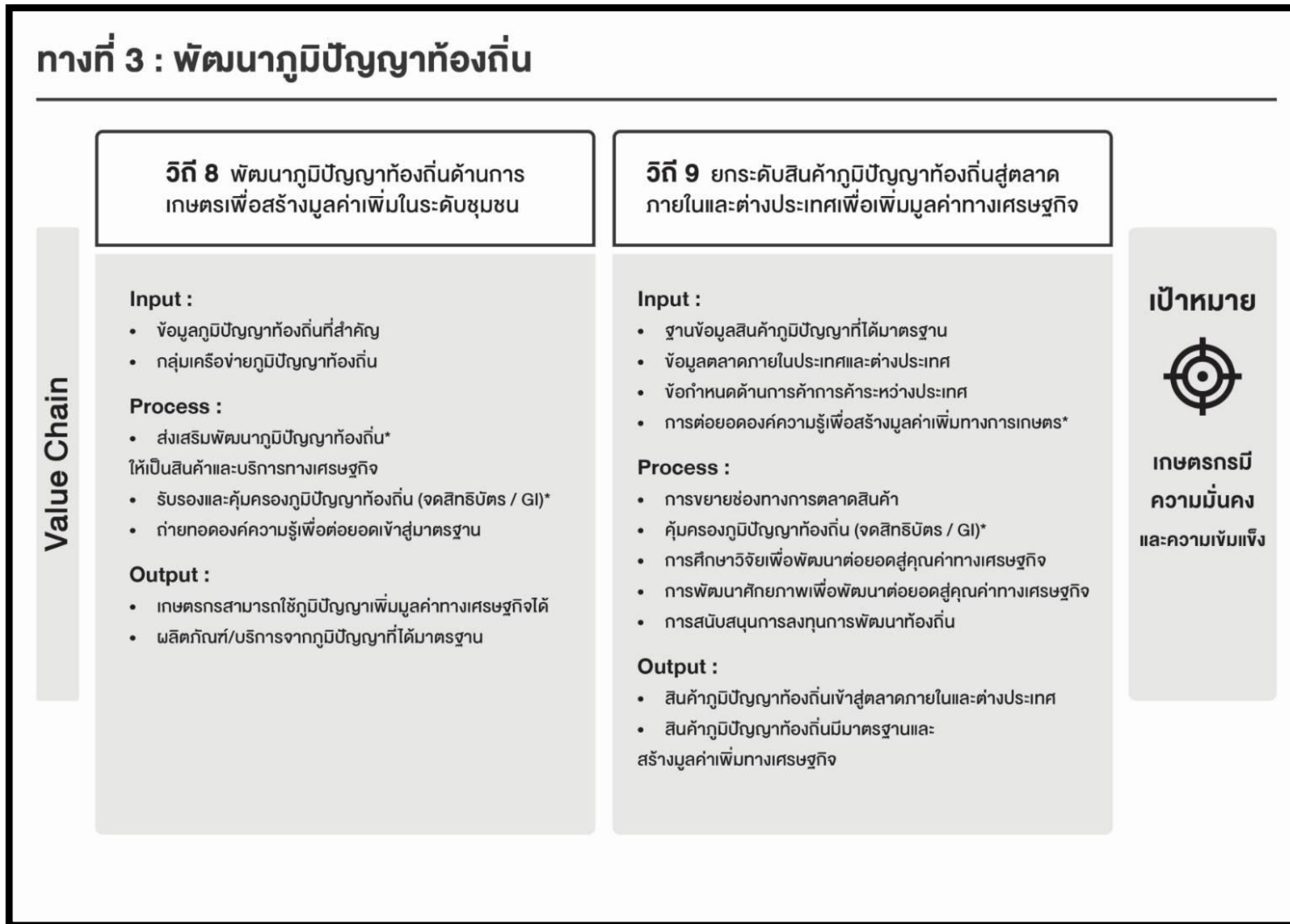
รูปภาพที่ 18 ห่วงโซ่คุณค่าการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร

ที่มา : คณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม. สภาเกษตรกรแห่งชาติ. 2567.

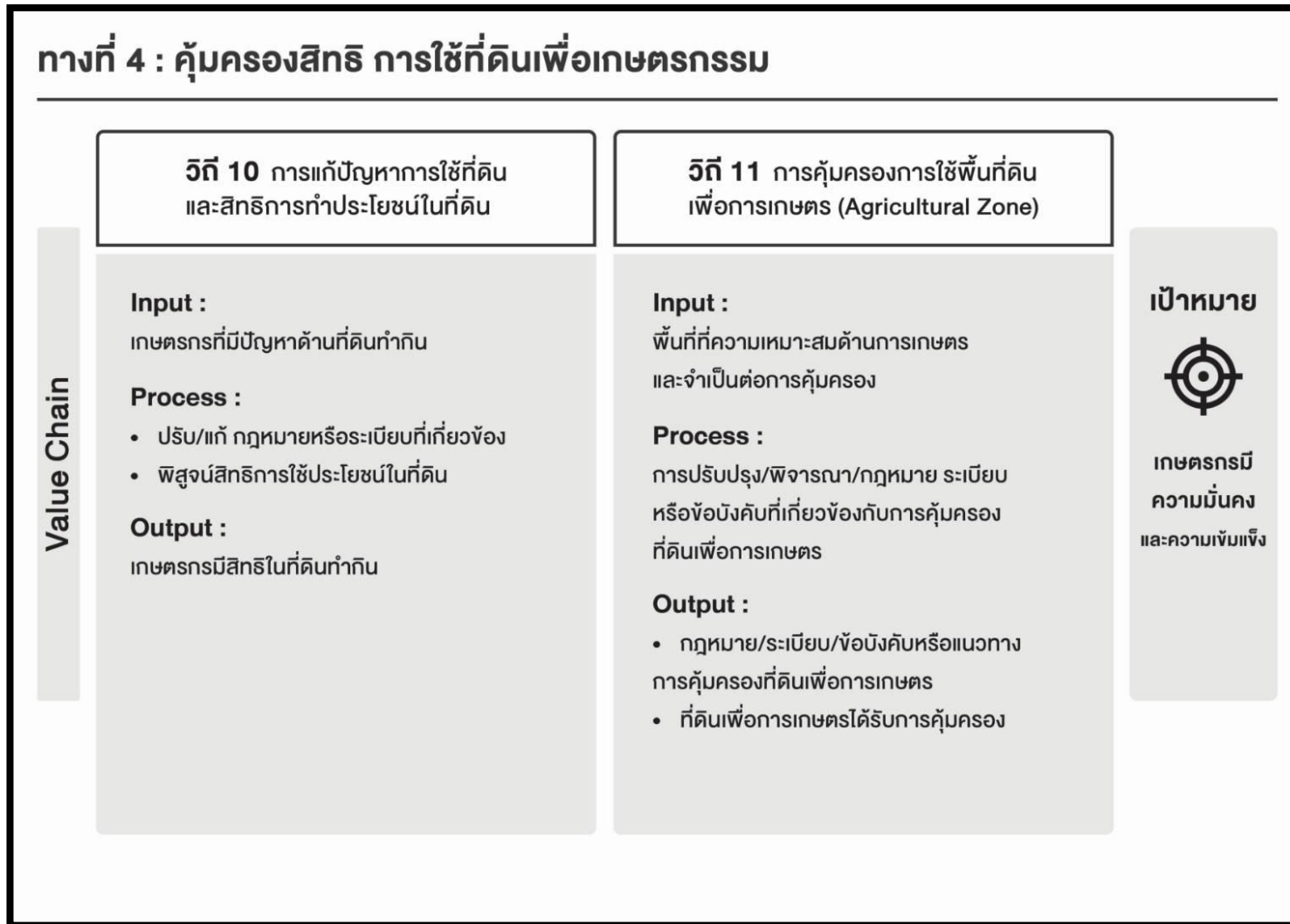
รูปภาพที่ 19 ห่วงโซ่คุณค่าการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมเพื่อประสิทธิภาพการผลิต

ที่มา : คณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม. สภาเกษตรกรแห่งชาติ. 2567.

รูปภาพที่ 20 ห่วงโซ่คุณค่าการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น

ที่มา : คณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม. สภาเกษตรกรแห่งชาติ. 2567.

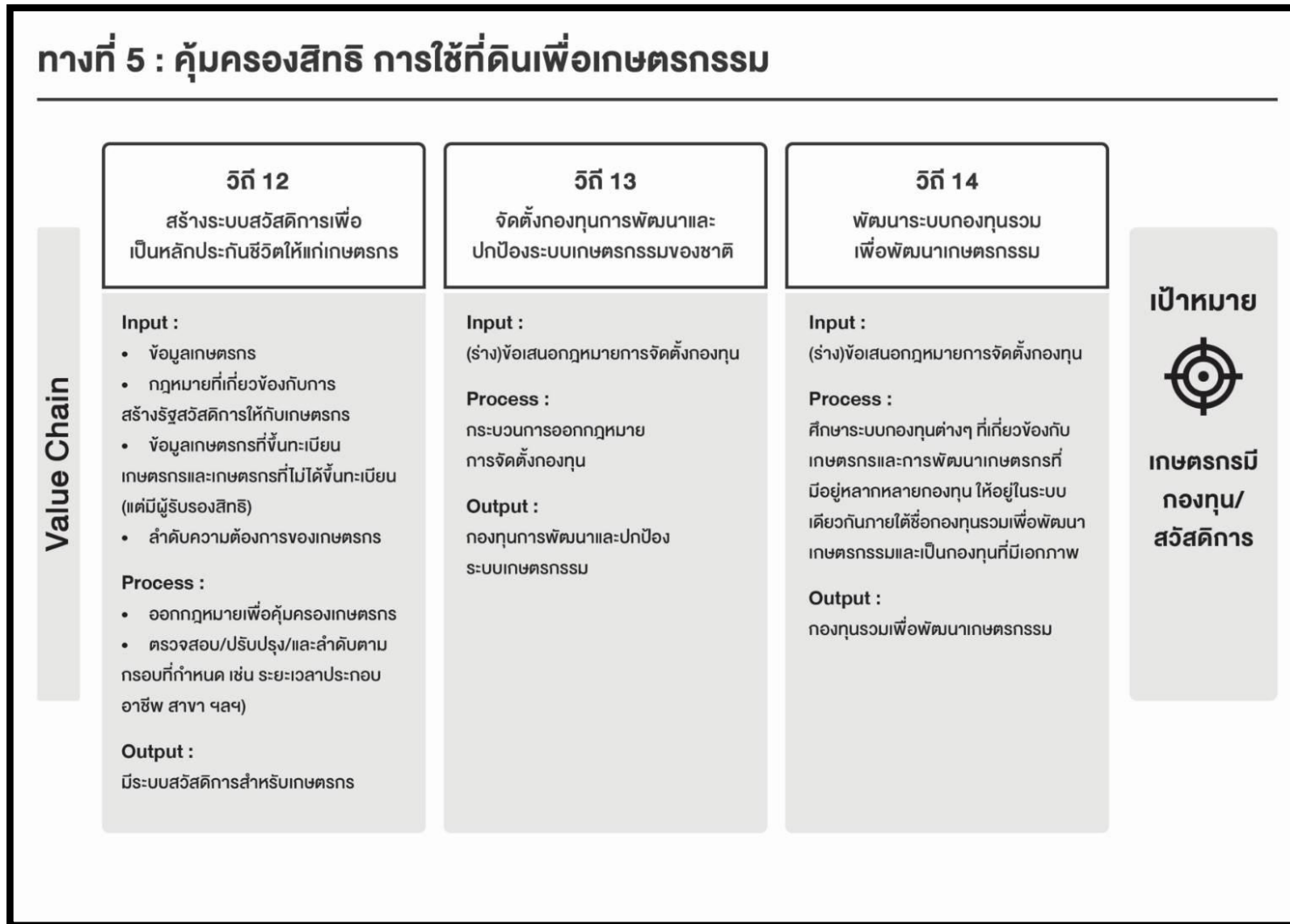
รูปภาพที่ 21 ห่วงโซ่คุณค่าการคุ้มครองสิทธิ การใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

ที่มา : คณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม. สภาเกษตรกรแห่งชาติ. 2567.

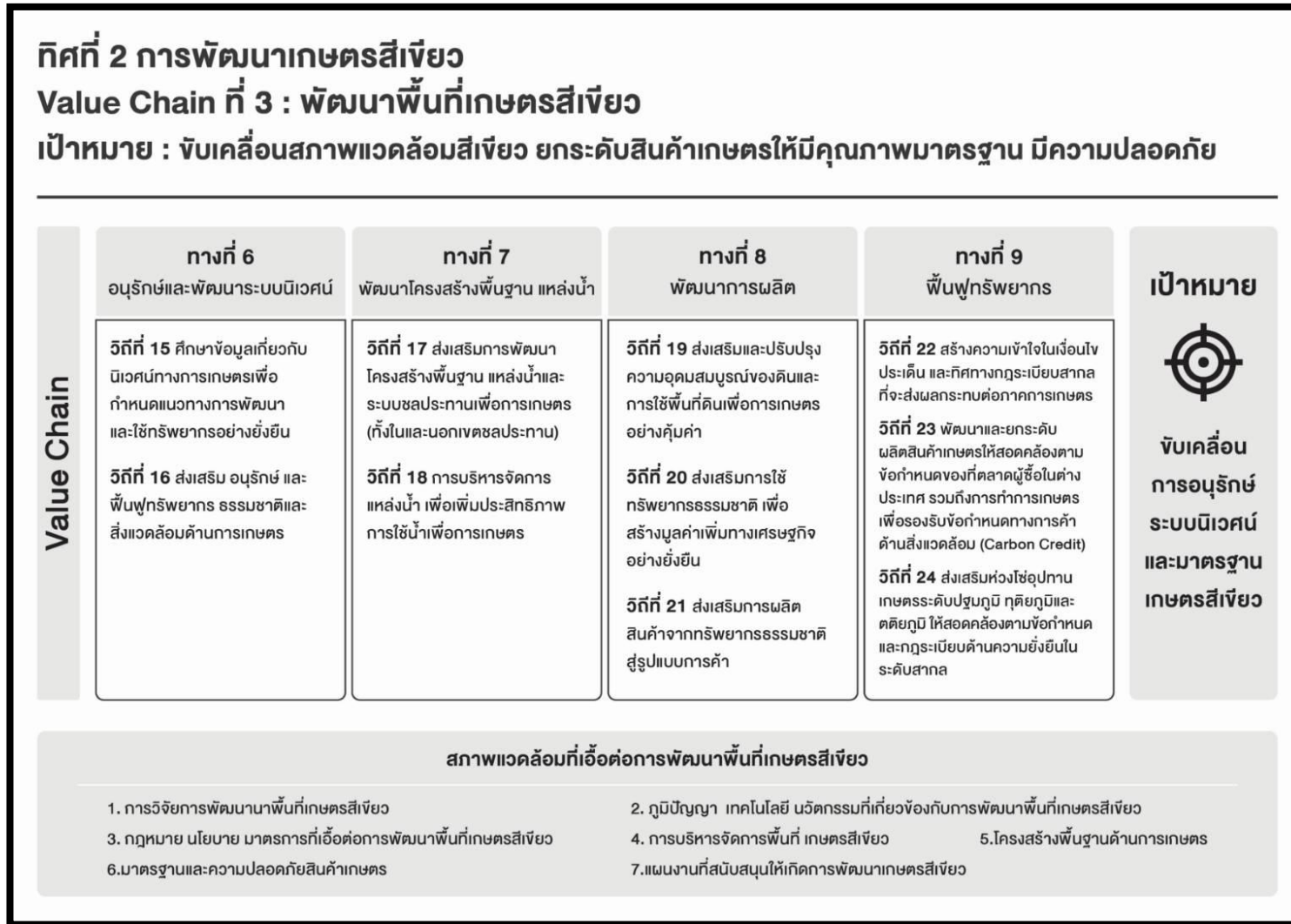
รูปภาพที่ 22 ห่วงโซ่คุณค่าการพัฒนากองทุนด้านการเกษตร

ที่มา : คณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม. สภาเกษตรกรแห่งชาติ. 2567.

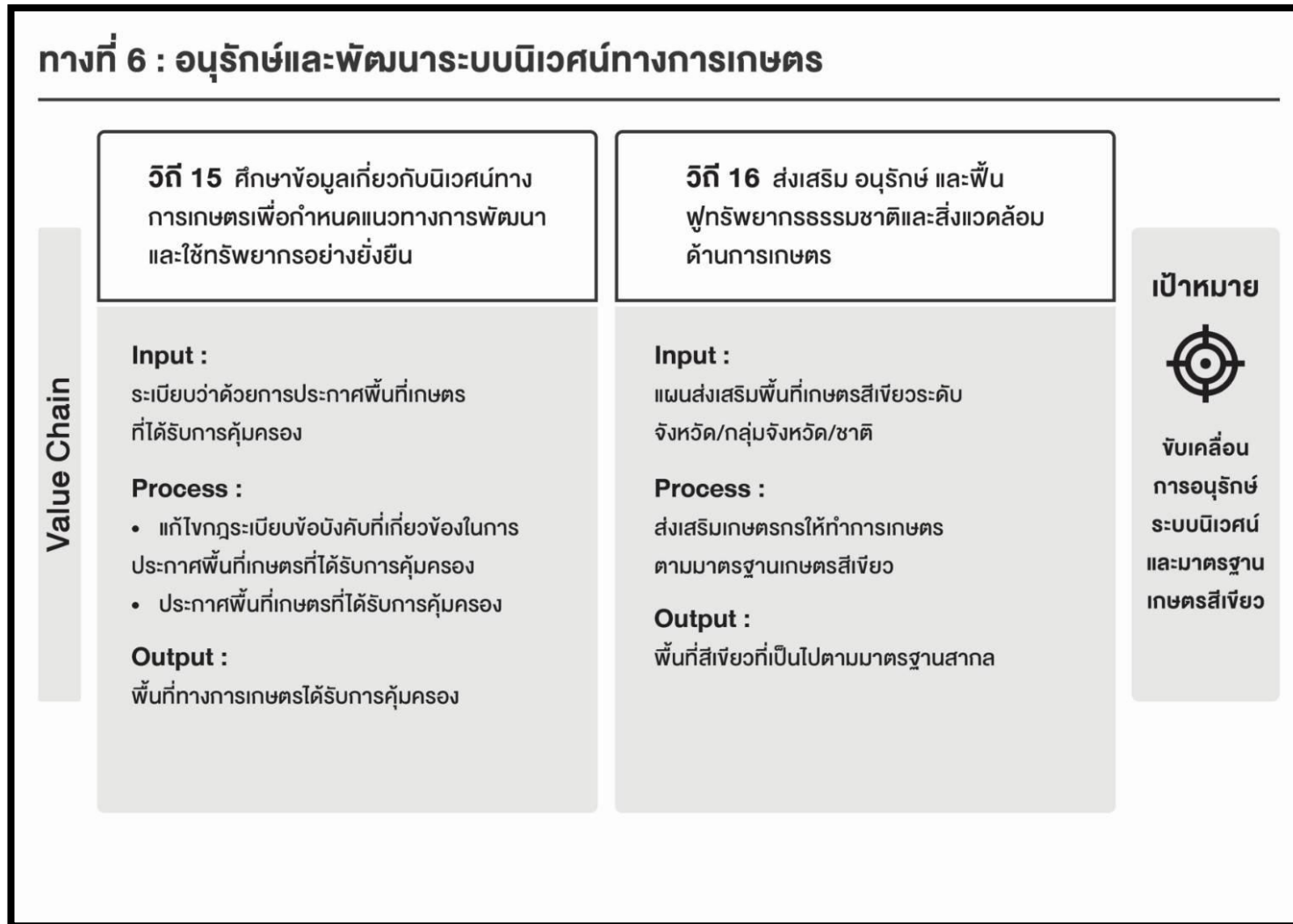
รูปภาพที่ 23 ห่วงโซ่คุณค่าการบริหารจัดการกองทุนด้านการเกษตรและเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพ

ที่มา : คณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม. สภาเกษตรกรแห่งชาติ. 2567.

รูปภาพที่ 24 ห่วงโซ่คุณค่าการพัฒนาเกษตรสีเขียว

ที่มา : คณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม. สภาเกษตรกรแห่งชาติ. 2567.

รูปภาพที่ 25 ห่วงโซ่คุณค่าการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศทางการเกษตร

ที่มา : คณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม. สภาเกษตรกรแห่งชาติ. 2567.

ทางที่ 7 : พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน แหล่งน้ำ และระบบชลประทาน

Value Chain

วิถี 17 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน แหล่งน้ำ และระบบชลประทานเพื่อการเกษตร (ทั้งในและนอกเขตชลประทาน)

Input :

แผนการส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานระดับ จังหวัด/กลุ่มจังหวัด/ชาติ

Process :

แผนการขยายพื้นที่ชลประทานให้ ครอบคลุมพื้นที่ทางการเกษตร

Output :

เกษตรกรมีน้ำเพียงพอต่อการใช้ ในภาคการเกษตร

วิถี 18 การบริหารจัดการแหล่งน้ำ เพื่อ เพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำเพื่อการเกษตร

Input :

คณะกรรมการบริหารจัดการน้ำทุกระดับ (เป็นเจ้าของภาพในการบูรณาการหน่วยงาน)

Process :

จัดทำแผนบูรณาการการใช้น้ำระดับ จังหวัด/กลุ่มจังหวัด

Output :

ประสิทธิภาพในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร

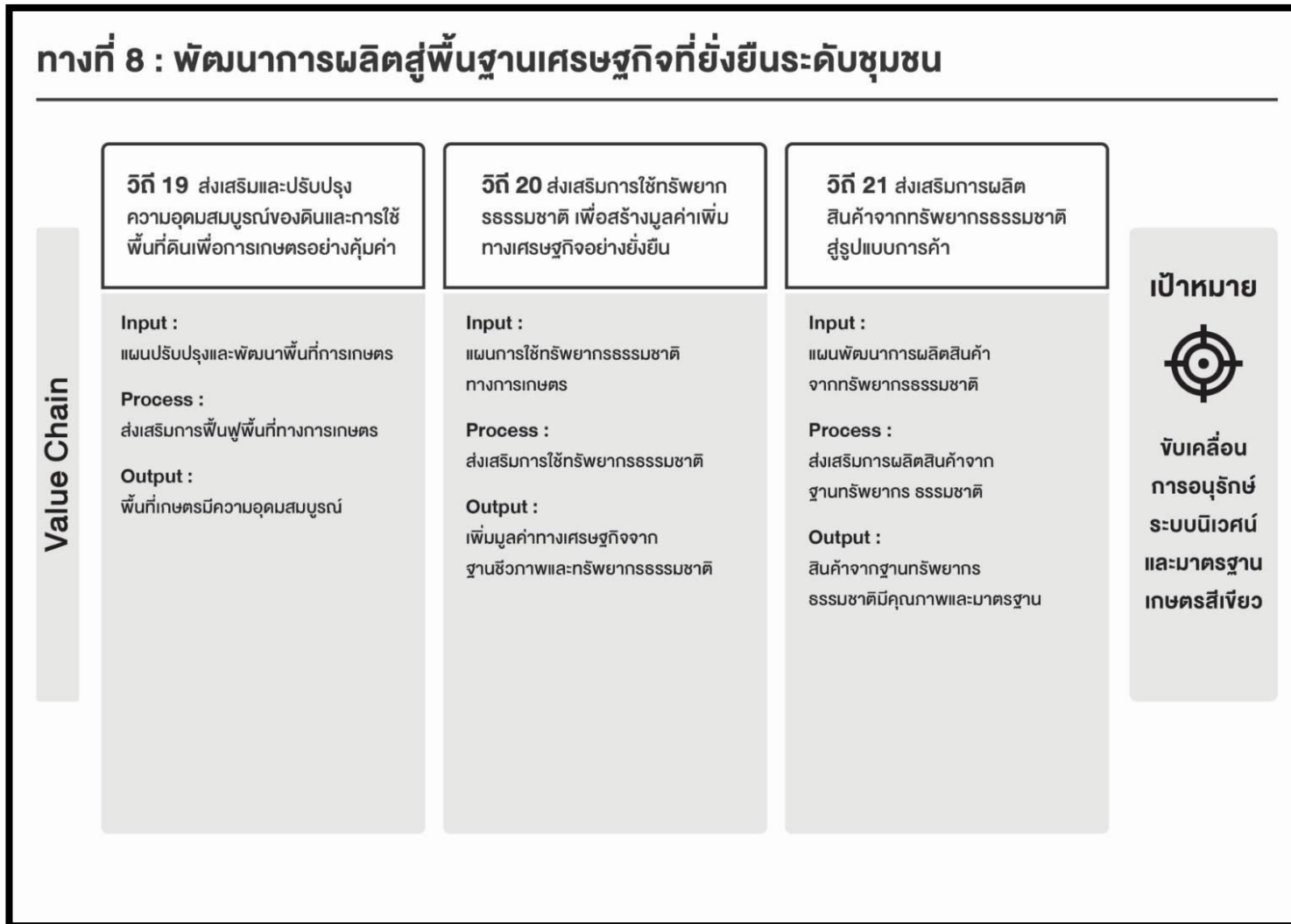
เป้าหมาย

จับเคลื่อน การอนุรักษ์ ระบบนิเวศน์ และมาตรฐาน เกษตรสีเขียว

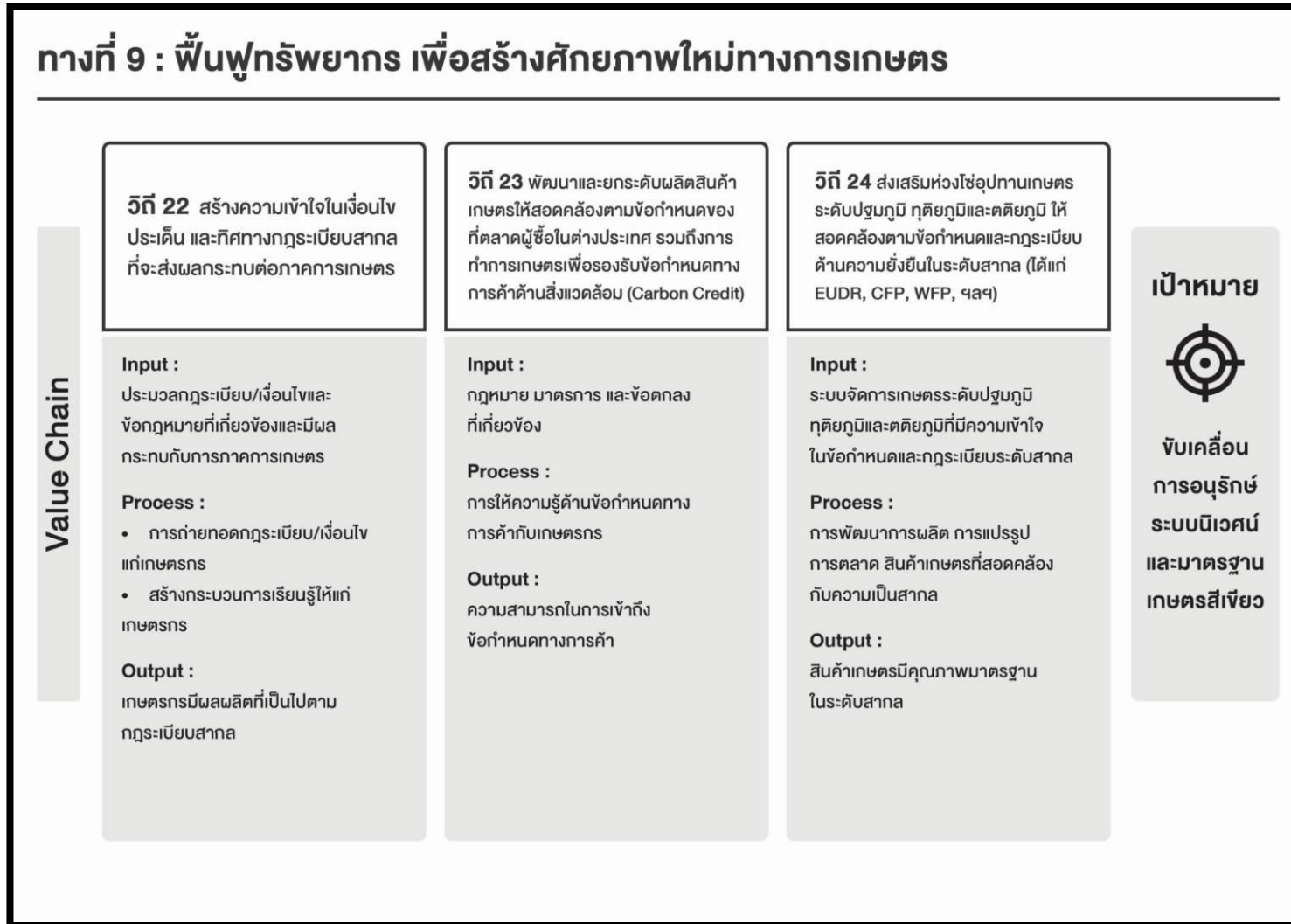
รูปภาพที่ 26 ห่วงโซ่คุณค่าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน แหล่งน้ำ และระบบชลประทาน

ที่มา : คณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม. สภาเกษตรกรแห่งชาติ. 2567.

รูปภาพที่ 27 ห่วงโซ่คุณค่าการพัฒนารผลิตสู่พื้นฐานเศรษฐกิจที่ยั่งยืนระดับชุมชน

ที่มา : คณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม. สภาเกษตรกรแห่งชาติ. 2567.

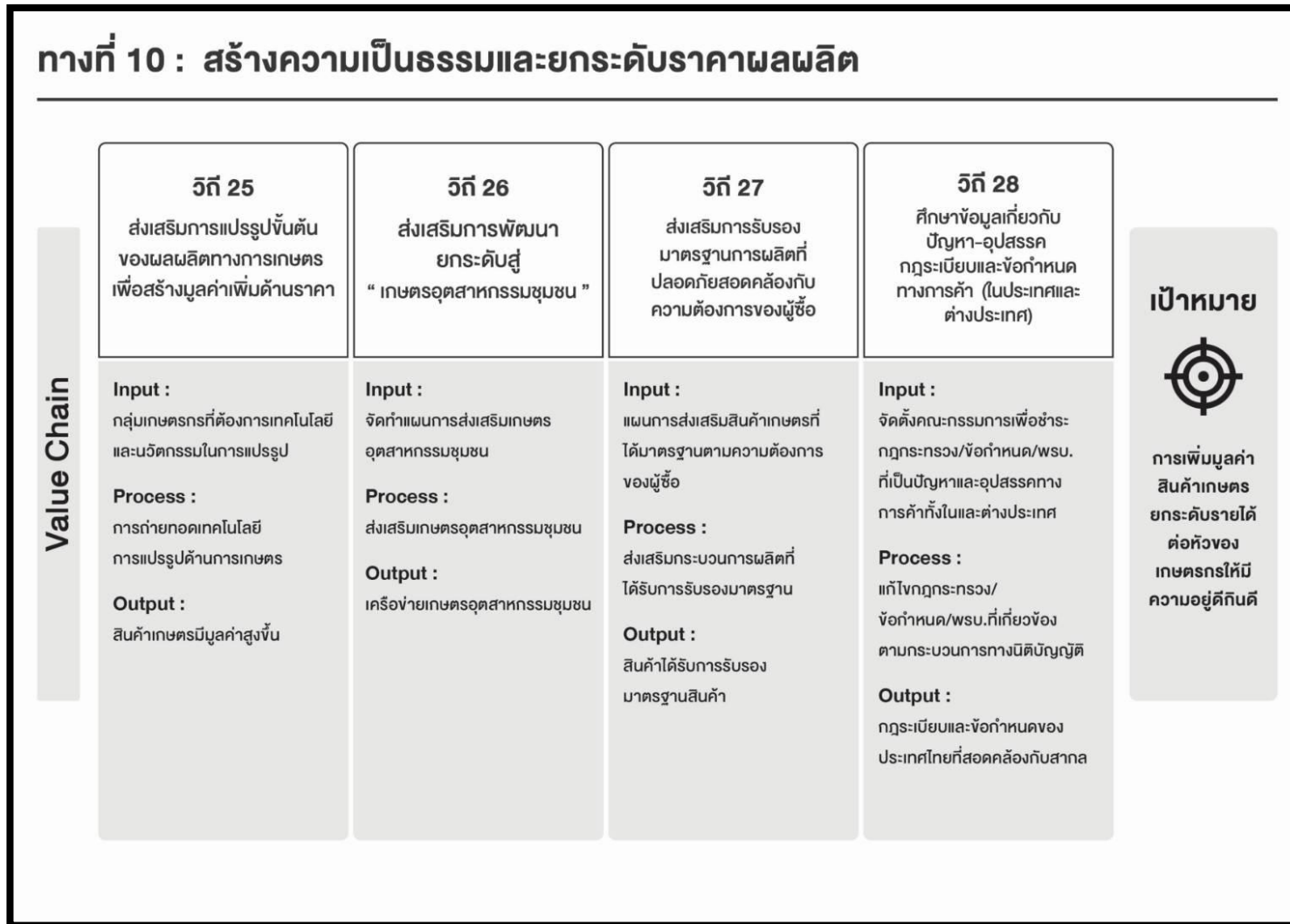
รูปภาพที่ 28 ห่วงโซ่คุณค่าพันฟูทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อสร้างศักยภาพใหม่ทางการเกษตร

ที่มา : คณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม. สภาเกษตรกรแห่งชาติ. 2567.

รูปภาพที่ 29 ห่วงโซ่คุณค่าการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรสู่ตลาดโลก

ที่มา : คณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม. สภาเกษตรกรแห่งชาติ. 2567.

รูปภาพที่ 30 ห่วงโซ่คุณค่าสร้างความเป็นธรรมและยกระดับราคาผลผลิต

ที่มา : คณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม. สภาเกษตรกรแห่งชาติ. 2567.

รูปภาพที่ 31 ห่วงโซ่คุณค่ายกระดับการผลิต การตลาด และการขยายโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุน

ที่มา : คณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม. สภาเกษตรกรแห่งชาติ. 2567.

ทางที่ 11 : ยกระดับการผลิต การตลาด และขยายโอกาสเข้าถึงแหล่งทุน

รูปภาพที่ 32 ห่วงโซ่คุณค่ายกระดับการผลิต การตลาด และการขยายโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุน

ที่มา : คณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม. สภาเกษตรกรแห่งชาติ. 2567.

4.2 สาระสำคัญตาม 1 หลัก 2 ฐาน 3 ทิศ 11 ทาง และ 32 วิธี ประกอบด้วย

การดำเนินงานตามแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2568-2573 ให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนด จึงกำหนดทิศ ทาง และวิธีในการพัฒนาภาคการเกษตรไว้ จำนวน 3 ทิศ ดังนี้

- ทิศที่ 1. การสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร
 - ทิศที่ 2. การพัฒนาเกษตรสีเขียว
 - ทิศที่ 3. การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรสู่ตลาดโลก
- ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

4.2.1 การดำเนินงานภายใต้หลักใหญ่ 1 หลัก คือ "1 หลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" (Philosophy of Sufficient Economy)

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบแนวคิดที่มุ่งเน้นให้ทุกคนสามารถพึ่งตนเอง มีความพอเพียงในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ และบริบททางการเกษตร สังคม และเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

4.2.2 ฐานในการดำเนินงาน " 2 ฐาน" (Foundation) ประกอบด้วย

ฐานที่ 1 ฐานข้อมูลเชิงกลยุทธ์ ฐานข้อมูลเชิงกลยุทธ์จะเป็นชุดของข้อมูลที่จัดระเบียบเพื่อให้เข้าถึงและปรับปรุงข้อมูลด้านต่าง ๆ เพื่อสะท้อนประเด็นในหลากหลายมิติที่จะเอื้ออำนวยให้เห็นปัญหาและโอกาสชัดเจนสำหรับพัฒนาภาคเกษตรกรรม

ฐานที่ 2 ฐานกลไกการกระจายอำนาจภาคเกษตรกรรม กระจายความเข้มแข็งแก่เกษตรกร ให้สามารถเข้าถึงกลไกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรในองค์กรต่างๆทั้งในระดับส่วนกลางและท้องถิ่น เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนงานพัฒนาภาคเกษตรกรรมได้อย่างสอดคล้องประสาน

4.2.3 ทิศในการดำเนินงาน "3 ทิศ" (Means) ประกอบด้วย

ทิศที่ 1 คือ สร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร การส่งเสริมและการสนับสนุนการรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาศักยภาพและสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร องค์กร เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และยุวเกษตรกร ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ทิศที่ 2 การพัฒนาเกษตรสีเขียว เกษตรกรเข้มแข็งพร้อมสร้างโอกาสและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสรัศมีสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และกฎระเบียบข้อกำหนดด้านความยั่งยืน

ทิศที่ 3 การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรสู่ตลาดโลก มุ่งเน้นการยกระดับภาคการเกษตรที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยพัฒนาระบบการผลิตสินค้าเกษตรที่สอดคล้องตามข้อกำหนดและความต้องการของตลาดสากล

4.2.4 ทางในการดำเนินงาน "11 ทาง" (Ways) ประกอบด้วย

ทางที่ 1 พัฒนาศักยภาพเกษตรกร คือการพัฒนาศักยภาพ การส่งเสริมและสนับสนุน การรวมกลุ่มของเกษตรกร องค์กรเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และยุวเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สร้างเครือข่ายองค์กรเกษตรกร เชื่อมโยง และพัฒนาความร่วมมือในด้านการผลิตทางเกษตรกรรม การแปรรูป การตลาด และการบริโภคเพื่อการยังชีพระหว่างเครือข่ายองค์กรเกษตรกรกับภาครัฐและภาคเอกชน

ทางที่ 2 ถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมเพื่อประสิทธิภาพการผลิต คือการใช้เทคโนโลยี และการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้ สนับสนุน ส่งเสริมให้คำปรึกษา อบรม ถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยีภาคการเกษตร และการจัดการแก่เกษตรกรและยุวเกษตรกร รวมถึงค้นคว้าวิจัย และพัฒนา เพื่อประโยชน์ทางเกษตรกรรม และเกษตรอุตสาหกรรมชุมชน

ทางที่ 3 พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น คือการค้นคว้า วิจัย และพัฒนาภูมิปัญญาพันธุ์กรรมพืช และสัตว์ท้องถิ่น นำพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรมาสร้างมูลค่าเพิ่มในระดับชุมชน รวมถึงการยกระดับสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

ทางที่ 4 ค้ำครองสิทธิเกษตรกร คือการส่งเสริมค้ำครองสิทธิเกษตรกร และการเพิ่มสิทธิและบทบาทของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการทำกิน การแก้ปัญหาการใช้ที่ดินและสิทธิการทำประโยชน์ในที่ดิน การคุ้มครองการใช้พื้นที่ดินเพื่อการเกษตร (Agricultural zone)

ทางที่ 5 พัฒนาการบริหารกองทุนด้านการเกษตรและเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพ สร้างระบบสวัสดิการ เพื่อเป็นหลักประกันชีวิตให้แก่เกษตรกร โดยการปรับปรุงและบริหารจัดการกองทุนที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรที่มีอยู่ให้สามารถรองรับการช่วยเหลือเกษตรกรอย่างครบวงจรและลดการซ้ำซ้อน รวมถึงการจัดตั้งกองทุนใหม่ๆ ขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว

ทางที่ 6 รักษา พัฒนาด้านนิเวศวิทยาทางการเกษตรและคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับนิเวศน์ทางการเกษตรเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ส่งเสริมอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านการเกษตร

ทางที่ 7 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน แหล่งน้ำ และระบบชลประทาน คือการพัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบชลประทานเพื่อเกษตรกรรม บริหารจัดการแหล่งน้ำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำเพื่อการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรมีโครงสร้างพื้นฐานที่ดีในการทำกิจกรรมภาคการเกษตร

ทางที่ 8 พัฒนาการผลิตสู่พื้นฐานเศรษฐกิจที่ยั่งยืนระดับชุมชน ส่งเสริมและปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินและการใช้พื้นที่ดินเพื่อการเกษตรอย่างคุ้มค่า มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

ทางที่ 9 พื้นฟูทรัพยากรต่างเพื่อสร้างศักยภาพใหม่ทางการเกษตร คือการอนุรักษ์การฟื้นฟู ส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศทางการเกษตร สร้างความเข้าใจกับเกษตรกรและผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการผลิตที่ยั่งยืน โดยเฉพาะความสอดคล้องกับประเด็นกฎระเบียบสากลและตลาดผู้ซื้อในต่างประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องส่งเสริมศักยภาพใหม่ในห่วงโซ่อุปทานเกษตรระดับปฐมภูมิ ทุตติภูมิ และตติภูมิ ให้สอดคล้องตามข้อกำหนดและกฎระเบียบสากลด้านความยั่งยืน เช่น กฎหมายว่าด้วยสินค้าปลอดการตัดไม้ทำลายป่า (EUDR) คาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon footprint: CFP), ฯลฯ

ทางที่ 10 สร้างความเป็นธรรมและยกระดับราคาผลผลิต การสร้างความเป็นธรรมด้านราคาผลผลิตทางการเกษตร โดยการคำนึงถึงการส่งเสริมให้สินค้าเกษตรได้รับผลตอบแทนสูง ส่งเสริมการแปรรูปขั้นต้นของผลผลิตทางการเกษตร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มด้านราคา ส่งเสริมการพัฒนายกระดับสู่ “เกษตรอุตสาหกรรมชุมชน ” ส่งเสริมการรับรองมาตรฐานการผลิตที่ปลอดภัย สอดคล้อง

กับความต้องการของผู้ซื้อ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา-อุปสรรค กฎระเบียบและข้อกำหนดทางการค้า (ในประเทศและต่างประเทศ)

ทางที่ 11 ยกระดับการผลิต การตลาด และขยายโอกาสเข้าถึงแหล่งทุน การสร้างโอกาสให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งทุนที่มีดอกเบี้ยต่ำหรือปลอดดอกเบี้ย ซึ่งจะช่วยสร้างศักยภาพการผลิตสินค้าการเกษตรสู่ตลาดโลกแล้ว ยังสามารถสร้างโอกาสด้านอื่น เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชน สร้างโมเดลความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชนและชุมชนในรูปแบบ “รัฐวิสาหกิจชุมชน” ฯลฯ

4.2.5 วิธีในการดำเนินงาน "32 วิธี" (Initiatives) ประกอบด้วย

วิธีที่ 1 จัดทำฐานข้อมูลเชิงกลยุทธ์ สำหรับการพัฒนาภาคเกษตรกรรม ฐานข้อมูลเชิงกลยุทธ์จะเป็นชุดของข้อมูลที่จัดระเบียบหลากหลายมิติ ระบบจัดเก็บและจัดการฐานข้อมูลขนาดใหญ่ที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยให้สามารถสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นปัญหาและโอกาสในการพัฒนาภาคเกษตรกรรม

วิธีที่ 2 พัฒนาศักยภาพเกษตรกร และกลุ่มเกษตรกรสู่องค์กรเกษตรกรต้นแบบ เพื่อสร้างความเข้มแข็ง เพิ่มทุนมนุษย์ด้านการเกษตร พัฒนากำลังพลด้านการเกษตร และยกระดับสมรรถนะของเกษตรกรที่จะนำสู่การเป็นเกษตรกรผู้นำทางความคิด “นักกลยุทธ์ชุมชน” เพื่อต่อยอดสู่การพัฒนาขยายผล (Capacity building) ต่อไป

วิธีที่ 3 เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรปฐมภูมิ ทูตวิสาหกิจ และตติยภูมิ ยกระดับสมรรถนะของเกษตรกร เพื่อขยายผลไปสู่การเพิ่มโอกาสของเครือข่าย พร้อมทั้ง กับการพัฒนาการแปรรูปผลผลิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และพัฒนาเข้าสู่ระดับเกษตรกรตติยภูมิในลำดับต่อไป

วิธีที่ 4 พัฒนาระบบวนทัศน์และวิถีชีวิตของเกษตรกรกลุ่มเปราะบาง เพื่อแก้ปัญหาและยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร พัฒนาระบบวนการทางความคิด มุมมอง และค่านิยมที่เกษตรกรกลุ่มเปราะบาง เพื่อการปรับเปลี่ยนแนวทางการประกอบอาชีพที่จะส่งเสริมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี หลุดพ้นจากภาวะเปราะบาง และสามารถพึ่งพาตนเองได้

วิธีที่ 5 การปรับปรุงโครงสร้างและกลไกสู่การกระจายอำนาจด้านการพัฒนาเกษตรกรรม โดยมีโครงสร้างการพัฒนาเกษตรกรรมระดับจังหวัด รวมถึงการเพิ่มสัดส่วนงบประมาณพัฒนาจังหวัด กลุ่มจังหวัด และท้องถิ่น เพื่อกำหนดทิศทางร่วมกัน เพื่อบูรณาการความร่วมมือกันในการพัฒนาภาคเกษตรกรรม

วิถีที่ 6 ศึกษาวิจัยและต่อยอดองค์ความรู้ทางการเกษตร เพื่อพัฒนาสู่การเพิ่มประสิทธิภาพด้านการผลิต พัฒนาผลิตภัณฑ์ และบริการทั้งในภาคเกษตรกรรม และสาขาอาชีพอื่น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและโอกาสใหม่ๆ แก่ชุมชนและสังคม

วิถีที่ 7 นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน และเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในเชิงมูลค่าและปริมาณต่อพื้นที่สูงสุด รวมทั้งนำเทคโนโลยีดังกล่าวเพื่อวางแผนระบบการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และพยากรณ์เกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรม สู่การรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate change)

วิถีที่ 8 พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในระดับชุมชน โดยการนำความรู้ วิธีการ และแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรที่ได้รับการส่งเสริมและการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน มาสู่การพัฒนาต่อยอดสู่ผลิตภัณฑ์และบริการ เพื่อสร้างโอกาสใหม่ๆ ทางเศรษฐกิจในชุมชน

วิถีที่ 9 ยกกระดับสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ตลาดภายในและต่างประเทศ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมการนำคำหรือผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีคุณค่าทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ประเพณี และศิลปะต่างๆ เข้าสู่การสร้างมูลค่าโดยใช้วัตถุดิบท้องถิ่น สู่การผลิตสินค้าที่บอกเล่าเรื่องราวของชุมชน/ท้องถิ่นผ่านสินค้าและบริการเหล่านั้นได้

วิถีที่ 10 การแก้ปัญหาการใช้ที่ดินและสิทธิการทำประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีสิทธิในที่ดินทำกิน และเพื่อประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม พื้นที่ที่ความเหมาะสมด้านการเกษตร มีความจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครอง เพื่อเป็นหลักประกันว่าจะไม่สามารถนำที่ดินไปใช้ประโยชน์ด้านอื่น

วิถีที่ 11 การคุ้มครองการใช้พื้นที่ดินเพื่อการเกษตร (Agricultural zone) เพื่อคุ้มครองพื้นที่ที่ถูกกำหนดไว้โดยรัฐบาลหรือหน่วยงานท้องถิ่น โดยการกำหนดเป็นพื้นที่สำหรับการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ หรือกิจกรรมทางการเกษตรอื่น ๆ จะต้องตราเป็นกฎหมายหรือข้อบังคับเฉพาะเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ดังกล่าวในพื้นที่นั้นๆ

วิถีที่ 12 สร้างระบบสวัสดิการ เพื่อเป็นหลักประกันชีวิตให้แก่เกษตรกร การที่สามารถรักษาและปกป้องระบบเกษตรกรรมของประเทศได้ เกษตรกรจะต้องมีหลักประกันด้านความมั่นคงของชีวิต ดังนั้นภาครัฐควรมหาช่องทางในการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีระบบสวัสดิการที่เหมาะสม ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็นธรรมทางสังคม

วิธีที่ 13 จัดตั้งกองทุนการพัฒนาและปกป้องระบบเกษตรกรรม ส่งเสริมความเข้มแข็งของภาคเกษตรรายสาขาที่มีศักยภาพและสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศควรได้รับการสนับสนุนให้เกิดกองทุนใหม่ๆ เพื่อพัฒนา ช่วยเหลือ และสร้างความมั่นคงในอาชีพเกษตรกร อันจะส่งผลต่อการปกป้องระบบเกษตรกรรมอีกทางหนึ่ง

วิธีที่ 14 พัฒนาระบบกองทุนรวมเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ระบบกองทุนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรและการพัฒนาเกษตรกรที่มีอยู่หลากหลายกองทุน ให้อยู่ในระบบเดียวกัน ภายใต้ชื่อ “สำนักงานกองทุนรวมแห่งชาติเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม” จะทำให้กองทุนฯ มีเอกภาพและมองภาพรวมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านเกษตรกรรมของประเทศ

วิธีที่ 15 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับนิเวศน์ทางการเกษตรเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนา และใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน เป็นการกำหนดแนวทางการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั่วโลกในขณะนี้ เช่น วิกฤติความแห้งแล้ง ความผันผวนของฤดูกาล ภัยพิบัติทางธรรมชาติที่รุนแรงขึ้น รวมถึงการลดลงของผลผลิตในภาคเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม ฯลฯ ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

วิธีที่ 16 ส่งเสริม อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านการเกษตร สื่อสารและผลักดันผู้คนตื่นตัวกับกระแสเศรษฐกิจสีเขียว (Green economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy) มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรร่วมกันมากกว่าการสร้างความเป็นเจ้าของ (Sharing economy) เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และเป็นอีกหนึ่งทางเลือกใหม่ที่จะพัฒนาเศรษฐกิจประเทศไปสู่ความยั่งยืน

วิธีที่ 17 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน แหล่งน้ำและระบบชลประทานเพื่อการเกษตร (ทั้งในและนอกเขตชลประทาน) การขยายพื้นที่ชลประทานให้ครอบคลุมพื้นที่ทำเกษตร รวมทั้งจัดให้มีแหล่งน้ำขนาดเล็กในระดับไร่นา เพื่อให้เกษตรกรมีน้ำเพียงพอต่อการทำเกษตรได้อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี

วิธีที่ 18 การบริหารจัดการแหล่งน้ำ และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำเพื่อการเกษตร ที่ต้องบูรณาการความร่วมมือร่วมกันในการใช้น้ำระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด เพื่อให้แผนการบริหารจัดการน้ำสัมพันธ์กับระบบการผลิตทางการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีที่ 19 ส่งเสริมและปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินและการใช้พื้นที่ดินเพื่อการเกษตรอย่างคุ้มค่า ควรมีแผนที่ชัดเจนเกี่ยวกับการส่งเสริมการฟื้นฟู สร้างความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่สำหรับทางการเกษตร เพื่อสร้างพื้นฐานสู่การใช้พื้นที่ทำเกษตรได้อย่างยั่งยืน

วิธีที่ 20 ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อสร้างประโยชน์ต่อเกษตรกรในองค์กรวม สร้างความมั่นคงในอาชีพ/รายได้ เศรษฐกิจ ชุมชน และสังคม

วิธีที่ 21 ส่งเสริมการผลิตทางการเกษตรสู่รูปแบบเพื่อการค้า สินค้าที่เชื่อมโยงจากฐานทรัพยากรธรรมชาติ โดยมุ่งเน้นการผลิตสู่รูปแบบโมเดลเพื่อการค้า ที่มุ่งเน้นด้านคุณภาพและมาตรฐาน สร้างสรรค์เศรษฐกิจในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นการพัฒนาระดับ “จากการทำมาหากิน สู่การทำมาค้าขาย” สามารถนำมาซึ่งการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร

วิธีที่ 22 สร้างความเข้าใจในเงื่อนไข ประเด็นและทิศทางกฎระเบียบสากลที่จะส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตร จำเป็นต้องมีระบบการถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับกฎระเบียบที่จะเป็นอุปสรรคทางการค้า และสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรสร้างผลผลิตที่สอดคล้องตามข้อกำหนดสากล

วิธีที่ 23 พัฒนาและยกระดับผลิตสินค้าเกษตรให้สอดคล้องตามข้อกำหนดของตลาดผู้ซื้อในต่างประเทศ ต้องมีการให้ความรู้เกี่ยวกับประเด็นข้อกำหนดทางการค้าแก่เกษตรกร โดยเฉพาะเกษตรกรทุติยภูมิและตติยภูมิ รวมถึงให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับข้อกำหนดทางการค้า เพื่อให้สามารถปฏิบัติได้สอดคล้อง

วิถีที่ 24 ส่งเสริมห่วงโซ่อุปทานเกษตรระดับปฐมภูมิ ทุตติยภูมิและตติยภูมิ ให้สอดคล้องตามข้อกำหนดและกฎระเบียบด้านความยั่งยืนในระดับสากล เช่น กฎหมายสินค้าปลอดการตัดไม้ทำลายป่าของสหภาพยุโรป (EU Deforestation-free Regulation), คาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint: CFP) ฯลฯ การพัฒนาการผลิต การแปรรูป การตลาด สินค้าเกษตรที่สอดคล้องกับความเป็นสากลจะสร้างโอกาสของสินค้าเกษตรของไทยสู่ตลาดโลก

วิถีที่ 25 ส่งเสริมการแปรรูปขั้นต้นของผลผลิตทางการเกษตร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มด้านราคา ซึ่งต้องส่งเสริมให้เกษตรกรปรับตัวต่อการค้าในยุคดิจิทัล เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจได้เต็มศักยภาพ ส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรที่ต้องการเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการแปรรูป รวมถึงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการแปรรูปด้านการเกษตร เพื่อให้สินค้าเกษตรมีมูลค่าสูงขึ้นในขณะที่ยังอยู่ในมือของเกษตรกร

วิถีที่ 26 ส่งเสริมการพัฒนาระดับสู่ “เกษตรอุตสาหกรรมชุมชน” ส่งเสริมการรวมตัวเกษตรกร “ผู้นำทางความคิด” และเกษตรกรทุตติยภูมิที่มีศักยภาพ เพื่อยกระดับสู่ความเป็น “เกษตรอุตสาหกรรมชุมชน” โดยการพัฒนาและแปรรูปขั้นต้นของผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้แก่เกษตรกรและเครือข่ายเกษตรกรในระดับชุมชน

วิถีที่ 27 ส่งเสริมการรับรองมาตรฐานการผลิตที่ปลอดภัย ส่งเสริมกระบวนการผลิตที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิต เพื่อให้สินค้าเป็นไปตามความต้องการของตลาดผู้ซื้อ (ทั้งในและต่างประเทศ) สร้างโอกาสให้สินค้าเกษตรของประเทศไทยเข้าสู่ตลาดโลก

วิถีที่ 28 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา-อุปสรรค กฎระเบียบและข้อกำหนดทางการค้า (ในประเทศและต่างประเทศ) และให้เกษตรกรระดับตติยภูมิมีความเข้าใจในกฎระเบียบและข้อกำหนดของประเทศไทยที่สอดคล้องกับสากล เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตต้นน้ำตั้งแต่ระดับไร่นา

วิถีที่ 29 ขยายโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุน การที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน ดอกเบี้ยต่ำหรือปลอดดอกเบี้ย จะช่วยส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถพัฒนาและเพิ่มศักยภาพการผลิตรวมทั้งสามารถพัฒนาเครือข่าย สร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรเกษตรกรเพื่อต่อยอดสู่โอกาสอื่น

วิถีที่ 30 ขยายตลาดสินค้าการเกษตรสู่ตลาดโลก เพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าให้กับเกษตรกรระดับตติยภูมิที่มีศักยภาพ สู่ภาคเกษตรอุตสาหกรรมเพื่อขยายช่องทางการตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

วิถีที่ 31 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชน การพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพเป็นเพื่อเชื่อมโยงภาคเกษตรและการท่องเที่ยว สร้างรูปแบบ/โมเดลเกษตรเชิงท่องเที่ยว โดยเปิดโอกาสให้

นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชม สัมผัส กับวิถีเกษตรที่มีการผสมผสานกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในหลากหลายมิติในระดับชุมชน

วิถีที่ 32 สร้างเครือข่ายความร่วมมือภาครัฐ เอกชน และชุมชน (รัฐวิสาหกิจชุมชน) โดยคัดเลือกเกษตรกรที่ดีเยี่ยมที่ประสบผลสำเร็จ ต่อยอดสู่รูปแบบธุรกิจใหม่ ซึ่งจัดตั้งโดยชุมชนในรูปแบบ “รัฐวิสาหกิจชุมชน” มีรัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมลงทุน สร้างศักยภาพสินค้าเกษตรที่เอื้อต่อการส่งออกสู่ตลาดโลก รวมทั้งส่งเสริมความเข้มแข็งของห่วงโซ่อุปทานผ่านเครือข่ายเกษตรกร

4.3 วัตถุประสงค์

4.3.1) เพื่อพัฒนาศักยภาพเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งพร้อมสร้างโอกาสและรับมือกับการเปลี่ยนแปลง

4.3.2) เพื่อขับเคลื่อนเกษตรสีเขียวที่สามารถสร้างรายได้ให้เกษตรกรและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

4.3.3) เพื่อให้ภาคการเกษตรสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ

4.4 เป้าหมายและตัวชี้วัดรวม*

4.4.1) เป้าหมาย

- 1) เกษตรกรมีความเข้มแข็งพร้อมสร้างโอกาสและรับมือกับการเปลี่ยนแปลง
- 2) เกษตรกรสีเขียวที่สร้างรายได้และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- 3) ภาคการเกษตรสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ

4.4.2) ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

1) ร้อยละ 75 ของครัวเรือนเกษตรกรมีความเข้มแข็งพร้อมสร้างโอกาสและรับมือกับการเปลี่ยนแปลง (เท่ากับ 5.78 ล้านครัวเรือน)

2) มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรและเกษตรอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 5 ต่อปี*

3) อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) ในประเทศสาขาเกษตร ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 3 ต่อปี

4) รายได้เงินสดสุทธิครัวเรือนเกษตรกร ไม่ต่ำกว่า 537,000 บาทต่อครัวเรือน ภายในปี

2570

4.5 ทิศที่ 1 การสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร

4.5.1) สภาพปัญหา

การสะท้อนปัญหาภาคการเกษตรของไทย มีหลายปัญหา หลายสาเหตุ หลายปัจจัย สภาเกษตรกรแห่งชาติในฐานะตัวแทนของเกษตรกร ได้รวบรวมประเด็นปัญหา ความต้องการ และแนวทางแก้ไขปัญหา วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาคำเดือดร้อนของเกษตรกรภายในประเทศในรูปแบบของข้อเสนอเชิงนโยบาย แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม นำเสนอประเด็นปัญหาความต้องการ แนวทางการแก้ไขและพัฒนาอาชีพให้เกษตรกรจากล่างสู่บน (Bottom-up planning)

“เกษตรกรไทยอ่อนแอ” มาจากหลายปัจจัย แต่มีอีกหนึ่งอย่างที่ทำให้เกษตรกรไทยไม่สามารถก้าวข้ามขีดจำกัดความเข้มแข็งของเกษตรกร สาเหตุมาจากเกษตรกรไทยขาดสมรรถนะ และขาดการร่วมกลุ่ม จึงทำให้ **“อาชีพเกษตรกรไทยไม่มีความมั่นคงในรายได้ และไม่มีสวัสดิการใด ๆ รองรับ ขาดความยั่งยืนในอาชีพ”** และยังพบว่าเกษตรกรเป็นกลุ่มอาชีพที่เปราะบาง มีการสร้างหนี้ อีกทั้งยังพบว่าเกษตรกรไทยจำนวนมากขาดองค์ความรู้ด้านการผลิต การแปรรูป การตลาด และการนำด้านเทคโนโลยีการเกษตร นวัตกรรมการเกษตรมาใช้เพื่อสร้างผลิตภาพด้านการเกษตรให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีดั้งเดิมในการสร้างผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งขาดองค์ความรู้ด้านการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจการเกษตร และอุตสาหกรรมการเกษตร

เกษตรกรไทยมีความต้องการสร้างความสามารถในการแข่งขันในภาคเกษตรกรรม แต่ความเข้มแข็งของเกษตรกรก็ยังเป็นปัญหาใหญ่ที่ฉุดรั้งความเจริญเติบโตในด้านการเกษตร นโยบายของภาครัฐในการส่งเสริม สนับสนุน ยังไม่ตอบโจทย์การสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรไทย เกษตรกรยังต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐเพื่อให้เกษตรกรได้มีโอกาสและความเสมอภาคในการเลื่อนฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ลดความเหลื่อมล้ำในเชิงธุรกิจ เชิงพื้นที่ สร้างสังคมแห่งการให้โอกาส และความเสมอหน้าอย่างเป็นรูปธรรม

4.5.2) แนวทางการพัฒนา

สร้างความเข้มแข็งบนพื้นฐานการพัฒนาตนเองของกลุ่มเกษตรกร องค์กรเกษตรกร สถาบันเกษตรกร ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยสนับสนุนให้มีคณะกรรมการส่งเสริมเกษตรกรระดับจังหวัด ซึ่งมีสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดเป็นฝ่ายเลขานุการ มีภารกิจที่จะกำกับดูแลความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร องค์กรเกษตรกร สถาบันเกษตรกร ให้เป็นผู้ประกอบการยุคใหม่

ในการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตรบนพื้นฐานของการพึ่งพาและพัฒนาตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

“เปลี่ยนความอ่อนแอเป็นความเข้มแข็งของเกษตรกร เพื่อนำไปสู่ความมั่นคงของเกษตรกร” โดยภาครัฐจะเสนอนโยบายเพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนา ดังนี้

1. พัฒนาศักยภาพ การส่งเสริม และการสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกร องค์กรเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรและยุวเกษตรกร ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. สร้างเครือข่ายองค์กรเกษตรกร เชื่อมโยง และพัฒนาความร่วมมือในด้านการผลิตทางเกษตรกรรม การแปรรูป การตลาด และการบริโภคเพื่อการยังชีพระหว่างเครือข่ายองค์กรเกษตรกรกับภาครัฐ และภาคเอกชน
3. ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเกษตรกร และการเพิ่มสิทธิและบทบาทของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการทำกินและการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นต่อการประกอบการเกษตร
4. มุ่งสนับสนุน ส่งเสริมการให้การศึกษา อบรม ถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีด้านเกษตรกรรม และการจัดการแก่เกษตรกรและยุวเกษตรกร
5. ปรับปรุงการบริหารจัดการกองทุนที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรที่มีอยู่ให้สามารถรองรับการช่วยเหลือเกษตรกรอย่างครบวงจรและลดการซ้ำซ้อน รวมถึงการจัดตั้งกองทุนเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว

4.5.3) เป้าหมาย/วัตถุประสงค์

“เกษตรกรเข้มแข็งพร้อมสร้างโอกาสและรับมือกับการเปลี่ยนแปลง” โดยมีวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. พัฒนาศักยภาพเกษตรกร
2. ถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสม เพื่อประสิทธิภาพการผลิต
3. พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. คุ้มครองสิทธิ การใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
5. พัฒนาการบริหารกองทุนด้านการเกษตรและเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพ

4.5.4) แนวทาง/วิถี

ทางที่ 1 พัฒนาศักยภาพเกษตรกร

วิถี :

1. จัดทำฐานข้อมูลเชิงกลยุทธ์ สำหรับการพัฒนาภาคเกษตรกรรม
2. พัฒนาศักยภาพเกษตรกร และกลุ่มเกษตรกรผู้องค์กรเกษตรกรต้นแบบ
3. เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรปฐมภูมิ ทูตวิทยุ และตติยภูมิ
4. พัฒนาระบบวนทัศน์และวิถีชีวิตของเกษตรกรกลุ่มเปราะบาง เพื่อ

แก้ปัญหาและยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร

5. การปรับปรุงโครงสร้างและกลไกสู่การกระจายอำนาจด้านการพัฒนาเกษตรกรรม

ทางที่ 2 ถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสม เพื่อประสิทธิภาพการผลิต

วิถี :

1. ศึกษาวิจัยและต่อยอดองค์ความรู้ทางการเกษตร เพื่อพัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจเชิงเกษตร

2. นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุน

ทางที่ 3 พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิธี :

1. พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในระดับชุมชน
2. ยกระดับสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ตลาดภายในและต่างประเทศเพื่อเพิ่ม

มูลค่าทางเศรษฐกิจ

ทางที่ 4 คุ้มครองสิทธิ การใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

วิธี :

1. การแก้ปัญหาการใช้ที่ดินและสิทธิ การทำประโยชน์ในที่ดิน
2. การคุ้มครองการใช้พื้นที่ดินเพื่อการเกษตร (Agricultural zone)

ทางที่ 5 พัฒนาการบริหารกองทุนด้านการเกษตรและเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพ

วิธี :

1. สร้างระบบสวัสดิการ เพื่อเป็นหลักประกันชีวิตให้แก่เกษตรกร
2. จัดตั้งกองทุนการพัฒนาและปกป้องระบบเกษตรกรรมของชาติ
3. พัฒนาระบบกองทุนรวมเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม

4.5.5 หน่วยงานที่มีศักยภาพในการนำไปปฏิบัติ

1. กระทรวงมหาดไทย
2. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
3. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
4. จังหวัด/อำเภอ
5. สถาบันการศึกษา
6. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
7. กระทรวงพาณิชย์
8. สำนักนายกรัฐมนตรี
9. กระทรวงการคลัง
10. สำนักงานประมง
11. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม
12. กระทรวงอุตสาหกรรม
13. สำนักงานประมง

14. กรมการปกครอง
15. กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
16. สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.)
17. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
18. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
19. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า
20. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
21. สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)
22. สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (สสน.)
23. สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
24. สภาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย

4.6 ทิศที่ 2 การพัฒนาเกษตรสีเขียว

4.6.1) สภาพปัญหา

“โลกกำลังเผชิญกับความมั่นคงทางอาหาร อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ” ซึ่งวิกฤตของโลกนี้ กระทบต่อเกษตรกรรมไทย คือ สภาพแปรปรวนและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (Climate change) ส่งผลต่อเรื่องน้ำใช้ในการเกษตร ปัญหาน้ำท่วม ภัยแล้ง และภาวะโลกร้อนขัดขวางการทำการเกษตรของเกษตรกร

ในขณะเดียวกัน มีงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นถึงระบบการเกษตรที่เป็นต้นเหตุของปัญหาโลกร้อนอีกด้วย เช่น การเผาไร่และที่ดินทางการเกษตรก่อให้เกิดการปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่ชั้นบรรยากาศ และเป็นแหล่งใหญ่ของมลภาวะคาร์บอนดำ (ควันเขม่า) การเกษตรยุคใหม่เป็นหนึ่งในกิจกรรมของมนุษย์ที่ก่อให้เกิดมลภาวะโลกร้อนที่ใหญ่ที่สุด เริ่มจากการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าเพื่อนำมาใช้ในการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ส่งผลให้ดินเสื่อมสภาพ ทำให้เกิดการปลดปล่อยคาร์บอนจำนวนมากออกจากดิน ขณะเดียวกัน กระบวนการผลิตภายใต้ระบบการเกษตรสมัยใหม่ที่เน้นการพึ่งพิงพลังงานจากเชื้อเพลิงฟอสซิล รวมถึงการผลิตปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ทั้งหมดนี้ส่งผลให้ก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วขีดจำกัด” (อัลกอร์, 2552) ซึ่งทั้งหมดก่อให้เกิดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกทั้งทางตรงและทางอ้อม

ซึ่งการทำการเกษตรแบบยั่งยืน จึงเป็นอีกหนึ่งทางออกในการปรับตัวรับมือกับปัญหา เช่น บทบาทของเกษตรอินทรีย์และวิถีเกษตรกรรมยั่งยืน และป่าชุมชนในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและการปรับตัวรับมือกับปัญหาโลกร้อน และภาครัฐจึงควรมีนโยบายต่อแนวทางการปรับตัวและเตรียมพร้อมรับมือกับวิกฤตโลกร้อนสำหรับภาคการเกษตรไทย รวมถึงบทบาทผู้บริโภคในการช่วยลดวิกฤตโลกร้อนนี้อีกด้วย

4.6.2) แนวทางการพัฒนา

แนวทางการพัฒนา เสนอแนะการกำหนดนโยบายการปฏิรูปที่ดินในรูปแบบของกฎหมายต่าง ๆ การจัดสรรที่ดินทำกินให้กับเกษตรกรอย่างเป็นระบบ ผ่านกลไกที่มีอยู่คุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรมที่มีศักยภาพ และขยายโอกาสในการเข้าถึงพื้นที่ทำกินของเกษตรกรให้มากขึ้น การบริหารจัดการที่ดินที่เหมาะสมนำไปสู่ภาคเกษตรกรรมที่ยั่งยืน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการบริหารจัดการที่ดินทำกินแก่เกษตรกรรายย่อย และผู้ด้อยโอกาส ส่งเสริมให้เกษตรกรใช้สารเคมีทางการเกษตรอย่างถูกต้องเหมาะสม มีความปลอดภัยและใช้สารชีวภัณฑ์ สารอินทรีย์ในการปรับปรุงบำรุงดิน

“มุ่งเน้นการทำการเกษตรที่สร้างความยั่งยืนด้วยสภาพแวดล้อมสีเขียว” โดยรัฐไทยจะเสนอนโยบายเพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนา ดังนี้

1. ส่งเสริม การพัฒนา การคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม และการแก้ไขปัญหาดิน และที่ดินโดยส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเกษตรกรใหม่กรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมของตนเองอย่างทั่วถึง

2. พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบชลประทานเพื่อเกษตรกรรม

3. อนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อการเกษตร

4. ค้นคว้า วิจัย และพัฒนาภูมิปัญญา พันธุกรรมพืชและสัตว์ท้องถิ่น นวัตกรรมเทคโนโลยีที่เหมาะสม และการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากการค้นคว้า วิจัย และพัฒนาเพื่อประโยชน์ทางเกษตรกรรม และเกษตรอุตสาหกรรม

4.6.3) เป้าหมาย/วัตถุประสงค์

“เกษตรสีเขียวที่สร้างรายได้และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม” โดยมีวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. อนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศน์ทางการเกษตร

2. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน แหล่งน้ำ และระบบชลประทาน

3. พัฒนาการผลิตสู่พื้นฐานเศรษฐกิจที่ยั่งยืนระดับชุมชน
4. พัฒนาทรัพยากรต่างๆ เพื่อสร้างศักยภาพใหม่ทางการเกษตร

4.6.4) แนวทาง/วิถี

ทางที่ 1 อนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศน์ทางการเกษตร

วิถี :

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับนิเวศน์ทางการเกษตรเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน

2. ส่งเสริม อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านการเกษตร

ทางที่ 2 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน แหล่งน้ำ และระบบชลประทาน

วิถี :

1. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน แหล่งน้ำและระบบชลประทานเพื่อการเกษตร (ทั้งในและนอกเขตชลประทาน)

2. การบริหารจัดการแหล่งน้ำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำเพื่อการเกษตร

ทางที่ 3 พัฒนาการผลิตสู่พื้นฐานเศรษฐกิจที่ยั่งยืนระดับชุมชน

วิถี :

1. ส่งเสริมและปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินและการใช้พื้นที่ดินเพื่อการเกษตรอย่างคุ้มค่า

2. ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

3. ส่งเสริมการผลิตสินค้าจากทรัพยากรธรรมชาติสู่รูปแบบการค้า

ทางที่ 4 พัฒนาทรัพยากรต่างๆ เพื่อสร้างศักยภาพใหม่ทางการเกษตร

วิถี :

1. สร้างความเข้าใจในเงื่อนไข ประเด็น และทิศทางกฎระเบียบสากลที่จะส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตร

2. พัฒนาและยกระดับผลิตสินค้าเกษตรให้สอดคล้องตามข้อกำหนดของตลาดผู้ซื้อในต่างประเทศ รวมถึงการทำเกษตรเพื่อรองรับข้อกำหนดทางการค้าด้านสิ่งแวดล้อม (Carbon Credit)

3. ส่งเสริมห่วงโซ่อุปทานเกษตรระดับปฐมภูมิ ทูตียภูมิและตติยภูมิ ให้สอดคล้องตามข้อกำหนดและกฎระเบียบด้านความยั่งยืนในระดับสากล ได้แก่ กฎหมายสินค้าปลอดการตัดไม้

ทำลายป่าของสหภาพยุโรป (European Deforestation-free Regulation: EUDR) คาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint: CFP) ฯลฯ

4.6.5) หน่วยงานที่มีศักยภาพในการนำไปปฏิบัติ

1. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2. กระทรวงมหาดไทย
3. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. กระทรวงพาณิชย์
5. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
6. จังหวัด/อำเภอ
7. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
8. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านน้ำ
9. สำนักนายกรัฐมนตรี
10. กระทรวงการคลัง
11. สำนักงบประมาณ
12. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม
13. กระทรวงอุตสาหกรรม
14. กรมการปกครอง
15. กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
16. สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.)
17. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
18. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
19. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า
20. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
21. สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)
22. สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (สสน.)
23. สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
24. สภาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย

4.7 ทิศที่ 3 การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรสู่ตลาดโลก

4.7.1) สภาพปัญหา

ในปี 2565 ไทยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) 17,370,240 ล้านบาท เป็น GDP จากภาคเกษตร 1,531,120 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนเพียง 8.81% ของ GDP แต่ไทยใช้เนื้อที่ทางการเกษตรอยู่ที่ 149.75 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 46.7 ของเนื้อที่ทั้งประเทศ มีจำนวนครัวเรือนเกษตร 7.8 ล้านครัวเรือน และแรงงานที่อยู่ในภาคเกษตรสูงถึงร้อยละ 51 ของจำนวนแรงงานทั้งประเทศ ขณะที่เกษตรกรไทยกำลังเข้าสู่สังคมสูงวัย โดยมีอายุเฉลี่ยที่ 58.46 ปี อีกทั้ง ภาพรวมรายได้เกษตรกรปี 2566 หดตัวราวร้อยละ 0.8 (YoY) จากแรงกดดันราคาเป็นหลัก ตามอุปสงค์ของเศรษฐกิจโลกที่มีความเสี่ยงชะลอลง โดยเฉพาะในตลาดหลักอย่างจีน

สาเหตุสำคัญในด้านมหภาคของความชะงักงันเกิดจากอัตราการลงทุนในภาคเกษตรรวมทั้งอัตราการลงทุนด้านการวิจัยมีแนวโน้มลดลง เดิมในอดีตช่วง 2533-2550 อัตราการลงทุนในภาคเกษตรเคยสูงถึง 30% ของจีดีพีเกษตร แต่ปัจจุบันลดลงเหลือเพียง 15%-20% ในปี 2554-2563 ขณะเดียวกัน ค่าใช้จ่ายด้านการวิจัยและพัฒนาเกษตรภาครัฐก็ลดจากเดิมที่เคยสูงเกือบร้อยละ 1 ของจีดีพีเกษตรในทศวรรษ 2530 มาเหลือเพียงร้อยละ 0.3-0.4 ในช่วง 2543-2563 ทั้ง ๆ ที่การลงทุนวิจัยด้านเกษตรให้ผลตอบแทนสูงถึงร้อยละ 44

นอกจากนี้ การขับเคลื่อนการพัฒนาภาคเกษตรต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายภายใต้ข้อจำกัดและโอกาสหลายด้าน ซึ่งจะต้องมีการดำเนินการ อาทิ บริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เตรียมการรองรับสถานการณ์ภัยแล้งและภัยพิบัติต่าง ๆ เป็นต้น จึงต้องมุ่งเน้นส่งเสริมการรวมกลุ่มและเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิต การแปรรูป และการตลาด เพื่อนำไปสู่เกษตรกรและบริการมูลค่าสูง ทำให้เกษตรกรมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ

4.7.2) แนวทางการพัฒนา

แนวทางการพัฒนา สนับสนุนให้องค์กรเกษตรกรสามารถผลิต และแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน และมีความปลอดภัย ตลอดโซ่อุปทานด้วยการปรับโครงสร้างการผลิต จากผลิตมากแต่สร้างรายได้น้อย (More for Less) ไปสู่การผลิตน้อยแต่สร้างรายได้มาก (Less for More) ปรับเปลี่ยนการปลูกพืชในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม ไปสู่การผลิตสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าสูง ส่งเสริมให้มีการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตร สร้างศักยภาพสินค้าเกษตรที่เอื้อต่อการสร้างโอกาสในตลาดโลก เพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ยกยกระดับรายได้ต่อหัวของเกษตรกรให้มีความอยู่ดีกินดี

“สร้างและขับเคลื่อนเกษตรกรรมไทยสู่ผู้นำการเกษตรโลก” โดยเสนอนโยบายเพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนา ดังนี้

1. สร้างความเป็นธรรมด้านราคาผลผลิตทางเกษตรกรรมโดยคำนึงถึงการส่งเสริมให้สินค้าเกษตรได้รับผลตอบแทนสูงสุด
2. อนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อการเกษตร
3. การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเกษตรกร และเพิ่มสิทธิและบทบาทของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการทำกินและการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพประกอบการเกษตร

4. การสร้างเครือข่ายองค์กรเกษตรกร เชื่อมโยง และพัฒนาความร่วมมือในด้านการผลิตทางการเกษตร การแปรรูป การตลาด และการบริโภคเพื่อการยังชีพระหว่างเครือข่ายองค์กรเกษตรกรกับภาครัฐและภาคเอกชน

5. การสนับสนุน ส่งเสริมให้การศึกษา อบรม ถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีด้านเกษตรกรรมเทคโนโลยีด้านการเกษตร และการจัดการ แก่เกษตรกรและยุวเกษตรกร

4.7.3) เป้าหมาย/วัตถุประสงค์

“ภาคการเกษตรที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ” โดยมีวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. สร้างความเป็นธรรมและยกระดับราคาผลผลิต
2. ยกระดับการผลิต การตลาด และขยายโอกาสเข้าถึงแหล่งทุน

4.7.4) แนวทาง/วิถี

ทางที่ 1 สร้างความเป็นธรรมและยกระดับราคาผลผลิต

วิถี :

1. ส่งเสริมการแปรรูปขั้นต้นของผลผลิตทางการเกษตร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มด้านราคา
2. ส่งเสริมการพัฒนาระดับสู่ “เกษตรอุตสาหกรรมชุมชน”
3. ส่งเสริมการรับรองมาตรฐานการผลิตที่ปลอดภัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้ซื้อ

ผู้ซื้อ

4. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา-อุปสรรค กฎระเบียบและข้อกำหนดทางการค้า

(ในประเทศและต่างประเทศ)

ทางที่ 2 ยกระดับการผลิต การตลาด และขยายโอกาสเข้าถึงแหล่งทุน

วิถี :

1. ขยายโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุน ดอกเบี้ยต่ำหรือปลอดดอกเบี้ย
2. ขยายตลาดสินค้าการเกษตรสู่ตลาดโลก
3. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชน
4. สร้างเครือข่ายความร่วมมือภาครัฐ เอกชน และชุมชน (รัฐวิสาหกิจชุมชน)**

4.7.5) หน่วยงานที่มีศักยภาพในการนำไปปฏิบัติ

1. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2. กระทรวงมหาดไทย
3. กระทรวงพาณิชย์
4. กระทรวงการต่างประเทศ

5. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
6. จังหวัด/อำเภอ
7. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
8. สำนักนายกรัฐมนตรี
9. สำนักงบประมาณ
10. กระทรวงการคลัง
11. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม
12. กระทรวงอุตสาหกรรม
13. กรมการปกครอง
14. กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
15. สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.)
16. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
17. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
18. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า
19. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
20. สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)
21. สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
22. สภาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย

ส่วนที่ 5

ความเชื่อมโยงกับแผนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2568 – 2573 มีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และประเด็นการพัฒนาของยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 และมีความเชื่อมโยงกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติในประเด็นการพัฒนาในหลายประเด็น นอกจากนี้ แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ยังมีความเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ทั้งเป้าหมาย หมายเหตุ และกลยุทธ์การพัฒนา

5.1 ความเชื่อมโยงของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

ความเชื่อมโยงของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมกับยุทธศาสตร์ชาติ มีความเชื่อมโยงทั้งด้านวิสัยทัศน์และประเด็นการพัฒนา ดังนี้

5.1.1 ความเชื่อมโยงด้านวิสัยทัศน์

ยุทธศาสตร์ชาติได้มองอนาคตของประเทศไทยโดยมีความมุ่งหวังไว้ภายใต้การเสนอวิสัยทัศน์ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ทั้งนี้ เพื่อต้องการให้ประเทศไทยได้ยกระดับหลุดพ้นจากประเทศที่ประชาชนมีระดับรายได้ปานกลางไปเป็นประเทศที่มีความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ มีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างยั่งยืน เมื่อพิจารณาจากแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ได้กำหนดวิสัยทัศน์เอาไว้ว่า “เกษตรกรเป็นหลักในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม” จากวิสัยทัศน์ดังกล่าวนี้ จะเห็นว่า แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมมองภาพอนาคตในกิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจในภาคการเกษตรที่ต้องการให้เกษตรกรซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศและเป็นกำลังสำคัญในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม ถึงแม้ว่าจะไม่ได้สร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน จากประชากรในทุกภาคส่วนเศรษฐกิจทั้งหมด แต่วิสัยทัศน์ของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมก็มุ่งหวังที่จะเห็นเกษตรกรเป็นฐานหลักในการสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนให้แก่ประเทศไทย

จึงกล่าวได้ว่า แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม มีวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ

5.1.2 ความเชื่อมโยงประเด็นการพัฒนา

ยุทธศาสตร์ชาติ มีจำนวน 6 ยุทธศาสตร์ ในจำนวนนี้มีประเด็นยุทธศาสตร์ที่แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมเชื่อมโยงสอดคล้อง คือ ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการ

สร้างความสามารถในการแข่งขัน และยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีรายละเอียดดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายระบุไว้ว่ามีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ (1) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่เราทราบดีทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ (2) “ปรับปรุงปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่อนาคตผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการในอนาคต และ (3) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการพัฒนาคนรุ่นใหม่รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคตบนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปรุงปัจจุบัน พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนภาครัฐ ให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนชั้นกลางและลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน

ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ประกอบด้วย 5 ประเด็น ได้แก่

1. การเกษตรสร้างมูลค่า ให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลผลิตการผลิตทั้งเชิงปริมาณและมูลค่า และความหลากหลายของสินค้าเกษตร ประกอบด้วย (1) เกษตรอัตลักษณ์ พื้นถิ่น (2) เกษตรปลอดภัย (3) เกษตรชีวภาพ (4) เกษตรแปรรูป และ (5) เกษตรอัจฉริยะ
2. อุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต โดยสร้างอุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคตที่ขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีแห่งอนาคต ประกอบด้วย (1) อุตสาหกรรมชีวภาพ (2)

อุตสาหกรรมและ บริการการแพทย์ครบวงจร (3) อุตสาหกรรมและบริการ ดิจิทัล ข้อมูล และปัญญาประดิษฐ์ (4) อุตสาหกรรมและบริการขนส่งและ โลจิสติกส์ และ (5) อุตสาหกรรม ความมั่นคงของประเทศ

3. สร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว โดยการรักษาการเป็น จุดหมาย ปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวระดับโลกที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทุกระดับ และเพิ่มสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง ประกอบด้วย (1) ท่องเที่ยว เชิง สร้างสรรค์และวัฒนธรรม (2) ท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (3) ท่องเที่ยวเชิง สุขภาพ ความงาม และแพทย์แผนไทย (4) ท่องเที่ยวสำราญทางน้ำ และ (5) ท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาค

4. โครงสร้างพื้นฐาน เชื่อมไทย เชื่อมโลก ครอบคลุมถึงโครงสร้างพื้นฐาน ทางกายภาพในด้านโครงข่ายคมนาคม พื้นที่และเมือง รวมถึงเทคโนโลยี ตลอดจน โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ โดย (1) เชื่อมโยงโครงข่าย คมนาคมไร้รอยต่อ (2) สร้าง และพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ (3) เพิ่มพื้นที่ และเมืองเศรษฐกิจ (4) พัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานเทคโนโลยีสมัยใหม่ และ (5) รักษาและเสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมหภาค

5. พัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานผู้ประกอบการยุคใหม่ สร้างและพัฒนา ผู้ประกอบการยุคใหม่ ที่มีทักษะและจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการที่ มี ความสามารถในการแข่งขันและมีอัตลักษณ์ชัดเจน โดย (1) สร้าง ผู้ประกอบการอัจฉริยะ (2) สร้างโอกาสเข้าถึงบริการทางการเงิน (3) สร้าง โอกาสเข้าถึงตลาด (4) สร้างโอกาส เข้าถึงข้อมูล และ (5) ปรับบทบาทและ โอกาสการเข้าถึงบริการภาครัฐยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและ ความเสมอภาคทางสังคม ที่เน้นการตอบโจทย์การสร้างความเป็นธรรมและ ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อให้การเติบโตของ ประเทศเป็นการเติบโตที่ยั่งยืน โดยทุกคนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็น ธรรม การกำหนดให้ภาคการเกษตรและครัวเรือนเป็นกลุ่มเป้าหมายของการ ปรับโครงสร้างและพฤติกรรม และการกระจาย ศูนย์กลางความเจริญเพื่อให้ เกิดการสร้างงานในพื้นที่ เพื่อพลิกฟื้นโครงสร้างทางสังคมควบคู่ไปกับการ พัฒนา เศรษฐกิจ และช่วยลดความเสี่ยงต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและ ความมั่นคงของประเทศบนพื้นฐานหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง

นอกจากนี้ ยังเน้นการดึงเอาพลังทางสังคมที่ประกอบด้วยภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในรูปแบบประชารัฐ ซึ่งจะช่วยให้เกิด การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ยั่งยืน รวมทั้งการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากร ที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกัน การเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ประกอบด้วย 4 ประเด็น ได้แก่

1. การลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ โดย (1) ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก (2) ปฏิรูประบบภาษีและการคุ้มครองผู้บริโภค (3) กระจาย การถือครองที่ดินและการเข้าถึงทรัพยากร (4) เพิ่มผลิตภาพ และคุ้มครองแรงงานไทย ให้เป็นแรงงานฝีมือที่มีคุณภาพและความริเริ่มสร้างสรรค์ มีความปลอดภัยในการทำงาน (5) สร้างหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย ทุกเพศภาวะ และทุกกลุ่ม (6) ลงทุนทางสังคมแบบมุ่งเป้าเพื่อช่วยเหลือกลุ่มคนยากจนและกลุ่มผู้ด้อยโอกาสโดยตรง (7) สร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข และการศึกษา โดยเฉพาะสำหรับผู้มีรายได้น้อยและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส และ (8) สร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างทั่วถึง
2. การกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี โดย (1) พัฒนาศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีในภูมิภาค (2) กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละกลุ่มจังหวัดในมิติต่างๆ (3) จัดระบบเมืองที่เอื้อต่อการสร้างชีวิตและสังคมที่มีคุณภาพและปลอดภัย ให้สามารถ ตอบสนองต่อสังคมสูงวัยและแนวโน้มของการขยายตัวของเมืองในอนาคต (4) ปรับ โครงสร้างและแก้ไขกฎหมายระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อวางระบบและกลไก การบริหารงานในระดับภาค กลุ่มจังหวัด (5) สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่บนฐานข้อมูล ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม และ (6) การพัฒนากำลังแรงงานในพื้นที่

3. การเสริมสร้างพลังทางสังคม โดย (1) สร้างสังคมเข้มแข็งที่แบ่งปันไม่ทอดทิ้งกัน และมีคุณธรรม โดยสนับสนุนการรวมตัวและดึงพลังของภาคส่วนต่าง ๆ (2) การรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ (3) สนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคมและภาคประชาชน (4) ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศและบทบาทของสตรีในการสร้างสรรค์สังคม (5) สนับสนุนการพัฒนาบนฐานทุนทางสังคมและวัฒนธรรม และ (6) สนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และสื่อสร้างสรรค์ เพื่อรองรับสังคมยุคดิจิทัล

4. การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่ง ตนเอง และการจัดการตนเอง โดย (1) ส่งเสริมการปรับตัวกิจกรรมในระดับครัวเรือนให้มีขีดความสามารถในการจัดการวางแผนชีวิต สุขภาพ ครอบครัว การเงิน และอาชีพ (2) เสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการพึ่งตนเองและการพึ่งพาตนเอง (3) สร้างการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อสร้างประชาธิปไตยชุมชน และ (4) สร้างภูมิคุ้มกัน ทางปัญญาให้กับชุมชน

ส่วนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมมีความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติในด้านประเด็นการพัฒนา อันมีสาระสำคัญ ประกอบด้วย 1 หลัก (Philosophy : Sufficiency Economy) 2 ฐาน (Foundation) 3 ทิศ (Means) 11 ทาง (Ways) และ 32 วิถี (Initiative) โดยมีทิศ (Means) ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน และยุทธศาสตร์ ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ทั้ง 3 ทิศ คือ ทิศที่ 1 การสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร ทิศที่ 2 การพัฒนาเกษตรสีเขียว และทิศที่ 3 การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรสู่ตลาดโลก โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ทิศที่ 1 สร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร

ทางที่ 1 พัฒนาศักยภาพเกษตรกร

ทางที่ 2 ถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมเพื่อประสิทธิภาพการผลิต

ทางที่ 3 พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น

ทางที่ 4 คุ้มครองสิทธิเกษตรกร

ทางที่ 5 พัฒนาการบริหารกองทุนด้านการเกษตรและเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพ

ทิศที่ 2 การพัฒนาเกษตรสีเขียว

ทางที่ 6 รักษา พัฒนาด้านนิเวศวิทยาทางการเกษตรและคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม

ทางที่ 7 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน แหล่งน้ำ และระบบชลประทาน

ทางที่ 8 พัฒนาการผลิตสู่พื้นฐานเศรษฐกิจที่ยั่งยืนระดับชุมชน

ทางที่ 9 พัฒนาทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อสร้างศักยภาพใหม่ทางการเกษตร

ทิศที่ 3 การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรสู่ตลาดโลก

ทางที่ 10 สร้างความเป็นธรรมและยกระดับราคาผลผลิต

ทางที่ 11 ยกระดับการผลิต การตลาดและขยายโอกาสเข้าถึงแหล่งทุน

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นว่า แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ซึ่งมีสาระสำคัญประกอบด้วย 1 หลัก (Philosophy : Sufficiency economy) 2 ฐาน (Foundation) 3 ทิศ (Means) 11 ทาง (Ways) และ 32 วิธี (Initiative) มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ในประเด็นการสร้างความสามารถในการแข่งขัน และประเด็นการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

5.2 ความเชื่อมโยงของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13

ความเชื่อมโยงของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 มีความเชื่อมโยงกันทั้งด้านหลักการ แนวคิด เป้าหมาย และหมุดหมายการพัฒนา เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาภาคการเกษตรของประเทศให้สามารถบรรลุผลตามเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ ดังนี้

5.2.1 ความเชื่อมโยงด้านหลักการ แนวคิดและเป้าหมาย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 มีความเชื่อมโยงกับแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมในด้านหลักการ แนวคิดและเป้าหมาย โดยอาศัยหลักการและแนวคิด 4 ประการ ดังนี้

1. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสืบสาน รักษา ต่อยอดการพัฒนาตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ผ่านการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างมีเหตุผล ความพอประมาณ ภูมิคุ้มกัน บนฐานของความรู้ คุณธรรม และความเพียร โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับสถานการณ์และ

เงื่อนไข ระดับประเทศและระดับโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้ และศักยภาพของทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของประเทศ ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความสมดุลในมิติต่าง ๆ ทั้งความสมดุลระหว่างการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศกับความสามารถในการพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคง ความสมดุลของการกระจายโอกาสเพื่อลดความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มคนและพื้นที่ และความสมดุลทางธรรมชาติเพื่อให้คนอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน รวมถึงการบริหารจัดการองค์ความรู้ต่าง ๆ ของประเทศให้พร้อมรับกับความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายในประเทศ นอกจากนี้ ในการวางแผนและการขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติต้องอาศัย องค์ความรู้ทางวิชาการที่รอบด้านและพิจารณาด้วยความรอบคอบ ควบคู่กับการยึดถือผลประโยชน์ ของประชาชนส่วนรวมเป็นที่ตั้ง และมุ่งมั่นผลักดันให้การพัฒนาระบบเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. การสร้างความสามารถในการ “ล้มแล้ว ลุกไว” โดยมุ่งเน้นการพัฒนาใน 3 ระดับ ประกอบด้วย 1) การพร้อมรับ หรือ ระดับ “อยู่รอด” ในการแก้ไขข้อจำกัดหรือจุดอ่อนที่มีอยู่ ซึ่งเป็นผลให้ประชาชน ประสบความยากลำบากในการดำรงชีวิต หรือทำให้ประเทศมีความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกและภายใน รวมถึงการสร้างความพร้อมในทุกๆระดับในการรับมือกับสถานะวิกฤติที่อาจเกิดขึ้น ให้สามารถฟื้นคืนสู่ภาวะปกติได้อย่างรวดเร็ว 2) การปรับตัว หรือ ระดับ “พอเพียง” ในการปรับเปลี่ยน ปัจจัยที่จำเป็นเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ในระดับครอบครัว ชุมชน พื้นที่ และประเทศ รวมถึงปรับทิศทาง รูปแบบและแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลง ของโลกยุคใหม่ และ 3) การเปลี่ยนแปลงเพื่อพร้อมเติบโตอย่างยั่งยืน หรือ ระดับ “ยั่งยืน” ในการผลักดัน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในมิติต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความสามารถของบุคคลและสังคม ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเพื่อสนับสนุนให้ประเทศสามารถเติบโตได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

3. เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ โดยกำหนดทิศทางการพัฒนาที่อยู่ บนพื้นฐานของแนวคิด “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” มุ่งเสริมสร้าง

คุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนทุกกลุ่ม ทั้งในมิติ ของการมีปัจจัยที่จำเป็น สำหรับการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานที่เพียงพอ การมีสภาพแวดล้อมที่ดี การมี ปัจจัย สนับสนุนให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ การมีโอกาส ที่จะใช้ศักยภาพของตน ในการสร้างความเป็นอยู่ที่ดี และการมุ่งส่งต่อ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีไปยังคนรุ่นต่อไป

4. การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว โดยให้ ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สมัยใหม่ และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้าง มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ควบคู่ กับการรักษาความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากฐาน ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงการปรับเปลี่ยน รูปแบบการผลิต การให้บริการ และการบริโภคเพื่อลดผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อม

เมื่อพิจารณาถึงหลักการและแนวคิดของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม จะเห็นว่า มีความเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ในด้านหลักการ แนวคิดและ เป้าหมาย การส่งเสริมการพัฒนาความเข้มแข็งแก่เกษตรกร และองค์กรเกษตรกร ตามแนวปรัชญา ของหลักเศรษฐกิจพอเพียง ในการผลิต การแปรรูปและการตลาด พัฒนาศักยภาพและยกระดับ คุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองอย่างต่อเนื่อง อันนำไปสู่การ พัฒนาภาคเกษตรกรรมและระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศอย่างยั่งยืนในอนาคต ภายใต้แนวคิด 1 หลัก (Philosophy : Sufficiency Economy) 2 ฐาน (Foundation) 3 ทิศ (Means) มี รายละเอียดดังนี้

1 หลัก คือ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นกรอบแนวคิดที่มุ่งเน้นให้ทุกคนสามารถพึ่งตนเอง มีความพอเพียงในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็น เงื่อนไขพื้นฐานให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความ เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

2 ฐาน ประกอบด้วย

ฐานที่ 1 ฐานข้อมูลเชิงกลยุทธ์ ฐานข้อมูลเชิงกลยุทธ์จะเป็นชุดของข้อมูลที่จัดระเบียบเพื่อให้ เข้าถึงและจัดการอัปเดตข้อมูลด้านต่าง ๆ เพื่อความเป็นปัจจุบันในการพัฒนาภาคเกษตรกรรม

ฐานที่ 2 ฐานกลไกการกระจายอำนาจภาคเกษตรกรรม กระจายความเข้มแข็งแก่เกษตรกร ให้สามารถเข้าถึงกลไกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรพออยู่ พอกิน มีความสุข

3 ทิศ ประกอบด้วย

ทิศที่ 1 สร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร

ทิศที่ 2 การพัฒนาเกษตรสีเขียว

ทิศที่ 3 การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรสู่ตลาดโลก

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นว่า แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ด้านหลักการ แนวคิด และเป้าหมาย

5.2.2 ความเชื่อมโยงด้านจุดหมายและกลยุทธ์การพัฒนา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ได้กำหนดจุดหมาย การพัฒนา จำนวน 13 หมุดหมาย ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงสิ่งที่ประเทศไทยปรารถนาจะ “เป็น” หรือ มุ่งหวังจะ “มี” เพื่อสะท้อนประเด็นการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญสูงต่อการพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจ สร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” โดยหมุดหมายทั้ง 13 ประการ แบ่งออกได้เป็น 4 มิติ

มีความเชื่อมโยงกับแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม จำนวน 3 มิติ คือ (1) มิติภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย (2) มิติโอกาสและความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม (3) มิติความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเชื่อมโยงกับหมุดหมายการพัฒนา จำนวน 8 ประการ และกลยุทธ์การพัฒนาจำนวน 30 กลยุทธ์ ได้แก่

หมุดหมายที่ 1 ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูป

มูลค่าสูง กลยุทธ์ที่ 1 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมแบบมุ่งเป้า เพื่อให้เกิดการยกระดับกระบวนการผลิตและ สร้างมูลค่าเพิ่ม

กลยุทธ์ย่อยที่ 1.1 สนับสนุนการวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการผลิต และแปรรูปแบบมุ่งเป้า โดยการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน เพื่อให้เกิดการนำ งานวิจัยไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมของตลาด

กลยุทธ์ย่อยที่ 1.2 ส่งเสริมและขยายผลงานวิจัยจากหน่วยงานวิจัย มหาวิทยาลัยและสถาบัน อาชีวศึกษา ภาคเอกชน และองค์กรเกษตรกรที่มี ส่วนในการพัฒนาเทคโนโลยีนวัตกรรม เพื่อให้เกิดการใช้ ประโยชน์จาก ผลงานวิจัยและสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างผู้พัฒนาเทคโนโลยีและผู้ใช้งาน

กลยุทธ์ที่ 2 การส่งเสริมการผลิตและการขยายตัวของตลาดสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูป ที่มีมูลค่าเพิ่มสูง

กลยุทธ์ย่อยที่ 2.1 ส่งเสริมให้มีการพัฒนาและทำธุรกิจผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปมูลค่าเพิ่มสูง ที่มีศักยภาพทางการตลาดในอนาคต โดยให้มีการจัดทำแผนที่นำทางสำหรับการพัฒนาและส่งเสริมผลิตภัณฑ์ เกษตรแปรรูปมูลค่าเพิ่มสูง รายผลิตภัณฑ์อย่างครบวงจร เพื่อนำไปสู่การส่งเสริมอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ ตลอดจนให้มีการพัฒนาและจัดทำข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ สาขาเกษตรแปรรูป

กลยุทธ์ย่อยที่ 2.2 กำหนดแผนที่นำทางในการพัฒนาและส่งเสริมการผลิต และใช้ผลิตภัณฑ์ชีวภาพ ที่ผลิตจากวัตถุดิบทางการเกษตร ของเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตภาคเกษตร และผลพลอยได้อื่น อาทิ พลังงาน วัสดุและเคมีชีวภาพ ปุ๋ยชีวภาพ วัคซีน สารชีวภัณฑ์ คาร์บอนเครดิต คาร์บอนซิงค์ รวมถึงการผลักดันไปสู่การปฏิบัติ

กลยุทธ์ย่อยที่ 2.3 ส่งเสริมให้เกษตรกรประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรมกระบวนการ ผลิตที่หลากหลาย และคลังข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร รวมถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ในการวิเคราะห์ วางแผน พัฒนา ผลผลิตและประสิทธิภาพการผลิต แปรรูปสินค้าเกษตรและสร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิต ที่สอดคล้องกับศักยภาพ ของพื้นที่และความต้องการของตลาด

กลยุทธ์ย่อยที่ 2.4 ส่งเสริมให้มีการปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกพืชในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม ไปสู่การผลิต สินค้าเกษตรที่มีมูลค่าเพิ่มสูง

กลยุทธ์ย่อยที่ 2.5 รณรงค์ และส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีการตระหนัก เลือกใช้ และบริโภคสินค้าเกษตร และเกษตรแปรรูปที่ปลอดภัย มีคุณภาพสูง และได้มาตรฐาน เพื่อกระตุ้นให้เกิดตลาดสินค้าคุณภาพในวงกว้างอย่างทั่วถึง

กลยุทธ์ย่อย 2.6 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ส่วนราชการมีการใช้สินค้าเกษตร และสินค้าเกษตรแปรรูป ที่ได้คุณภาพ อาทิ ผลผลิตจากการเกษตรสำหรับใช้ในโรงพยาบาล โรงเรียน และเรือนจำอาหารทางการแพทย์

กลยุทธ์ที่ 3 การขยายผลรูปแบบเกษตรยั่งยืนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและมีมูลค่าเพิ่มสูงจากแบบอย่าง ความสำเร็จในประเทศ

กลยุทธ์ย่อยที่ 3.1 ส่งเสริมการทำเกษตรยั่งยืนที่ตระหนักถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ที่อาศัยธรรมชาติเป็นพื้นฐาน ผ่านการดำเนินการปกป้อง จัดการอย่างยั่งยืน และฟื้นฟูธรรมชาติหรือระบบนิเวศ ที่เปลี่ยนไป เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของมนุษย์ และเป็นประโยชน์ต่อความหลากหลายทางชีวภาพ อาทิ การปลูกป่า เศรษฐกิจ การทำวนเกษตร การลดการเผาต่อซึ่ง การทำประมงถูกกฎหมาย การปฏิบัติต่อแรงงานที่ถูกต้อง

กลยุทธ์ย่อยที่ 3.2 สนับสนุนปัจจัยการผลิตที่จำเป็น เพื่อให้เกิดการขยายผลรูปแบบเกษตรกรรม เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและมีมูลค่าเพิ่มสูง อาทิ สารชีวภัณฑ์ ปุ๋ยชีวภาพ พร้อมทั้งให้มีการจัดเก็บข้อมูลปริมาณ การผลิตและการใช้สารชีวภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์ย่อยที่ 3.3 จัดให้มีการบริหาร อนุรักษ์ เพาะพันธุ์ เพาะเลี้ยง พันธุ์พืช เฉพาะถิ่น สัตว์น้ำ และปศุสัตว์ เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตทางการเกษตรตามธรรมชาติ

กลยุทธ์ย่อยที่ 3.4 ขยายผลแบบอย่างความสำเร็จในการบริหารจัดการเพื่อผลิตสินค้าเกษตร ให้สอดคล้องกับทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรให้มีความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน รวมทั้งการใช้น้ำซ้ำ

กลยุทธ์ย่อยที่ 4.1 ส่งเสริมและผลักดันการเพิ่มพื้นที่ป่าต้นน้ำ/ป่าเศรษฐกิจที่สามารถสร้างรายได้ ในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืช รวมทั้งเพิ่มปริมาณน้ำตามธรรมชาติให้มีน้ำเพียงพอต่อการใช้ทั้งระบบ

กลยุทธ์ย่อยที่ 4.2 เร่งพัฒนาและฟื้นฟูระบบชลประทานและการกระจายน้ำในพื้นที่เขตชลประทาน พร้อมทั้งพัฒนาและบริหารจัดการแหล่งน้ำนอกเขตชลประทาน รวมถึงแหล่งน้ำชุมชน ตลอดจนการจัดการตะกอน ที่เหมาะสม โดยความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มแหล่งเก็บ กักน้ำให้สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ย่อยที่ 4.3 ดำเนินการให้มีการจัดการตะกอนอย่างเหมาะสม ตั้งแต่การมีระบบดักตะกอน การลดการชะล้างพังทลายของตะกอนในลำน้ำด้วย

การปลูกพืชคลุมดินหรือพืชป้องกันการกัดเซาะตลิ่ง เพื่อเพิ่ม ปริมาณและ แหล่งเก็บกักน้ำให้สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ย่อยที่ 4.4 บริหารจัดการและวางแผนการใช้น้ำอย่างเป็นระบบและ สมดุล ตลอดจนพัฒนา และถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการใช้น้ำที่มี ประสิทธิภาพ อาทิ การใช้น้ำซ้ำ

กลยุทธ์ที่ 5 การส่งเสริมให้เอกชนลงทุนพัฒนาตลาดกลางและตลาดออนไลน์ สินค้าเกษตร รวมถึงสินค้า กลุ่มปศุสัตว์และประมง

กลยุทธ์ย่อยที่ 5.1 พัฒนาปัจจัยสนับสนุนที่เอื้อและจูงใจให้เอกชนลงทุนและ พัฒนาตลาดกลาง ภูมิภาค/ตลาดในชุมชน

กลยุทธ์ย่อยที่ 5.2 ผลักดันให้มีการจัดเก็บข้อมูลราคาสินค้าเกษตร เปรียบเทียบระหว่างตลาดภูมิภาค และตลาดส่วนกลางอย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์ย่อยที่ 5.3 พัฒนาความรู้และทักษะให้เกษตรกรสามารถซื้อขาย ผลผลิตผ่านตลาดออนไลน์ สินค้าเกษตร เช่น พืช ประมง และปศุสัตว์ เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ 6 การสนับสนุนระบบประกันภัยและรับรองคุณภาพมาตรฐาน สินค้าเกษตรและสินค้าเกษตร แปรรูปที่เกษตรกรเข้าถึงได้

กลยุทธ์ย่อยที่ 6.1 เพิ่มประสิทธิภาพของระบบประกันภัยสินค้าเกษตรให้มีความหลากหลายและ เหมาะสมกับรูปแบบการผลิตสินค้าเกษตร

กลยุทธ์ย่อยที่ 6.2 ดำเนินการให้มีการปรับลดต้นทุนการทำธุรกรรมของ เกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการขอรับรองมาตรฐานต่าง ๆ ตลอดทั้งห่วงโซ่ อุปทาน เพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงและจูงใจให้เกษตรกรมีการผลิต สินค้าที่มี คุณภาพได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น

กลยุทธ์ย่อยที่ 6.3 สนับสนุนบทบาทของเอกชนในการเชื่อมโยงผลผลิตของ เกษตรกรที่ได้มาตรฐาน เพื่อเข้าสู่ห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตรสร้างมูลค่า

กลยุทธ์ย่อยที่ 6.4 เจรจาหรือทำข้อตกลงให้มาตรฐานสินค้าเกษตรและ ผลิตภัณฑ์ของไทยเป็นที่ยอมรับในต่างประเทศ

กลยุทธ์ย่อยที่ 6.5 เร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางคุณภาพของประเทศ รวมถึงกระบวนการทดสอบ คุณภาพที่จำเป็น สำหรับการพัฒนาสินค้าเกษตร และเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง

กลยุทธ์ที่ 7 การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการฟาร์มและกิจกรรม หลังการเก็บเกี่ยว เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มมูลค่าผลผลิตของเกษตรกร

กลยุทธ์ย่อยที่ 7.1 สนับสนุนบทบาทสถาบันเกษตรกร (สหกรณ์/กลุ่ม เกษตรกร/วิสาหกิจชุมชน) ในฐานะหน่วยธุรกิจของเกษตรกร ให้ทำหน้าที่ สนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการฟาร์ม กิจกรรม หลังการ เก็บเกี่ยว และกระบวนการนำส่งผลผลิตจนถึงลูกค้าปลายทาง เพื่อลดต้นทุน และเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต ของเกษตรกร

กลยุทธ์ย่อยที่ 7.2 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในการ รวบรวมและขนส่ง สินค้าเกษตร เพื่อเชื่อมโยงผลผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทาน สินค้าเกษตร

กลยุทธ์ย่อยที่ 7.3 พัฒนาให้มีการจัดเก็บข้อมูลความสูญเสียในกระบวนการ ผลิตของภาคเกษตร เพื่อใช้เป็นฐานสำหรับการวัดในอนาคต

กลยุทธ์ที่ 8 การส่งเสริมให้เกษตรกรมีที่ดินทำกินและรักษาพื้นที่เกษตรกรรม ที่เหมาะสมไว้เป็นฐานการผลิต การเกษตร

กลยุทธ์ย่อยที่ 8.1 สนับสนุนและส่งเสริมการจัดสรรที่ดินทำกินให้กับ เกษตรกรอย่างเป็นระบบผ่านกลไกที่มีอยู่ อาทิ การจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน ตามนโยบายรัฐบาล และการจัดสรรที่ดินของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อ เกษตรกรรม

กลยุทธ์ย่อยที่ 8.2 ค้ำครองพื้นที่เกษตรกรรมที่มีศักยภาพและขยายโอกาส ในการเข้าถึงพื้นที่ทำกิน ของเกษตรกรให้มากขึ้น รวมถึงการกำหนดเขตการใช้พื้นที่ทำการเกษตรที่เหมาะสม

กลยุทธ์ที่ 9 การพัฒนาฐานข้อมูลและคลังข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร รวมทั้งผลักดันให้มีการใช้ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ย่อยที่ 9.1 พัฒนาระบบคลังข้อมูลด้านเกษตรให้เชื่อมโยงกัน และเป็น ข้อมูลเปิด เพื่อเป็นฐานสำหรับนำไปใช้งานประยุกต์ต่อยอดในการเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตรและการสร้างมูลค่าเพิ่มต่อไป โดยเฉพาะ อย่างยิ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ 1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ (อาทิ น้ำ ดิน ป่า ทะเล) 2) ด้านการเกษตร เช่น ความเหมาะสมของพื้นที่ในการผลิตสินค้า เกษตร และทะเบียนเกษตรกร เป็นต้น 3) ด้านการตลาดสินค้าเกษตรและ

ผลิตภัณฑ์ อาทิ แนวน้ำมันราคาสินค้าเกษตร แหล่งรับซื้อ และ
4) ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม

กลยุทธ์ย่อยที่ 9.2 พัฒนาแพลตฟอร์มและแอปพลิเคชันสำหรับการเข้าถึง
คลังข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้มีการใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรในการ
จำแนกรูปแบบการผลิตและสมรรถนะของเกษตรกร เพื่อให้การจัดทำแนว
ทางการส่งเสริมและพัฒนาภาคเกษตร รวมถึงมาตรการต่าง ๆ มีความ
เหมาะสมกับสมรรถนะเกษตรกรและ ศักยภาพของพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน
กลยุทธ์ที่ 10 การพัฒนาให้เกิดระบบการบริหารจัดการเพื่อความมั่นคง
ทางด้านอาหาร

กลยุทธ์ย่อยที่ 10.1 ส่งเสริมให้ชุมชนสามารถเข้าถึงความมั่นคงทางอาหารทั้ง
ด้านปริมาณและโภชนาการที่ครบถ้วน รวมถึงระบบสำรองอาหาร ให้มี
รูปแบบที่หลากหลาย ปลอดภัย เพียงพอ และสนับสนุนให้ เกิดพื้นที่ต้นแบบ
ด้านการสำรองอาหารของชุมชน

กลยุทธ์ย่อยที่ 10.2 เตรียมการบริหารจัดการการกระจายสินค้าเกษตรและ
อาหารในภาวะวิกฤต

กลยุทธ์ที่ 11 การยกระดับขีดความสามารถของเกษตรกรและสถาบัน
เกษตรกร

กลยุทธ์ย่อยที่ 11.1 พัฒนาต่อยอดองค์ความรู้และทักษะในการบริหารจัดการ
ฟาร์ม ความปลอดภัย และอาชีพอนามัยของเกษตรกร และการดำเนินธุรกิจ
การเกษตรในยุคดิจิทัล เพื่อยกระดับขีดความสามารถเกษตรกร ไปสู่การเป็น
เกษตรกรอัจฉริยะที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนากระบวนการผลิตและสร้าง
มูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตร ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และความต้องการของ
ตลาดได้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน

กลยุทธ์ย่อยที่ 11.2 ยกระดับความเข้มแข็งและความสามารถในการดำเนิน
ธุรกิจเพิ่มมูลค่าของ สหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน
รวมทั้งสนับสนุนบทบาทภาคเอกชนและสถาบันการศึกษา ทั้งระดับ
อาชีวศึกษา และอุดมศึกษาในพื้นที่ ในการเป็นผู้ให้บริการ ผู้ถ่ายทอด
เทคโนโลยี และที่ปรึกษาทางธุรกิจเพื่อเชื่อมโยงข้อมูล องค์ความรู้ และ

เทคโนโลยีกับการปรับเปลี่ยนและต่อยอดธุรกิจการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ย่อยที่ 11.3 ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการพัฒนา สหกรณ์ให้สอดคล้องกับ การเปลี่ยนแปลงและเอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็ง ของสหกรณ์ อาทิ ปรับปรุงระบบการจัดทำบัญชี และการตรวจสอบทาง การเงินให้เป็นไปด้วยความรวดเร็ว โปร่งใส และเป็นอิสระ เพื่อการป้องกัน และแก้ไขปัญหาได้ทันสถานการณ์ และสร้างความเชื่อมั่นของสมาชิกและ ประชาชนต่อระบบสหกรณ์

กลยุทธ์ที่ 12 การพัฒนากลไกเพื่อเชื่อมโยงภาคีต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ส่วน ราชการ กลุ่มเกษตรกร และนักวิชาการในพื้นที่ ในการเป็นหุ้นส่วนทาง เศรษฐกิจในการพัฒนาภาคเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทาน

กลยุทธ์ย่อยที่ 12.1 สนับสนุนบทบาทขององค์กรหรือสภาเกษตรกรในกลไกความ ร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการในแต่ละจังหวัด เพื่อเชื่อมโยง การผลิตของเกษตรกรและการดำเนินธุรกิจการเกษตรของสถาบันเกษตรกร ในพื้นที่ให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ความต้องการของภาคเอกชนใน ระดับจังหวัด การดำเนินภารกิจของส่วนราชการระดับจังหวัด และความ เชี่ยวชาญของสถาบันการศึกษาในพื้นที่ เพื่อสร้าง ความเป็นหุ้นส่วนทาง เศรษฐกิจบนพื้นฐานของการแบ่งปันข้อมูล องค์กรความรู้ ทักษะ และ ผลประโยชน์ อย่างเท่าเทียมและเหมาะสมกับบทบาท หน้าที่ และความ รับผิดชอบ

กลยุทธ์ย่อยที่ 12.2 ส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนในการเป็นหุ้นส่วนเศรษฐกิจ กับสถาบันเกษตรกร และเกษตรกรในรูปแบบธุรกิจต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความ ร่วมมือในการยกระดับประสิทธิภาพกระบวนการผลิตให้ มีความสอดคล้อง กับศักยภาพพื้นที่และความต้องการของตลาด โดยมีการแบ่งปันผลประโยชน์ ร่วมกัน อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

หมุดหมายที่ 7 ไทยมีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้มแข็ง มี ศักยภาพสูง และสามารถแข่งขันได้

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาระบบนิเวศให้เอื้ออำนวยต่อการทำธุรกิจและการ ยกระดับความสามารถในการแข่งขัน ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

กลยุทธ์ย่อย 1.1 เพิ่มความสะดวกในทุกขั้นตอนการประกอบธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมโดยลดขั้นตอนและระยะเวลาในการจดทะเบียนจัดตั้งธุรกิจและการพิจารณาอนุมัติอนุญาต พัฒนา แพลตฟอร์มการให้บริการภาครัฐในทุกกระบวนการผ่านช่องทางออนไลน์เพิ่มประสิทธิภาพ ศูนย์ให้ความช่วยเหลือ ผู้ประกอบการในการเริ่มต้นและการดำเนินธุรกิจ ตลอดจนจัดทำและเผยแพร่คู่มือการประกอบธุรกิจรายสาขาที่ผู้ประกอบการเข้าถึงได้

กลยุทธ์ที่ 4 การส่งเสริมการพัฒนา วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ให้เป็นผู้ประกอบการในยุคดิจิทัล

กลยุทธ์ย่อย 4.1 เสริมสร้างความรู้พื้นฐานทางธุรกิจ โดยเฉพาะความรู้และทักษะของเยาวชน และผู้ประกอบการด้านดิจิทัล การเงิน การตลาดยุคใหม่ การเข้าถึงตลาดส่งออก รูปแบบธุรกิจต่าง ๆ แนวคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และการใช้ประโยชน์จากทุนทางวัฒนธรรม รวมทั้งทักษะเชิงลึกตามความต้องการเฉพาะด้าน ของสาขาและประเภทธุรกิจ ตลอดจนเตรียมความพร้อมให้ผู้ประกอบการสามารถรับมือกับสภาพการแข่งขันของ ตลาดยุคใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และรุนแรง รวมถึงการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน ที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล

หมวดหมายที่ 8 ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ ปลอดภัย เดิบโตได้อย่างยั่งยืน

กลยุทธ์ที่ 1 การสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานราก

กลยุทธ์ย่อยที่ 1.1 พัฒนาภาคให้เป็พื้นฐานเศรษฐกิจสำคัญของประเทศ โดยใช้แนวทางการพัฒนา ภายใต้แผนพัฒนาภาค และการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ ได้แก่ ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคเหนือ ระเบียง เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคกลาง-ตะวันตก ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ ภาคใต้ การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเฉียง เป็นเครื่องมือสำคัญ ในการกระจายความเจริญเติบโตไปสู่ภูมิภาคและการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานเชื่อมโยงทั้งภายในพื้นที่พื้นที่ใกล้เคียง และต่างประเทศ มีการกำหนดสาขากิจการเป้าหมายในพื้นที่

ฐานเศรษฐกิจใหม่ที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ รวมถึงเชื่อมโยงผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชนเข้ากับห่วงโซ่อุปทาน ในอุตสาหกรรมเป้าหมาย ซึ่งจะเป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ กระจายผลการพัฒนาสู่ประชาชน และสามารถ พัฒนาเป็นฐานเศรษฐกิจหลักที่รองรับการลงทุนและการจ้างงาน การพัฒนาพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ให้เติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน เพื่อเป็นฐานอุตสาหกรรมและบริการที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมขั้นสูง โดยส่งเสริมการลงทุนและการจ้างงานในพื้นที่ รวมทั้งมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง กลยุทธ์ย่อยที่ 1.2 สร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจชุมชน โดยใช้เครือข่ายที่มีอยู่ในชุมชนเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน อาทิ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สร้างเสริมองค์ความรู้ให้กับชุมชนจากสถาบันการศึกษาในพื้นที่ เพื่อสร้างความสามารถในการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ ทูทาง สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงศักยภาพของพื้นที่ ส่งเสริมการพัฒนาการผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ มาตรฐาน มีความปลอดภัย โดยใช้งานวิจัย เทคโนโลยี นวัตกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการจัดทำฐานข้อมูล และแพลตฟอร์มบริการดิจิทัลเพื่อการวางแผนการผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ยกระดับและเพิ่มขีดความสามารถ ในการแข่งขัน ให้ชุมชนสามารถสร้างรายได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน สนับสนุนการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่าย ที่เข้มแข็งเพื่อให้ชุมชนมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงในภาวะวิกฤตทุกรูปแบบ อาทิ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กลุ่มเกษตรกร รวมทั้งส่งเสริมการถือหุ้นโดยสมาชิกในชุมชน สร้างความเข้มแข็งสถาบัน การเงินในระดับชุมชน เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนของผู้ประกอบการและธุรกิจชุมชน โดยให้สถาบัน การเงินในพื้นที่มีบทบาทในการทำหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการบริหารเงินทุน สภาพคล่อง และการบริหารจัดการหนี้สินอย่างเป็นระบบ และพัฒนาสินเชื่อรูปแบบใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของชุมชน รวมทั้งส่งเสริมการใช้แพลตฟอร์มเพื่อสร้างงานในชุมชนและโอกาสในการเข้าถึงงานอย่างเท่าเทียม

กลยุทธ์ย่อยที่ 1.3 ส่งเสริมการจัดการกลไกตลาดของท้องถิ่น เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการผลิต และการบริโภคในพื้นที่ รวมทั้งสร้างรายได้จากตลาดภายนอก โดยส่งเสริมนวัตกรรมการจัดการห่วงโซ่อุปทานในระดับพื้นที่ เพื่อลดความสูญเสียจากการผลิตมากเกินไปความต้องการ ลดต้นทุนและระยะเวลาในการขนส่งสินค้า ระหว่างพื้นที่และภูมิภาค รวมทั้งรักษาคุณภาพของผลผลิต สนับสนุนการสร้างงานและจ้างงานคนในท้องถิ่น ตลอดห่วงโซ่อุปทาน เพื่อรองรับประชากรวัยแรงงานในพื้นที่และที่กลับภูมิลำเนาเพราะผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการกระจายสินค้าและบริการให้หมุนเวียนในพื้นที่ และเมืองในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และกลุ่มเกษตรกร กระตุ้นการบริโภค ให้สอดคล้องและสมดุลกับการผลิตในท้องถิ่น ตามแนวทางการผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน ปรับแก้กฎระเบียบและนโยบายของภาครัฐที่ก่อให้เกิดการรวมศูนย์สินค้าเกษตรบางประเภท และเป็นอุปสรรคในการจัดซื้อจัดจ้างจากผู้ผลิตในพื้นที่เกี่ยวกับการบริโภค

กลยุทธ์ที่ 2 การส่งเสริมกลไกความร่วมมือภาครัฐ เอกชน ประชาชน และประชาสังคมเพื่อการพัฒนาพื้นที่และเมือง

กลยุทธ์ย่อยที่ 2.4 เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในเมือง โดยคำนึงถึงการวางและจัดทำผังเมืองที่ครอบคลุมทุกมิติ ส่งเสริมกระบวนการจัดรูปที่ดินควบคู่ไปกับการวางแผนพัฒนาพื้นที่จัดรูปดังกล่าว โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามแนวทางการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่อย่างยั่งยืน ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในเมือง สนับสนุนการศึกษาความเหมาะสมในการปรับปรุงการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร เพื่อรองรับการพัฒนาพื้นที่รอบสถานีขนส่งมวลชน เพิ่มพื้นที่สีเขียวและพื้นที่สาธารณะของเมือง และลดปัญหาเมืองที่เติบโตแบบไร้ระเบียบ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในเมือง

กลยุทธ์ที่ 4 การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการพื้นที่และเมือง

กลยุทธ์ย่อยที่ 4.1 เสริมสร้างสมรรถนะของท้องถิ่นทุกระดับ ให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการพื้นที่ และเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยส่งเสริมการวางแผนพัฒนาพื้นที่และเมืองในอนาคตให้น่าอยู่อย่างยั่งยืน ซึ่งกำหนด

ขอบเขตพื้นที่ที่ตามแผนผังภูมินิเวศ ใช้ระบบข้อมูลและตัวชี้วัดในการประเมินความยั่งยืนของเมือง และจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคในพื้นที่ทุกขั้นตอน ทั้งนี้ พื้นที่และเมืองที่น่าอยู่อย่างยั่งยืนจะให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การลดการสร้างของเสียและมลพิษทุกรูปแบบ รวมทั้งลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การจัดการขยะมูลฝอยและน้ำเสียอย่างเบ็ดเสร็จครบวงจรด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม ความปลอดภัยในเมือง และการเตรียมพร้อมรับมือกับภัยพิบัติทุกรูปแบบ ผลักดันให้ พื้นที่และเมืองจัดทำแผนการลงทุนที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเมืองที่จัดทำโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน อาทิ แผนพัฒนาเมืองในอนาคตให้น่าอยู่อย่างยั่งยืน กฎบัตรการพัฒนาเมือง เพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เช่น แผนการลงทุนฟื้นฟูเศรษฐกิจของเมืองในพื้นที่เฉพาะหรือย่านที่มีเศรษฐกิจมูลค่าสูง และแผนการลงทุนพัฒนา ระบบขนส่งมวลชนสาธารณะในเมืองให้เชื่อมต่อและรองรับการสัญจรของประชาชนทุกกลุ่ม เป็นต้น สนับสนุนการศึกษาวิจัยเรื่องเครื่องมือและอำนาจของท้องถิ่นในการบริหารจัดการพื้นที่และเมือง ให้สามารถรับมือกับความท้าทายของโลกยุคใหม่ที่มีความผันผวนไม่แน่นอน มีความสลับซับซ้อนและคลุมเครือ สร้างพื้นที่เรียนรู้ของเมืองสำหรับบ่มเพาะนวัตกรรมในการบริหารจัดการพื้นที่และแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ซึ่งอาจนำไปสู่การจัดทำแซนด์บ็อกซ์ (sandbox) เพื่อทดสอบแนวทางดำเนินงานใหม่ ๆ อาทิ การเปิดเผยและแบ่งปันข้อมูล การสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักของท้องถิ่นด้านสุขอนามัย ระบบผลิตอาหาร และพฤติกรรมกรการบริโภคที่เสริมสร้างสุขภาพผ่านเครือข่ายอาสาสมัครชุมชน เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อพร้อมรับมือกับภัยพิบัติจากโรคระบาดและโรคอุบัติใหม่ เป็นต้น

หมวดหมายที่ 9 ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลง และมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอเหมาะสม

กลยุทธ์ที่ 1 การแก้ปัญหาความยากจนข้ามรุ่นแบบมุ่งเป้าให้ครัวเรือน หลุดพ้นความยากจนอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์ย่อยที่ 1.1 ให้ความช่วยเหลือและพัฒนาศักยภาพของครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น เพื่อสร้าง สภาพความเป็นอยู่ที่เหมาะสมต่อการเติบโตของ

เด็ก โดยให้ความคุ้มครองทางสังคมอย่างเฉพาะเจาะจงในกลุ่มที่มีข้อจำกัดด้านศักยภาพ พร้อมทั้งมุ่งเน้นการสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพที่มีผลิตภาพและรายได้สูงขึ้น ผ่านการพัฒนาทักษะแรงงาน การหางานที่เหมาะสมกับศักยภาพของครัวเรือน บริบทของพื้นที่ และทิศทาง การพัฒนาประเทศ ตลอดจนสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและทรัพยากรที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ ถ่ายทอดความรู้และทักษะทางการเงิน พร้อมทั้งจัดหาพี่เลี้ยงในการให้คำแนะนำ สร้างแรงกระตุ้น แรงบันดาลใจ และให้การสนับสนุนช่วยเหลือตลอดกระบวนการ

กลยุทธ์ย่อยที่ 1.2 พัฒนากลไกการแก้ปัญหาความยากจนข้ามรุ่น ในระดับพื้นที่ มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพ และเพิ่มบทบาทของหน่วยงานส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นในการแก้ปัญหาความยากจนข้ามรุ่น พร้อมทั้งบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การพัฒนา โดยใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลในการคัดกรองครัวเรือนที่มีแนวโน้มกลายเป็นครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น พร้อมทั้งระบุปัญหาความจำเป็น ความต้องการแนวทางการดำเนินการปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลอย่างใกล้ชิด ในการลดปัญหาความยากจนข้ามรุ่นอย่างยั่งยืน

หมวดหมู่ที่ 10 ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ

กลยุทธ์ย่อยที่ 1.3 สร้างความเชื่อมโยงกับสาขาเศรษฐกิจอื่น ได้แก่ ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคการท่องเที่ยว โดยสร้างระบบการผลิตที่เชื่อมโยงกัน ตั้งแต่ภาคการผลิตต้นน้ำจนถึง ภาคการผลิตและการบริโภคที่เป็นปลายน้ำตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน

กลยุทธ์ย่อยที่ 1.4 พัฒนาระบบรับรองมาตรฐานการผลิตสินค้าและบริการจัดทำมาตรฐาน กระบวนการผลิตสินค้าและบริการระบบรับรองมาตรฐานสินค้าและบริการ และแนวทางการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน

กลยุทธ์ที่ 2 การสร้างรายได้สุทธิให้ชุมชน ท้องถิ่น และเกษตรกรจากเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ

กลยุทธ์ย่อยที่ 2.1 เพิ่มรายได้ชุมชนจากแนวทางขยะสุทธิเป็นศูนย์ ทั้งจากขยะและวัสดุทางการเกษตร ส่งเสริมให้ชุมชนนำขยะและวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในชุมชนมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ ๆ ที่มีมูลค่า เพิ่มรายได้และลดรายจ่ายให้กับชุมชน สร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับผู้ประกอบการในพื้นที่ ในการนำของเหลือในกระบวนการผลิตมาพัฒนาใช้ประโยชน์ในชุมชน

กลยุทธ์ย่อยที่ 2.3 ส่งเสริมและพัฒนาระบบตลาดคาร์บอนและการสร้างรายได้จากการเก็บกัก คาร์บอนในภาคป่าไม้ วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้จัดทำฐานข้อมูลสำหรับการซื้อขายคาร์บอน ได้แก่ ข้อมูลการตรวจวัดปริมาณคาร์บอนในการผลิตสินค้าและบริการ การประเมินขีดความสามารถในการกักเก็บคาร์บอนของภาคป่าไม้ และกิจกรรมการกักเก็บคาร์บอนอื่น ๆ พัฒนาระบบการรับรองปริมาณการปล่อย และกักเก็บคาร์บอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และส่งเสริมอำนวยความสะดวกในการเข้าซื้อขายในตลาดคาร์บอนของผู้ปล่อยและผู้กักเก็บคาร์บอน

กลยุทธ์ย่อยที่ 2.5 ส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน สนับสนุน การสร้างชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจหมุนเวียนที่ต่อยอดกับวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้เกิด การถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่ชุมชนต่าง ๆ ให้ถอดบทเรียนจากชุมชนต้นแบบ รวมทั้งยังเป็นการยกระดับคุณภาพ ชีวิตและสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อขยายผลต่อไปอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์ย่อยที่ 2.6 พัฒนาระบบและกลไกสร้างแรงจูงใจการเพิ่มพื้นที่ป่าเศรษฐกิจเพื่อเศรษฐกิจชุมชน สร้างกลไกจูงใจให้มีการปลูกป่าในพื้นที่ที่ถูกทำลายหรือพื้นที่ว่าง ดำเนินโครงการธนาคารต้นไม้ พัฒนาระบบ ตรวจสอบย้อนกลับการผลิต การแปรรูปและการค้าตลอดห่วงโซ่การผลิตของอุตสาหกรรมไม้ สนับสนุน การศึกษาวิจัย พัฒนาคุณภาพสายพันธุ์ พัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มจากไม้ และสร้างมาตรการจูงใจ ในการปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ

กลยุทธ์ที่ 3 การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด บนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์ย่อยที่ 3.1 สร้างฐานทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการผลิตให้เพียงพอและมีการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติโดยคำนึงถึงขีดจำกัดและขีดความสามารถในการฟื้นตัว สร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน แบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ดำเนินการประเมินมูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติเพื่อใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

กลยุทธ์ย่อยที่ 3.2 ใช้ทรัพยากรธรรมชาติจากส่วนเหลือของกระบวนการผลิตให้เกิดประโยชน์ที่หลากหลายปราศจากเศษเหลือและของเสียจากอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และขยะอาหาร เพื่อให้เกิดความคุ้มค่า ดำเนินการศึกษาวិเคราะห์การไหลของวัสดุ เพื่อบริหารจัดการของเหลือจากการผลิตและการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบกลไกหมุนเวียนใช้ประโยชน์เศษเหลือในภาคอุตสาหกรรม เศรษฐกิจเกษตร ลดการสูญเสียที่เกิดขึ้นในขั้นตอนก่อนถึงผู้บริโภคและขยะอาหาร รวมถึงการพัฒนาแพลตฟอร์ม เพื่อเชื่อมโยงผู้ประกอบการเศรษฐกิจหมุนเวียนให้สามารถเข้าถึงองค์ความรู้และนวัตกรรม ตลอดจนปรับปรุงกฎระเบียบ ให้สนับสนุนการนำของเสียจากอุตสาหกรรมที่ยังมีประโยชน์ให้สามารถนำกลับมาใช้ได้

กลยุทธ์ย่อยที่ 3.3 บริหารจัดการกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เหมาะสมกับศักยภาพทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ บริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน แก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม กำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างเหมาะสมกับศักยภาพทรัพยากรธรรมชาติ พัฒนาและยกระดับ มาตรฐานการบริหารจัดการพื้นที่ พัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ สร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรมและกลไกสนับสนุนเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ

กลยุทธ์ย่อยที่ 4.1 ส่งเสริมงานวิจัยเทคโนโลยีและพัฒนาแพลตฟอร์มสนับสนุนธุรกิจรูปแบบ เศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ นำเทคโนโลยีนวัตกรรมที่ทันสมัย ความคิดสร้างสรรค์ ภูมิปัญญา และนวัตกรรมท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรและ

ลดของเสียจากกระบวนการผลิต ส่งเสริมการพัฒนาแพลตฟอร์มบริหารจัดการข้อมูลและแพลตฟอร์มเสริมสร้างความสามารถในการเปลี่ยนผ่านไปสู่เศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ การบูรณาการเครือข่ายความร่วมมือพัฒนาเทคโนโลยีการออกแบบเชิงนิเวศ การจัดการของเสีย การพัฒนาธุรกิจ และการแลกเปลี่ยนวัสดุเหลือใช้ระหว่างธุรกิจและอุตสาหกรรม

กลยุทธ์ย่อยที่ 4.2 พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมต้นแบบโมเดลธุรกิจ และกลไกความร่วมมือ ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างครบวงจร นำหลักการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐมาใช้ประกอบธุรกิจ ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการปรับปรุงแบบธุรกิจตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน สร้างธุรกิจใหม่ที่มีการออกแบบสินค้า และบริการที่มีอายุการใช้งานยาวนาน เลือกใช้วัสดุที่สามารถใช้รีไซเคิลได้ ธุรกิจบริการในรูปแบบเช่า หรือจ่ายเมื่อใช้งาน แทนการซื้อขาด ใช้และแบ่งปันทรัพยากรร่วมกัน

กลยุทธ์ย่อยที่ 4.3 พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมสนับสนุนการลดและหมุนเวียนการใช้ทรัพยากร และเพิ่มมูลค่าของเสีย ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ที่ใช้วัสดุชนิดเดียว การใช้วัสดุรอบสอง การรีไซเคิลมาใช้ในการผลิตและใช้ประโยชน์ได้มากกว่าเดิม

หมวดหมายที่ 11 ไทยสามารถลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

กลยุทธ์ที่ 1 การป้องกันและลดผลกระทบจากภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในพื้นที่สำคัญ

กลยุทธ์ย่อยที่ 1.2 ระบุพื้นที่สำคัญที่ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศจำแนกตามประเภทภัย โดยการบูรณาการข้อมูลที่เกี่ยวข้องและแผนที่เสี่ยงภัยของภัยแต่ละประเภท เพื่อจัดทำแผนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาบูรณาการความร่วมมือของประชาชน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการบูรณาการงบประมาณ และมีเจ้าภาพหลักในการดำเนินการตามแผนที่ชัดเจน

กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาและเพิ่มศักยภาพประชาชนและชุมชน ในการรับมือกับภัยธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

กลยุทธ์ย่อยที่ 2.1 ส่งเสริมให้ประชาชนทุกภาคส่วนมีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงความเสี่ยง และปรับตัวรับมือผลกระทบจากภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยให้ความสำคัญกับการบูรณาการองค์ ความรู้ด้านการจัดการภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศใน หลักสูตรการศึกษา ทุกระดับ การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ การสนับสนุนให้ ประชาชนสามารถเข้าถึง รวมทั้งแจ้งเตือนภัย และใช้ประโยชน์จากข้อมูล เตือนภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ย่อยที่ 2.2 สนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและชุมชนใน การรับมือและปรับตัวต่อภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

กลยุทธ์ย่อยที่ 2.3 เพิ่มศักยภาพของประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ในการรับมือกับภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ โดยเฉพาะชุมชนพื้นที่เสี่ยงและกลุ่มคนเปราะบาง 3 พื้นที่สำคัญ ได้แก่ พื้นที่ชุมชนเมืองและสิ่งปลูกสร้าง พื้นที่ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์ทั่วประเทศ รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายในการ จัดการภัยพิบัติระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชนและภาค ประชาชน เพื่อให้ประชาชน และชุมชน สามารถป้องกันและบริหารจัดการ ผลกระทบจากภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้ด้วย ตนเองมากขึ้น

กลยุทธ์ย่อยที่ 2.4 สนับสนุนมาตรการที่ไม่ใช่เชิงโครงสร้างในการบริหาร จัดการภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อาทิ การปรับปรุง กฎหมายให้มีประสิทธิภาพและรวบรวมจัดหมวดหมู่กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติ การส่งเสริมมาตรการจูงใจเพื่อรับมือภัย ธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การจัดสร้างระบบ ประกันภัยและการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการป้องกัน และลดผลกระทบ จากภัยพิบัติทางธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมถึงการ จัดทำแผนการบริหารความต่อเนื่องทางธุรกิจ เพื่อลดผลกระทบจากภัยพิบัติ ธรรมชาติ

กลยุทธ์ที่ 3 การใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการบริหารจัดการความ เสี่ยงจากภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

กลยุทธ์ย่อยที่ 3.4 สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการภัยธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

กลยุทธ์ที่ 4 การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติระบบนิเวศเพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากภัยธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

กลยุทธ์ย่อยที่ 4.1 สร้างจิตสำนึกและแรงจูงใจให้ประชาชนทุกระดับอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งทางบกและทางทะเล ส่งเสริมและปลูกฝังจิตสำนึกให้ทุกภาคส่วนร่วมกันให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์ย่อยที่ 4.2 เพิ่มบทบาทภาคประชาชน ชุมชน และภาคเอกชน ในการอนุรักษ์ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และเพิ่มศักยภาพการดูดซับและเก็บกักก๊าซเรือนกระจก โดยเฉพาะป่าต้นน้ำ ป่าชายเลน แหล่งน้ำธรรมชาติ และพื้นที่ชุ่มน้ำ

กลยุทธ์ย่อยที่ 4.3 สนับสนุนการใช้แนวทางธรรมชาติในการจัดการปัญหาภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างยั่งยืน อาทิ การแก้ปัญหาหน้าท่วม โดยการฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำที่คอยรับน้ำ ดักตะกอน การแก้ปัญหาขาดแคลนน้ำโดยการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ สร้างระบบกักเก็บน้ำย่อย ๆ ในระดับท้องถิ่น การปรับเปลี่ยนการใช้ที่ดิน การแก้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง โดยการฟื้นฟูระบบนิเวศชายฝั่งดั้งเดิมที่เป็นปราการทางธรรมชาติที่สำคัญ

หมวดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต

กลยุทธ์ที่ 1 คนไทยทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ

กลยุทธ์ย่อยที่ 1.4 พัฒนาวัยแรงงานให้มีสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการประกอบอาชีพและเชื่อมโยง กับโลกของการทำงานในอนาคต โดย 1) ส่งเสริมและกระจายโอกาสในการพัฒนาสมรรถนะให้กับแรงงานทุกกลุ่ม ทั้งการเพิ่มพูนและพัฒนาทักษะความรู้ใหม่ เพื่อให้มีทักษะตรงกับงานและอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไป และการพัฒนาทักษะเดิม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการทำงาน โดยให้สถาบันการศึกษาร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และหน่วยงานพัฒนาของรัฐ วางแผนสำรวจข้อมูลและจัดทำหลักสูตรระยะสั้น เพื่อพัฒนาทักษะ พื้นฐานและทักษะที่

จำเป็นในการทำงานและการใช้ชีวิต โดยมีการปรับกฎระเบียบให้มีความยืดหยุ่นเพื่อสนับสนุน การดำเนินการในรูปแบบที่หลากหลายได้ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและรูปแบบการทำงานในอนาคต และประชาชนควรได้รับเครดิตในทักษะอนาคต เพื่อใช้พัฒนาทักษะในหลักสูตรที่ได้รับการรับรองและสนับสนุนจากภาครัฐ 2) การพัฒนาแพลตฟอร์มที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ และการเข้าสู่เส้นทางอาชีพ เข้าด้วยกันอย่างเบ็ดเสร็จ และมีหน่วยงานรับผิดชอบที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่ผู้ที่ต้องการพัฒนาทักษะ สามารถต่อยอดสู่การทำงาน และเชื่อมโยงการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ โดยมีการรับรองมาตรฐาน รวมถึงการเสริมสร้างผู้ประกอบการที่เชื่อมโยงกับภาคการผลิตและบริการในพื้นที่

หมวดหมู่ที่ 13 ไทยมีภาครัฐที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ และตอบโจทย์ประชาชน

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพการให้บริการภาครัฐที่ตอบโจทย์ สะดวก และประหยัด

กลยุทธ์ย่อยที่ 1.2 ทบทวนกระบวนการทำงานของภาครัฐควบคู่กับพัฒนาการบริการภาครัฐ ในรูปแบบดิจิทัลแบบเบ็ดเสร็จ โดยปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานของภาครัฐจากการควบคุมมาเป็นการกำกับ ดูแลหรือเพิ่มความสะดวกรวดเร็ว โดยเฉพาะขั้นตอนการอนุมัติ อนุญาตต่าง ๆ พร้อมทั้งปรับกระบวนการทำงานภาครัฐโดยลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นและให้มีการเชื่อมโยงการให้บริการระหว่างหน่วยงานให้เกิดการทำงาน แบบบูรณาการ โดยกำหนดเป้าหมายการบริการภาครัฐแบบเบ็ดเสร็จในทุกบริการที่ภาครัฐยังต้องดำเนินการ ให้เกิดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานอย่างเป็นรูปธรรม ตั้งแต่ระดับนโยบาย แผนงบประมาณ กำลังคน และการติดตามประเมินผล ให้เป็นเอกภาพและมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกัน

กลยุทธ์ที่ 2 การปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการและโครงสร้างของภาครัฐให้ยืดหยุ่น เชื่อมโยง เปิดกว้าง และมีประสิทธิภาพเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

กลยุทธ์ย่อยที่ 2.1 เร่งทบทวนบทบาทภาครัฐและกระจายอำนาจการบริหารจัดการภาครัฐ โดยปรับบทบาทและภารกิจใหม่ให้รองรับแนวทางการพัฒนา

ประเทศและสถานการณ์ในอนาคต ส่งเสริม การกระจายอำนาจการบริหารจัดการภาครัฐ โดยเฉพาะในเรื่องโครงสร้างภาครัฐ อัตรากำลัง งบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้างให้เกิดความยืดหยุ่น คล่องตัว มีประสิทธิภาพในการบริหารของส่วนราชการและจังหวัด และแก้ไขปรับปรุง พัฒนากฎหมาย กฎระเบียบ ให้เอื้อต่อการกระจายอำนาจของส่วนราชการและการบูรณาการ การทำงานร่วมกันของหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพพร้อมรับ ภารกิจจากส่วนกลางไปดำเนินการได้ ทั้งนี้ ควรมีการกำหนดกลไกที่สามารถให้หน่วยงานของรัฐสามารถ ปรับเปลี่ยนการทำงาน หรือสร้างนวัตกรรมโดยไม่ติดอยู่ภายใต้กรอบเงื่อนไขของกฎระเบียบเดิม โดยเร็ว เป็นอันดับแรก

กลยุทธ์ย่อยที่ 2.2 สร้างความโปร่งใสและธรรมาภิบาลภาครัฐ โดยเปิดเผยข้อมูลผ่านเทคโนโลยี ต่าง ๆ ให้ประชาชน องค์กร เครือข่าย และภาคีการพัฒนาต่าง ๆ สามารถเข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วมในการให้ ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น และตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐผ่านช่องทางการติดต่อสื่อสาร ระหว่างกันที่หลากหลาย มีการบูรณาการการบริหารจัดการ และนำไปประกอบการตัดสินใจของหน่วยงาน ของรัฐในการแก้ปัญหาและการพัฒนาร่วมกัน เพื่อลดการทุจริตคอร์รัปชัน

กลยุทธ์ที่ 4 การสร้างระบบบริหารภาครัฐที่ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนและพัฒนาบุคลากร ให้มีทักษะที่จำเป็น ในการให้บริการภาครัฐดิจิทัล และปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ มาตรการภาครัฐให้เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

กลยุทธ์ย่อยที่ 4.1 ปรับระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลภาครัฐเพื่อดึงดูดและรักษา ผู้มีศักยภาพมาขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงแผนกลยุทธ์องค์กร และกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรบุคคลที่สามารถดำเนินการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติได้อย่างแท้จริง โดยจะต้อง ทบทวนแนวทางการขับเคลื่อนภารกิจเพื่อให้ภาครัฐมีขนาดและต้นทุนที่เหมาะสม ตลอดจนปรับเปลี่ยนตำแหน่งงานที่สามารถถ่ายโอนภารกิจมาเป็น ตำแหน่งงานหลักที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ อีกทั้งปรับปรุงรูปแบบการจ้างงานภาครัฐให้หลากหลาย ยืดหยุ่น ครอบคลุม การจ้างงานในรูปแบบสัญญา หรือรูปแบบการทำงานไม่ตลอดชีพมากขึ้น และลดการจ้าง

งานแบบตลอดชีพ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อบริบทและเงื่อนไขการจ้างงานในปัจจุบันและดึงดูดผู้มีความรู้ความสามารถ เข้ามาปฏิบัติงานในภาครัฐ เพื่อผลักดันภารกิจได้อย่างทันการณ์และมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งให้ความสำคัญ กับการสร้างพื้นที่นวัตกรรม รูปแบบการจ้างงานเพื่อให้การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็ว เป็นรูปธรรม และเหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรภาครัฐด้านดิจิทัลแบบองค์รวม ตลอดจนพัฒนาทัศนคติ จริยธรรม องค์กรความรู้ และทักษะ พร้อมทั้งพัฒนาระบบการประเมินผลบุคลากร ภาครัฐที่สามารถส่งเสริมและสะท้อนศักยภาพในการร่วมขับเคลื่อนเป้าหมายของประเทศอย่างเป็นระบบ ทั้งในระดับองค์กร ระดับทีม และระดับบุคคล ตลอดจนระบบการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล ที่สามารถยกระดับการใช้ทรัพยากรบุคคลทุกคนให้เกิดความคุ้มค่าและประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ

ส่วนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมมีความเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ในด้านหมุดหมายการพัฒนาและกลยุทธ์การพัฒนา โดยการคุ้มครองและรักษาประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิต การแปรรูปและการตลาดส่งเสริมให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนสูงสุด รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรในรูปแบบสภาเกษตรกร เพื่อวางแผนเกษตรกรรมและรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของเกษตรกร เพื่อสนับสนุนสิทธิการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการกำหนดนโยบายและวางแผนการพัฒนาเกษตรกรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อรักษาเสถียรภาพด้านราคาและความมั่นคงในอาชีพเกษตรกร เพิ่มศักยภาพและยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองอย่างต่อเนื่องให้เป็นไปเพื่อเกษตรกรอย่างแท้จริง และมีกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐด้านการปฏิบัติตามนโยบายเกษตรกรรม อันนำไปสู่การพัฒนาภาคเกษตรกรรมและระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศอย่างยั่งยืนในอนาคต ภายใต้แนวคิด 11 ทาง (Ways) และ 32 วิธี (Initiative) ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ในด้านหมุดหมายการพัฒนาและกลยุทธ์การพัฒนา มีรายละเอียดดังนี้

ทางที่ 1 พัฒนาศักยภาพเกษตรกร

วิธีที่ 1 จัดทำฐานข้อมูลเชิงกลยุทธ์ สำหรับการพัฒนาภาคเกษตรกรรม ฐานข้อมูลเชิงกลยุทธ์จะเป็นชุดของข้อมูลที่จัดระเบียบหลากหลายมิติ ระบบจัดเก็บและจัดการฐานข้อมูลขนาด

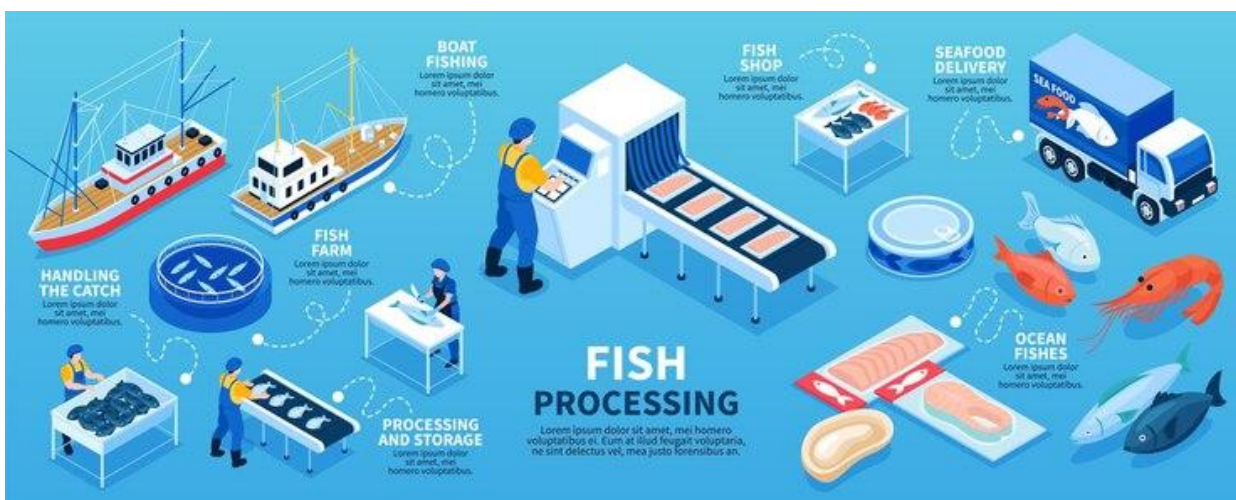
ใหญ่ที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยให้สามารถสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นปัญหาและโอกาสในการพัฒนาภาคเกษตรกรรม

วิถีที่ 2 พัฒนาศักยภาพเกษตรกร และกลุ่มเกษตรกรสู่องค์กรเกษตรกรต้นแบบ การพัฒนาศักยภาพเพื่อสร้างความเข้มแข็ง เพิ่มทุนมนุษย์ด้านการเกษตร พัฒนากำลังพลด้านการเกษตรยกระดับสมรรถนะของเกษตรกรที่จะนำสู่การเป็นนักกลยุทธ์ชุมชน ที่หมายถึง เกษตรกรที่มีความรู้ ความชำนาญ พัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรในการวางแผนหรือแก้ไขปัญหาที่มีศักยภาพและสามารถสร้างแนวทางการพัฒนาชุมชนผ่านกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนที่สอดคล้องกับวิถีชุมชนเกษตรได้

วิถีที่ 3 เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรปฐมภูมิ ทูติยภูมิ และตติยภูมิยกระดับสมรรถนะของเกษตรกร เพื่อขยายผลไปสู่การเพิ่มโอกาสของเครือข่าย พร้อมๆกับการพัฒนาการแปรรูปผลผลิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และพัฒนาเข้าสู่ระดับเกษตรกรตติยภูมิในลำดับต่อไป

วิถีที่ 4 พัฒนาระบบวนทัศน์และวิถีชีวิตของเกษตรกรกลุ่มเปราะบาง เพื่อแก้ปัญหาและยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร พัฒนาระบบวนการทางความคิด มุมมอง และค่านิยมที่เกษตรกรกลุ่มเปราะบาง เพื่อการปรับเปลี่ยนแนวทางการประกอบอาชีพที่จะส่งเสริมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี หลุดพ้นจากภาวะเปราะบาง และสามารถพึ่งพาตนเองได้

วิถีที่ 5 การปรับปรุงโครงสร้างและกลไกสู่การกระจายอำนาจด้านการพัฒนาเกษตรกรรม โดยมีโครงสร้างการพัฒนาเกษตรกรรมระดับจังหวัด รวมถึงการเพิ่มสัดส่วนงบประมาณพัฒนาจังหวัด กลุ่มจังหวัด และท้องถิ่น เพื่อกำหนดทิศทางร่วมกัน เป็นการบูรณาการความร่วมมือกันในการพัฒนาภาคเกษตรกรรม

ทางที่ 2 ถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มศักยภาพและประสิทธิภาพการผลิต

วิถีที่ 6 ศึกษาวิจัยและต่อยอดองค์ความรู้ทางการเกษตร เพื่อพัฒนาสู่การเพิ่มประสิทธิภาพด้านการผลิต พัฒนาผลิตภัณฑ์ และบริการทั้งในภาคเกษตรกรรม และสาขาอาชีพอื่น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและโอกาสใหม่ๆแก่ชุมชนและสังคม

วิถีที่ 7 นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน และเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในเชิงมูลค่าและปริมาณต่อพื้นที่สูงสุด รวมทั้งนำเทคโนโลยีดังกล่าวเพื่อวางแผนระบบการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และพยากรณ์เกี่ยวกับปัจจัยต่างๆที่จะส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรม สู่การรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate change)

ทางที่ 3 พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิถีที่ 8 พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในระดับชุมชน โดยการนำความรู้ วิธีการ และแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรที่ได้รับการส่งเสริมและการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน มาสู่การพัฒนาต่อยอดสู่ผลิตภัณฑ์และบริการ เพื่อสร้างโอกาสใหม่ๆทางเศรษฐกิจในชุมชน

วิถีที่ 9 ยกกระดับสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ตลาดภายในและต่างประเทศ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมการนำคำหรือผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีคุณค่าทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ประเพณี และศิลปะต่างๆ เข้าสู่การสร้างมูลค่า ผ่านการใช้วัตถุดิบท้องถิ่น การผลิตสินค้าที่บอกเล่าเรื่องราวของชุมชน/ท้องถิ่นผ่านสินค้าและบริการเหล่านั้นได้

ทางที่ 4 คุ้มครองสิทธิเกษตรกร

วิถีที่ 10 การแก้ปัญหาการใช้ที่ดินและสิทธิการทำประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีสิทธิในที่ดินทำกิน และเพื่อประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม พื้นที่ที่ความเหมาะสมด้านการเกษตร มีความจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครอง เพื่อเป็นหลักประกันว่าจะไม่สามารถนำที่ดินไปใช้ประโยชน์ด้านอื่น

วิถีที่ 11 การคุ้มครองการใช้พื้นที่ดินเพื่อการเกษตร (Agricultural zone) เพื่อคุ้มครองพื้นที่ที่ถูกกำหนดไว้โดยรัฐบาลหรือหน่วยงานท้องถิ่น โดยการกำหนดเป็นพื้นที่สำหรับการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ หรือกิจกรรมทางการเกษตรอื่น ๆ จะต้องตราเป็นกฎหมายหรือข้อบังคับเฉพาะเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ดังกล่าวในพื้นที่นั้นๆ

ทางที่ 5 พัฒนาการบริหารกองทุนด้านการเกษตรและเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพ

วิถีที่ 12 สร้างระบบสวัสดิการ เพื่อเป็นหลักประกันชีวิตให้แก่เกษตรกร การที่จะสามารถรักษาและปกป้องระบบเกษตรกรรมของประเทศได้ เกษตรกรจะต้องมีหลักประกันด้านความ

มั่นคงของชีวิต ดังนั้นภาครัฐควรรหาช่องทางในการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีระบบสวัสดิการที่เหมาะสม ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็นธรรมทางสังคม

วิถีที่ 13 จัดตั้งกองทุนการพัฒนาและปกป้องระบบเกษตรกรรม ส่งเสริมความเข้มแข็งของภาคเกษตรรายสาขาที่มีศักยภาพและสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศ ควรได้รับการสนับสนุนให้เกิดกองทุนใหม่ๆ เพื่อพัฒนา ช่วยเหลือ และสร้างความมั่นคงในอาชีพแก่เกษตรกร

วิถีที่ 14 พัฒนาระบบกองทุนรวมเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ระบบกองทุนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรและการพัฒนาเกษตรกรรมที่มีอยู่หลากหลายกองทุน ให้อยู่ในระบบเดียวกัน ภายใต้ชื่อ “สำนักงานกองทุนรวมเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมแห่งชาติ” จะทำให้กองทุนฯ มีเอกภาพและมองภาพรวมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านเกษตรกรรมของประเทศ

ทางที่ 6 รักษา พัฒนาด้านนิเวศวิทยาทางการเกษตร และคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม

วิถีที่ 15 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับนิเวศน์ทางการเกษตรเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนา และใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน เป็นการกำหนดแนวทางการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั่วโลกในขณะนี้ เช่น วิกฤติความแห้งแล้ง ความผันผวนของฤดูกาล ภัยพิบัติทางธรรมชาติที่รุนแรงขึ้น รวมถึงการลดลงของผลผลิตในภาคเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม ฯลฯ ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

วิถีที่ 16 ส่งเสริม อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านการเกษตร สื่อสารและปลุกต้นผู้คนตื่นตัวกับกระแสเศรษฐกิจสีเขียว (Green economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy) มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรร่วมกันมากกว่าการสร้างความเป็นเจ้าของ (Sharing economy) เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และเป็นอีกหนึ่งทางเลือกใหม่ที่จะพัฒนาเศรษฐกิจประเทศไปสู่ความยั่งยืน

ทางที่ 7 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน แหล่งน้ำ และระบบชลประทาน

วิถีที่ 17 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน แหล่งน้ำและระบบชลประทานเพื่อการเกษตร (ทั้งในและนอกเขตชลประทาน) การขยายพื้นที่ชลประทานให้ครอบคลุมพื้นที่ทำเกษตร รวมทั้งจัดให้มีแหล่งน้ำขนาดเล็กในระดับไร่นา เพื่อให้เกษตรกรมีน้ำเพียงพอต่อการทำเกษตรได้อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี

วิถีที่ 18 การบริหารจัดการแหล่งน้ำ และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำเพื่อการเกษตร ที่ต้องบูรณาการความร่วมมือร่วมกันในการการใช้น้ำระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด เพื่อให้แผนการบริหารจัดการน้ำสัมพันธ์กับระบบการผลิตทางการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ

ทางที่ 8 พัฒนาการผลิตสู่พื้นฐานเศรษฐกิจที่ยั่งยืนระดับชุมชน

วิถีที่ 19 ส่งเสริมและปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินและการใช้พื้นที่ดินเพื่อการเกษตรอย่างคุ้มค่า ควรมีแผนที่ชัดเจนเกี่ยวกับการส่งเสริมการฟื้นฟู สร้างความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่สำหรับทางการเกษตร เพื่อสร้างพื้นฐานสู่การใช้พื้นที่ทำเกษตรได้อย่างยั่งยืน

วิถีที่ 20 ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อสร้างประโยชน์ต่อเกษตรกรในองค์รวม สร้างความมั่นคงในอาชีพ/รายได้ เศรษฐกิจ ชุมชน และสังคม

วิถีที่ 21 ส่งเสริมการผลิตทางการเกษตรสู่รูปแบบเพื่อการค้า สินค้าที่เชื่อมโยงจากฐานทรัพยากรธรรมชาติ โดยมุ่งเน้นการผลิตสู่รูปแบบโมเดลเพื่อการค้า ที่มุ่งเน้นด้านคุณภาพและมาตรฐาน สร้างสรรค์เศรษฐกิจในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เป็นการพัฒนาระดับ “จากการทำมาหากิน สู่การทำมาค้าขาย” สามารถนำมาซึ่งการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร

ทางที่ 9 ฟื้นฟูทรัพยากรต่างๆ เพื่อสร้างศักยภาพใหม่ทางการเกษตร

วิถีที่ 22 สร้างความเข้าใจในเงื่อนไข ประเด็นและทิศทางกฎระเบียบสากลที่จะส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตร จำเป็นต้องมีระบบการถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับกฎระเบียบที่จะเป็นอุปสรรคทางการค้า และสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรสร้างผลผลิตที่สอดคล้องตามข้อกำหนดสากล

วิธีที่ 23 พัฒนาและยกระดับผลิตสินค้าเกษตรให้สอดคล้องตามข้อกำหนดของตลาดผู้ซื้อในต่างประเทศ ต้องมีการให้ความรู้เกี่ยวกับประเด็นข้อกำหนดทางการค้าแก่เกษตรกร โดยเฉพาะเกษตรกรทุติยภูมิและตติยภูมิ รวมถึงให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นข้อกำหนดทางการค้า เพื่อให้สามารถปฏิบัติได้สอดคล้อง

วิธีที่ 24 ส่งเสริมห่วงโซ่อุปทานเกษตรระดับปฐมภูมิ ทุติยภูมิและตติยภูมิ ให้สอดคล้องตามข้อกำหนดและกฎระเบียบด้านความยั่งยืนในระดับสากล เช่น กฎหมายสินค้าปลอดการตัดไม้ทำลายป่าของสหภาพยุโรป (EU Deforestation-free Regulation), คาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint: CFP) ฯลฯ การพัฒนาการผลิต การแปรรูป การตลาด สินค้าเกษตรที่สอดคล้องกับความเป็นสากล จะสร้างโอกาสของสินค้าเกษตรของไทยสู่ตลาดโลก

ทางที่ 10 สร้างความเป็นธรรมและยกระดับราคาผลผลิต

วิธีที่ 25 ส่งเสริมการแปรรูปขั้นต้นของผลผลิตทางการเกษตร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มด้านราคา จำเป็นต้องส่งเสริมให้เกษตรกรมีการปรับตัวต่อการค้าในยุคดิจิทัล เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจได้เต็มศักยภาพ ส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรที่ต้องการเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการแปรรูป รวมถึงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการแปรรูปด้านการเกษตร เพื่อให้สินค้าเกษตรมีมูลค่าสูงขึ้นในขณะที่ยังอยู่ในมือของเกษตรกร

วิธีที่ 26 ส่งเสริมการพัฒนาเกษตรกรระดับสูง “เกษตรกรอุตสาหกรรมชุมชน” ส่งเสริมการรวมตัวเกษตรกรที่เป็น “ผู้นำทางความคิด” และเกษตรกรทุติยภูมิที่มีศักยภาพ เพื่อยกระดับสู่ความเป็น “เกษตรกรอุตสาหกรรมชุมชน” โดยการพัฒนาและแปรรูปขั้นต้นของผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้แก่เกษตรกรและเครือข่ายเกษตรกรในระดับชุมชน

วิธีที่ 27 ส่งเสริมการรับรองมาตรฐานการผลิตที่ปลอดภัย ส่งเสริมกระบวนการผลิตที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิต เพื่อให้สินค้าเป็นไปตามความต้องการของตลาดผู้ซื้อ (ทั้งในและต่างประเทศ) สร้างโอกาสให้สินค้าเกษตรของประเทศไทยเข้าสู่ตลาดโลก

วิถีที่ 28 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา-อุปสรรค กฎระเบียบและข้อกำหนดทางการค้า (ในประเทศและต่างประเทศ) และให้เกษตรกรระดับตติยภูมิมีความเข้าใจในกฎระเบียบและข้อกำหนดของประเทศไทยที่สอดคล้องกับสากล เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตต้นน้ำตั้งแต่ระดับไร่นา

ทางที่ 11 ยกระดับการผลิต การตลาดและขยายโอกาสเข้าถึงแหล่งทุน

วิถีที่ 29 ขยายโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุน การที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน ดอกเบี้ยต่ำหรือปลอดดอกเบี้ย จะช่วยส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถพัฒนาและเพิ่มศักยภาพการผลิต รวมทั้งสามารถพัฒนาเครือข่าย สร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรเกษตรกรเพื่อต่อยอดสู่โอกาสอื่น

วิถีที่ 30 ขยายตลาดสินค้าการเกษตรสู่ตลาดโลก เพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้า ให้กับเกษตรกร ขยายช่องทางการตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ สร้างสินค้าเกษตรของไทยให้ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากลและสามารถส่งวางจำหน่ายในตลาดโลก

วิถีที่ 31 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชน การพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพเป็นเพื่อเชื่อมโยงภาคเกษตรและการท่องเที่ยว สร้างรูปแบบ/โมเดลเกษตรเชิงท่องเที่ยว โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชม สัมผัส กับวิถีเกษตรที่มีการผสมผสานกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในหลากหลายมิติในระดับชุมชน

วิถีที่ 32 สร้างเครือข่ายความร่วมมือภาครัฐ เอกชน และชุมชน (รัฐวิสาหกิจชุมชน)

โดยคัดเลือกเกษตรกรที่ดีเยี่ยมที่ประสบผลสำเร็จ ต่อยอดสู่รูปแบบธุรกิจใหม่ ซึ่งจัดตั้งโดยชุมชน ในรูปแบบ “รัฐวิสาหกิจชุมชน” มีรัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมลงทุน สร้างศักยภาพสินค้าเกษตรที่เอื้อต่อการส่งออกสู่ตลาดโลก รวมทั้งส่งเสริมความเข้มแข็งของห่วงโซ่อุปทานผ่านเครือข่ายเกษตรกร

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นว่า แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ด้านหมุดหมายการพัฒนาและกลยุทธ์การพัฒนาดังนั้น การที่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและองค์กรนอกภาครัฐได้ร่วมมือสนับสนุนกันขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมไปสู่การปฏิบัติ ถือได้ว่าต่างมีจุดมุ่งหมายอันเดียวกันที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปในทิศทางอันเดียวกันกับยุทธศาสตร์ชาติ และหมุดหมายของการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13

ส่วนที่ 6

การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ

แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม เป็นกรอบทิศทางในการพัฒนาประเทศในด้านเกษตรกรรม ซึ่งสามารถแปลงไปสู่การปฏิบัติได้ใน 5 ระดับ ดังนี้

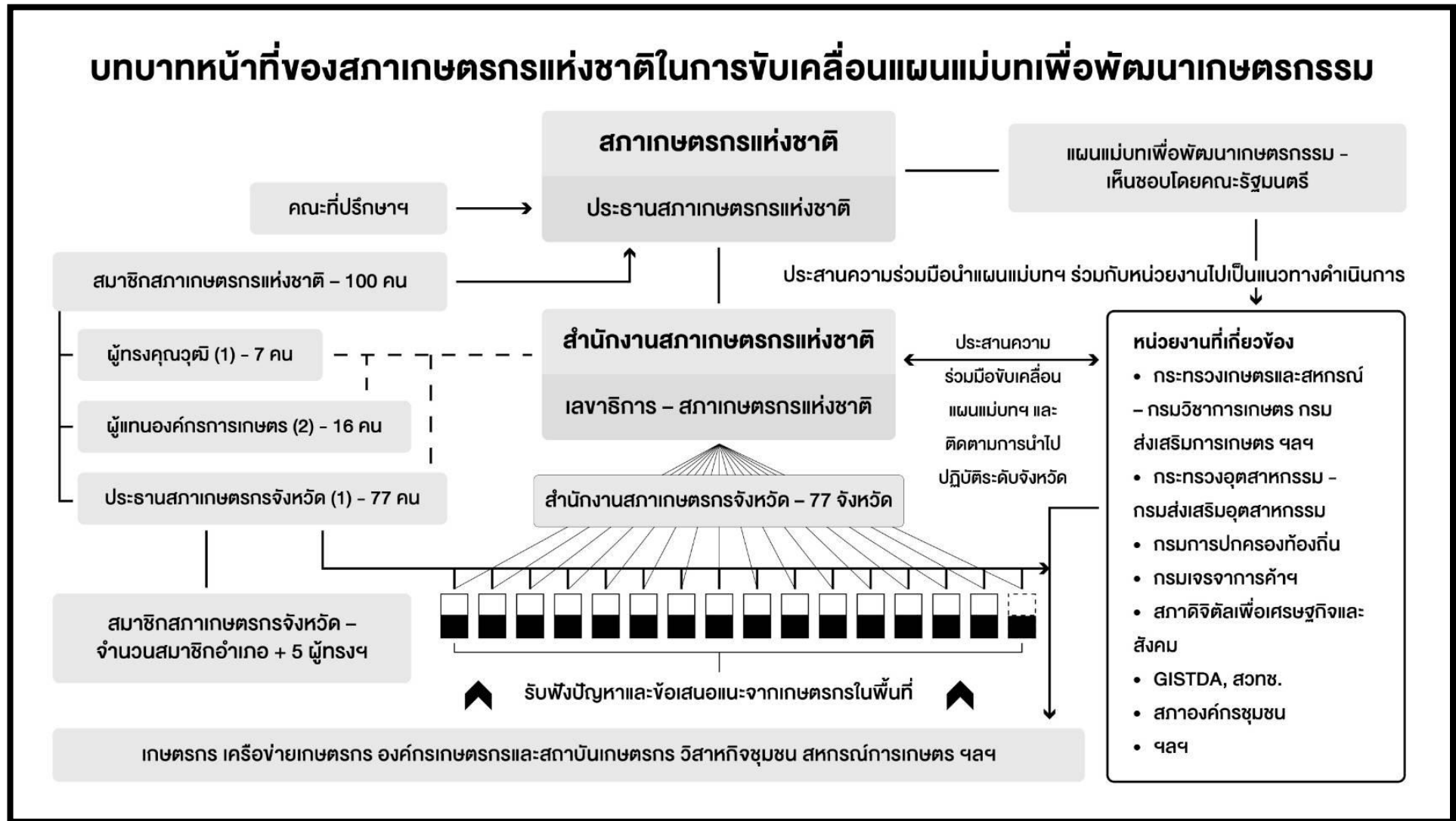
- 1) การนำแผนไปสู่การปฏิบัติของหน่วยราชการส่วนกลาง
- 2) การนำแผนไปสู่การปฏิบัติของหน่วยราชการส่วนภูมิภาค
- 3) การนำแผนไปสู่การปฏิบัติของหน่วยราชการส่วนท้องถิ่น
- 4) การประสานภาคีพัฒนานอกภาครัฐเพื่อนำแผนไปสู่การปฏิบัติ
- 5) ข้อเสนอต่อรัฐบาลและหน่วยงานกลไกของรัฐในการพัฒนาภาคเกษตรกรรมใน

ภาพรวม

6.1 การนำแผนไปสู่การปฏิบัติของหน่วยราชการส่วนกลาง

เพื่อให้แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ได้รับการแปลงไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามวิสัยทัศน์ และเป้าหมายของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมได้นั้น ทั้งสภาเกษตรกรแห่งชาติ และหน่วยราชการส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ต้องร่วมมือกันขับเคลื่อนตามแนวทาง ดังนี้

รูปภาพที่ 33 บทบาทหน้าที่ของสภาเกษตรกรแห่งชาติในการขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม
ที่มา : คณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม. สภาเกษตรกรแห่งชาติ. 2567.

1) บทบาทหน้าที่ของสภาเกษตรกรแห่งชาติ

สภาเกษตรกรแห่งชาติในฐานะองค์กรที่ทำหน้าที่ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. 2553 มาตรา 11(4) ที่บัญญัติให้ทำหน้าที่จัดทำแผนแม่บทพัฒนาเกษตรกรรมและมาตรา 42 ที่กำหนดให้ สภาเกษตรกรแห่งชาติ ทำแผนแม่บทพัฒนาเกษตรกรรมเสนอต่อนายกรัฐมนตรีพิจารณาถ้อยแถลงให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน เพื่อเสนอให้คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบต่อไป นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ.2553 ยังได้บัญญัติในมาตรา 43 สภาเกษตรกรแห่งชาติจะมีอำนาจหน้าที่ในการติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนรวมทั้งรายงานให้นายกรัฐมนตรีทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่สามารถนำแผนไปสู่การปฏิบัติได้ สภาเกษตรกรแห่งชาติ ในฐานะองค์กรตัวแทนของเกษตรกรที่ได้สะท้อนปัญหาความต้องการและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านเกษตรกรรม ซึ่งจะต้องประสานกลไกภาครัฐ ในระดับราชการส่วนกลาง อันได้แก่ กระทรวงและกรม เพื่อสร้างภาคีร่วมกันพัฒนาประเทศไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1.1) สื่อสารและถ่ายทอดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศด้านเกษตรกรรม ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐระดับกระทรวงและกรม ให้เข้าใจทิศทาง เป้าหมาย แนวทาง และผลสำเร็จในส่วนราชการที่เกี่ยวข้องให้สามารถเปลี่ยนแปลงแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมไปสู่การปฏิบัติได้โดยมีความสอดคล้องกับทิศทางและพัฒนาของแผนพัฒนา 5 ปี และแผนปฏิบัติราชการประจำปีของหน่วยงานนั้นๆ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานพัฒนาตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงาน (Function) ในการประสานหน่วยราชการส่วนกลางเพื่อสื่อสารและถ่ายทอดยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรกรรม สภาเกษตรกรแห่งชาติ มีหน้าที่จัดประชุมสัมมนาเพื่อประสานแผนแม่บทพัฒนาเกษตรกรรมและแผนพัฒนาของส่วนราชการระดับกระทรวงและกรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกษตรกรรม ทั้งการพัฒนาระดับปฐมภูมิ ทศตวรรษ และตติยภูมิ โดยวิเคราะห์และชี้ให้เห็นว่าบทบาทและหน้าที่ของส่วนราชการต่างๆ ในส่วนกลางมีประเด็นที่สอดคล้องตามเป้าหมายของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม

1.2) การประชุมสัมมนาเพื่อประสานแผนแม่บทพัฒนาเกษตรกรรมเข้าสู่แผนปฏิบัติการประจำปี (Operation plan) และแผนปฏิบัติราชการระยะ 5 ปี ของส่วนราชการระดับกระทรวงและกรม ทั้งนี้ เพื่อให้การขับเคลื่อนแผนแม่บทพัฒนาเกษตรกรรมนำไปสู่การปฏิบัติหน้าที่เห็นผลเป็นรูปธรรม นอกจากนี้สภาเกษตรกรแห่งชาติจะทำหน้าที่ในการประสานแผนพัฒนา 5 ปี ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องแล้ว เพื่อให้มั่นใจว่าแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมได้รับการแปลงไปสู่การปฏิบัติ สภาเกษตรกรแห่งชาติจะต้องประสานเพื่อยึดความเข้าใจในเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาและแนวทางตามยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติโดยจัดประชุมสัมมนาเพื่อร่วมกับวิเคราะห์แผนให้สามารถ

ทำเป็นแผนปฏิบัติการประจำปีของส่วนราชการ รวมไปถึงสามารถวิเคราะห์เพื่อแปลงเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่นำไปจัดทำงบประมาณประจำปี ในลักษณะที่แนวทางการพัฒนาเป็นไปตามแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมให้มีความสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานนั้น

1.3) ติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน การติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติตามและเป็นอำนาจหน้าที่ของสภาเกษตรกรแห่งชาติที่บัญญัติไว้ในมาตรา 43 และพระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ดังนั้นเพื่อในการขับเคลื่อนแผนแม่บทพัฒนาเกษตรกรรมมีการนำไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้นนอกจากการประชุมสัมมนาเพื่อประสานแผนปฏิบัติราชการระยะ 5 ปีและแผนปฏิบัติราชการประจำปี รวมทั้งแผนการจัดทำแผนงบประมาณประจำปีของส่วนราชการระดับกระทรวงและกรมแล้ว สภาเกษตรกรแห่งชาติ จะทำหน้าที่ในการจัดประชุมสัมมนาเพื่อให้ส่วนราชการที่เป็นภาคีการพัฒนาภาคเกษตรกรรมได้แลกเปลี่ยนสื่อสารข้อมูลและสารสนเทศในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ เพื่อสภาเกษตรกรแห่งชาติจะได้ประมวลและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อจัดทำรายงานเสนอต่อนายกรัฐมนตรีตามอำนาจหน้าที่ต่อสภาเกษตรกรแห่งชาติที่บัญญัติในมาตรา 43

2) บทบาทหน้าที่ของส่วนราชการและกรม

โดยบทบัญญัติของพระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ไม่ได้กำหนดให้สภาเกษตรกรแห่งชาติเป็นหน่วยที่ต้องนำไปปฏิบัติโดยตรง แต่ต้องอาศัยความร่วมมือกับหน่วยราชการที่เป็นภาคีการพัฒนาภาคเกษตรกรรมร่วมกันขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติ ทั้งนี้ พระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ได้บัญญัติในมาตรา 42 ให้อำนาจหน้าที่แก่สภาเกษตรกรแห่งชาตินำเสนอต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณากลับกรองและเสนอให้คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ ดังนั้นเมื่อคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้วจึงเป็นหน้าที่ของหน่วยราชการที่เป็นกลไกของรัฐ ที่จะต้องนำไปสู่การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ (function) ของส่วนราชการนั้น

การที่ส่วนราชการระดับกระทรวงและกรมจะสามารถนำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมไปสู่การปฏิบัติสามารถดำเนินการได้ดังนี้

2.1 ศึกษาวิเคราะห์เป้าหมาย ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาตามแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมในประเด็นที่มีความสอดคล้องเป้าหมายยุทธศาสตร์และอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการนั้น เพื่อแปลงประเด็นสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้อง บรรจุในแผนพัฒนา 5 ปี ของกระทรวงและกรมที่เป็นภาคีในการพัฒนาภาคเกษตรกรรม

2.2 ศึกษาวิเคราะห์เป้าหมายยุทธศาสตร์และแผนแม่บทนำมาแปลงสู่แผนปฏิบัติงานของหน่วยงานเพื่อจัดเป็นแผนของงบประมาณประจำปีของหน่วยงานในรูปแบบโครงการและกิจกรรมที่

สามารถระบุได้ว่ามีความสอดคล้องกันระหว่างเป้าหมายของแผนพัฒนาเกษตรกรรมและแผนปฏิบัติการของหน่วยงานนั้น

2.3 จัดทำรายงานผลการนำแผนไปปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาเกษตรกรรม ทั้งระดับการแปลงแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมสู่แผนปฏิบัติการของหน่วยงาน ชั้นจัดทำคำของบประมาณ และการดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่ไม่สามารถปฏิบัติตามแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมได้ โดยสภาเกษตรกรแห่งชาติ จะประสานความร่วมมือเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศร่วมกันกับหน่วยราชการภาคีพัฒนา ในเวทีถอดบทเรียนในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติและหาแนวทางการปรับปรุงวิธีการหรือกระบวนการร่วมกัน เพื่อให้การนำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมไปสู่การปฏิบัติได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมถึงสภาเกษตรกรแห่งชาติ จะต้องมีข้อมูลสารสนเทศที่มาจากหน่วยราชการที่นำแผนไปปฏิบัติ จัดทำเป็นรายงานเสนอ นายกรัฐมนตรีตามอำนาจหน้าที่ของสภาเกษตรกรแห่งชาติ ในขั้นตอนต่อไป

6.2 การนำแผนไปปฏิบัติในส่วนภูมิภาค

หน่วยราชการในส่วนภูมิภาค ได้แก่ จังหวัด และส่วนราชการสังกัดกระทรวงกรมต่างๆ ในระดับจังหวัด การบริหารราชการส่วนภูมิภาคมีโครงสร้างการบริหารการพัฒนาอยู่ 2 รูปแบบ ได้แก่

- 1) คณะกรรมการบริหารนโยบายตามยุทธศาสตร์ชาติระดับกลุ่มจังหวัด ระดับจังหวัด และระดับ

อำเภอ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาอำเภอ โดยแผนทั้งสามระดับนี้มีความสอดคล้อง มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน 2) คณะกรรมการและอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัด มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัด แผนนี้จะถูกนำไปบูรณาการเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาจังหวัดในด้าน การเกษตร

การขับเคลื่อนผลักดันแผนแม่บทพัฒนาเกษตรกรรมไปสู่การปฏิบัติในระดับจังหวัด มีแนวทางดำเนินการได้ดังนี้

1) บทบาทหน้าที่ของสภาเกษตรกรจังหวัด และสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด

สภาเกษตรกรจังหวัด และสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด สามารถผลักดันแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมไปสู่การปฏิบัติได้ ดังนี้

1.1) สภาเกษตรกรจังหวัดทำหน้าที่ตามมาตรา 33 (2) แห่งพระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ที่บัญญัติให้สภาเกษตรกรจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ “ประสานนโยบายและดำเนินงานระหว่างองค์กรเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร สถาบันวิจัย สถาบันการศึกษา และหน่วยงานของรัฐ” สภาเกษตรกรจังหวัด อาศัยอำนาจหน้าที่ดังกล่าวในการประสานนโยบายกับหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้มีการนำแผนแม่บทพัฒนาเกษตรกรรมไปสู่การปฏิบัติในระดับจังหวัด โดยมีการบรรจุสาระสำคัญ ทิศทาง เป้าหมาย และแนวทางดำเนินการเอาไว้ในแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์

การประสานนโยบายกับหน่วยงานของรัฐในระดับจังหวัดมีอยู่ 2 รูปแบบ ได้แก่

1.1.1) การประสานนโยบายจากบนลงล่าง (Top-down) หมายถึงรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐในระดับกระทรวง กรม มีนโยบายให้จังหวัดหรือส่วนราชการระดับจังหวัดปฏิบัติ หากนโยบายนั้นเป็นแนวทางอย่างกว้างว่ารัฐจะดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย สภาเกษตรกรจังหวัด สามารถให้ความเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติแก่กรมการ อนุกรรมการ หรือหน่วยงานนั้นได้ โดยยึดแนวทางตามแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม

1.1.2) การประสานนโยบายจากล่างขึ้นบน (Bottom-up) หมายถึงการเสนอแนวทางการปฏิบัติตามแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมให้มีการบรรจุสาระสำคัญเอาไว้ในแผนพัฒนา กลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ ในการจัดทำแผนดังกล่าวนี้ จะมีผู้แทนของสภาเกษตรกรจังหวัด ซึ่งโดยทั่วไปคือประธานสภาเกษตรกรจังหวัดจะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการหรืออนุกรรมการในการจัดทำแผนดังกล่าว ผู้แทน สภาเกษตรกรจังหวัด สามารถให้ข้อเสนอแนะความคิดเห็นในการนำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมไปบรรจุไว้ในแผนดังกล่าว

ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายช่องทาง เช่น การทำหนังสือราชการอย่างเป็นทางการเสนอความเห็น การเสนอความเห็นในฐานะกรรมการ อนุกรรมการในการประชุมหรือสัมมนาเพื่อจัดทำแผนดังกล่าว

1.2) สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด ทำหน้าที่ในการสนับสนุน สภาเกษตรกรจังหวัด ตามอำนาจหน้าที่ในมาตรา 38 แห่ง พระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ตามอนุ (1) คือ ทำหน้าที่เป็นเลขานุการของสภาเกษตรกรจังหวัดและหน้าที่ตามอนุ (2) คือ “รวบรวม ศึกษาและ วิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัด” ตามอำนาจหน้าที่ดังกล่าว นี้ สภาเกษตรกรจังหวัด จะต้องทำการศึกษาวิเคราะห์ทั้งแผนพัฒนาเกษตรกรรม ทิศทางและ ยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัด จัดทำเป็นรายงานข้อเสนอต่อ สภาเกษตรกรจังหวัด หรือประธานสภาเกษตรกรจังหวัด เพื่อเป็น ข้อมูลสนับสนุนผู้แทน สภาเกษตรกรจังหวัด ที่เป็นกรรมการหรืออนุกรรมการในการจัดทำแผน ดังกล่าว

นอกจากนี้ สภาเกษตรกรจังหวัด ยังต้องทำหน้าที่ตามมาตรา 38 อนุ (5) คือ “ประสานการ ดำเนินงานกับเกษตรกร องค์กรเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง” เพื่อทำหน้าที่เป็นเลขานุการของ สภาเกษตรกรแห่งชาติในการประสานงานกับจังหวัด และหน่วยราชการระดับจังหวัดให้มีการนำแผน แม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ที่ สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด ได้ศึกษาวิเคราะห์แล้วว่าควรจัดทำ กิจกรรมหรือโครงการที่เหมาะสมต่อการให้เกษตรกรในพื้นที่ได้รับประโยชน์สูงสุด ได้ถูกบรรจุไว้ใน

แผน รวมถึงการช่วยเหลือ สภาเกษตรกรจังหวัด ในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการนำแผนแม่บทพัฒนาเกษตรกรรมไปปฏิบัติในระดับจังหวัด

2) บทบาทหน้าที่ของจังหวัดและหน่วยงานระดับจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกษตรกรรม การที่จะให้องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนระดับจังหวัดนำแผนพัฒนาเกษตรกรรมไปบรรจุไว้ในแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดได้นั้นขึ้นอยู่กับระดับความสัมพันธ์ของ สภาเกษตรกรจังหวัด และ สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด กับองค์กรอื่นๆ ซึ่งต้องมีการประสานงาน การสื่อสารถ่ายทอดทิศทางและวิถีของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมให้มีความเข้าใจ รวมถึงมีการวิเคราะห์ให้มีการนำไปปฏิบัติในทิศทางที่สอดคล้องกัน

โดยทั่วไปแล้วการจัดทำแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดจะอาศัยข้อมูลความเห็นและความต้องการจากองค์กรต่างๆ ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนรวมทั้งกลุ่มองค์กรต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดเป็นความเห็นที่มาจากปัญหาและความต้องการจากระดับล่าง (Bottom – up) มาประกอบในการจัดทำแผน ในการที่จะให้เกิดการบูรณาการแผนร่วมกันระหว่างแผนแม่บทพัฒนาเกษตรกรรมและแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัด หน่วยงานระดับจังหวัดที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนดังกล่าว อาจร้องขอให้สภาเกษตรกรจังหวัด หรือ สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด ทำหน้าที่ในการรับฟังความเห็นจากเกษตรกร และองค์กรเกษตรกร โดย สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด ทำการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาตามกรอบทิศทางของแผนพัฒนาเกษตรกรรมเสนอความเห็นไปยังกรรมการหรืออนุกรรมการจัดทำแผนนั้น

นอกจากนี้ หน่วยงานรับผิดชอบในการจัดทำแผนระดับจังหวัดยังสามารถประสานกับ สภาเกษตรกรจังหวัด หรือสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด เพื่อร่วมกันวิเคราะห์แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม และแผนพัฒนาต่างๆ ระดับจังหวัดว่าจะสามารถบูรณาการร่วมกันอย่างไร เพื่อให้เกิดการนำไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายในทิศทางเดียวกัน

6.3 การนำแผนไปปฏิบัติในระดับท้องถิ่น

แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมสามารถนำไปปฏิบัติในระดับท้องถิ่นได้ โดยผ่านการดำเนินงานขององค์กรปกครองท้องถิ่น ในรูปแบบต่าง ๆ ที่สำคัญได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด

องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาล ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังกล่าวนี้อาจมีเครื่องมือในการบริหารการพัฒนา คือ แผนพัฒนาท้องถิ่น 5 ปี และแผนปฏิบัติการประจำปี

การที่จะขับเคลื่อนผลักดันให้มีการนำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมไปปฏิบัติในระดับท้องถิ่นผ่านแผนพัฒนาของท้องถิ่น สามารถดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ได้ดังนี้

1) บทบาทของสำนักงานสภาเกษตรจังหวัด ทำหน้าที่ตามมาตรา 38(2) คือ "รวบรวมศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของสภาเกษตร" แนวทางในการผลักดันให้มีการนำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมไปปฏิบัติในระดับท้องถิ่น สำนักงานสภาเกษตรจังหวัด จะทำหน้าที่ในการสนับสนุน สภาเกษตรจังหวัด และสมาชิกสภาเกษตรที่เป็นผู้แทนเกษตรระดับอำเภอ และสมาชิกสภาเกษตรที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การทำหน้าที่ตามมาตรา 38(2) ของ สำนักงานสภาเกษตรจังหวัด เพื่อสนับสนุนสมาชิกสภาเกษตรจังหวัด จะทำการรวบรวม ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1.1) รวบรวม ศึกษาและวิเคราะห์แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ เพื่อวิเคราะห์ว่าจะสามารถพัฒนาตาม 1 หลัก อันได้แก่ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ปรัชญา) (Philosophy of Sufficient Economy) 2 ฐาน (Foundation) 3 ทิศ (Ways) 11 ทาง (Means) และ 32 วิธี (Initiative) ของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม โดยแปลงเป็นกิจกรรมและโครงการ จัดทำเป็นรายงานข้อเสนอให้แก่สมาชิกสภาเกษตรในเขตอำเภอนั้นๆ

1.2) ศึกษา วิเคราะห์แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมเพื่อแปลงเป็นกิจกรรม หรือโครงการที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ในระดับท้องถิ่น จัดทำเป็นรายงานข้อเสนอต่อ สภาเกษตรจังหวัด

2) บทบาทของสมาชิกสภาเกษตรจังหวัด สมาชิกสภาเกษตรที่เป็นผู้แทนระดับอำเภอ และสมาชิกที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีถิ่นพำนักในเขตอำเภอนั้น ทำหน้าที่ในการสนับสนุนการนำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมไปสู่การปฏิบัติในระดับท้องถิ่นได้ ตามแนวทาง ดังนี้

2.1) ศึกษา ทำความเข้าใจรายงานการวิเคราะห์เพื่อบูรณาการแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมและแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ สำนักงานสภาเกษตรจังหวัด ได้จัดทำรายงานเสนอ สภาเกษตรจังหวัด และสภาเกษตรจังหวัด มีมติมอบหมายให้สมาชิกสภาเกษตรที่เป็นผู้แทนระดับอำเภอประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่ ทั้งนี้เป็นการทำหน้าที่ของสภาตามมาตรา 33(2) คือ "ประสานนโยบายและการดำเนินงานระหว่างองค์กรเกษตร

เกษตรกร สถาบันวิจัย สถาบันการศึกษา และหน่วยงานของรัฐ" ซึ่งหน่วยงานของรัฐที่สมาชิกสภาเกษตรกรต้องทำการประสานในที่นี้ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

2.2) ประสานองค์กรเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร เพื่อจัดทำข้อเสนอการพัฒนาท้องถิ่นด้านเกษตรกรรมที่สอดคล้องกับ ทิศ ทาง และวิถี ตามแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม เพื่อนำเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้มีการบรรจุเอาไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น และแผนปฏิบัติการประจำปีของท้องถิ่น

2.3) ในการผลักดันขับเคลื่อนการนำแผนพัฒนาเกษตรกรรมไปปฏิบัติในระดับท้องถิ่น นอกจากสมาชิกสภาเกษตรกรที่เป็นตัวแทนอำเภอจะประสานงานกับองค์กรเกษตรกร และกลุ่มเกษตรกรแล้ว ยังมีองค์กรภาคประชาชนที่สำคัญที่จะต้องประสานความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างพลังภาคประชาชนคือ สภาองค์กรชุมชนตำบล ซึ่งมีภารกิจตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนตำบล พ.ศ. 2551 ตามมาตรา 21 ได้แก่

มาตรา 21 ให้สภาองค์กรชุมชนตำบล มีภารกิจดังนี้

(1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและของชาติ

-
-
-

(4) เสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไขและการพัฒนาต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(5) เสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไข หรือความต้องการของประชาชนอันเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะของหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(6) จัดให้มีเวทีการปรึกษาหารือกันของประชาชนเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้ ความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่มีผลหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือ ทรัพยากรธรรมชาติ สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ทั้งนี้ องค์กรปกครอง

สวนท้องถิ่น หรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการหรือเป็นผู้อนุญาตให้ภาคเอกชนดำเนินการต้องนำความเห็นดังกล่าว มาประกอบการพิจารณาด้วย

-
-
-

ตามภารกิจดังกล่าว จะเห็นว่าสภาองค์กรชุมชนมีบทบาทสำคัญในการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย แผนพัฒนา โครงการและกิจกรรมต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น สมาชิกสภาเกษตรกรที่เป็นผู้แทนระดับอำเภอ ควรประสานความสัมพันธ์กับสภาองค์กรชุมชนเพื่อสื่อสาร สร้างความเข้าใจ ในเป้าหมาย ทิศทาง และสาระสำคัญและร่วมกันพัฒนาความคิดแปลงแผนแม่บทพัฒนาเกษตรกรรมเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การขับเคลื่อนดังกล่าวนี้ เป็นกระบวนการที่เป็นหัวใจของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น

3. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับรายงานการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะในการบูรณาการแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม และแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จากสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด สามารถสนับสนุนการนำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมไปสู่การปฏิบัติในท้องถิ่นได้ ดังนี้

3.1) นำสาระสำคัญเข้าสู่การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น หรือนำเข้าสู่การปรับแผนท้องถิ่นที่ได้จัดทำไว้แล้ว เสนออนุมัติการปรับแผนต่อสภาท้องถิ่น

3.2) นำวิธีการพัฒนาที่ได้วิเคราะห์ออกมาในรูปของกิจกรรมหรือโครงการเข้าสู่แผนปฏิบัติการประจำปี

3.3) ประสานกับสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด เพื่อร่วมกันดำเนินการ หรือร่วมกันติดตามประเมินผลการปฏิบัติตามแผน

ปัจจัยสำคัญในการนำแผนแม่บทไปสู่การปฏิบัติให้สำเร็จได้นั้น ขึ้นอยู่กับการประสานงานของสภาเกษตรกรจังหวัด กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด เป็นหน่วยสนับสนุนการประสานงาน เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกรในพื้นที่

6.4 การประสานภาคีร่วมพัฒนาประเทศด้านเกษตรกรรม

ภาคเกษตรกรรมมีความเชื่อมโยงกับประเด็นหลากหลายด้าน เช่น เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สุขภาพและโภชนาการ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ฯลฯ การขับเคลื่อนแผนแม่บทจำเป็นต้องประสานความร่วมมือกับภาคีพัฒนาประเทศด้านเกษตรกรรมในมิติต่างๆ ในห่วงโซ่คุณค่า เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน การร่วมมือกับภาคีพัฒนาช่วยให้การขับเคลื่อนกลยุทธ์สามารถครอบคลุมทุกด้านของห่วงโซ่คุณค่า ตั้งแต่การผลิต การแปรรูป การตลาด ไปจนถึงการบริโภค ความร่วมมือดังกล่าวช่วยให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งช่วยเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของบริบทของภาคเกษตรกรรม สภาพภูมิอากาศ เศรษฐกิจ และตลาดโลก

การขับเคลื่อนงานพัฒนาและยกระดับศักยภาพในภาคเกษตรกรรม มีความเชื่อมโยงกับบทบาทและภารกิจหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

มิติแต่ละด้าน	ภาคีที่เกี่ยวข้อง	บทบาทและความเชื่อมโยงกับภาคเกษตรกรรม
การเงินและเศรษฐกิจ	ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร (ธกส.) สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	การเงินการลงทุน การพัฒนา ศักยภาพธุรกิจ เศรษฐกิจ สถิติ การเกษตร การส่งเสริมสร้าง

มิติแต่ละด้าน	ภาคีที่เกี่ยวข้อง	บทบาทและความเชื่อมโยงกับภาคเกษตรกรรม
	(สสว.) สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์) ฯลฯ	มูลค่าเพิ่มด้านเศรษฐกิจและการตลาด
การค้าในประเทศและส่งออก	กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ สำนักงานมาตรฐานสินค้า (กระทรวงพาณิชย์) สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สมาคมค้าปลีกแห่งประเทศไทย สมาคมการค้าตลาดกลางค้าส่งสินค้าเกษตรไทย ส่งสมาคมตลาดสดแห่งประเทศไทย ฯลฯ	ส่งเสริมการค้าและพัฒนาการตลาดและสินค้าเกษตรทั้งในประเทศและต่างประเทศ... ทั้งค้าส่งและค้าปลีกในหลากหลายช่องทาง เช่น โมเดิร์นเทรดและซูเปอร์มาร์เก็ต โฮมเดลิเวอรี่ ฯลฯ
สังคม ชุมชน และแรงงาน	กรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (กระทรวงมหาดไทย) สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน) กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า สภาองค์กรชุมชน ฯลฯ	-พัฒนาชุมชน -สร้างอาชีพ -ทักษะความสามารถ -สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน
อุตสาหกรรมและการแปรรูป	กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (กระทรวงอุตสาหกรรม) สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สถาบันอาหาร (NFI) ฯลฯ	การพัฒนาศักยภาพด้านการแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรและอาหาร
การวิจัยด้านการเกษตร/อาหาร	สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ฯลฯ	ส่งเสริมและสนับสนุนด้านการวิจัยและนวัตกรรมเกี่ยวข้องกับภาคเกษตรและอาหาร
การศึกษาและสถาบันด้านการศึกษา	กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ และนวัตกรรม -	การบริการและสนับสนุนด้านการศึกษา วิชาการ งานวิจัยที่

มิติแต่ละด้าน	ภาคีที่เกี่ยวข้อง	บทบาทและความเชื่อมโยงกับภาคเกษตรกรรม
	มหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรกรรม วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยการอาชีพ ฯลฯ	รวมทั้งบริการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตร
สิ่งแวดล้อม	องค์การบริหารจัดการองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) ฯลฯ	ส่งเสริมและขับเคลื่อนงานพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องด้านความยั่งยืน
สุขภาพและโภชนาการ	สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) กรมอนามัย กรุงเทพมหานคร ฯลฯ	ข้อกำหนดและกฎระเบียบด้านอาหาร และการส่งเสริมด้านสุขภาพ และโภชนาการ
มาตรฐานและกฎระเบียบ	สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) กรมวิชาการเกษตร กรมปศุสัตว์ กรมประมง (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์) ฯลฯ	มาตรฐานและการส่งเสริมด้านมาตรฐาน กฎระเบียบด้านสินค้าเกษตร/ปัจจัยการผลิตด้านการเกษตร
นวัตกรรมและเทคโนโลยี	สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) (GISTDA) สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA) สภาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สมาคมโทรคมนาคมประเทศไทย ฯลฯ	เทคโนโลยีใหม่ๆที่เกี่ยวข้องกับอวกาศ และภูมิสารสนเทศ นวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านดิจิทัล ซอร์ฟแวร์ และปัญญาประดิษฐ์
การขนส่งสินค้าและโลจิสติกส์	บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด การรถไฟแห่งประเทศไทย และธุรกิจแพลตฟอร์มด้านการขนส่งสินค้าและขนส่งอื่นๆ ฯลฯ	ส่งเสริมและพัฒนาระบบการขนส่งผลผลิต สินค้าเกษตร และปัจจัยการผลิตทางการเกษตร

มิติแต่ละด้าน	ภาคีที่เกี่ยวข้อง	บทบาทและความเชื่อมโยงกับภาคเกษตรกรรม
การส่งเสริมด้านสุขภาพ	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ฯลฯ	ส่งเสริมและพัฒนาภาคีเครือข่ายด้านสุขภาพ (ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ)
การส่งเสริมการท่องเที่ยว อาหาร และเศรษฐกิจชุมชน	สำนักงานท่องเที่ยวจังหวัด สมาคมไทยธุรกิจการท่องเที่ยว (ATTA) สมาคมภัตตาคารและภาคีเครือข่ายร้านอาหารไทย สมาคมพ่อครัวไทย ฯลฯ	ส่งเสริมการท่องเที่ยว และเศรษฐกิจชุมชน บริการด้านอาหาร
หน่วยงานพัฒนาในภาคเอกชน	มูลนิธิชัยพัฒนา มูลนิธิโครงการหลวง สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน มูลนิธิชีววิถี (BIOTHAI) องค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน (GIZ) ฯลฯ	ส่งเสริมการพัฒนาด้านเกษตรทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ความหลากหลายด้านชีวภาพ

ความจำเป็นของการประสานความร่วมมือเชิงกลยุทธ์กับภาคีเครือข่ายข้างต้นนี้ จะช่วยเสริมแกร่งภาคเกษตรกรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อรับมือกับความท้าทายที่เกษตรกรต้องเผชิญในหลากหลายมิติ สามารถพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ครอบคลุมและมีความยั่งยืน โดยการใช้ทรัพยากรและศักยภาพของแต่ละฝ่ายให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน รวมถึงการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากและชุมชน ความมั่นคงทางอาหาร และความเป็นอยู่ที่ดีของเกษตรกรในระยะยาว

6.5 ข้อเสนอต่อรัฐบาลและหน่วยงานกลไกของรัฐในการพัฒนาภาคเกษตรกรรมในภาพรวม

จากการวิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. 2553 มาตรา 41 ที่กำหนดให้สภาเกษตรกรแห่งชาติจัดทำแผนแม่บท โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย รวมทั้งเชื่อมโยงกับแผนแม่บทระดับจังหวัด และต้องมีสาระสำคัญอย่างน้อย จำนวน 11 เรื่อง ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาคเกษตรกรรมของประเทศไทย ตั้งแต่ระดับการผลิต การแปรรูป การตลาดจนถึงการส่งออก รวมทั้งการสนับสนุนให้มีความมั่นคงทาง

อาหารและเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตร สภาเกษตรกรแห่งชาติ ข้อเสนอแนะ
ข้อเสนอต่อรัฐบาลและหน่วยงานกลไกของรัฐในการพัฒนาภาคเกษตรกรรมในภาพรวม เพื่อให้
หน่วยงานได้นำแนวทางการพัฒนาแผนงานโครงการภายใต้แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมไป
จัดทำแผนของกระทรวง กรม ที่เกี่ยวข้องในอันที่จะเป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรและรายได้ให้แก่
เกษตรกรต่อไป โดยมีรายละเอียดดังตาราง

**ตารางที่ 2 ข้อเสนอต่อรัฐบาลและหน่วยงานกลไกของรัฐในการพัฒนาภาคเกษตรกรรมใน
ภาพรวม**

ลำดับ ที่	ประเด็นกรอบแนวทาง ตามมาตรา 41 11 ทาง (Means)	แนวทางการพัฒนาแผนงาน โครงการของหน่วยงาน	หน่วยงานที่นำแผน ไปสู่การปฏิบัติ
1	ม.41(1) การพัฒนา ศักยภาพ การส่งเสริม และสนับสนุนการ รวมกลุ่มของเกษตรกร องค์กรเกษตรกร กลุ่ม เกษตรกร และ ยุว เกษตรกร ตามปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง (ทิศที่ 1 และ ทิศที่ 3)	1) พัฒนาศักยภาพผู้นำเกษตรกร ให้มีเจตคติและทักษะให้รู้เท่าทัน บริบทการเปลี่ยนแปลงทาง การเกษตร 2) ขยายกลุ่มเครือข่ายเกษตรกร ให้ครอบคลุมแต่ละสาขาการ ประกอบอาชีพทางการเกษตร 3) พัฒนาและส่งเสริมการขยาย กลุ่มเครือข่ายองค์กรเกษตรกรให้ มีความเข้มแข็งและสามารถ เชื่อมโยงธุรกิจเกษตรเพื่อสร้าง มูลค่าสินค้าเกษตรสู่ความยั่งยืน 4) การพัฒนาเสริมสร้างความ เข้มแข็งของเกษตรกรผู้ทำนา ด้วยศูนย์ข้าวเปลือกชุมชน 5) เสริมสร้างยุวเกษตรกรและ เกษตรกรรุ่นใหม่ (Smart Farmer) ให้แพร่หลายมากขึ้น	1) กรมส่งเสริมการเกษตร 2) กรมส่งเสริมสหกรณ์ 3) กรมพัฒนาชุมชน 4) กรมส่งเสริมการปกครอง ท้องถิ่น 5) กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม 6) กรมการค้าภายใน

ลำดับ ที่	ประเด็นกรอบแนวทาง ตามมาตรา 41 11 ทาง (Means)	แนวทางการพัฒนาแผนงาน โครงการของหน่วยงาน	หน่วยงานที่นำแผน ไปสู่การปฏิบัติ
		6) ส่งเสริมสนับสนุนการทำ การเกษตรตามแนวทางปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้ง การขยายผลการดำเนินงานโคก หนอง นา โมเดล	
2	ม.41(2) การส่งเสริม การพัฒนา การคุ้มครอง พื้นที่เกษตรกรรม และ การแก้ไขปัญหาดินและ ที่ดิน โดยส่งเสริมและ คุ้มครองสิทธิเกษตรกรให้ มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิใน ที่ดินเพื่อประกอบ เกษตรกรรมของตนเอง อย่างทั่วถึง (ทิศที่ 1 และ ทิศที่ 2)	1) สนับสนุนการเข้าถึงสิทธิใน ที่ดินทำกินให้แก่เกษตรกร 2) การปรับปรุงแก้ไข ระเบียบ ข้อกฎหมาย นโยบายต่าง ๆ ที่ เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงสิทธิ ในที่ดินทำกินของเกษตรกร 3) เร่งรัดในการช่วยเหลือ ประชาชนที่ไม่มีที่ดินทำกินและ ได้อยู่อาศัยหรือทำกินในเขตป่า ตามแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ ตามพระราชบัญญัติอุทยาน แห่งชาติ พ.ศ. 2562 และ พระราชบัญญัติสงวนและ คุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 4) เร่งรัดการแก้ปัญหาการทับ ซ้อนพื้นที่ป่าไม้กับพื้นที่ ส.ป.ก 5) การสนับสนุนการปรับปรุง บำรุงดินในพื้นที่เกษตรกรรมให้ เหมาะสมกับการเพาะปลูกของ เกษตรกร 6) ให้ความเข้มงวดในการบังคับ	1) กรมป่าไม้ 2) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช 3) กรมที่ดิน 4) สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อ เกษตรกรรม 5) กรมทรัพยากรชายฝั่ง 6) กรมส่งเสริมการเกษตร 7) กรมส่งเสริมสหกรณ์ 8) กรมพัฒนาชุมชน 9) กรมส่งเสริมการปกครอง ส่วนท้องถิ่น 10) คณะกรรมการนโยบาย ที่ดินแห่งชาติ (คทช.) 11) กรมโยธาธิการและ ผังเมือง

ลำดับ ที่	ประเด็นกรอบแนวทาง ตามมาตรา 41 11 ทาง (Means)	แนวทางการพัฒนาแผนงาน โครงการของหน่วยงาน	หน่วยงานที่นำแผน ไปสู่การปฏิบัติ
		ใช้กฎหมายโดยนำพื้นที่เกษตรไป ดำเนินการนอกภาคเกษตรกรรม เช่น บ้านจัดสรร รีสอร์ท โรงแรม โรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ	
3	ม.41(3) การสร้างความ เป็นธรรมด้านราคา ผลผลิตทางการเกษตร โดยคำนึงถึงการส่งเสริม ให้สินค้าเกษตรได้รับ ผลตอบแทนสูงสุด (ทิศที่ 1 และทิศที่ 3)	1) การแก้ไขปัญหาการค้าโคเนื้อ ตกต่ำโดยการพัฒนาห่วงโซ่ อุปทานโคเนื้อเพื่อยกระดับ เสถียรภาพด้านราคาอย่างยั่งยืน ได้แก่ งดการนำเข้าโคจาก ประเทศเมียนมา งดการนำเข้า เนื้อโคที่ผิดกฎหมาย เร่งรัดการ เจรจาเพื่อเพิ่มปริมาณ การ ส่งออก ตรวจสอบสารเร่งเนื้อ แดง และจัดตั้งองค์การส่งเสริม กิจการโคเนื้ออย่างเป็นรูปธรรม 2) การแก้ไขปัญหาการค้าผลผลิต ปาล์มน้ำมันตกต่ำทั้งระบบ และ ให้มี พ.ร.บ. รองรับ และมี หน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง 3) การสนับสนุนให้มีตลาดกลาง สินค้าเกษตรที่สำคัญ เช่น โรง เชือดชุมชน ลังชุมชน ลานเท ปาล์มน้ำมันชุมชน ฯลฯ โดย กำหนดเป็นข้อกำหนดระบบ โครงสร้างราคาสินค้าเกษตร 4) ยกระดับราคาสินค้าเกษตร	1) กรมปศุสัตว์ 2) กรมศุลกากร 3) กรมการค้าภายใน 4) กรมการค้าต่างประเทศ 5) สำนักงานมาตรฐาน สินค้าเกษตรและอาหาร แห่งชาติ 6) กรมส่งเสริมการเกษตร 7) กรมวิชาการเกษตร 8) กรมส่งเสริมสหกรณ์ 9) กรมส่งเสริมการปกครอง ส่วนท้องถิ่น 10) กระทรวงสาธารณสุข

ลำดับ ที่	ประเด็นกรอบแนวทาง ตามมาตรา 41 11 ทาง (Means)	แนวทางการพัฒนาแผนงาน โครงการของหน่วยงาน	หน่วยงานที่นำแผน ไปสู่การปฏิบัติ
		<p>ด้วยมาตรฐานสินค้าเกษตรให้มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม</p> <p>5) พืช ผัก และผลไม้ จัดระบบห่วงโซ่อุปทาน รวมทั้งระบบห้องเย็น (Coldchain) ยก ระดับมาตรฐานการผลิตพืช ผัก ผลไม้ให้สอดคล้องตามข้อกำหนดที่ตลาดผู้ซื้อยอมรับ รวมทั้งจัดทำระบบตรวจสอบย้อนกลับของผลผลิตได้และพัฒนาผลิตภัณฑ์ตลอดจนพัฒนาการเชื่อมโยงกับตลาดผู้ซื้อ ส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้ผลิต พัฒนาศูนย์รวบรวมผลผลิตขั้นต้น (ศูนย์รวบรวม/ล้าง) ฯลฯ รวมทั้งสร้างโอกาสให้เกิดมูลค่าเพิ่มระดับเกษตรกร</p> <p>6) สมุนไพร -พืชและอื่น ๆ เป็นทรัพยากรที่ต้องได้รับการศึกษาวิจัย เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ อาหาร ยา และผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ เครื่องสำอางและประทินโอม ฯลฯ ควรได้รับการพัฒนาตั้งแต่การผลิตระดับเกษตรกร การแปรรูปขั้นต้น โรงงานสกัดและ</p>	

ลำดับ ที่	ประเด็นกรอบแนวทาง ตามมาตรา 41 11 ทาง (Means)	แนวทางการพัฒนาแผนงาน โครงการของหน่วยงาน	หน่วยงานที่นำแผน ไปสู่การปฏิบัติ
		แปรรูป เพื่อใช้ประโยชน์ใน หลากหลายอุตสาหกรรม	
4	ม.41(4) การพัฒนาแหล่ง น้ำ และ จั ด รั ะ บ บ ช ล ปร ะ ท าน เพื่ อ เกษตรกรรม (ทิศที่ 1 ทิศที่ 2 และทิศ ที่ 3)	<p>1) ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน การจัดการระบบการบริหาร จัดการในภาคเหนือตอนบน ซึ่งมี ทิศทางการไหลของน้ำลงสู่แม่น้ำ โขง มีแม่น้ำกก อิง ให้ชุดลอก แหล่งน้ำขนาดกลางห้วยหนอง คลอง บึง ให้มีลักษณะแก้มลิง และทำธนาคารน้ำใต้ดินและ บริหารจัดการน้ำ กก อิง โขง สร้างระบบชลประทาน ครอบคลุมทุกพื้นที่เกษตรกรรม ในจังหวัดเชียงราย พะเยา และเชียงใหม่ ซึ่งเป็นต้นน้ำของ แม่น้ำกก แม่น้ำอิง</p> <p>2) ในพื้นที่ภาคเหนือ ควรจัดหา ระบบการผันน้ำเข้าสู่เขื่อนภูมิพล เขื่อนสิริกิติ์ และเขื่อนแควน้อย บำรุงแดน เพื่อเพิ่มปริมาณน้ำ เหนือ เขื่อน และนำมาใช้ ประโยชน์เพื่อเกษตรกรรมใน พื้นที่</p> <p>3) ในพื้นที่ลุ่มน้ำยม ควรมีแหล่ง เก็บกักน้ำและแหล่งพื้นที่หนอง น้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วมในพื้นที่</p>	<p>1) กรมชลประทาน 2) กรมพัฒนาที่ดิน 3) กรมทรัพยากรน้ำ 4) กรมทรัพยากรน้ำบาดาล 5) สำนักงานทรัพยากรน้ำ แห่งชาติ (สทช.) 6) สถาบันสารสนเทศ ทรัพยากรน้ำ (องค์การ มหาชน) (สสน.) 7) โครงการหลวง เช่น มูลนิธิอุทกพัฒน์ เป็นต้น 8) หน่วยงานภาคเอกชนฯ</p>

ลำดับ ที่	ประเด็นกรอบแนวทาง ตามมาตรา 41 11 ทาง (Means)	แนวทางการพัฒนาแผนงาน โครงการของหน่วยงาน	หน่วยงานที่นำแผน ไปสู่การปฏิบัติ
		<p>ตอนล่าง เช่น จังหวัดสุโขทัย พิษณุโลกฯ</p> <p>4) สำหรับพื้นที่ลุ่มน้ำบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก จะต้องพัฒนาเป็นพื้นที่หนองน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วมและเป็นแหล่งเก็บกักน้ำเพื่อการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง</p> <p>5) ด้านพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร และนครสวรรค์ ควรพัฒนาแม่น้ำปิง เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพระบบส่งน้ำให้เข้าถึงพื้นที่แปลงนาของเกษตรกร ทั้ง 3 จังหวัด</p> <p>6) พัฒนาประสิทธิภาพแหล่งเก็บน้ำขนาดใหญ่เพื่อเชื่อมโยงโครงข่ายน้ำเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น กว๊านพะเยา บึงสีไฟ บึงบอระเพ็ด หนองหาร ทะเลสาบหนองหาน ทะเลบัวแดง บึงระหาน ทะเลสาบสงขลา เป็นต้น</p> <p>7) พื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ในภาคกลาง ควรพัฒนาแผนบูรณาการด้านน้ำ ให้มีปริมาณน้ำใช้สำหรับการเพาะปลูกใน</p>	

ลำดับ ที่	ประเด็นกรอบแนวทาง ตามมาตรา 41 11 ทาง (Means)	แนวทางการพัฒนาแผนงาน โครงการของหน่วยงาน	หน่วยงานที่นำแผน ไปสู่การปฏิบัติ
		<p>พื้นที่เกษตรได้ตลอดทั้งปี</p> <p>8) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือควรพัฒนาระบบชลประทาน โดยการผันน้ำจากแม่น้ำโขงหรือแม่น้ำ อื่น ๆ เช่น แม่น้ำมูล แม่น้ำชี ลำน้ำสงคราม ลำน้ำเสียว ห้วยสำราญ ห้วยพะยุง ห้วยทับทัน ห้วยทา ห้วยแฮด เข้าสู่พื้นที่การเกษตร รวมทั้งการจัดหาแหล่งน้ำใต้ดินสำหรับพื้นที่นอกเขตชลประทานให้ทั่วถึง</p> <p>9) ใน เขต พื น ที่ ภ า ค ตะวันออกเฉียงเหนือ ให้มีการสร้างฝาย/เขื่อน ขนาดเล็กตามลำน้ำ และเร่งสร้างแหล่งเก็บน้ำขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ให้ครอบคลุมทุกจังหวัด</p> <p>10) ใน เขต พื น ที่ ภ า ค ตะวันออกเฉียงเหนือให้มีการผันน้ำจากเขื่อน หรือ แหล่งชลประทานในพื้นที่โดยระบบท่อส่งน้ำเติมลงในแหล่งเก็บน้ำสาธารณะในระดับหมู่บ้านตำบลและอำเภอ</p> <p>11) ด้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรเพิ่มประสิทธิภาพแหล่งน้ำในการกัก</p>	

ลำดับ ที่	ประเด็นกรอบแนวทาง ตามมาตรา 41 11 ทาง (Means)	แนวทางการพัฒนาแผนงาน โครงการของหน่วยงาน	หน่วยงานที่นำแผน ไปสู่การปฏิบัติ
		<p>เก็บและการส่งน้ำให้เข้าถึงพื้นที่ แหล่งปลูกไม้ผลที่สำคัญและพืช เศรษฐกิจอื่น ๆ ของประเทศ</p> <p>12) ในพื้นที่ภาคใต้ ให้มีการ สร้างฝาย/เขื่อน ขนาดเล็กตาม ลำน้ำ และเร่งสร้างแหล่งเก็บน้ำ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาด ใหญ่ ให้ครอบคลุมทุกจังหวัด ของภาคใต้</p> <p>13) การสนับสนุนแหล่งน้ำขนาด เล็กนอกเขตชลประทาน (บ่อจิว) ให้ทั่วถึงในพื้นที่การเกษตรและ เพียงพอความต้องการของภาค เกษตรกรรม</p>	
5	<p>ม.41(5) การอนุรักษ์ การ ฟื้นฟู และ การใช้ ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความ หลากหลายทางชีวภาพ เพื่อการเกษตร</p> <p>(ทิศที่ 1 ทิศที่ 2 และทิศ ที่ 3)</p>	<p>1) การบูรณาการพัฒนา อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรป่าต้นน้ำใน พื้นที่ภาคเหนือและภาคอื่น ๆ ให้ ครอบคลุมทั่วประเทศ</p> <p>2) สนับสนุนการบริหารจัดการที่ เกี่ยวข้องกับคุณภาพน้ำ ให้ เหมาะสมในการทำการเกษตร และอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำไม่ให้ แหล่งน้ำเป็นพิษ</p> <p>3) สนับสนุนการปรับปรุงดินใน พื้นที่เกษตรกรรมด้วยการไม่เผา วัสดุการเกษตรเพื่อลดฝุ่นควัน</p>	<p>1) กรมป่าไม้</p> <p>2) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช</p> <p>3) กรมพัฒนาที่ดิน</p> <p>4) กรมทรัพยากรน้ำ</p> <p>5) กรมทรัพยากรน้ำบาดาล</p> <p>6) กรมทรัพยากรชายฝั่ง</p> <p>7) กรมชลประทาน</p> <p>8) กรมควบคุมมลพิษ</p> <p>10) กรมส่งเสริมการเกษตร</p> <p>11) กรมส่งเสริมสหกรณ์</p> <p>12) กรมพัฒนาชุมชน</p>

ลำดับ ที่	ประเด็นกรอบแนวทาง ตามมาตรา 41 11 ทาง (Means)	แนวทางการพัฒนาแผนงาน โครงการของหน่วยงาน	หน่วยงานที่นำแผน ไปสู่การปฏิบัติ
		PM 2.5 4) ส่งเสริมสนับสนุนการเกษตรกรรมลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรด้วยคาร์บอนเครดิต 5) ส่งเสริมสนับสนุนงานวิจัยและพัฒนาการผลิตบรรจุภัณฑ์สินค้าเกษตรเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจากวัสดุทางการเกษตร เช่น ฟางข้าว กาบหุ้มลำต้นไม้ ลำต้นไผ่อัดแผ่น เป็นต้น	13) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 14) กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม 15) กรมการค้าภายใน 16) หน่วยงานภาควิชาการ
6	ม.41(6) การค้นคว้า วิจัย และพัฒนาภูมิปัญญา พันธุ์กรรมพืชและสัตว์ ท้องถิ่น นวัตกรรม เทคโนโลยีที่เหมาะสม และการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้ค้นคว้า วิจัย และพัฒนา เพื่อประโยชน์ทางเกษตรกรรม และเกษตรอุตสาหกรรม (ทิศที่ 1 และทิศที่ 3)	1) การยกระดับและพัฒนาศักยภาพเกษตรกร องค์กรเกษตรกรและยุวเกษตรกรในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลภาคเกษตรกรรม 2) การพัฒนาชุมชนนวัตกรรมการผลิตเยื่อฟางข้าวเชิงพาณิชย์ ด้วยนวัตกรรมแบบเปิด เพื่อสร้างรายได้ให้เกษตรกร ลดปัญหามลภาวะจาก PM 2.5 อย่างยั่งยืนด้วยรูปแบบเศรษฐกิจ <u>BCG</u> 3) การผลิตข้าว การพัฒนาสายพันธุ์ข้าว และพัฒนาระบบเกษตรกรรม เพื่อพัฒนาการปลูก	1) กรมวิทยาศาสตร์และบริการ 2) สถาบันอุดมศึกษา 3) สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (GISTDA) 4) กรมส่งเสริมการเกษตร 5) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 6) กรมส่งเสริมสหกรณ์ 4) กรมพัฒนาชุมชน 8) กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม 9) กรมการค้าภายใน 10) ภาคเอกชน

ลำดับ ที่	ประเด็นกรอบแนวทาง ตามมาตรา 41 11 ทาง (Means)	แนวทางการพัฒนาแผนงาน โครงการของหน่วยงาน	หน่วยงานที่นำแผน ไปสู่การปฏิบัติ
		<p>ข้าวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว เพื่ออุตสาหกรรม การแปรรูป และการส่งออก รวมทั้งการนำข้าวมาเป็นอาหารสัตว์อย่างครบวงจร</p> <p>4) สนับสนุนงบประมาณด้านการค้นคว้า วิจัย และพัฒนาภูมิปัญญา พันธุกรรมพืชและสัตว์ท้องถิ่น นวัตกรรมเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อประโยชน์ทางเกษตรกรรม และเกษตรอุตสาหกรรมให้กับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยและพัฒนา รวมทั้งมหาวิทยาลัยภาควิชาการด้วย</p> <p>5) การแก้ไขปัญหาโรคศัตรูพืช โดยการนำงานวิจัยและพัฒนาของภาควิชาการมาใช้บริหารจัดการช่วยลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต</p>	
7	<p>ม.41(7) การเสนอแนะแนวทางในการเข้าถึงแหล่งทุน และการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร (ทิศที่ 1 และทิศที่ 3)</p>	<p>1) ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรให้มีอำนาจการต่อรองสามารถเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อพัฒนาด้านการเกษตร</p> <p>2) ให้สถาบันการเงินผ่อนปรนระเบียบ ข้อบังคับฯ โดยให้</p>	<p>1) ธนาคารของรัฐ</p> <p>2) กรมประชาสัมพันธ์</p> <p>3) กรมส่งเสริมการเกษตร</p> <p>4) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น</p> <p>5) กรมส่งเสริมสหกรณ์</p>

ลำดับ ที่	ประเด็นกรอบแนวทาง ตามมาตรา 41 11 ทาง (Means)	แนวทางการพัฒนาแผนงาน โครงการของหน่วยงาน	หน่วยงานที่นำแผน ไปสู่การปฏิบัติ
		<p>เกษตรกรที่มีที่ดินทำกินแต่ไม่มีเอกสารสิทธิให้สามารถใช้บุคคล ค้ำประกันเงินกู้แทน</p> <p>3) ขยายเวลาชำระหนี้ ในกรณี เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ ภาครัฐ และผ่อนปรนอัตรา ดอกเบี้ย</p> <p>4) เร่งรัดการประชาสัมพันธ์สร้าง การรับรู้ให้แก่เกษตรกรที่อยู่ ห่างไกลในการเข้าถึงแหล่งทุน และการแก้ไขปัญหาหนี้สินของ เกษตรกร</p>	<p>6) กรมพัฒนาชุมชน</p> <p>7) กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม</p> <p>8) กรมการค้าภายใน</p>
8	<p>ม.41(8) การส่งเสริม คุ้มครองสิทธิเกษตรกร และการเพิ่มสิทธิและ บทบาทของเกษตรกรที่ เกี่ยวข้องกับการทำกิน และการเข้าถึงแหล่ง ทรัพยากรที่จำเป็นต่อ การประกอบการเกษตร (ทิศที่ 2)</p>	<p>1) การได้รับผลกระทบจากช้าง ป่าบุกรุกที่ทำกินของเกษตรกร</p> <p>2) การแก้ไขปัญหาการระบาดของ ของปลาหมอคางค้ำที่ส่งผล กระทบต่อระบบนิเวศน์และมี แนวโน้มที่จะขยายตัวในวงกว้าง</p> <p>3) การแก้ไขปัญหาด้านข้อ ระเบียบกฎหมายที่มีผลกระทบ ต่อชาวประมงพื้นบ้าน</p> <p>4) สนับสนุนการใช้พลังงาน สะอาดช่วยเหลือเกษตรกร เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม พลังงานน้ำ เป็นต้น</p> <p>5) สนับสนุนการรักษาสุขภาพ</p>	<p>1) กรมป่าไม้</p> <p>2) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช</p> <p>3) กรมประมง</p> <p>4) กรมพลังงานทดแทนและ อนุรักษ์พลังงาน</p> <p>5) กระทรวงสาธารณสุข</p> <p>6) กระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์</p> <p>7) สำนักงานหลักประกัน สุขภาพแห่งชาติ</p> <p>8) กรมส่งเสริมการปกครอง ท้องถิ่น</p> <p>9) หน่วยงานภาควิชาการ</p>

ลำดับ ที่	ประเด็นกรอบแนวทาง ตามมาตรา 41 11 ทาง (Means)	แนวทางการพัฒนาแผนงาน โครงการของหน่วยงาน	หน่วยงานที่นำแผน ไปสู่การปฏิบัติ
		<p>อนามัยของเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากการใช้เคมีเกษตร</p> <p>6) ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมให้กับเกษตรกร</p>	
9	<p>ม.41(9) การสร้างเครือข่ายองค์กรเกษตรกร เชื่อมโยง และพัฒนาความร่วมมือในด้านการผลิตทางเกษตรกรรม การแปรรูป การตลาด และการบริโภคเพื่อการยังชีพระหว่างเครือข่ายองค์กรเกษตรกรกับภาครัฐและภาคเอกชน (ทิศที่ 1 และทิศที่ 3)</p>	<p>1) พัฒนาและเสริมสร้างสหกรณ์ให้มีความเข้มแข็งในด้านต่างๆ ได้แก่ การผลิต การแปรรูป ขั้นต้น การตลาด และการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาเพิ่มประสิทธิภาพในรูปแบบอุตสาหกรรมชุมชน</p> <p>2) การบูรณาการความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชนต่าง ๆ ในการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมบริหารจัดการข้อมูลเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อยกระดับสินค้าเกษตรอุตสาหกรรมชุมชนอย่างครบวงจร (การผลิต-การแปรรูป-การตลาด) พร้อมขับเคลื่อนเครือข่ายทุกระดับทั่วประเทศ</p> <p>3) เชื่อมโยงเครือข่าย และพัฒนาความร่วมมือระหว่างเครือข่ายองค์กรเกษตรกรกับภาครัฐและภาคเอกชนให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มของ</p>	<p>1) กรมส่งเสริมสหกรณ์</p> <p>2) กรมส่งเสริมการเกษตร</p> <p>3) กรมพัฒนาชุมชน</p> <p>4) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น</p> <p>5) กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม</p> <p>6) กรมการค้าภายใน</p>

ลำดับ ที่	ประเด็นกรอบแนวทาง ตามมาตรา 41 11 ทาง (Means)	แนวทางการพัฒนาแผนงาน โครงการของหน่วยงาน	หน่วยงานที่นำแผน ไปสู่การปฏิบัติ
		สินค้าเกษตร 4) สนับสนุนการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์เพิ่มช่องทางการ จำหน่ายสินค้าเกษตร	
10	ม.41(10) การสนับสนุน ส่งเสริมการให้คำปรึกษา อบรม ถ่ายทอดองค์ ความรู้ เทคโนโลยีด้าน เกษตรกรรม และการ จัดการแก่เกษตรกรและ ยุวเกษตรกร (ทิศที่ 1)	1) พัฒนาศักยภาพการบริหาร จัดการเกษตรกรรมทั้งระบบด้วย เทคโนโลยีอวกาศ Gistda และ แอปพลิเคชัน Dargon Fly มา ประยุกต์ใช้ในพื้นที่ร่วมกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) พัฒนาองค์ความรู้สมัยใหม่ โดยคำปรึกษา อบรม ถ่ายทอด เทคโนโลยีด้านเกษตรกรรม การจัดการแก่เกษตรกร และยุว เกษตรกร 3) การให้บริการข้อมูลข่าวสาร ของหน่วยงานภาครัฐเพื่อ สนับสนุนการผลิต การแปรรูป การตลาดแก่เกษตรกรและยุว เกษตรกร 4) ควรมีโครงสร้างหลักสูตรใน สถาบันอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ เทคโนโลยีด้านเกษตรกรรม นวัตกรรมและการจัดการแก่ ผู้สนใจศึกษาและพัฒนาภาค เกษตรกรรมในอนาคต	1) กรมวิทยาศาสตร์และ บริการ 2) สถาบันอุดมศึกษา 3) สำนักงานพัฒนา เทคโนโลยีอวกาศและภูมิ สารสนเทศ (GISTDA) 4) กรมส่งเสริมการเกษตร 5) กรมส่งเสริมการปกครอง ท้องถิ่น 6) สำนักงานทรัพยากรน้ำ แห่งชาติ (สทช.) 7) สถาบันสารสนเทศ ทรัพยากรน้ำ (องค์การ มหาชน) (สสน.) 8) ภาคเอกชน

ลำดับ ที่	ประเด็นกรอบแนวทาง ตามมาตรา 41 11 ทาง (Means)	แนวทางการพัฒนาแผนงาน โครงการของหน่วยงาน	หน่วยงานที่นำแผน ไปสู่การปฏิบัติ
11	ม.41(11) การปรับปรุง การบริหารจัดการ กองทุนที่เกี่ยวข้องกับ การเกษตรที่มีอยู่ให้ สามารถรองรับการ ช่วยเหลือเกษตรกรอย่าง ครบวงจรและลดการ ซ้ำซ้อน รวมถึงการจัดตั้ง กองทุนเพื่อวัตถุประสงค์ ดังกล่าว (ทิศที่ 1)	1) ควรขยายขอบข่ายของ กองทุนให้ครอบคลุมถึงปัญหาที่ สำคัญของประเทศที่เกี่ยวข้องกับ ด้านการเกษตรและตัวเกษตรกร เอง เช่น พ.ร.บ.กองทุนทุเรียน ไทย พ.ร.บ.กองทุนสวัสดิการ เกษตรกร พ.ร.บ.กองทุนสำรอง เลี้ยงชีพเกษตรกร เป็นต้น 2) ควรทบทวนแนวทางการ บริหารกองทุนที่มีอยู่เป็นจำนวน มาก โดยปรับลดกองทุนที่ไม่ สำคัญออกหรือการปฏิรูปกองทุน ด้านการเกษตรให้เหมาะสมกับ ปัจจุบัน 3) ควรมีสำนักงานบริหาร กองทุนที่เกี่ยวข้องกับ เกษตรกรกรมในการบริหารจัดการ กองทุนที่มีอยู่ในประเทศไทยให้มี ความเป็นเอกภาพ	1) กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ 2) กระทรวงการคลัง 3) สำนักนายกรัฐมนตรี

ที่มา : ข้อมูลจาก Summary report ณ วันที่ 6 กรกฎาคม 2567 สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ
NATIONAL FARMERS COUNCIL

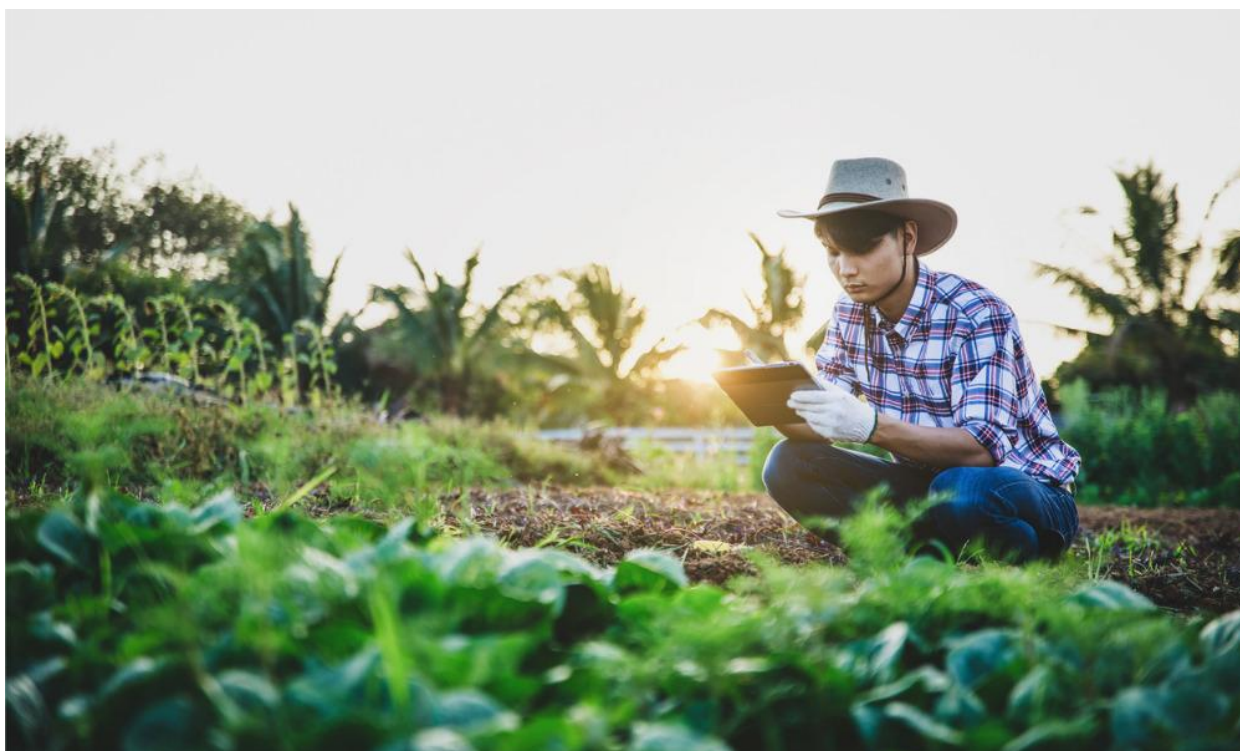
: แบบสำรวจข้อมูลและรายงานผลการปฏิบัติงานของสภาเกษตรกรจังหวัด 77 จังหวัด ณ วันที่
2 กรกฎาคม 2567

วิเคราะห์โดย : 1) ดร.ประทีป ตระกูลสา 2) ดร.พิทักษ์ สุภนันทการ 3) ผศ.ทศพล สมพงษ์

ส่วนที่ 7

การตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติงานตามแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม

ตามพระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. 2553 มาตรา 43 กำหนดให้สภาเกษตรกรแห่งชาติมีหน้าที่จัดทำแผนแม่บทฯ ติดตาม และตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนแม่บท รวมถึงการรายงานปัญหาและอุปสรรคที่ไม่สามารถดำเนินการตามแผนแม่บทได้ เพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินงานต่างๆ เป็นไปตามแผนและบรรลุเป้าหมาย รวมทั้งสามารถมีกระบวนการและกลไกปรับปรุงได้เมื่อจำเป็น เนื่องจากบริบททางการเกษตร เปลี่ยนไปจากเดิม และอยู่ท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง สภาพภูมิอากาศ และเทคโนโลยีใหม่ๆ ฯลฯ การประเมินและติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอช่วยให้สามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วและเพิ่มขีดความสามารถเชิงการแข่งขันของภาคเกษตรกรรม

7.1 หลักการประเมินและติดตามการดำเนินงานแผนแม่บทฯ

การประเมินและติดตามผลการดำเนินการตามแผนแม่บทถือว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งหลักการดังกล่าวถือว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือเพื่อสนับสนุนนโยบายขององค์กร และเป็นกลไกที่เป็นอิสระในการรายงานผลต่อผู้บริหารและคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง

หลักการพื้นฐานของการประเมินและติดตามผลการดำเนินงานนำแผนแม่บทฯ มีข้อพิจารณาที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. การประเมินและติดตามผลการดำเนินงานตามแผนแม่บทฯ จะต้องดำเนินการที่เป็นอิสระ มีการวางแผนและแจ้งแผนการประเมินแก่หน่วยงานที่จะทำการประเมินล่วงหน้า เพื่อการเตรียมความพร้อมและให้ความร่วมมือที่ดี... ไม่มีการประเมินใดๆ ที่ไม่แจ้งล่วงหน้า

2. เน้นการโดยผู้ประเมิน/ทีมงานผู้ประเมินที่มีความสามารถ โดยปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ

3. ประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดของเป้าประสงค์ทั้งหมดในแผนแม่บท มีเอกสารและหลักฐานที่ยืนยันผลการประเมินตามตัวชี้วัด ที่สอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการประเมินและติดตามผล

4. เปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับค่าเป้าหมาย (Target) ของตัวชี้วัดทั้งหมดในแผนแม่บท การพัฒนาการเกษตร ดังนี้

4.1 ผลการดำเนินงานสูงกว่าหรือเท่ากับค่าเป้าหมาย (Target) ของตัวชี้วัดในแผนแม่บท การพัฒนาการเกษตร ถือว่าผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดนั้นๆ บรรลุเป้าหมายการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์

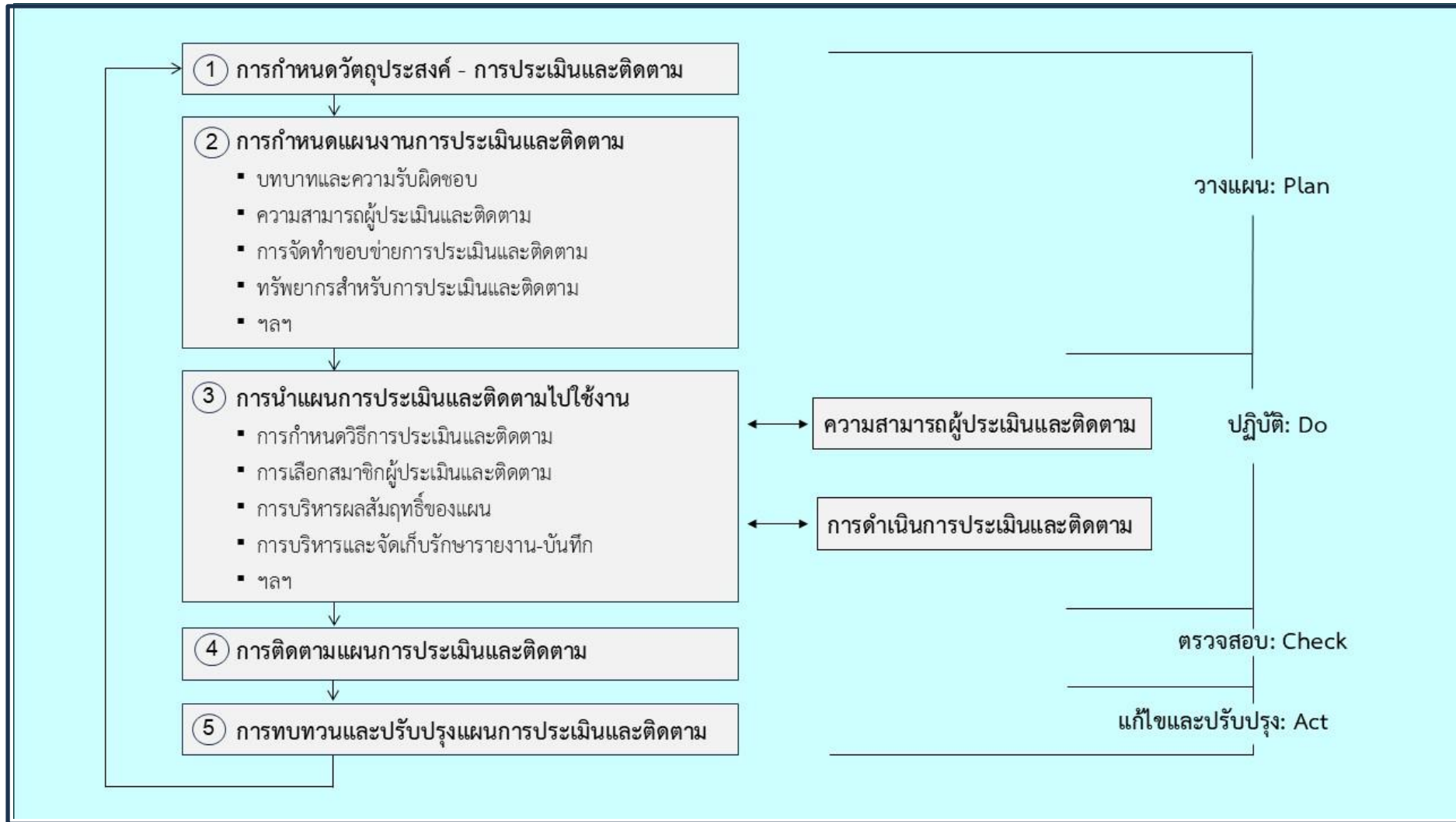
4.2 ผลการดำเนินงานต่ำกว่าค่าเป้าหมาย (Target) ของตัวชี้วัดในแผนแม่บท การพัฒนาการเกษตร ถือว่าผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดนั้นๆ ไม่บรรลุเป้าหมายการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์

5. จัดทำรายงานการประเมินและติดตามตามรูปแบบ (Report format) ที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งให้ความเห็นจากทีมผู้ประเมินและติดตาม

6. ส่งรายงานตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ รวมทั้งแจกจ่ายรายงานให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง

7.2 แนวทางการประเมินและติดตามผลการดำเนินการนำแผนแม่บทฯ ไปปฏิบัติ

ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ๆ 5 ขั้นตอน ดังนี้

รูปภาพที่ 34 แนวทางการประเมินผลและติดตามผลการดำเนินงานตามแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมตามหลักการ PDCA (Plan-Do-Check-Act)

ที่มา : คณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม. สภาเกษตรกรแห่งชาติ. 2567.

คำอธิบาย แนวทางการดำเนินการประเมินและติดตามการดำเนินการแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรม

7.2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์และขอบข่ายของแผนการประเมินและติดตาม

1.1 วัตถุประสงค์ (Objectives)

การประเมินและติดตามการดำเนินการของแผนแม่บท อาจมีวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย ซึ่งทีมผู้ประเมินและติดตามผลจะต้องกำหนดให้ชัดเจนตั้งแต่เริ่มต้น เช่น

- (1) ประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการดำเนินการของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม
- (2) ติดตามสถานะและทราบความคืบหน้าของการดำเนินการแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม
- (3) การปรับปรุงและสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานที่มีศักยภาพในการนำแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรมไปปฏิบัติ
- (4) ติดตามและสืบสวนหาสาเหตุของปัญหา-อุปสรรค เพื่อรายงานต่อผู้บริหาร

1.2 ขอบข่าย (Scope)

การกำหนดขอบข่ายในการประเมินและติดตามผลการดำเนินงานตามแผนแม่บท ควรกำหนดและระบุให้ชัดเจนว่าจะครอบคลุมหน่วยงานใด โครงการใด พื้นที่ใด และกิจกรรมใดบ้าง.. การกำหนดขอบข่ายให้ชัดเจนตั้งแต่แรกจะช่วยให้สามารถวางแผนการดำเนินการประเมินติดตามได้อย่างเหมาะสมตั้งแต่ครั้งแรก

7.2.2 การกำหนดแผนงานการประเมินและติดตาม

การกำหนดแผนงานการประเมินควรประกอบด้วยหลักการและขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.1 การแต่งตั้งคณะผู้ประเมินและติดตามผล ผู้ตรวจประเมินควรประกอบไปด้วยสมาชิกที่มีหลากหลายทักษะและประสบการณ์ (Multi-disciplinary team)

2.2 ให้การพิจารณาถึงความสามารถของคุณสมบัติ และประสบการณ์ผู้ประเมิน ซึ่งผู้จะทำการประเมินและติดตามแผนฯ ควรมีคุณสมบัตินี้ดังต่อไปนี้

- (1) มีความรู้และความสามารถในการประเมินติดตามการดำเนินงาน
- (2) มีความเข้าใจเกี่ยวกับแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรมเป็นอย่างดี
- (3) มีความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารโครงการ (Project management) เป็นอย่างดี
- (4) มีทักษะในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และมีปฏิภาณไหวพริบดี

2.3 กำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของผู้ประเมินและติดตามผลการดำเนินงาน จำนวนสมาชิกในทีมผู้ประเมินจะต้องเหมาะสมกับภารกิจ ขอบข่ายกิจกรรม และปริมาณงาน

(1) หัวหน้าผู้ประเมิน

(2) สมาชิกทีมผู้ประเมิน

(3) ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง – อาจเป็นคนที่องค์กรหรือนอกองค์กรก็ได้

2.4 กำหนดรูปแบบวิธีการ และเครื่องมือในการประเมินและติดตามแผนแม่บทเพื่อพัฒนา เกษตรกรรม

(1) วิธีการ (Methodology) จะใช้วิธีการประเมินแบบใด จะเป็นแบบลงพื้นที่หน้างาน (Onsite evaluation) ณ สถานที่ (สำนักงาน และโครงการ) ใช้วิธีการประเมินทางไกล (Remote evaluation) (เช่น ใช้วิธีการประเมินแบบออนไลน์) หรือทั้งสองวิธีประกอบกัน

(2) เครื่องมือ (Tools) จะใช้เครื่องมือใด เช่น ซอฟต์แวร์/โปรแกรมการเก็บข้อมูล หรือ แพลตฟอร์มดิจิทัล หรือเครื่องมืออื่น ๆ

(3) รูปแบบรายงาน (Report format) จะต้องกำหนดรูปแบบการรายงานไว้ให้ชัดเจน เพื่อรายงานแก่ผู้บริหาร รวมทั้งส่งรายงานให้แก่นายกรัฐมนตรี

2.5 กำหนดระยะเวลาในการประเมินและติดตามจะใช้ระยะเวลาเท่าใด

2.6 ประเมินค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง – ค่าตอบแทนทีมงานผู้ประเมิน ค่าใช้จ่ายในการ เดินทาง ค่าอาหารและที่พัก รวมถึงค่าใช้จ่ายสืบเนื่องอื่น ๆ เป็นต้น

2.7 สื่อสารและแจ้งแผนการประเมินและติดตามผลแก่หน่วยงานที่จะดำเนินการตรวจ ประเมินรวมทั้งผู้เกี่ยวข้อง

2.8 ทบทวนข้อกำหนดและตัวชี้วัด (KPIs) และการจัดทำรายการประเมินและติดตามผล (Evaluation checklist)

2.9 วางแผนและจัดทำเอกสารแนวทางการดำเนินการดำเนินการประเมินและติดตาม (Evaluation checklist and guidelines)

2.10 ทำความเข้าใจกับทีมผู้ประเมินเกี่ยวกับกระบวนการตามข้อ 2.6 แก่สมาชิกทีม

2.11 กำหนดรูปแบบการรายงานผลการติดตามและการแก้ไขปัญหา เพื่อให้นายกรัฐมนตรี สามารถทราบถึงสถานการณ์และความคืบหน้าในการปฏิบัติงานตามแผนแม่บทเพื่อพัฒนา เกษตรกรรม

7.2.3 การดำเนินการประเมินและติดตามผลการปฏิบัติ

การดำเนินการประเมินและติดตามการนำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมไปปฏิบัติเป็นกระบวนการที่สำคัญมากที่จะส่งผลต่อความสำเร็จในการประเมินและติดตามผล ซึ่งควรให้การพิจารณาในประเด็นการปฏิบัติที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

3.1 การประชุมเปิด ควรประชุมร่วมกับฝ่ายบริหารขององค์กรที่นำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมไปปฏิบัติ แนะนำทีมงานผู้ประเมิน รายละเอียดต่างๆในแผนการประเมินและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความร่วมมือในการให้ข้อมูล และเตรียมเอกสาร-หลักฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.2 ทบทวนเอกสารเกี่ยวข้องกับเกณฑ์การประเมินและตัวชี้วัด (Evaluation criteria and KPIs) ซึ่งได้มีการกำหนดไว้แล้ว (ที่ระบุไว้ในส่วนที่ 6) และรายการประเมินและติดตามผล (Checklist)

(1) ข้อมูลจากเอกสารการดำเนินงานองค์กร/ หน่วยงาน/ แผนกที่จะทำการประเมิน
(2) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการโครงการ (เช่น ระเบียบปฏิบัติ แผนงาน บันทึกหรือเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง)

- (3) รายการประเมินและติดตามครั้งที่ผ่านๆมา (ถ้ามี)
(4) ข้อบกพร่อง ปัญหา-อุปสรรคด้านการปฏิบัติที่รับทราบกัน
(5) ฯลฯ

3.3 รวบรวมข้อมูลแหล่งต่าง ๆ ที่จำเป็นและเกี่ยวข้อง (เช่น รายงานความคืบหน้าโครงการ บันทึกรายงานการประชุมสรุปงาน ข้อมูลจากระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ฯลฯ) รวมทั้งการสัมภาษณ์และพูดคุยกับผู้บริหารและพนักงานผู้ปฏิบัติงานโดยตรง

3.4 เพื่อให้กระบวนการประเมินและติดตามผลมีประสิทธิภาพ มีข้อพึงปฏิบัติของผู้ประเมินในระหว่างการดำเนินการประเมินและติดตามการปฏิบัติแผนแม่บทฯ

(1) ผู้ประเมินแผนฯ ควรให้ความสำคัญกับประเด็นหลักๆ
(2) ให้ความสนใจกับข้อมูล สถิติ และหลักฐานสำคัญที่จะสนับสนุนความสัมพันธ์ของกิจกรรมและผลการดำเนินงาน

(3) การให้ข้อมูลและควรมีหลักฐานสนับสนุนที่เพียงพอ และสมเหตุสมผล
(4) การที่จะสามารถประเมินถึงความสอดคล้อง และสถานการณ์ดำเนินการโครงการจริงๆ อาจต้องใช้ข้อมูลและหลักฐานหลายๆ อย่างประกอบกัน

- (5) มองภาพใหญ่.. ไม่ควรเสียเวลาในจุดใดจุดหนึ่งมากเกินไป
(6) ฯลฯ

3.5 วางแผนและควบคุมเวลาให้เป็นไปตามตารางเวลาที่กำหนดไว้ให้ได้มากที่สุด

3.6 ประชุมสรุป และตกลงกับผู้แทนของผู้รับการประเมินกรณีมีประเด็นข้อมูลที่จะต้องส่งเพิ่มเติมที่หลัง (ถ้ามี)

3.7 การเตรียมข้อมูลจัดทำรายงาน ระหว่างการดำเนินการประเมินสถานการณ์นำแผนแม่บทฯ ไปสู่การปฏิบัติ ผู้ประเมินจะพบว่าประเด็นที่ไม่สอดคล้องต่างๆ ผู้ประเมินสามารถจัดหมวดหมู่ ดังนี้

(1) ประเด็นหลัก (Major issues) – เป็นประเด็นสำคัญ ที่จะส่งผลให้การนำแผนดังกล่าวไปปฏิบัติไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จ

(2) ประเด็นย่อย (Minor issues) - เป็นประเด็นปลีกย่อย และอุปสรรคต่างๆ ที่อาจทำให้การนำแผนไปปฏิบัติไม่มีเกิดประสิทธิผลตามที่คาดหวัง

(3) โอกาสในการปรับปรุง (Opportunity for improvement) เป็นข้อสังเกตทั้งผู้ประเมินแผนฯ และหน่วยงานผู้รับการประเมินเห็นร่วมกันว่าจะนำไปสู่การปรับปรุง

3.8 จัดทำรายงานการประเมินและติดตามในรูปแบบมาตรฐาน.. ส่งรายงานให้แก่ผู้บริหาคณะกรรมการจัดทำแผนแม่บท และผู้เกี่ยวข้อง

7.2.4 การติดตามแผนการดำเนินการประเมินและติดตาม

เพื่อให้การประเมินและติดตามแผนฯ มีประสิทธิผลและเกิดความต่อเนื่อง ทีมผู้ประเมินสามารถกำหนดและจัดทำแผนการเพื่อติดตามสิ่งที่ไม่สอดคล้องตามแผน ซึ่งผู้ประเมินควรทำความเข้าใจกับผู้รับการประเมินเป็นแนวทางไว้ และกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมในการติดตามการปรับปรุงแก้ไข กิจกรรมการติดตามหลังการประเมินดังกล่าว ทีมงานผู้ประเมินอาจทำโดยการลงพื้นที่ ณ สำนักงานหน่วยงานนั้น หรือมอบหมายให้สภาเกษตรกรจังหวัดนั้น ๆ ติดตามการปฏิบัติและปรับปรุงงานได้ หรือดำเนินการผ่านระบบทางไกลผ่านระบบออนไลน์ ก็สามารทำได้

การติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามแผนแม่บทฯ มีความจำเป็นและสำคัญในหลากหลายประการ ดังต่อไปนี้

4.1 ช่วยให้สามารถตรวจสอบได้ว่าแผนแม่บทที่ได้วางไว้มีความก้าวหน้าตามที่กำหนดหรือไม่ และทำให้เห็นภาพรวมของการดำเนินการ

4.2 การประเมินผลเป็นการวัดผลสำเร็จของการดำเนินการว่าได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนหรือไม่ ซึ่งช่วยในการตัดสินใจว่าควรดำเนินการต่อในทิศทางเดิมหรือปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินการ

4.3 สร้างความร่วมมือที่ดีระหว่างหน่วยงานที่จัดทำแผนแม่บทฯ และหน่วยงานที่มีศักยภาพที่จะนำแผนนั้นไปสู่การปฏิบัติ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

4.4 การติดตามและประเมินผลช่วยให้ทราบถึงข้อดีและข้อเสียของแผนเดิม ซึ่งสามารถนำมาใช้ปรับปรุงแผนในอนาคตให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.5 ทำให้ทราบว่า ทรัพยากรที่จัดสรรให้แก่โครงการต่างๆ ในแผนแม่บทถูกใช้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพหรือไม่ ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการจัดสรรทรัพยากรในอนาคต

4.6 เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความร่วมมือในการดำเนินการตามแผนฯ ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบและมีความเชื่อมั่นในกระบวนการพัฒนาภาคเกษตรกรรมร่วมกัน

4.7 การติดตามและประเมินผลช่วยให้สามารถปรับตัวและเปลี่ยนแปลงแผนการพัฒนาเกษตรกรรมให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ได้ทันที

กล่าวโดยสรุปแล้ว การติดตามและประเมินผลเป็นกระบวนการที่สำคัญในการทำให้มั่นใจว่าแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรม ได้รับการนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้

7.2.5 การทบทวนและการปรับปรุงแผนการประเมินและติดตาม รวมทั้งข้อเสนอแนะ

การปรับปรุงแผนแม่บท

ขั้นตอนนี้ถือว่าเป็นกระบวนการและกลไกสำคัญสำหรับการปรับปรุงแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ให้มีความทันสมัย เหมาะสมกับบริบทและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปที่จะส่งผลกระทบต่อทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการนำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมไปปฏิบัติใช้ โดยหน่วยงานและภาคีที่มีศักยภาพ

การที่จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนและปรับปรุงแผนแม่บทนั้นมีปัจจัยหลัก ๆ อยู่ 2 ประการ คือ

1. ข้อมูลปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดต่าง ๆ (เชิงระบบ กลไก โครงสร้าง และนโยบายที่เกี่ยวข้อง) ของหน่วยงานที่มีศักยภาพที่จะนำไปปฏิบัติ ซึ่งทีมผู้ประเมินสรุปประเด็นและนำเสนอต่อคณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ฯ สภาเกษตรกร

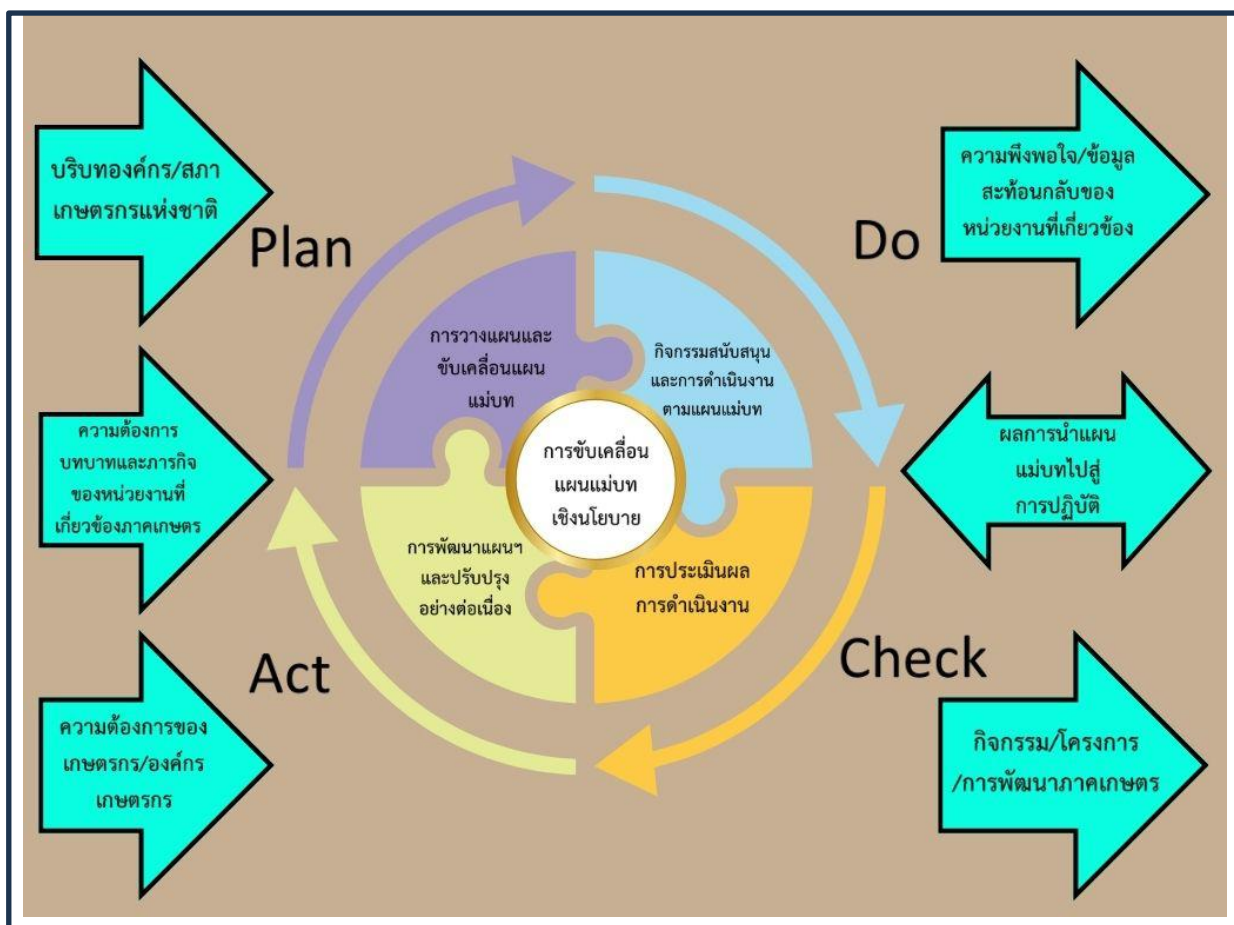
2. สภาพแวดล้อมและเงื่อนไขสำคัญที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น สภาพแวดล้อมวิกฤติอย่างรุนแรง นโยบายของภาครัฐ เงื่อนไข กฎระเบียบและกฎหมาย เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ฯลฯ

ส่วนที่ 8

การปรับปรุงแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม

บทนำ

แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม จะต้องได้รับการปรับปรุงเป็นระยะๆ ตามช่วงเวลาที่เหมาะสมเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ บริบทและเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลงไป กระบวนการปรับปรุงแผนฯดังกล่าวจะต้องมีดำเนินการอย่างมีแบบแผนและกำหนดไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเชิงระบบและกลไก ตามหลักการ PDCA (Plan-Do-Check-Act) ดังรูปภาพที่ 35 ซึ่งจะช่วยให้แผนแม่บทฯ ได้รับการปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกร และมีความเหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รูปภาพที่ 35 แสดงกลไกการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องสำหรับแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม

ที่มา : คณะกรรมการแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรม. สภาเกษตรกรแห่งชาติ. 2567.

8.1 ความสำคัญและความจำเป็นสำหรับการปรับปรุงแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม

การปรับปรุงแผนแม่บทของสภาเกษตรกรแห่งชาติให้มีความเหมาะสมอยู่เสมอ มีความสำคัญมากในการขับเคลื่อนงานพัฒนาภาคเกษตรกรรมของประเทศ เพราะจะช่วยกำหนดแนวทางและกลยุทธ์ในการสนับสนุนและพัฒนาเกษตรกร รวมถึงการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม ประเด็นความสำคัญและความจำเป็นสำหรับการปรับปรุงแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยในการตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกรได้ดีขึ้น ทั้งในด้านการสนับสนุนทางเทคนิควิชาการ การพัฒนาศักยภาพเกษตรกร/เครือข่ายเกษตรกร การยกระดับมาตรฐานการผลิต รวมถึงเข้าเข้าถึงและเชื่อมโยงกับตลาดผู้ซื้อทั้งในและต่างประเทศ

2. เพื่อสร้างความร่วมมือที่ดีระหว่างสภาเกษตรกรแห่งชาติกับหน่วยงานภาครัฐ (กระทรวง ทบวง กรม) ภาคีเครือข่าย รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาและสนับสนุนภาคเกษตรกรรม

3. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนแผนพัฒนาเกษตรกรรมทั้งระดับชาติและระดับจังหวัด โดยการสนับสนุนด้านข้อมูลทางวิชาการ กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมถึงนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ

4. ช่วยกำหนดแนวทางในการพัฒนาภาคเกษตรกรรมสู่ความยั่งยืน โดยคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ช่วยส่งเสริมการวิจัยค้นคว้าและพัฒนาทางวิชาการและวิธีการใหม่ ๆ ในการปรับปรุงการผลิตและการจัดการทางการเกษตร

8.2 แนวทางและขั้นตอนการปรับปรุงแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม

สภาเกษตรกรแห่งชาติ กำหนดแนวทางการปฏิบัติสำหรับคณะกรรมการจัดทำแผนแม่บทฯ กำหนดแนวทางและขั้นตอนการดำเนินการปรับปรุงแผนแม่บท ซึ่งแนวทางการดำเนินการดังกล่าว ต้องอยู่บนพื้นฐานหลักธรรมาภิบาลองค์กร ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า หลักความโปร่งใส หลักคุณธรรมและจริยธรรม ฯลฯ

1.สภาเกษตรกรแห่งชาติ กำหนดให้มีระบบและกลไกสำหรับการทบทวนและปรับปรุงแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม อย่างน้อยทุกๆ 2 ปี หรือเมื่อมีปัจจัยและเงื่อนไขที่จะส่งผลกระทบต่อแผนฯอย่างมีนัยสำคัญ

2.การพิจารณาปรับปรุงแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมของสภาเกษตรกรแห่งชาติ สามารถพิจารณาจากปัจจัยที่สำคัญหลายๆ ประการ ดังต่อไปนี้:

2.1 ผลจากการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนแม่บทฯ และมีประเด็นที่จะส่งผลกระทบต่อแผนฯ เช่น ข้อมูลปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดต่างๆ (เชิงระบบ กลไก โครงสร้าง และปัจจัยเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้อง) รวมทั้งประเด็นโอกาสที่สำคัญจากการปรับปรุงแผนฯ

2.2 การเปลี่ยนแปลง บริบท และเงื่อนไขสำคัญที่จะส่งผลกระทบการนำแผนแม่บทไปปฏิบัติ เช่น

(1) การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศหรือเหตุภัยพิบัติทางธรรมชาติที่รุนแรงและส่งผลกระทบต่อระบบการเกษตรและภาคเกษตรกรรม

(2) ทิศทาง และนโยบายของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนและบูรณาการแผนพัฒนาเกษตรกรรมในระดับส่วนกลาง ภูมิภาค หรือระดับท้องถิ่น

(3) เงื่อนไขและความต้องการของตลาดและส่งออกที่เปลี่ยนแปลงไปและส่งผลกระทบต่อภาคการผลิตในภาคเกษตร

(4) นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ ทางภาคเกษตร เช่น การใช้ระบบอัตโนมัติในการผลิต สามารถปรับปรุงประสิทธิภาพการเกษตรได้ การใช้ เทคโนโลยีด้านดาวเทียมและภูมิสารสนเทศ การสำรวจอวกาศ การเก็บวิเคราะห์ข้อมูลและพยากรณ์ด้านภูมิอากาศที่แม่นยำ ฯลฯ

(5) การเปลี่ยนแปลงนโยบาย เศรษฐกิจ และกฎหมายโดยหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรกรรม และส่งผลกระทบต่อการพิจารณาทบทวนแผนแม่บทฯ

(6) ปัญหาอุบัติใหม่ ซึ่งส่งผลกระทบในวงกว้างและส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายและกฎระเบียบทั้งในระยะกลางและระยะยาว

(7) ประเด็นอื่นๆ

การพิจารณาปัจจัยเหล่านี้จะช่วยให้แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมของสภาเกษตรกรแห่งชาติ มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน การปรับปรุงแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม จึงไม่เพียงแต่ช่วยประสานความร่วมมือในภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตในภาคเกษตร แต่ยังเป็นการเตรียมพร้อมในการรับมือกับความท้าทายที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนและความมั่นคงให้กับภาคเกษตรกรรมของประเทศไทยในระยะยาว

ส่วนที่ 9

อนาคตภาคเกษตรกรรมไทยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก

ในทศวรรษ 2030 ภาคเกษตรกรรมไทยอาจได้รับผลกระทบจากทั้งปัจจัยในและภายนอกประเทศ ภายในประเทศมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงหลายประการ ขณะที่สถานการณ์โลกก็มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงจากการเปลี่ยนข้าวเศรษฐกิจและการเมืองโลก การพัฒนาภาคเกษตรกรรมไทยจึงต้องทบทวนสถานการณ์ภาคเกษตรกรรมของไทยและฉายภาพอนาคตของการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลก เพื่อหาแนวทางในการปรับตัวสู่โอกาสใหม่ๆ ในการพัฒนาทางภาคเกษตรกรรมไทยให้สามารถรักษาความเข้มแข็งของภาคเกษตรกรรมไทย

9.1 แนวโน้มสถานการณ์ภาคเกษตรกรรมไทย

การปรับตัวและพัฒนาของภาคเกษตรกรรมไทย จำเป็นต้องพิจารณาประเด็นสำคัญๆ ที่อาจทำให้เกษตรกรและภาคเกษตรกรรมมีความอ่อนแอลงขณะเดียวกันทำการทบทวนถึงจุดแข็งที่มีอยู่นำมาพัฒนาเพื่อสร้างโอกาสในการแข่งขัน

9.1.1 ประเด็นสำคัญที่ต้องทบทวนเพื่อวางแผนพัฒนาในอนาคต

1) ทรัพยากรธรรมชาติมีแนวโน้มถูกทำลายมากขึ้นและส่งผลกระทบต่อสร้างความเสียหายในวงกว้างทั้งภาคเกษตร ชนบทและเมือง อันเป็นผลมาจากพื้นที่ป่าไม้ลดลง ภูเขาหัวโล้นมากขึ้น การปลูกพืชทำลายหน้าดิน ส่งผลต่อทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการพึ่งพาปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรต้องลงทุนมากขึ้น

2) แรงงานภาคเกษตรกรรมมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันสัดส่วนอายุของแรงงานภาคเกษตรกรรมมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่ภาวะโครงสร้างประชากรสูงอายุสมบูรณ์แบบ (Aging population Transition) กล่าวคือ แรงงานภาคเกษตรของประเทศไทยมีแนวโน้มสัดส่วนแรงงานสูงอายุมากขึ้น วัยแรงงานภาคเกษตรอายุ 50 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนมากขึ้นขณะที่แรงงานภาคเกษตรกรรมอายุต่ำกว่า 50 ปีมีสัดส่วนน้อยลง ส่งผลต่อการลดลงของพื้นที่การเกษตร และขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร

3) การรุกของทุนภาคเกษตรจากประเทศจีน ทั้งจากการนำสินค้าเกษตรเข้าสู่ประเทศไทยมากขึ้น และการมีแนวโน้มการมาตั้งฐานผลิตทางการเกษตรในประเทศไทยมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อสินค้าเกษตรและเกษตรกรผู้ทำการผลิตต้องเผชิญกับการแข่งขันมากขึ้น

9.1.2 จุดแข็งที่สร้างโอกาสในการแข่งขันในอนาคต

แม้เกษตรกรไทยยังคงมีแบบแผนการผลิตที่ยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร แต่ประเทศไทยยังมีจุดแข็งหลายประการที่ควรนำมาเป็นประเด็นในการพัฒนาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถและโอกาสในการแข่งขัน เช่น

1) ประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตร้อนชื้นบริเวณเส้นศูนย์สูตรของโลก เป็นเขตที่มีลักษณะภูมิโนเวศที่ยังเอื้ออำนวยต่อการปลูกพืชเขตร้อนชื้น เช่น ผลไม้ชนิดต่างๆ จะเป็นต้องได้รับการพัฒนาสายพันธุ์ ระบบการผลิต และการบริหารจัดการการตลาดที่เกษตรกรได้รับความเป็นธรรม และได้ประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ยังเป็นเขตภูมิโนเวศที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตพืชสมุนไพร ที่สามารถพัฒนาไปสู่พืชเศรษฐกิจใหม่สำหรับเกษตรกร

2) แม้ทั่วโลกจะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศที่แปรปรวนของภาวะโลกเดือด แต่ประเทศไทยยังมีทรัพยากรน้ำที่สามารถนำมาพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรได้

3) ระบบการพัฒนาความเข้มแข็งของเกษตรกรที่ผ่านมาได้วางพื้นฐานการพัฒนาเอาไว้ในระดับหนึ่ง เช่น การรวมกลุ่มเกษตรกร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ กลุ่มแปลงใหญ่ กลุ่ม Young smart farmers สามารถนำมาต่อยอดการพัฒนาความเข้มแข็งสู่เกษตรกรทุติยภูมิและเกษตรตติยภูมิได้

4) เริ่มมีการพัฒนานวัตกรรมทางการเกษตรมาตั้งแต่ทศวรรษ 1990 เพื่อพัฒนาผลิตผลและผลิตภาพทางการเกษตร แต่การใช้นวัตกรรมยังไม่ขยายตัวอย่างกว้างขวาง สามารถที่จะพัฒนาการส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อเพิ่มผลิตภาพทางการเกษตรให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันได้มากขึ้น

5) เกษตรกรส่วนหนึ่งดำเนินชีวิตโดยน้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต แม้จะเกิดความผันผวนของราคาผลผลิตก็ไม่กระทบกระเทือนต่อการดำรงชีวิตของเกษตรกร อนาคตของเกษตรกรที่ทำการผลิตเชิงเดี่ยว จำเป็นต้องมีการดำเนินแบบแผนการผลิตทั้งสองระบบควบคู่กันเพื่อเป็นหลักประกันรองรับการเปลี่ยนแปลงต่อคุณภาพชีวิต

9.2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก

การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกมีทั้งการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ การเปลี่ยนแปลงสถานะการทางเศรษฐกิจ และการเมืองของโลก ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรมของไทย

9.2.1 สภาวะโลกเดือด จะส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรมต่อประเทศต่างๆ มากขึ้น ส่งผลต่อผลผลิตและผลิตภาพทางการเกษตรภาคเกษตร เกิดโรคอุบัติใหม่ของพืชและสัตว์

ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของโลก เป็นโอกาสของภาคเกษตรกรรมไทยต้องปรับตัวและพัฒนาเพื่อช่วงชิงสัดส่วนผู้มีบทบาทในการสร้างความมั่นคงทางอาหารให้แก่พลโลก

9.2.2 การเปลี่ยนแปลงของข้าวอำนาจโลก การขยายตัวทางเศรษฐกิจการค้าและการทหารของประเทศจีน ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงข้าวอำนาจใหม่ๆ ของโลก เกิดกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจใหม่ขึ้นมาเช่น BRICS ขณะเดียวกันความตึงเครียดทางการเมืองระหว่างประเทศมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ส่งผลต่อการแสวงหาและจับขั้วใหม่ของประเทศต่างๆ รวมไปถึงการรวมตัวทำข้อตกลงทางการค้ามีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมส่งผลต่อการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างประเทศ รวมถึงสินค้าทางการเกษตร เป็นโอกาสที่ประเทศไทยจะแสวงหาตำแหน่งจุดยืน (positioning) ที่สร้างโอกาสในการพัฒนาผลิตภาพทางการเกษตรเพื่อการส่งออกสินค้าทางการเกษตรเพิ่มมากขึ้น

9.2.3 การขยายตัวของสินค้าเกษตรจากประเทศจีน ผลจากการพัฒนาการเกษตรของประเทศจีน ทำให้มีผลผลิตเพียงพอต่อการเลี้ยงคนในประเทศ และส่งออกไปยังประเทศต่างๆ ประกอบกับแผนการโลจิสติกส์ (Logistic) ทางขนส่งที่สะดวกรวดเร็วในเขตภูมิภาคเอเชีย ทำให้จีนสามารถขนส่งสินค้าทางการเกษตรได้รวดเร็วขึ้น อีกทั้งจีนได้มาตั้งฐานการผลิตในประเทศลาวและมีแนวโน้มจะมาตั้งฐานการผลิตทางการเกษตรในไทย ในอนาคตภาคเกษตรกรรมของไทยจะได้รับผลกระทบจากทุนจีน จำเป็นที่ภาคเกษตรกรรมไทยต้องทำการปรับตัวรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ รัฐต้องเตรียมการรองรับผลกระทบด้วยนโยบายและมาตรการใหม่ๆ เพื่อป้องกันผลกระทบต่อเกษตรกรไทย

9.2.4 การส่งออกสินค้าเกษตรของไทย ที่ผ่านมายังมุ่งเน้นที่ตลาดใหญ่รายเดิม เช่น ยุโรป อเมริกา ออสเตรเลีย เป็นต้น และเป็นสินค้าที่เป็นพืชทางเศรษฐกิจแบบเดิมๆ และอยู่ภายใต้ข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศ ที่มีข้อจำกัด ขณะที่ภูมิภาคอื่นสินค้าเกษตรของไทยอย่างกระจายไม่ทั่วถึง การเพิ่มโอกาสการส่งออกสินค้าเกษตรของไทยควรจะแสวงหาตลาดใหม่ในกลุ่มประเทศแอฟริกา อาหรับ และเอเชียแปซิฟิก รวมถึงการพัฒนาสินค้าการเกษตรใหม่ๆ เพื่อเพิ่มการตลาดให้แก่กลุ่มเกษตรกรทุติยภูมิ และตติยภูมิ และเพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรอุตสาหกรรมชุมชน

9.3 ประเด็นสำคัญของการพัฒนาเกษตรกรรมไทยในอนาคต

การรองรับสถานการณ์โลกในทศวรรษ 2030 มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาพิจารณาเป็นประเด็นการพัฒนาภาคเกษตรกรรมของไทยอย่างน้อย 4 ประเด็น ดังนี้

9.3.1 การกำหนดนโยบายเชิงรุก(proactive policy) ใหม่เพื่อรองรับสถานการณ์

1) การแสวงหาตลาดสินค้าเกษตรใหม่ๆ โดยการประสานแผนปฏิบัติและการร่วมมือกันระหว่างกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนนโยบาย "จากท้องถิ่นสู่ตลาดโลก"

2) การทบทวนกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อตกลงทางการค้า ที่มีอยู่เดิมเพื่อปรับปรุงแก้ไข ยกเลิก เพื่อจุดมุ่งหมายคุ้มครองสินค้าเกษตร พื้นที่การเกษตร และเกษตรกรไทย

3) การรักษากำลังพลภาคเกษตรกรรมทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อทดแทนแรงงานภาคเกษตรที่ชราภาพ ด้วยการสร้างคนรุ่นใหม่เข้าสู่ระบบเกษตรกรรมแผนใหม่ที่ก้าวเข้าสู่ยุคพัฒนานวัตกรรมในการเพิ่มผลิตภาพ

4) กำหนดนโยบายเกษตร 2 ระบบทั้งการเกษตรเชิงพาณิชย์ และระบบเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อความยั่งยืนในการพึ่งตนเองของเกษตรกร

5) ให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณเพื่อการวิจัยและพัฒนาทางการเกษตร เพื่อการเพิ่มผลิตภาพทางการเกษตรให้ได้สายพันธุ์ที่มีเพิ่มคุณภาพและปริมาณ เหมาะสมกับภูมินิเวศน์ของประเทศไทย รวมถึงการวิจัยพัฒนานวัตกรรมในการผลิต และการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางการเกษตร

9.3.2 ให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ อนุรักษ์พื้นที่สมบูรณ์ พื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่เสื่อมสภาพ ให้สามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด คุ้มค่า และมีความยั่งยืน

9.3.3 ส่งเสริมเกษตรอุตสาหกรรมให้ทั่วถึง ปรับปรุงระบบบริหารจัดการภาครัฐให้มีประสิทธิภาพสมบูรณ์ เพื่อส่งเสริมเกษตรประณีต เกษตรทฤษฎีที่เป็นเกษตรอุตสาหกรรมชุมชน และเกษตรทฤษฎีใหม่ในด้านการตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ ภายใต้นโยบายที่มุ่งสร้างความมั่นคง มั่นคงและยั่งยืนให้ชุมชน

9.3.4 เสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร ให้มีขีดความสามารถในการใช้นวัตกรรมในการผลิต การแปรรูป และการตลาดด้วยมาตรการส่งเสริมดังนี้

1) การเกษตรอัจฉริยะ เกษตรกรใช้เทคโนโลยี IoT (Internet of Things) ในการตรวจสอบสภาพดิน และสภาพอากาศแบบเรียลไทม์ ผ่านแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟน เพื่อตัดสินใจเลือกเวลาปลูกและเก็บเกี่ยวได้อย่างแม่นยำ การพัฒนาเทคโนโลยีด้านการเกษตรที่ทันสมัยและนำมาปรับใช้อย่างเหมาะสม เช่น การทำฟาร์มในอาคาร (Indoor farming) หรือ การทำฟาร์มแบบแนวตั้ง (Vertical farming) หรือการมุ่งเน้นไปที่การทำเกษตรแบบแม่นยำสูง (Precision agriculture) เพื่อลดต้นทุนการเพาะปลูกและเพิ่มผลผลิตต่อไร่ (Yield) รวมถึงการปรับปรุงสายพันธุ์เพื่อพัฒนา

คุณภาพและรสชาติของผลผลิตให้ตรงกับความต้องการของตลาดมากขึ้น และการมองหาโอกาสในการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทาน การผลิตอาหารโลกแห่งอนาคต เพื่อขับเคลื่อนไปสู่การพัฒนาสินค้าเกษตรและอาหารเชิงนวัตกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้นให้กับระบบเศรษฐกิจ

2) การใช้ระบบอัตโนมัติขั้น พาร์มมีการใช้หุ่นยนต์ในการทำงาน เช่น หุ่นยนต์เก็บเกี่ยวผลไม้ และหุ่นยนต์พ่นปุ๋ย ช่วยลดแรงงานคน และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เทคโนโลยีระบบอัตโนมัติจะช่วยผลักดันให้ผลผลิตทางการเกษตรสูงขึ้น ช่วยให้ธุรกิจการเกษตรเพิ่มผลผลิต ป้องกันการสูญเสีย

3) การเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง ชุมชนเกษตรนิยมปลูกพืชหลากหลายชนิดในแปลงเดียวกัน เพื่อปรับปรุงคุณภาพดินและลดการใช้สารเคมี โดยเน้นการทำเกษตรอินทรีย์จากการใช้ทรัพยากรดินทำการเกษตรโดยไม่คำนึงถึงผลเสียของปุ๋ยเคมีสังเคราะห์ ก่อให้เกิดความไม่สมดุลในแร่ธาตุและกายภาพของดินตามธรรมชาติ ทำให้สิ่งมีชีวิตที่มีประโยชน์ที่อาศัยอยู่ในดินนั้นสูญหายและไร้ประสิทธิภาพ ถือเป็นเรื่องที่อันตรายมากต่อกระบวนการเจริญเติบโตทางธรรมชาติ เกิดความเสียหายอย่างต่อเนื่อง ผืนดินสูญเสียความสามารถในการดูดซับแร่ธาตุในดิน ทำให้ผลผลิตมีแร่ธาตุวิตามิน และพลังงานชีวิตต่ำ เป็นสาเหตุที่ทำให้ผลผลิตอ่อนแอ ขาดภูมิคุ้มกันโรค และทำให้เกิดการคุกคามของแมลง ศัตรูพืช และเชื้อโรคในพืช

4) การเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล เกษตรกรเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์เกี่ยวกับเทคนิคการเกษตรที่ทันสมัย รวมถึงการใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อวิเคราะห์และคาดการณ์การผลิต ซึ่งการใช้ฐานข้อมูลเชิงกลยุทธ์จะเป็นชุดของข้อมูลที่จัดระเบียบเพื่อให้สามารถเข้าถึงและจัดการอัปเดตข้อมูลด้านต่าง ๆ ให้เป็นปัจจุบันในการพัฒนาภาคเกษตรกรรม รวมถึงการตลาดแบบออนไลน์ เกษตรกรสามารถขายผลผลิตทางออนไลน์ ทำให้เข้าถึงลูกค้าได้มากขึ้น ลดการพึ่งพาตัวกลาง และเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร และดิจิทัลฟอกัส การใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนในการติดตามแหล่งผลิตและความปลอดภัยของอาหาร สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค

โดยสรุปในการพัฒนาภาคเกษตรกรรมของไทยในอนาคตในช่วงหลังปี พ.ศ 2573 เป็นต้นไป หรือในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 14 ในประเด็นการพัฒนาภาคเกษตรกรรม สภาเกษตรกรแห่งชาติได้มองอนาคตและคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ทั้งภายในประเทศและของโลก และได้ชี้ทิศทางการพัฒนาในอนาคตเอาไว้ ภายใต้หลักการ “เสริมสร้างความเข้มแข็งภายใน แสวงหาโอกาสภายนอก” ทั้งนี้เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนของเกษตรกรไทย

บรรณานุกรม

จิริฐ เจนพิงพร และ ปัญจพัฒน์ ประสิทธิ์เดชสกุล. (2565). เปลี่ยนวงจรชีวิตเกษตรกรจาก ‘วงจรถดถอย’ สู่ ‘วงจรโอกาส’: ตอนที่ 1. คอลัมน์ "แจ่งสี่เปี้ย" นสพ. กรุงเทพธุรกิจ ฉบับที่ 18/2565 วันที่ 27 ก.ย. 2565.

จิริฐ เจนพิงพร และคณะ. (2562). “พลวัตการทำเกษตรไทย และนัยต่อผลตอบแทนและความเสี่ยงของครัวเรือนเกษตรกร”. aBRIDGEd, PIER.

นโยบายพักหนี้เกษตรกร เป็นแค่ยาชาที่รอการผ่าตัดใหญ่
(<https://theactive.net/data/debt-break-policy/>).

ดิลกะ ลัทธพิพัฒน์. (2553). ความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษากับแนวโน้มของค่าจ้างในประเทศไทย. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. การสัมมนาวิชาการประจำปี 2553, 1 สิงหาคม 2565 < http://tdri.or.th/wp-content/uploads/2012/10/sec3.1_paper.pdf>

ฉัตรส สงวนหงส์. (2561), เกษตรกรรมยั่งยืนภายใต้แผนฯ 12, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 1 ก.พ. 2561 โรงแรมตรัง.

บัญญัติ คำบุญเหลือ และคณะ. (2565). “ปรับวิธีเพาะปลูกพืชอย่างไร ให้เพิ่มผลผลิตได้อย่างดี”. FAQ Issue 197. ธนาคารแห่งประเทศไทย.

พุทธิณา นันทะวรการ และจตุพร เทียรมา. (2553). เกษตรยั่งยืน ความหวังสร้างโลกเย็น พลิกวิกฤตโลกร้อน ด้วยวิถีเกษตรกรรมที่ยั่งยืน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2558). โครงการศึกษาภาวะหนี้สินเกษตรกรและแนวทางการปรับปรุงศักยภาพการดำเนินงานกองทุนในกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

วลีรัตน์ สุพรรณชาติ. (2562). ผลตอบแทนจากการลงทุนวิจัยและพัฒนาด้านการเกษตรของภาครัฐและเอกชนในประเทศไทย. แก่นเกษตร 47 (5) : 1077-1088.

สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ. (2566). ผลการสำรวจด้วย Delphi Research Technique กับกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเกษตรไทย.

โสภณรัตน์ จันทรัตน์ บุญธิดา เสี่ยงมนตรี วิษณุ อรรถวานิช และจิริฐ เจนพิงพร (2562). “สถานการณ์สูงวัยกับผลิตภาพและการทำเกษตรของครัวเรือนเกษตรกรไทย”. aBRIDGEd, PIER.

https://www.wealthplustoday.com/post_special_reports/kresearch/ศูนย์วิจัยกสิกรไทย.

ภาคผนวก

พระราชบัญญัติ
สภาเกษตรกรแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๕๓

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๓
เป็นปีที่ ๖๕ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยสภาเกษตรกรแห่งชาติ
จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของ
รัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“เกษตรกร” หมายความว่า การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การประมง และกิจการอื่นที่
เกี่ยวข้องตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา โดยการเสนอแนะของสภาเกษตรกร
แห่งชาติ

“เกษตรกร” หมายความว่า ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกร

“องค์กรเกษตรกร” หมายความว่า กลุ่มเกษตรกรที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ตามพระราชบัญญัตินี้

“แผนแม่บท” หมายความว่า แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกร

“สภาเกษตรกรจังหวัด” หมายความว่า สภาเกษตรกรกรุงเทพมหานครด้วย

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ

“สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด” หมายความว่า สำนักงานสภาเกษตรกร
กรุงเทพมหานครด้วย

“หัวหน้าสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด” หมายความว่ารวมถึง หัวหน้าสำนักงานสภาเกษตรกร กรุงเทพมหานคร ด้วย

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการสภาเกษตรกรแห่งชาติ

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินการตาม บทเฉพาะกาล

ให้นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีอำนาจออกประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ประกาศนั้นเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

สภาเกษตรกรแห่งชาติ

มาตรา ๕ ให้มีสภาเกษตรกรแห่งชาติ ประกอบด้วยสมาชิกดังต่อไปนี้

(๑) ประธานสภาเกษตรกรจังหวัดเป็นสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติโดยตำแหน่ง

(๒) สมาชิกซึ่งสมาชิกตาม (๑) เลือกจากตัวแทนองค์กรเกษตรกรด้านพืช ด้านสัตว์ ด้านประมง และด้านเกษตรกรรมอื่น ๆ จำนวนสิบหกคน โดยกระจายตามความสำคัญและครอบคลุม สาขาอาชีพเกษตรกรรมในแต่ละด้าน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่สภาเกษตรกรแห่งชาติกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(๓) สมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งสมาชิกตาม (๑) และ (๒) เลือกจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ด้านเกษตรกรรม จำนวนเจ็ดคน โดยมาจากด้านพืช ด้านสัตว์ และด้านประมงอย่างน้อยด้านละหนึ่งคน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่สภาเกษตรกรแห่งชาติกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

สมาชิกตาม (๒) ต้องเป็นสมาชิกขององค์กรเกษตรกรที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้กับสำนักงาน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่สภาเกษตรกรแห่งชาติกำหนด

มาตรา ๖ ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่มีการประกาศรายชื่อสมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัดครบทุกจังหวัด ให้สภาเกษตรกรจังหวัดแต่ละจังหวัดส่งชื่อประธานสภาเกษตรกรจังหวัดมายังเลขาธิการ และให้เลขาธิการจัดให้มีการประชุมของประธานสภาเกษตรกรจังหวัด ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ ได้รับรายชื่อดังกล่าวเมื่อเลือกสมาชิกตามมาตรา ๕ (๒)

ในกรณีที่มีเหตุการณ์ใด ๆ ทำให้การส่งชื่อประธานสภาเกษตรกรจังหวัดมายังเลขาธิการไม่ครบทุกจังหวัด แต่ได้มีการส่งชื่อประธานสภาเกษตรกรจังหวัดมายังเลขาธิการแล้วไม่น้อยกว่าร้อยละ เก้าสิบของจำนวนประธานสภาเกษตรกรจังหวัดทั้งหมด ให้ถือว่าสมาชิกตามมาตรา ๕ (๑) ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนดังกล่าว และให้สมาชิกตามมาตรา ๕ (๑) จำนวนดังกล่าวเลือกสมาชิกตามมาตรา ๕ (๒) ต่อไปได้

ให้สมาชิกตามมาตรา ๕ (๑) และ (๒) ที่ได้มาตามวรรคสองเลือกสมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๕ (๓) เพื่อให้ครบองค์ประกอบของสภาเกษตรกรแห่งชาติ

มาตรา ๗ สมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์

(๓) เป็นเกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกขององค์กรเกษตรกรมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปี ทั้งนี้

เฉพาะกรณีสมาชิกตามมาตรา ๕ (๒)

(๔) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

(๕) ไม่เป็นข้าราชการการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือกรรมการ ที่ปรึกษา หรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง

(๖) ไม่เป็นข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้าง ซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำของราชการ ส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

(๗) ไม่เป็นพระภิกษุสามเณร นักพรต หรือนักบวช

(๘) ไม่เป็นบุคคลซึ่งทางราชการ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือหน่วยงานเอกชน ไล่ออก ปลดออก ให้ออก หรือเลิกจ้างเพราะเหตุทุจริตต่อหน้าที่

(๙) ไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(๑๐) ไม่เคยถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ได้พ้นโทษดังกล่าวมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีหรือเป็นโทษสำหรับความผิดที่กระทำโดยประมาธหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๘ สมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปี นับแต่วันที่ประกาศรายชื่อตามมาตรา ๑๕ และจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้ให้สมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้จนกว่าจะมีการประกาศรายชื่อสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติชุดใหม่

มาตรา ๙ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๘ สมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๗

(๔) สภาเกษตรกรแห่งชาติมีมติให้พ้นจากตำแหน่งด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดที่มีอยู่

(๕) ลาออกจากองค์กรเกษตรกรที่ตนเป็นตัวแทนในการได้รับเลือกเป็นสมาชิกตามมาตรา ๕

(๒)

(๖) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๗) ขาดหรือลาการประชุมติดต่อกันเกินกว่าห้าครั้งโดยไม่มีเหตุอันควร

มาตรา ๑๐ ในกรณีที่สมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระและยังมีสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติเหลืออยู่เกินกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมด ให้เลือกสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติแทนตำแหน่งที่ว่าง ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในมาตรา ๕ และให้ผู้ได้รับเลือกนั้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน เว้นแต่วาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกเหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวัน ไม่ต้องมีการเลือกสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติแทนตำแหน่งที่ว่าง

ในระหว่างที่ตำแหน่งสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติว่างลงตามวรรคหนึ่งให้สภาเกษตรกรแห่งชาติประกอบด้วยสมาชิกเท่าที่เหลืออยู่

ในกรณีที่สมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระเกินกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมด ให้ถือว่าสภาเกษตรกรแห่งชาติสิ้นสุดลง และให้มีการเลือกสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติใหม่ภายในเก้าสิบวัน

มาตรา ๑๑ สภาเกษตรกรแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อกำหนดนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาความเข้มแข็งเกษตรกร และองค์กรเกษตรกร ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การผลิต การแปรรูป การตลาดและการคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม

(๒) เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อกำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการทำเกษตรแบบผสมผสาน ระบบวนเกษตร ระบบเกษตรธรรมชาติ ระบบไร่นาสวนผสม ระบบเกษตรอินทรีย์ และเกษตรกรรมรูปแบบอื่น

(๓) ให้คำปรึกษาและข้อเสนอต่อคณะรัฐมนตรีในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกร การพัฒนาเกษตรกรรม รวมทั้งการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(๔) เสนอแผนแม่บทต่อคณะรัฐมนตรี

(๕) เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อกำหนดแนวทางการส่งเสริม และสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านพันธุกรรมพืชและสัตว์ท้องถิ่น ผลผลิตทางเกษตรกรรม และผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการแปรรูปผลผลิตทางเกษตรกรรม

(๖) เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อกำหนดแนวทางการประกันความเสี่ยงของราคาและผลผลิตทางเกษตรกรรม รวมทั้งการกำหนดสวัสดิการให้แก่เกษตรกร

(๗) เสริมสร้างความร่วมมือและประสานงานกับภาครัฐและเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ และองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อพัฒนาเกษตรกรรม

(๘) พัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรและองค์กรเกษตรกร

(๙) ให้ความเห็นต่อนโยบาย กฎหมาย หรือข้อตกลงที่เกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่อเกษตรกร

(๑๐) ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะแก่เกษตรกร องค์กรเกษตรกร A และตามที่สภาเกษตรกรจังหวัด เสนอ

(๑๑) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือที่ปรึกษาตามความจำเป็น

(๑๒) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสภาเกษตรกรแห่งชาติ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา ๑๒ ให้คณะรัฐมนตรีจัดทำรายงานผลการพิจารณาหรือผลการดำเนินงานของคณะรัฐมนตรีในเรื่องที่สภาเกษตรกรแห่งชาติเสนอ เพื่อเสนอต่อสภาเกษตรกรแห่งชาติ

มาตรา ๑๓ การใดที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ส่วนรวมของเกษตรกร สภาเกษตรกรแห่งชาติ
อาจร้องขอเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี
นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องได้

มาตรา ๑๔ สภาเกษตรกรแห่งชาติ มีประธานสภาหนึ่งคนและรองประธานสภาสองคน

มาตรา ๑๕ เมื่อสภาเกษตรกรแห่งชาติมีสมาชิกครบถ้วนตามมาตรา ๕ หรือถือว่าครบถ้วน
ตามมาตรา ๖ แล้ว ให้เลขาธิการประกาศรายชื่อสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติในราชกิจจานุเบกษา

ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ประกาศรายชื่อสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติ ให้เลขาธิการจัดให้
มีการประชุมสภาเกษตรกรแห่งชาติเพื่อให้สมาชิกได้มาประชุมเป็นครั้งแรก

ในการประชุมครั้งแรก ให้ที่ประชุมสภาเกษตรกรแห่งชาติมอบหมายผู้มีอาวุโสสูงสุดเป็น
ประธาน เพื่อดำเนินการเลือกประธานและรองประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติจากสมาชิกสภา
เกษตรกรแห่งชาติ ตามมาตรา ๕ (๑) โดยให้ถือเสียงข้างมากของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภา
เกษตรกรแห่งชาติเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๖ ให้ประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติจัดให้มีการประชุมสภาเกษตรกรแห่งชาติสอง
เดือนต่อหนึ่งครั้ง โดยแต่ละครั้งให้มีกำหนดเวลาร่วมกันไม่เกินเจ็ดวัน เว้นแต่ในกรณีมีเหตุจำเป็น
เร่งด่วน ประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติจะเรียกประชุมเป็นวาระพิเศษเพิ่มขึ้นก็ได้ หรือเมื่อมีสมาชิก
สภาเกษตรกรแห่งชาติจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติทั้งหมดเข้าชื่อ
กันทำหนังสือร้องขอต่อประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติ ให้เรียกประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องจำเป็นได้

มาตรา ๑๗ การประชุมสภาเกษตรกรแห่งชาติต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของ
จำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมสภาเกษตรกรแห่งชาติ ถ้าประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติไม่มาประชุมหรือไม่
อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติคนหนึ่ง หรือคนที่สองตามลำดับทำหน้าที่
ประธานในที่ประชุม

ในกรณีประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติ และรองประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติไม่มาประชุม
หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ที่ประชุมเลือกสมาชิกคนหนึ่ง ตามมาตรา ๕ (๑) เป็นประธานในที่
ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก สมาชิกคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการ
ลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๘ ประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสภาเกษตรกรแห่งชาติ ให้เป็นไปตามข้อบังคับที่สภาเกษตรกรแห่งชาติกำหนด รวมทั้งให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ดำเนินการประชุมและมีอำนาจออกคำสั่งใด ๆ ตามความจำเป็นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในการประชุม

(๒) ควบคุมและดำเนินกิจการของสภาเกษตรกรแห่งชาติให้เป็นไปตามข้อบังคับและมติของสภาเกษตรกรแห่งชาติ

(๓) อำนาจและหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

ให้รองประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ตามที่ประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติมอบหมายและปฏิบัติหน้าที่แทนเมื่อประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

มาตรา ๑๙ ให้สมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติ คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน ได้รับค่าเบี้ยประชุม ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าใช้จ่าย และสิทธิประโยชน์อื่น ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ตามระเบียบที่สภาเกษตรกรแห่งชาติกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

หมวด ๒

สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ

มาตรา ๒๐ ให้จัดตั้งสำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติขึ้นเป็นหน่วยงานของรัฐ มีฐานะเป็นนิติบุคคลที่ไม่เป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณหรือกฎหมายอื่น เรียกโดยย่อว่า “สกช.” โดยมีสำนักงานตั้งอยู่ที่กรุงเทพมหานครหรือปริมณฑล มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

(๑) รับผิดชอบงานด้านธุรการ และทำหน้าที่เป็นเลขานุการของสภาเกษตรกรแห่งชาติ

(๒) รวบรวม ศึกษา วิจัย พัฒนา และวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของสภาเกษตรกรแห่งชาติ สภาเกษตรกรจังหวัด สำนักงาน และสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด

(๓) ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกร และองค์กรเกษตรกร ได้ทราบถึงนโยบาย แผนแม่บทและการดำเนินงานของสภาเกษตรกรแห่งชาติ

(๔) รับขึ้นทะเบียนเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร

(๕) จัดให้มีฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร ระบบข้อมูลและการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรและกิจการอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การวิจัย การผลิตการแปรรูป การตลาด และราคาทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์

(๖) ประสานการดำเนินงานกับสภาเกษตรกรจังหวัด และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

(๗) จัดทำรายงานประจำปีของสภาเกษตรกรแห่งชาติ

(๘) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดตามที่สภาเกษตรกรแห่งชาติมอบหมาย

การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงานตามวรรคหนึ่ง ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษาโดยการเสนอแนะของสภาเกษตรกรแห่งชาติ

มาตรา ๒๑ กิจการของสำนักงานไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน ทั้งนี้ เลขานุการ พนักงาน และลูกจ้างของสำนักงานต้องได้รับประโยชน์ตอบแทนไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน

มาตรา ๒๒ ให้ประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติแต่งตั้งเลขานุการ ซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์แต่ไม่เกินหกสิบปีบริบูรณ์ในวันรับสมัคร

(๓) มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีผลงานและประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ ที่จะปฏิบัติงาน

ให้ สำนักงาน ได้

(๔) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๗ (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) และ (๑๐)

(๕) ไม่เป็นลูกจ้างในองค์กรเอกชนที่มีตำแหน่งและมีเงินเดือนประจำ

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการสรรหาเลขานุการ ให้เป็นไปตามที่สภาเกษตรกรแห่งชาติกำหนด

มาตรา ๒๓ การดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง และการกำหนดเงื่อนไขในการทดลองการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานในหน้าที่เลขานุการ และการประเมินผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามสัญญาจ้างที่สภาเกษตรกรแห่งชาติกำหนด โดยให้มีกำหนดระยะเวลาจ้างคราวละไม่เกินสี่ปี

ให้เลขาธิการได้รับเงินเดือน ค่าจ้าง หรือค่าตอบแทนอื่น ตามที่สภาเกษตรกรแห่งชาติกำหนด
มาตรา ๒๔ ให้สภาเกษตรกรแห่งชาติมีอำนาจออกระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการ
บริหารงานภายในสำนักงาน และสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด อำนาจเช่นนี้ให้รวมถึง

(๑) การแบ่งส่วนงานภายในสำนักงาน และสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด

(๒) การออกระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติ การคัดเลือก การบรรจุการ
แต่งตั้ง การกำหนดตำแหน่ง การกำหนดอัตราเงินเดือนหรือค่าจ้าง การกำหนดบำเหน็จและสิทธิ
ประโยชน์อื่น การเลื่อนเงินเดือนหรือค่าจ้าง การถอดถอน วินัยและการลงโทษทางวินัย การออกจาก
ตำแหน่ง การร้องทุกข์และการอุทธรณ์การลงโทษของพนักงานและลูกจ้าง

(๓) การออกระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารและจัดการการเงิน การพัสดุ และ
ทรัพย์สินของสำนักงาน และสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

มาตรา ๒๕ ให้เลขาธิการเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานและลูกจ้าง และรับผิดชอบการบริหาร
กิจการของสำนักงาน และสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสภา
เกษตรกรแห่งชาติ ระเบียบ ข้อบังคับและนโยบายที่สภาเกษตรกรแห่งชาติกำหนด ทั้งนี้ ภายใต้การ
กำกับดูแลของประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติ

มาตรา ๒๖ ให้เลขาธิการเป็นผู้แทนของสำนักงานในกิจการของสำนักงานที่เกี่ยวกับ
บุคคลภายนอก

มาตรา ๒๗ ให้เลขาธิการแต่งตั้งพนักงานของสำนักงานไม่เกินสองคนเป็นรองเลขาธิการคนที่
หนึ่งและรองเลขาธิการคนที่สองเพื่อช่วยปฏิบัติงานของสำนักงาน และในกรณีที่ตำแหน่งเลขาธิการ
ว่างลงและยังไม่มีเลขาธิการคนใหม่ หรือในกรณีที่เลขาธิการไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นการ
ชั่วคราว ให้ประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติแต่งตั้งรองเลขาธิการคนที่หนึ่งเป็นผู้รักษาการแทน
เลขาธิการ และในกรณีที่เลขาธิการและรองเลขาธิการคนที่หนึ่งไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้ประธานสภา
เกษตรกรแห่งชาติแต่งตั้งรองเลขาธิการคนที่สองเป็นผู้รักษาการแทน

ให้ผู้รักษาการแทนเลขาธิการมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเลขาธิการ

มาตรา ๒๘ ให้สำนักงานมีรายได้ดังต่อไปนี้

(๑) เงินอุดหนุนตามมาตรา ๒๙

(๒) เงินช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนา

เกษตรกรรม

(๓) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้ยกให้

(๔) ดอกผลและรายได้อื่น ๆ

รายได้ของสำนักงานไม่เป็นรายได้ที่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังตามกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลัง กฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ หรือกฎหมายอื่น

มาตรา ๒๙ ให้สำนักงานเสนอของบประมาณจากรัฐบาลตามมติของสภาเกษตรกรแห่งชาติ เพื่อจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนของสภาเกษตรกรแห่งชาติ และสภาเกษตรกรจังหวัด

ให้รัฐบาลลดหนี้ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานให้เพียงพอกับการดำเนินงานของสภาเกษตรกรแห่งชาติและสภาเกษตรกรจังหวัด

การใช้จ่ายเงินอุดหนุนตามมาตรา นี้ ให้เป็นไปตามระเบียบที่สภาเกษตรกรแห่งชาติกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

มาตรา ๓๐ ให้สำนักงานจัดทำงบดุล งบการเงินและบัญชีทำการส่งผู้สอบบัญชีภายในเก้าสิบ วันนับแต่วันสิ้นปีบัญชี

ให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชีของสำนักงานและให้ทำการตรวจสอบ รับรองบัญชีและการเงินทุกประเภทของสำนักงานรวมทั้งประเมินผลการใช้จ่ายเงินและทรัพย์สินของสำนักงาน โดยแสดงให้เห็นด้วยว่าการใช้จ่ายดังกล่าวเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ประหยัด และได้ผลตาม เป้าหมายเพียงใดแล้วทำรายงานเสนอผลการสอบบัญชีต่อสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และ คณะรัฐมนตรีโดยไม่ชักช้า

หมวด ๓

สภาเกษตรกรจังหวัด

มาตรา ๓๑ ให้มีสภาเกษตรกรจังหวัด ประกอบด้วย

(๑) สมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้ง จำนวนสิบหกคน ในกรณีที่จังหวัดใดมีจำนวนอำเภอมากกว่า สิบหกอำเภอ ให้เพิ่มจำนวนผู้แทนเกษตรกรในจังหวัดนั้นให้เท่ากับจำนวนของอำเภอ

(๒) สมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งสมาชิกตาม (๑) เลือกจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้าน เกษตรกรรม จำนวนห้าคน โดยมาจากด้านพืช ด้านสัตว์ และด้านประมง อย่างน้อยด้านละหนึ่งคนให้ สำนักงานจัดให้มีการเลือกตั้งเพื่อให้ได้สมาชิกตาม (๑) และการเลือกเพื่อให้ได้สมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิ

ตาม (๒) ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่สภาเกษตรกรแห่งชาติกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๓๒ เมื่อสภาเกษตรกรจังหวัดมีสมาชิกครบถ้วนตามมาตรา ๓๑ แล้ว ให้เลขาธิการประกาศรายชื่อสมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัดในราชกิจจานุเบกษา ภายในเวลาสิบห้าวัน

มาตรา ๓๓ สภาเกษตรกรจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) พัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรภายในจังหวัด
(๒) ประสานนโยบายและการดำเนินงานระหว่างองค์กรเกษตรกร เกษตรกร สถาบันวิจัย สถาบันการศึกษา และหน่วยงานของรัฐ

(๓) ส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มขององค์กรเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และยุวเกษตรกร ในจังหวัด ในรูปแบบต่าง ๆ

(๔) เสนอแผนพัฒนาเกษตรกรรมระดับจังหวัดต่อสภาเกษตรกรแห่งชาติเพื่อบูรณาการเป็นแผนแม่บทเสนอต่อคณะรัฐมนตรีต่อไป

(๕) สนับสนุนและส่งเสริมการศึกษา การฝึกอบรม และการถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่เกษตรกร และยุวเกษตรกร เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างครบวงจรและยั่งยืน

(๖) เสนอนโยบายและแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรกรรม รวมทั้งราคาผลผลิตทางเกษตรกรรมที่ไม่เป็นธรรมต่อสภาเกษตรกรแห่งชาติ

(๗) ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะแก่เกษตรกรหรือองค์กรเกษตรกร

(๘) แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินการใด ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัตินี้

(๙) ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายจากสภาเกษตรกรแห่งชาติ

มาตรา ๓๔ สมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัดต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นเกษตรกรที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัด

(๒) มีสัญชาติไทย

(๓) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์

(๔) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๗ (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) และ (๑๐)

มาตรา ๓๕ สภาเกษตรกรจังหวัดมีประธานสภาหนึ่งคนและรองประธานสภาสองคนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ประกาศรายชื่อสมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัด ตามมาตรา ๓๒ ให้สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด จัดให้มีการประชุมสภาเกษตรกรจังหวัดเพื่อให้สมาชิกได้มาประชุมเป็นครั้งแรก เพื่อ

เลือกประธานและรองประธานสภาเกษตรกรจังหวัดแต่ละแห่งและให้นำความในมาตรา ๑๕ วรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๖ ประธานสภาเกษตรกรจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสภาเกษตรกร จังหวัดให้เป็นไปตามข้อบังคับของสภาเกษตรกรแห่งชาติ และสภาเกษตรกรจังหวัดรองประธานสภา เกษตรกรจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ตามที่ประธานสภาเกษตรกรจังหวัดมอบหมาย และปฏิบัติหน้าที่แทน เมื่อประธานสภาเกษตรกรจังหวัดไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

มาตรา ๓๗ ให้นำความในมาตรา ๘ มาตรา ๙ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๗ และมาตรา ๑๙ มาใช้ บังคับกับสภาเกษตรกรจังหวัดโดยอนุโลม

หมวด ๔

สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด

มาตรา ๓๘ ให้จัดตั้งสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดขึ้น เรียกโดยย่อว่า “สจจ.” มีอำนาจ หน้าที่ ดัง นี้

- (๑) รับผิดชอบงานด้านธุรการ และทำหน้าที่เป็นเลขานุการของสภาเกษตรกรจังหวัด
 - (๒) รวบรวม ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของสภาเกษตรกร จังหวัด
 - (๓) ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกร และองค์กรเกษตรกร ได้ทราบถึงนโยบาย แผนพัฒนา เกษตรกรรมจังหวัด และการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัด
 - (๔) จัดให้มีระบบฐานข้อมูลและการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ผลงานการวิจัยและองค์ความรู้ เกี่ยวกับการผลิต ผลผลิต การแปรรูป ผลิตภัณฑ์เกษตรกรรม รวมทั้งการตลาดทั้งภายในประเทศและ ต่างประเทศ
 - (๕) ประสานการดำเนินงานกับเกษตรกร องค์กรเกษตรกร และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
 - (๖) จัดทำรายงานประจำปีของสภาเกษตรกรจังหวัด
 - (๗) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดตามที่สภาเกษตรกรแห่งชาติ และสภาเกษตรกรจังหวัดมอบหมาย
- มาตรา ๓๙ ให้เลขาธิการแต่งตั้งพนักงานของสำนักงานเป็นหัวหน้าสำนักงานสภาเกษตรกร จังหวัด

มาตรา ๔๐ ให้หัวหน้าสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานและลูกจ้าง และรับผิดชอบการบริหารงานของสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ระเบียบ ข้อบังคับ และนโยบายที่สภาเกษตรกรแห่งชาติกำหนด ทั้งนี้ ภายใต้การบังคับบัญชาของเลขาธิการ และการกำกับดูแลของประธานสภาเกษตรกรจังหวัด

หมวด ๕

แผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม

มาตรา ๔๑ ให้สภาเกษตรกรแห่งชาติจัดทำแผนแม่บท โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย รวมทั้งเชื่อมโยงกับแผนแม่บทระดับจังหวัด และต้องมีสาระสำคัญอย่างน้อย ดังต่อไปนี้

(๑) การพัฒนาศักยภาพ การส่งเสริม และการสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกร องค์กร เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และยุวเกษตรกร ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(๒) การส่งเสริม การพัฒนา การคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม และการแก้ไขปัญหาดินและที่ดิน โดยส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเกษตรกรให้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมของตนเองอย่างทั่วถึง

(๓) การสร้างความเป็นธรรมด้านราคาผลผลิตทางเกษตรกรรมโดยคำนึงถึงการส่งเสริมให้สินค้าเกษตรได้รับผลตอบแทนสูงสุด

(๔) การพัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบชลประทานเพื่อเกษตรกรรม

(๕) การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อการเกษตร

(๖) การค้นคว้า วิจัย และพัฒนาภูมิปัญญา พันธุ์กรรมพืชและสัตว์ท้องถิ่น นวัตกรรม เทคโนโลยีที่เหมาะสม และการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากการค้นคว้า วิจัย และพัฒนาเพื่อประโยชน์ทางเกษตรกรรม และเกษตรอุตสาหกรรม

(๗) การเสนอแนะแนวทางในการเข้าถึงแหล่งทุน และการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

(๘) การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเกษตรกร และการเพิ่มสิทธิและบทบาทของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการทำกินและการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นต่อการประกอบการเกษตร

(๙) การสร้างเครือข่ายองค์กรเกษตรกร เชื่อมโยง และพัฒนาความร่วมมือในด้านการผลิตทางเกษตรกรรม การแปรรูป การตลาด และการบริโภคเพื่อการยังชีพระหว่างเครือข่ายองค์กรเกษตรกรกับภาครัฐ และภาคเอกชน

(๑๐) การสนับสนุน ส่งเสริมการให้การศึกษา อบรม ถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีด้านเกษตรกรรม และการจัดการองค์กรเกษตรกรและยุวเกษตรกร

(๑๑) การปรับปรุงการบริหารจัดการกองทุนที่เกี่ยวกับการเกษตรที่มีอยู่ให้สามารถรองรับการช่วยเหลือเกษตรกรอย่างครบวงจรและลดการซ้ำซ้อน รวมถึงการจัดตั้งกองทุนเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว

แผนแม่บทตามวรรคหนึ่งอาจกำหนดรายละเอียดวิธีปฏิบัติ และระยะเวลาในการดำเนินการให้ชัดเจนด้วยก็ได้

มาตรา ๔๒ เมื่อสภาเกษตรกรแห่งชาติจัดทำแผนแม่บทแล้ว ให้เสนอนายกรัฐมนตรีพิจารณาวิเคราะห์ และกลั่นกรอง เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป

การพิจารณาของนายกรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวัน

มาตรา ๔๓ ให้สภาเกษตรกรแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนแม่บท พร้อมทั้งรายงานปัญหาและอุปสรรคที่ไม่อาจดำเนินการตามแผนแม่บท และเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้นายกรัฐมนตรีพิจารณา

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๔๔ ในวาระเริ่มแรกให้ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทำหน้าที่เลขาธิการและหัวหน้าสำนักงานสภาเกษตรกรกรุงเทพมหานคร และให้เกษตรและสหกรณ์จังหวัดทำหน้าที่หัวหน้าสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด ทั้งนี้ ไม่เกินสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ให้ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จัดข้าราชการของสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์หรือสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดมาช่วยปฏิบัติงานของสภาเกษตรกรแห่งชาติหรือสภาเกษตรกรจังหวัด แล้วแต่กรณีเป็นการชั่วคราว

มาตรา ๔๕ ให้ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และเกษตรและสหกรณ์จังหวัดจัดให้มีการเลือกตั้งผู้แทนเกษตรกรตามมาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ มาตรา ๔๘ และมาตรา ๔๙ เพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัดชุดแรก

มาตรา ๔๖ รายชื่อเกษตรกรผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน ให้พิจารณาจากบัญชีครัวเรือนเกษตรกรที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ขึ้นทะเบียนไว้ ล้วนโดยให้เกษตรกรที่บรรลุนิติภาวะทุกคนในแต่ละครัวเรือนเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนเกษตรกร รวมทั้งพิจารณาจากบัญชีรายชื่อเกษตรกรที่ได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรเพิ่มเติมตามวรรคสอง

ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และเกษตรและสหกรณ์จังหวัด จัดให้มีการประกาศรับขึ้นทะเบียนเกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรที่บรรลุนิติภาวะและมีได้ขึ้นทะเบียนครัวเรือนเกษตรกรไว้ แต่ประสงค์จะใช้สิทธิในการเลือกตั้งได้มาขึ้นทะเบียนเกษตรกรเพิ่มเติม มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดประกาศบัญชีรายชื่อเกษตรกรผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านของแต่ละพื้นที่นั้น

มาตรา ๔๗ ภายในสามสิบวันนับแต่วันประกาศรายชื่อเกษตรกรตามมาตรา ๔๖ วรรคสามให้ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และเกษตรและสหกรณ์จังหวัดจัดให้มีการเลือกตั้งผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน ที่มีคุณสมบัติตามมาตรา ๓๔ ให้ได้ผู้แทนเกษตรกรหมู่บ้านละหนึ่งคน

ภายในสิบห้าวันนับแต่วันเลือกตั้งผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านให้ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และเกษตรและสหกรณ์จังหวัด ประกาศบัญชีรายชื่อผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านที่ได้รับการเลือกตั้ง

มาตรา ๔๘ ภายในสามสิบวันนับแต่วันประกาศรายชื่อผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน

ตามมาตรา ๔๗ วรรคสอง ให้ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และเกษตรและสหกรณ์จังหวัดจัดให้มีการเลือกตั้งผู้แทนเกษตรกรระดับตำบล โดยให้ผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในแต่ละตำบลเลือกตั้งกันเอง ให้ได้ผู้แทนเกษตรกรตำบล ตำบลละหนึ่งคน

ภายในสิบห้าวันนับแต่วันเลือกตั้งผู้แทนเกษตรกรระดับตำบล ให้ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และเกษตรและสหกรณ์จังหวัด ประกาศบัญชีรายชื่อผู้แทนเกษตรกรระดับตำบลที่ได้รับการเลือกตั้ง

มาตรา ๔๙ ภายในสามสิบวันนับแต่วันประกาศรายชื่อผู้แทนเกษตรกรระดับตำบลตามมาตรา ๔๘ วรรคสอง ให้ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และเกษตรและสหกรณ์จังหวัด จัดให้มีการเลือกตั้งผู้แทนเกษตรกรเพื่อเป็นสมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัด โดยให้ผู้แทนเกษตรกรระดับตำบลในแต่ละอำเภอเลือกตั้งกันเอง ให้ได้ผู้แทนเกษตรกรอำเภอ อำเภอละหนึ่งคน

ในกรณีที่จังหวัดใดมีจำนวนอำเภอน้อยกว่าสิบหกอำเภอ ให้ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และเกษตรและสหกรณ์จังหวัด จัดให้ผู้แทนเกษตรกรระดับตำบลตามมาตรา ๔๘ วรรคสอง เลือกตั้งกันเอง ให้ได้ผู้แทนเกษตรกรรวมกัน จำนวนสิบหกคน โดยให้ผู้แทนเกษตรกรอำเภอ อำเภอละไม่น้อยกว่าหนึ่งคน ทั้งนี้ ผู้แทนเกษตรกรในแต่ละอำเภอให้มีจำนวนมากน้อยตามสัดส่วนของเกษตรกรที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ของแต่ละอำเภอ

มาตรา ๕๐ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันเลือกตั้งผู้แทนเกษตรกรตามมาตรา ๔๙ วรรคหนึ่งหรือ วรรคสอง ให้ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และเกษตรและสหกรณ์จังหวัด ประกาศบัญชีรายชื่อผู้แทนเกษตรกรที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัด พร้อมทั้งแจ้งรายชื่อเพื่อให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดำเนินการแต่งตั้งเป็นสมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัด และให้ประกาศรายชื่อสมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัดในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๕๑ ภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษามาตรา ๕๐ ให้ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และเกษตรและสหกรณ์จังหวัด เรียกประชุมสมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัดเพื่อเลือกประธานและรองประธานสภาเกษตรกรจังหวัด โดยให้สมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัดในแต่ละจังหวัดเลือกกันเอง

มาตรา ๕๒ ในวาระเริ่มแรก ให้รัฐมนตรีกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการรับขึ้นทะเบียนองค์กรเกษตรกร และจัดให้มีการรับขึ้นทะเบียนองค์กรเกษตรกรตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขดังกล่าว ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการได้มาซึ่งสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติตามมาตรา ๕ (๒) และ (๓) ชุดแรก

มาตรา ๕๓ การรับขึ้นทะเบียนองค์กรตามมาตรา ๕๒ ให้มีระยะเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันแต่ไม่เกินหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันเริ่มเปิดให้มีการขึ้นทะเบียนองค์กรเกษตรกรครั้งแรกให้ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีอำนาจอนุมัติการขึ้นทะเบียนองค์กรเกษตรกรในกรุงเทพมหานคร และเกษตรและสหกรณ์จังหวัดมีอำนาจอนุมัติการขึ้นทะเบียนองค์กรเกษตรกรในจังหวัดอื่น

มาตรา ๕๔ ในกรณีมีปัญหาอันเนื่องมาจากการเลือกตั้ง ให้เกษตรและสหกรณ์จังหวัดหรือผู้อำนวยการสำนักแผนงานและโครงการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้วินิจฉัยแล้วแต่กรณี

คำวินิจฉัยตามวรรคหนึ่ง ให้อุทธรณ์ต่อปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ภายในสิบห้าวันนับจากวันได้รับแจ้งคำวินิจฉัย

คำวินิจฉัยอุทธรณ์ของปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้เป็นที่สิ้นสุด

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้รัฐต้องดำเนินการคุ้มครองและรักษาประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิต การแปรรูป และการตลาดส่งเสริมให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนสูงสุด รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรในรูปของสภาเกษตรกร เพื่อวางแผนเกษตรกรรมและรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของเกษตรกร เพื่อสนับสนุนสิทธิและการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการกำหนดนโยบายและวางแผนการพัฒนาเกษตรกรรมอย่างเป็นระบบเพื่อให้รัฐรักษาเสถียรภาพด้านราคาและความมั่นคงในอาชีพเกษตรกร เพิ่มศักยภาพและยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองอย่างต่อเนื่อง ให้เป็นไปเพื่อเกษตรกรอย่างแท้จริงและมีกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐด้านการปฏิบัติตามนโยบายเกษตรกรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาภาคเกษตรกรรมและระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศอย่างยั่งยืนในอนาคต ดังนั้น เพื่อให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในการจัดตั้งสภาเกษตรกรแห่งชาติ เพื่อให้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของเกษตรกรกรมการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับเกษตรกรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

สภาเกษตรกรแห่งชาติ

นายณัยฤทธิ์ จำเล
ประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติ

ร.อ.อุบล พุทธิรักษ์
รองประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติ คนที่ 1

นายวันสาด ศรีสุวรรณ
รองประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติ คนที่ 2

สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ

เลขาธิการสภาเกษตรกรแห่งชาติ

นายณรงค์รัตน์ ม่วงประเสริฐ

รองเลขาธิการสภาเกษตรกรแห่งชาติ
รักษาการแทนเลขาธิการสภาเกษตรกรแห่งชาติ

นายศรัณย์พงศ์ ฟุ่งเกียรติ

รองเลขาธิการสภาเกษตรกรแห่งชาติ

นายชยพล ธิลา
ผู้ตรวจการประจำภาค

นายสำออง แก้วประดับ
ผู้ตรวจการประจำภาค

นายเมธัสสิทธิ์ ลัคคนิทวงศ์
กองกลาง

นางศศิญา เพชรกำเนิด
กองการเจ้าหน้าที่

นายอภิวัฒน์ มีลาภ
กองสื่อสารและสารสนเทศ

พันตำรวจโท อิทธิพล บุญพินิจ
กองกิจการสภาและวิชาการ

นายภูพา บัวบุญ
กองยุทธศาสตร์

นางปัญชิตา ธีรนินกร
กองส่งเสริมการมีส่วนร่วม

นางกุลรชา นาคมณี
หัวหน้าตรวจสอบภายใน

คณะกรรมการ จัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม

พศ.กศพล สมพงษ์
ประธานคณะกรรมการ

นายเรือง ศรีนาราง
รองประธานคณะกรรมการ

ดร.พิทักษ์ สุกนันทการ
รองประธานคณะกรรมการ

นายอุดม จันทร์ตะวงค์
กรรมการ

นายเกษมศานต์ ศรีโพนทอง
กรรมการ

นายเดียน คิดดีจรง
กรรมการ

นายวัฒนศักดิ์ สงวนสูง
กรรมการ

นายคักดา เนติพัฒน์
กรรมการ

นายสวัสดิ์ คำใส
กรรมการ

นายกิตติพล ตะพานแก้ว
กรรมการ

นายธีรพงศ์ ตันติเพชรภรณ์
กรรมการ

นายพันศักดิ์ จิตรรัตน์
กรรมการ

นายมูอัมมัดนัสรี เชาะ
กรรมการ

นายสุภาพ มุสิกะศิริ
กรรมการ

นายปรีชา บัวทองจันทร์
กรรมการ

นายพลิชฐ์ สุงสวัสดิ์
กรรมการ

นายโอภาพ ชาญยงค์
กรรมการ

นายสมพงษ์ ภูพานเพชร
กรรมการ

รายชื่อสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติ

ประธานสภาเกษตรกรจังหวัดภาคกลาง

ชื่อ-สกุล นายเทพชัย ปรีสง่า
กรุงเทพมหานคร
โทรศัพท์ 081 8313764
ที่อยู่ เลขที่ 51 ถนนปัญญา
รามอินทรา แขวงคันนายาว
เขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร
10230

ชื่อ-สกุล นายเสถียร มาเจริญรุ่งเรือง
จังหวัดกาญจนบุรี
โทรศัพท์ 085 685 2399
ที่อยู่ เลขที่ 378 หมู่ที่ 1 ต.ด่านมะขาม
เตี้ย อ.ด่านมะขามเตี้ย จ.กาญจนบุรี
71260

ชื่อ-สกุล นายประพันธ์ จันทาส
จังหวัดจันทบุรี
โทรศัพท์ 061 782 6459
ที่อยู่ เลขที่ 8 หมู่ 11 ตำบลวังแฉ่ม
อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี 22150

ชื่อ-สกุล นายประยูร เทพพนม
จังหวัดฉะเชิงเทรา
โทรศัพท์ 081 449 7353
ที่อยู่ เลขที่ 45/10 หมู่ที่ 1
ตำบลท่าตะเียบ อำเภอกำตะเียบ
จังหวัดฉะเชิงเทรา 24160

ชื่อ-สกุล นายโพษยนต์ กังวลกิจ
จังหวัดชลบุรี
โทรศัพท์ 093 391 9461
ที่อยู่ เลขที่ 43 หมู่ที่ 2 ตำบลหนองเสือช้าง
อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี 20190

ชื่อ-สกุล นายมานะ จันฟ่อง
จังหวัดชัยนาท
โทรศัพท์ 083 215 9256
ที่อยู่ เลขที่ 108 หมู่ที่ 2
ตำบลท่าฉนวน อำเภอโมนรมย์
จังหวัดชัยนาท 17110

ชื่อ-สกุล นายเรือง ศรีนาราง
จังหวัดตราด
โทรศัพท์ 089 833 5199
ที่อยู่ เลขที่ 34/2 หมู่ที่ 6
ตำบลท่ากุ่ม อำเภอเมือง
จังหวัดตราด 23000

ชื่อ-สกุล นายบุญนาค ภูมิลาช
จังหวัดนครนายก
โทรศัพท์ 087 616 8672
ที่อยู่ เลขที่ 22 หมู่ที่ 3 ตำบลโพธิ์แกม
อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก
26120

ชื่อ-สกุล นายบัญชา จันเภา
จังหวัดนครปฐม
โทรศัพท์ 081 939 9992
ที่อยู่ เลขที่ 1/1 หมู่ที่ 23
ตำบลทุ่งลูกนก อำเภอกำแพงแสน
จังหวัดนครปฐม 73140

รายชื่อสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติ

ประธานสภาเกษตรกรจังหวัดภาคกลาง

ชื่อ-สกุล นายสำเริง สุนทรแสง
จังหวัดนนทบุรี
โทรศัพท์ 089 300 2504
ที่อยู่ เลขที่ 23/2 หมู่ที่ 6
ตำบลบางกร่าง อำเภอเมือง
จังหวัดนนทบุรี 11000

ชื่อ-สกุล นายเกษม ชมบุญ
จังหวัดปทุมธานี
โทรศัพท์ 081 692 9291
ที่อยู่ เลขที่ 13/4 หมู่ที่ 6
ถนนเลียบคลองหก ตำบลคลองหก
อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
12120

ชื่อ-สกุล นายสมยศ เผ่าพันธ์
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
โทรศัพท์ 081 856 2565
ที่อยู่ เลขที่ 161 หมู่ที่ 2
ตำบลวังคัง อำเภอบางสะพานบุรี
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 77120

ชื่อ-สกุล นายสุภาพ พุทธิสังข์
จังหวัดปราจีนบุรี
โทรศัพท์ 098 289 9371
ที่อยู่ เลขที่ 255 หมู่ที่ 11
ตำบลกบินทร์ อำเภอกบินทร์บุรี
จังหวัดปราจีนบุรี

ชื่อ-สกุล นายสิงห์ชัย เรืองจจร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โทรศัพท์ 081 771 2247
ที่อยู่ เลขที่ 23/2 หมู่ที่ 1
ตำบล พิตเพียน อำเภอมหาราช
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13150

ชื่อ-สกุล นายสวัสดิ์ คำใส
จังหวัดเพชรบุรี
โทรศัพท์ 081 199 1899
ที่อยู่ เลขที่ 59 หมู่ 2 ตำบลยางน้ำกลัดใต้
อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี
76160

ชื่อ-สกุล นายเสถียร เสือวงษ์
จังหวัดระยอง
โทรศัพท์ 081-5238114
ที่อยู่ เลขที่ 257/1 ม.1 ตำบลตาสิทธิ์
อำเภอปลวกแดง จ.ระยอง 21140

ชื่อ-สกุล นายไชยวิทย์ บัวงาม
จังหวัดราชบุรี
โทรศัพท์ 098 874 7794
ที่อยู่ เลขที่ 123 หมู่ที่ 4 ตำบลห้วยไผ่
อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี 70000

ชื่อ-สกุล นายกิตติพล ตะพานแก้ว
จังหวัดลพบุรี
โทรศัพท์ 089-7405162
ที่อยู่ เลขที่ บ้านเลขที่ 32/1 หมู่ที่ 5
ตำบลบางงาม อำเภอบ้านหมี่
จังหวัดลพบุรี 15180

รายชื่อสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติ

ประธานสภาเกษตรกรจังหวัดภาคกลาง

ชื่อ-สกุล นายวินิจ ม่วงนาค
จังหวัดสมุทรปราการ
โทรศัพท์ 088-8717621
ที่อยู่ เลขที่ 25 หมู่ที่ 2
ตำบลบางโกลน อำเภอบางพลี
จังหวัดสมุทรปราการ

ชื่อ-สกุล นายสมฤทธิ์ วงษ์สวัสดิ์
จังหวัดสมุทรสงคราม
โทรศัพท์ 083-1554545
ที่อยู่ เลขที่ 36/2 หมู่ 4
ตำบลบางนางลี่ อำเภอมัทพวา
จังหวัดสมุทรสงคราม 75110

ชื่อ-สกุล นายศักดิ์ดา เนติพัฒน์
จังหวัดสมุทรสาคร
โทรศัพท์ 086-5538822
ที่อยู่ เลขที่ 13/1 หมู่ที่ 13
ตำบลหลักสาม อำเภอบ้านแพ้ว
จังหวัดสมุทรสาคร 74120

ชื่อ-สกุล นายบุญเรือง สียงาม
จังหวัดสระแก้ว
โทรศัพท์ 093-114 9533
ที่อยู่ เลขที่ 42 หมู่ที่ 1 ตำบลฝักทะ
อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว
27160

ชื่อ-สกุล นายปิยะ มีสวัสดิ์
จังหวัดสระบุรี
โทรศัพท์ 081- 948 8158
ที่อยู่ เลขที่ 46/2 หมู่ที่ 2 ตำบลห้วยทราย
อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี 18140

ชื่อ-สกุล นายวัฒนศักดิ์ สงวนสุข
จังหวัดสิงห์บุรี
โทรศัพท์ 082 858 7838
ที่อยู่ เลขที่ 43/2 หมู่ที่ 3 ตำบลประศุก
อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ชื่อ-สกุล นายสงบ สูงสำราญ
จังหวัดสุพรรณบุรี
โทรศัพท์ 089 802 4832
ที่อยู่ เลขที่ 60/2 หมู่ที่ 2 ตำบลหนอง
สะเดา อำเภอสสามชุก จังหวัด
สุพรรณบุรี 72130

ชื่อ-สกุล นายกรงพลา พูลสวัสดิ์
จังหวัดอ่างทอง
โทรศัพท์ 087-1659092
ที่อยู่ เลขที่ 120 หมู่ที่ 3 ตำบลมงคล
ธรรมนิมิต อำเภอสสามโก้ จังหวัด
อ่างทอง 14160

รายชื่อสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติ

ประธานสภาเกษตรกรจังหวัดภาคเหนือ

ชื่อ-สกุล นายจัน จันตะบุตร
จังหวัดกำแพงเพชร
โทรศัพท์ 089 271 3552
ที่อยู่ เลขที่ 177 หมู่ที่ 16 ตำบลบ่อถ้ำ
อำเภอนาขวนรลักษ์บุรี จังหวัด
กำแพงเพชร 62140

ชื่อ-สกุล นายอุดม จันทร์ดีวงศ์
จังหวัดเชียงราย
โทรศัพท์ 089-2626963
ที่อยู่ เลขที่ 1/1 ม.14 ต.แม่เปา อ.พญา
เมืองราย จ.เชียงราย 57290

ชื่อ-สกุล นายวิทยา นาระดี
จังหวัดเชียงใหม่
โทรศัพท์ 084 803 9905
ที่อยู่ เลขที่ 103/5 หมู่ 5 ตำบลบ่อแก้ว
อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
50250

ชื่อ-สกุล นายวันชัย เวชชู
จังหวัดตาก
โทรศัพท์ 097 921 2471
ที่อยู่ เลขที่ 11 หมู่ที่ 12 ตำบลโป่ง
แดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก
63000

ชื่อ-สกุล นายอำนาจ บุญนะ
จังหวัดนครสวรรค์
โทรศัพท์ 081 888 5651
ที่อยู่ เลขที่ 32/6 หมู่ที่ 2
ตำบลห้วยถั่วเหนือ อำเภอหนองบัว
จังหวัดนครสวรรค์

ชื่อ-สกุล นายพงษ์กร พุฒตรง
จังหวัดน่าน
โทรศัพท์ 086 191 0339
ที่อยู่ เลขที่ 108 หมู่ที่ 7 ตำบลตาลชุม
อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

ชื่อ-สกุล นายประพันธ์ เกียนวิหาร
จังหวัดพะเยา
โทรศัพท์ 088 754 7645
ที่อยู่ 1 เลขที่ หมู่ 5 ตำบลแม่กา
อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

ชื่อ-สกุล นายรัชชัย กัดเที่ยง
จังหวัดพิจิตร
โทรศัพท์ 081 532 4858
ที่อยู่ เลขที่ 125/8 ถนนบึงสีไฟ ตำบล
ในเมือง อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัด
พิจิตร

ชื่อ-สกุล ร้อยเอกอุบล พุทธรักษ์
จังหวัดพิษณุโลก
โทรศัพท์ 097-9188455
ที่อยู่ เลขที่ 405/20 ม.7
ต.สมอแฉะ อ.เมืองพิษณุโลก
จ.พิษณุโลก 65000

รายชื่อสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติ

ประธานสภาเกษตรกรจังหวัดภาคเหนือ

ชื่อ-สกุล นายเทพ เพียมะลัง
จังหวัดเพชรบูรณ์
โทรศัพท์ 081 888 1598
ที่อยู่ เลขที่ 199 หมู่ที่ 12 ตำบลนาซำ
อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัด
เพชรบูรณ์ 67000

ชื่อ-สกุล นายทรงศักดิ์ สันป่าแก้ว
จังหวัดแพร่
โทรศัพท์ 061 276 3776
ที่อยู่ เลขที่ 180 หมู่ที่ 6
ตำบลตำหนักธรรม อำเภอหนองม่วงไข่
จังหวัดแพร่ 54170

ชื่อ-สกุล นายสถาพร ศรีวันชื่น
จังหวัดแม่ฮ่องสอน
โทรศัพท์ 081 993 7339
ที่อยู่ เลขที่ 128 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าผาป้อม
อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
58120

ชื่อ-สกุล นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์
จังหวัดลำปาง
โทรศัพท์ 081 751 6444
ที่อยู่ เลขที่ 176 หมู่ 6 ตำบลแม่สุก
อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง 52000

ชื่อ-สกุล นายนคร นิตีประเสริฐ
จังหวัดลำพูน
โทรศัพท์ 086 730 3831
ที่อยู่ เลขที่ 264 หมู่ที่ 4 ตำบลลาปลาตุก
อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน 51170

ชื่อ-สกุล นายวิเชต ดีหนอ
จังหวัดสุโขทัย
โทรศัพท์ 081 383 6396
ที่อยู่ เลขที่ 77 หมู่ที่ 1 ตำบลศรีศรีมาศ
อำเภอศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย 64160

ชื่อ-สกุล นายบัญชา อรุณเวต
จังหวัดอุดรธานี
โทรศัพท์ 089 704 5904
ที่อยู่ เลขที่ 203/11 หมู่ที่ 2 ตำบลไผ่ล้อม
อำเภอลับแล จังหวัดอุดรธานี 53210

ชื่อ-สกุล นายมบุญ ดอกกุหลาบ
จังหวัดอุทัยธานี
โทรศัพท์ 093 391 9461
ที่อยู่ เลขที่ 301/5 หมู่ 1 ตำบลบ้านไร่
อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี 61140

รายชื่อสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติ

ประธานสภาเกษตรกรจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ชื่อ-สกุล นายวุฒิพงษ์ พลอยวิเลิศ
จังหวัดกาฬสินธุ์
โทรศัพท์ 095 141 2510
ที่อยู่ เลขที่ 299 หมู่ที่ 14
ตำบลบัวขาว อำเภอกุฉินารายณ์
จังหวัดกาฬสินธุ์

ชื่อ-สกุล นายสุรพงษ์ พิณจมนตรี
จังหวัดขอนแก่น
โทรศัพท์ 088 563 0878
ที่อยู่ เลขที่ 459 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านแฮด
อำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น 40110

ชื่อ-สกุล นายดาวร คัดวงษ์
จังหวัดชัยภูมิ
โทรศัพท์ 089 282 7416
ที่อยู่ เลขที่ 164 หมู่ที่ 6 ตำบลซับใหญ่
อำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ 36130

ชื่อ-สกุล นายอดุลย์ คำไพบ
จังหวัดนครพนม
โทรศัพท์ 095 263 9655
ที่อยู่ เลขที่ 156 หมู่ 10
ตำบลเรณูนคร อำเภอเรณูนคร
จังหวัดนครพนม

ชื่อ-สกุล นายเต็มศักดิ์ บุญขึ้น
จังหวัดนครราชสีมา
โทรศัพท์ 086 650 6334
ที่อยู่ 298/4 หมู่ที่ 1 ตำบลกลางดง
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ชื่อ-สกุล นายประเชษฐ โพนพุด
จังหวัดบึงกาฬ
โทรศัพท์ 099 472 8071
ที่อยู่ เลขที่ 170 หมู่ที่ ตำบลโซ
อำเภอโซพิสัย จังหวัดบึงกาฬ

ชื่อ-สกุล นายอภิศักดิ์ อังศิกรณ์
จังหวัดบุรีรัมย์
โทรศัพท์ 061-7157777
ที่อยู่ เลขที่ 570-571-572 หมู่ที่ 9
ตำบลกระสัง อำเภอกระสัง
จังหวัดบุรีรัมย์

ชื่อ-สกุล นายพิเชต รัตนเจริญ
จังหวัดมหาสารคาม
โทรศัพท์ 094-2763141
ที่อยู่ บ้านเลขที่ 99 หมู่ 2
ตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม 44000

ชื่อ-สกุล นายสุรพร ผิวงาม
จังหวัดมุกดาหาร
โทรศัพท์ 096 662 4972
ที่อยู่ เลขที่ 87 หมู่ที่ 4 ตำบลดอนตาล
อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร
49120

รายชื่อสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติ

ประธานสภาเกษตรกรจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ชื่อ-สกุล นายจตุรงค์ จันมา
จังหวัดยโสธร
โทรศัพท์ 085 309 5356
ที่อยู่ เลขที่ 12 หมู่ที่ 1 ตำบลดงแคนใหญ่
อำเภอกำแพงแสน จังหวัดยโสธร
ไปรษณีย์ 35180

ชื่อ-สกุล นายประจักษ์ บุญกาพิมพ์
จังหวัดร้อยเอ็ด
โทรศัพท์ 081 873 2146
ที่อยู่ เลขที่ 296 หมู่ที่ 11 ตำบลเหนือเมือง
อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

ชื่อ-สกุล นายวันชัย มีสิทธิ์
จังหวัดเลย
โทรศัพท์ 084-9541547
ที่อยู่ เลขที่ 188 หมู่ที่ 7 ตำบลหนองผือ
อำเภอกำลือ จังหวัดเลย 42140

ชื่อ-สกุล นายเกษมศานต์ ศรีโพทอง
จังหวัดศรีสะเกษ
โทรศัพท์ 062-9659787
ที่อยู่ เลขที่ 129/1 หมู่ที่ 7 ตำบลไพร
อำเภอยุหนาคย จังหวัดศรีสะเกษ
33150

ชื่อ-สกุล ผศ.กศพล สมพงษ์
จังหวัดสกลนคร
โทรศัพท์ 061 823 2595
ที่อยู่ เลขที่ 242/51 ถนนใสสว่าง
ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมือง
จังหวัดสกลนคร 47000

ชื่อ-สกุล นายเดือน คิดดีจริง
จังหวัดสุรินทร์
โทรศัพท์ 080 898 4444
ที่อยู่ เลขที่ 88 หมู่ที่ 16 ตำบลตาเบา
อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ 32140

ชื่อ-สกุล นายจิระวัฒน์ ศรีบ้านโพ
จังหวัดหนองคาย
โทรศัพท์ 091-865-7006
ที่อยู่ เลขที่ 454 หมู่ที่ 1 ตำบลท่าบ่อ
อำเภотаบ่อ จังหวัดหนองคาย
43110

ชื่อ-สกุล นายเกรียงไกร ไทยอ่อน
จังหวัดหนองบัวลำภู
โทรศัพท์ 081 984 6526
ที่อยู่ เลขที่ 79 หมู่ที่ 5 ตำบลลาดตู
อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู
39140

ชื่อ-สกุล นายวันนา บุญกลม
จังหวัดอำนาจเจริญ
โทรศัพท์ 085-4108152
ที่อยู่ เลขที่ 105 หมู่ที่ 3 ตำบลห้วยไร่
อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ

รายชื่อสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติ

ประธานสภาเกษตรกรจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ชื่อ-สกุล นายนิฐไกร นากลาง
จังหวัดอุดรธานี
โทรศัพท์ 080-0060846
ที่อยู่ เลขที่ 261 หมู่ที่ 5
ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน
จังหวัดอุดรธานี 41130

ชื่อ-สกุล นายสุวิทย์ ร่วมรัมย์
จังหวัดอุบลราชธานี
โทรศัพท์ 089 810 0524
ที่อยู่ เลขที่ 77 หมู่ที่ 10 ตำบลหนองขอน
อำเภอเมืองอุบลราชธานี
จังหวัดอุบลราชธานี 34000

รายชื่อสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติ

ประธานสภาเกษตรกรจังหวัดภาคใต้

ชื่อ-สกุล นายพันศักดิ์ จิตรรัตน์
จังหวัดกระบี่
โทรศัพท์ 081 978 4642
ที่อยู่ เลขที่ 33/2 หมู่ที่ 5
ตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก
จังหวัดกระบี่ 81110

ชื่อ-สกุล นายธีระศักดิ์ ยมสวัสดิ์
จังหวัดชุมพร
โทรศัพท์ 062-8794192
ที่อยู่ เลขที่ 232 หมู่ที่ 8 ตำบลนากระตาม
อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

ชื่อ-สกุล นายณัฐพร สินไชย
จังหวัดตรัง
โทรศัพท์ 089-8667744
ที่อยู่ เลขที่ 91 หมู่ที่ 1 ตำบลเขาไม้แก้ว
อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง

ชื่อ-สกุล นายสุธีย์ มณีฉาย
จังหวัดนครศรีธรรมราช
โทรศัพท์ 089 593 3008
ที่อยู่ เลขที่ 37 หมู่ 7 ตำบลนาหลวงเสน
อำเภอกุ้งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
80000

ชื่อ-สกุล นายเวยูโซะ สาแม
จังหวัดนราธิวาส
โทรศัพท์ 099 313 0131
ที่อยู่ เลขที่ 5/2 หมู่ที่ 4 ตำบลจวบ
อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส

ชื่อ-สกุล นายมุฮัมมัดนัสรี เเงาะ
จังหวัดปัตตานี
โทรศัพท์ 098 474 6969
ที่อยู่ เลขที่ 24 หมู่ที่ 8 ตำบลปล่องหอย
อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี 94230

ชื่อ-สกุล นายธีรพงศ์ ต้นติเพชรารณ
จังหวัดพังงา
โทรศัพท์ 089 866 5011
ที่อยู่ เลขที่ 33/3 หมู่ที่ 4 ตำบลท่านา
อำเภอกะปง จังหวัดพังงา 82170

ชื่อ-สกุล นายสุภาพ มุสิกะศิริ
จังหวัดพัทลุง
โทรศัพท์ 089 971 8296
ที่อยู่ เลขที่ 71 หมู่ที่ 4 ตำบลดอนประดู่
อำเภอปากพะยูน
จังหวัดพัทลุง 93120

ชื่อ-สกุล นายอาเจน รัตมี
จังหวัดภูเก็ต
โทรศัพท์ 087-8897677
ที่อยู่ เลขที่ 129 หมู่ 2 ตำบลศรีสุนทร
อำเภอดกลาง จังหวัดภูเก็ต
83110

รายชื่อสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติ

ประธานสภาเกษตรกรจังหวัดภาคใต้

ชื่อ-สกุล นายมาหามะ अबดุลบารี ยีอลา
จังหวัดยะลา
โทรศัพท์ 087 967 7287
ที่อยู่ เลขที่ 74/2 หมู่ที่ 2 ตำบลกายูบอ
เกาะ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา 95140

ชื่อ-สกุล นายสุชีพ พัฒน์ทอง
จังหวัดระนอง
โทรศัพท์ 081 728 5854
ที่อยู่ เลขที่ 112 หมู่ที่ 4 ตำบลบางแก้ว
อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง 85130

ชื่อ-สกุล นายวิโรจน์ เอี่ยมสุวรรณ
จังหวัดสงขลา
โทรศัพท์ 096-8357336
ที่อยู่ เลขที่ 55 หมู่ที่ 3 ตำบลกระดังงา
อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา 90190

ชื่อ-สกุล นายโสภณ พรหมสุริยะ
จังหวัดสตูล
โทรศัพท์ 080-0238187
ที่อยู่ เลขที่ 75/1 หมู่ที่ 7 ตำบลป่าแก่บ่อ
หิน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล 91120

ชื่อ-สกุล นายวันสาด ศรีสุวรรณ
จังหวัดสุราษฎร์ธานี
โทรศัพท์ 089 724 2328
ที่อยู่ เลขที่ 101 ม.2 ตำบลบางโพธิ์
อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
84000

รายชื่อสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติ

ตัวแทนองค์กรเกษตรกร ด้านพืช 8 คน

ชื่อ-สกุล นายเสถียรพงษ์ ครบุรี
จังหวัด นครสวรรค์
โทรศัพท์ 081-962 3632
ที่อยู่ เลขที่ 153 หมู่ที่ 9
ตำบล เาชนกัน อำเภอแม่วงค์
จังหวัด นครสวรรค์

ชื่อ-สกุล นายโอภาส ชาญยงค์
จังหวัดปราจีนบุรี
โทรศัพท์ 081-141 1646
ที่อยู่ เลขที่ 127/1 หมู่ที่ 2 ตำบลไม้เค็ด
อำเภอเมืองปราจีนบุรี
จังหวัดปราจีนบุรี

ชื่อ-สกุล นายครรชิต วงศ์สุภา
จังหวัดลำปาง
โทรศัพท์ 086-921 2859
ที่อยู่ เลขที่ 69 ม.9 ตำบลหัวเสือ
อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

ชื่อ-สกุล นายพลสิษฐ์ สุขสวัสดิ์
จังหวัดลำพูน
โทรศัพท์ 095-245 2926
ที่อยู่ เลขที่ 449/1 หมู่ที่ 8 ตำบลวังยาง
อำเภอเวียงหนองส่อง จังหวัดลำพูน

ชื่อ-สกุล นายวัชระ จำปาเทศ
จังหวัดสระแก้ว
โทรศัพท์ 093-428 4565
ที่อยู่ เลขที่ 31 หมู่ที่ 5 ตำบล
หนองแวง อำเภอวัฒนานคร
จังหวัดสระแก้ว

ชื่อ-สกุล นายศิริ เฮาสกุล
จังหวัด สุราษฎร์ธานี
โทรศัพท์ 094-525 5399
ที่อยู่ เลขที่ 48 หมู่ 3 ตำบลเขาหัวควาย
อำเภอพุนพิน จังหวัด
สุราษฎร์ธานี

ชื่อ-สกุล นายจักรพงษ์ ไสยะแสง
จังหวัดหนองบัวลำภู
โทรศัพท์ 081-321 5975
ที่อยู่ เลขที่ 261 หมู่ที่ 2 ตำบลกุดจิก
อำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัด
หนองบัวลำภู

ชื่อ-สกุล นายมานพ อินทร์ไศ
จังหวัดอุตรดิตถ์
โทรศัพท์ 091-843 2305
ที่อยู่ เลขที่ 27/3 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแก่ง
อำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์

รายชื่อสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติ

ตัวแทนองค์กรเกษตรกร ด้านสัตว์ 3 คน

ชื่อ-สกุล นายอุเทน จำเ
จังหวัดนครปฐม
โทรศัพท์ 089-052 0686
ที่อยู่ เลขที่ 1/2 หมู่ที่ 23
ตำบลทุ่งลูกนก อำเภอกำแพงแสน
จังหวัดนครปฐม

ชื่อ-สกุล นายณัฐวุฒิ ประทีปะฉนวนิช
จังหวัดมหาสารคาม
โทรศัพท์ 081-871 6015
ที่อยู่ เลขที่ 175 หมู่ที่ 1 ตำบล โคกก่อ
อำเภอเมืองมหาสารคาม
จังหวัดมหาสารคาม

ชื่อ-สกุล นายคงฤทธิ์ บัณบุญ
จังหวัดมหาสารคาม
โทรศัพท์ 061-147 9445
ที่อยู่ เลขที่ 37 หมู่ที่ 7 ตำบลหนองทุ่ม
อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

รายชื่อสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติ

ตัวแทนองค์กรเกษตรกร ด้านประมง 1 คน

ชื่อ-สกุล นายสุกฤษ์รัตน์ ชื่นอารมย์
จังหวัดราชบุรี
โทรศัพท์ 091-989 5956
ที่อยู่ เลขที่ 48/4 หมู่ที่ 2 ตำบลคู้กระจง
อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

รายชื่อสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติ

ตัวแทนองค์กรเกษตรกร ด้านเกษตรกรรมอื่นๆ 4 คน

ชื่อ-สกุล นายปรีชา บัวทองจันทร์
จังหวัดพิษณุโลก
โทรศัพท์ 061-269 9651
ที่อยู่ เลขที่ 959/40 หมู่ที่ 3
ตำบลอรัญญิก อำเภอเมืองพิษณุโลก
จังหวัดพิษณุโลก

ชื่อ-สกุล นายประทีป ตระกูลสา
จังหวัดเพชรบูรณ์
โทรศัพท์ 087-195 5270
ที่อยู่ เลขที่ 6 หมู่ที่ 3 ตำบลบึงสามพัน
อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

ชื่อ-สกุล นางสาวอุกุมพร วงศ์พิพันธ์
จังหวัดร้อยเอ็ด
โทรศัพท์ 062-196 4991
ที่อยู่ เลขที่ 204 หมู่ที่ 10
ตำบลเหนือเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด
จังหวัดร้อยเอ็ด

ชื่อ-สกุล นายพิภพ ยุวพัฒน์
จังหวัดระยอง
โทรศัพท์ 094-354 5227
ที่อยู่ เลขที่ 7 หมู่ที่ 6 ตำบลชากพง
อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

รายชื่อสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติ

ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านพืช 5 คน

ชื่อ-สกุล นายดำรง ปิณฑะนา
จังหวัดเชียงใหม่
โทรศัพท์ 062-106 9471
ที่อยู่ เลขที่ 174/176 หมู่ที่ 6 ตำบล
หนองหาร อำเภอสันทราย
จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อ-สกุล นายศรัทธาเทพ กาหะยี่
จังหวัดตรัง
โทรศัพท์ 087-680 8858
ที่อยู่ เลขที่ 159 หมู่ที่ 4 ตำบลบางหมาก
อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ชื่อ-สกุล นายประวิทย์ คงราช
จังหวัดสงขลา
โทรศัพท์ 080-161 2265
ที่อยู่ เลขที่ 97 หมู่ที่ 7 ตำบลน้ำขาว
อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

ชื่อ-สกุล นายพิทักษ์ สุกนันทการ
จังหวัดสุรินทร์
โทรศัพท์ 081-933 8986
ที่อยู่ เลขที่ 129 หมู่ที่ 1 ตำบลตาเบา
อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

ชื่อ-สกุล นายศักดิ์ชาย พรหมโท
จังหวัดอุดรธานี
โทรศัพท์ 098-586 0911
ที่อยู่ เลขที่ 155 หมู่ที่ 7 ตำบลจำปี
อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

รายชื่อสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติ

ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านสัตว์ 1 คน

ชื่อ-สกุล นายสมพงษ์ ญวนเพช
จังหวัดสระบุรี
โทรศัพท์ 086-006 3888
ที่อยู่ เลขที่ 239 หมู่ที่ 6 ตำบล
ลำพญากลาง อำเภอมวกเหล็ก
จังหวัดสระบุรี

รายชื่อสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติ

ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านประมง 1 คน

ชื่อ-สกุล นายพรชัย บัวประดิษฐ์
จังหวัดชลบุรี
โทรศัพท์ 081-818 7927
ที่อยู่ เลขที่ 41/7 หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะลอย
อำเภอฟานทอง จังหวัดชลบุรี

